fondată în 1895
bpt
serie nouă

upton sinclair

regele cărbune

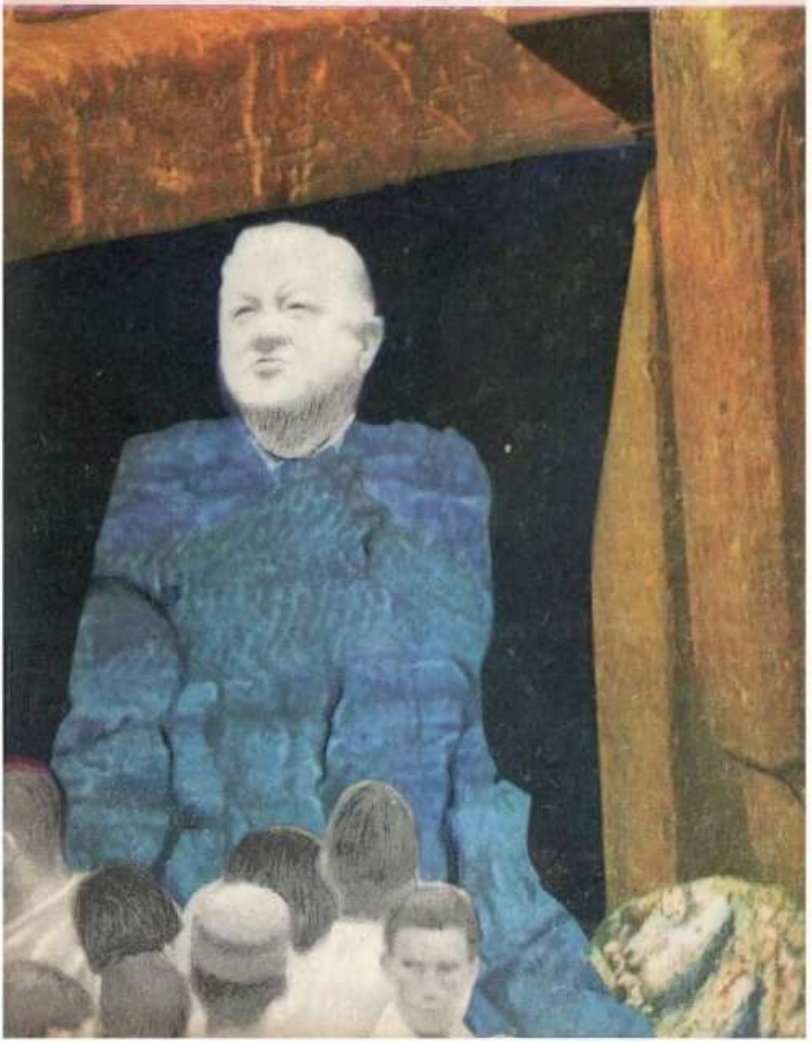

upton sinclair

«*Regele Cărbune*, pe care-l veți citi acum, este definit de autor drept *un tablou al vieții muncitorilor... din multe părți ale Americii... (al vieții) care este trăită astăzi de sute de mii de bărbați, femei și copii din această țară a omului liber*»... Impresia care se formează din simpla lectură este una de puternică și convingătoare autenticitate. Și, chiar dacă nu se știe că punctul de plecare al autorului l-au format grevele din industria carboniferă a statului Colorado în anii 1913—1914, cititorul simte la fiecare pagină prezența apăsătoarei realități.»

NICOLAE MINEI

bibliotecа bpt pentru toți

Lei 5

editura pentru literatură

Upton sinclair
regele cărbune

ROMAN

TRADUCERE DE
ANY ŞI VIRGIL FLOREA

PREFAŢĂ ŞI TABEL CRONOLOGIC DE
NICOLAE MINEI

1969
EDITURA PENTRU LITERATURĂ

KING COAL UPTON SINCLAIR
PUBLISHED BY UPTON SINCLAIR
1930
Copyright 1917 by Upton Sinclair

PREFAŢĂ

89 de romane, 20 de piese de teatru, câteva mii de nuvele, schiţe, studii, pamflete şi articole – toate acestea în 90 de ani de viaţă, dintre care 65 dedicaţi scrisului. Iată bilanţul cu care, la sfârşitul lui noiembrie 1968, şi-a încheiat socotelile lumeşti Upton Sinclair. Cu mult înainte de moarte dobândise o faimă pe care nu i-o contesta nimeni – aceea de campion absolut al prolificităţii literare şi publicistice în Statele Unite. În alte privinţe, aprecierile au fost mai puţin categorice sau unanime. După ce l-a decretat *„dacă nu un Balzac. cel puţin un Zola american”*[1], după ce, în primele decenii ale secolului nostru i-a salutat fiecare lucrare cu un entuziasm poate excesiv, critica din patria sa a trecut la extrema cealaltă, dându-l uitării sau tratându-l fie cu o ironică indulgenţă, fie cu un implacabil dispreţ. O singură excepţie: prestigiosul premiu *Pulitzer,* acordat în 1942 romanului *Dragon's Teeth (Dinţii balaurului).*

Publicul, indiferent la versatilitatea marilor preoţi ai literaturii, s-a dovedit mult mai constant decât ei faţă de un autor care le aducea unele răspunsuri la problemele de stringentă actualitate. Generaţiile de cititori care s-au succedat în cursul lungii sale existenţe au continuat să-i cumpere cărţile, mai vechi sau mai recente, determinând pe editori să-l retipărească mereu, în tiraje masive.

De altfel, dobândirea unei aureole artistice nu figura printre ambiţiile lui Upton Sinclair: *„Dacă, vreţi să ştiţi ceva despre mine, atunci aflaţi că sunt un propagandist”*[2], declara el încă pe vremea când barca sa scriitoricească naviga pe creasta valului. Definiţia e justă, chiar dacă păcătuieşte printr-o exagerată umilitate. Sinclair a fost într-adevăr un propagandist, dar nu numai atât. Condeiul era

[1] H. L. Mencken: *Prejudices,* seria a II-a, New York, 1920, p. 112.
[2] Citat de *Sunday Telegraph,* Londra, 1 decembrie 1968.

doar una dintre armele lui: ori de câte ori a considerat necesar, a coborât în stradă (în cel mai propriu sens al acestei expresii) şi s-a angajat în luptă fără rezerve, înfruntând cu egală temeritate contondenta matracă a agentului de poliţie, sarcasmul strivitor al confratelui din turnul de fildeş, furia răsunătoare a puternicului zilei.

Temperament de militant prin excelenţă, Upton Sinclair s-a pus, ca scriitor şi ca om, în slujba multor cauze. Unele meritau din plin dăruirea lui de sine; dezvăluirea inechităţilor sociale din viaţa Americii contemporane, a exploatării în formele ei nu numai aparente ci şi oculte, a caracterului parţial, de clasa, al justiţiei; chemarea la o vigilenţă veşnic trează faţă de pericolul fascist; stigmatizarea politicianismului şi a clericalismului. Alte ori, însă, Sinclair s-a bătut cu ardoare în favoarea unor concepţii sau pentru adoptarea unor măsuri, discutabile. Astfel, deşi nutrea o profundă admiraţie faţă de Franklin Roosevelt, l-a criticat cu multă asprime pentru abolirea prohibiţiei, în care scriitorul vedea *„o pavăză împotriva sălbăticiei beţivilor”* şi pe care ar fi dorit-o *„înscrisă pe veci în legislaţia americană”.* Cu acelaşi zel de reformator a propovăduit generalizarea obligatorie a aşa-ziselor *„regimuri dietetice raţionale”,* în cadrul cărora fierturilor de buruieni le revenea nobila misiune de *„a asigura un perfect echilibru psihomatic, capabil să garanteze o atitudine raţională şi corectă în faţa vieţii”*[3]*.* Telepatia i s-a părut de asemenea un domeniu de care merita să se ocupe cu toată pasiunea, ca fiind *„o ramură ştiinţifică dintre cele mai riguroase... lăsată în paragină din cauza unor inexplicabile prejudecăţi”*[4]*.*

Dar dacă viaţa publică şi literară a Statelor Unite din prima jumătate a secolului nostru rezervă a pagină din cronica lor lui Upton Sinclair, meritul nu revine extravaganţelor sale. Însăşi biografia lui este tipic americană, biografia unui *self made man* sau, după

---

[3] *Health Food for All,* în *Saturday Evening Post,* New York, 16 octombrie 1936.

[4] *Mental Radio,* New York, 1948, p. 11.

expresia cunoscutului gazetar Walter Lippman, *self remade man*[5]*.* Familia i-a trezit pofta de învăţătură, fără a-i oferi însă mijloacele să şi-o potolească. Pentru a avea cu ce să-şi plătească taxele la Colegiul municipal din New York, Upton a început să scrie romane senzaţionale încă de la vârsta de cincisprezece ani. Mai târziu, ca student la Universitatea Columbia, a publicat alte şase romane, ceva mai ambiţioase, dar tot teme vandabile: omoruri contrariate, răzbunări perpetuate de-a lungul câtorva generaţii, idealuri elevate care se realizează în ciuda tuturor obstacolelor. Primele trei volume erau semnate cu numele lui, ultimele însă foloseau pseudonime: Clarke Fitch, Frederick Garrison, Arthur Stirling. Capodopera menită să-l facă celebru se lăsa însă aşteptată...

Într-o dimineaţă de primăvară a anului 1906, preşedintele Theodore Roosevelt îşi lua micul dejun la Casa Albă, frunzărind alene o carte. Pe neaşteptate, el se ridică în picioare şi începu să arunce mezelurile pe fereastră, strigând *„Am fost otrăvit!”*[6]*.*

Cartea care provocase această explozie purta ca titlu Jungla *(The Jungle)* şi era semnată de Upton Sinclair. Pentru a se documenta, el făcuse o amănunţită investigaţie prealabilă în abatoarele din Chicago. Folosind ca fir conducător dramatica existenţă a muncitorului imigrant Jurgis Rudkus şi a soţiei sale, Ana, autorul zugrăvea un cutremurător tablou al mizeriei fizice şi morale care constituiau modul de viaţă al proletariatului american. Punându-şi eroul să parcurgă un lung şi întortocheat drum al căutărilor, lăsându-l să cadă pradă temporar tentaţiilor corupţiei şi banditismului, Sinclair îl conducea în cele din urma, cu ineluctabilă logică, spre unica soluţie demnă – lupta organizată de clasă împotriva exploatării.

„Romanul a frapat atât conştiinţa cititorilor, cât şi stomacul americanilor”, remarca un comentator

---

[5] *Time,* New York, 9 decembrie 1968.

[6] Richard Current, T. Harry Williams, Frank Freidel: *American History,* 1964, p. 622.

contemporan[7]. Descriind, de pildă, modul de preparare a mezelurilor, Upton Sinclair arăta că în compoziţia lor intră carne veche şi alterată, adusă din Europa, carne tăvălită pe jos, în praf şi noroi, carne murdărită de şoareci şi şobolani, ba chiar stârvurile acestor rozătoare – toate aruncate claie peste grămadă în maşina de tocat.

Trebuie spus că stomacul americanilor a reacţionat incomparabil mai prompt decât conştiinţa lor. La două luni de la apariţia *Junglei,* Congresul adopta două legi: una prevedea inspecţia sanitară obligatorie a animalelor sacrificate în abatoare, o alta, cu titlul interminabil de „Măsuri pentru prevenirea fabricării, vânzării sau transportului de alimente, droguri, medicamente şi băuturi alterate sau toxice sau defectuos ambalate sau necorespunzătoare cerinţelor igienice”[8], a rămas în vigoare până astăzi.

Nicio lucrare literară nu se bucurase de un asemenea succes pe planul legislativ. Graţie ei, Upton Sinclair intra, pe poarta beletristicii, tagma *muckraker*-ilor[9], alcătuită până atunci în exclusivitate din publicişti. Înainte de Sinclair, magazine populare de tipul *Mc Clure’s* sau *Harper’s Weekley,* recent apărute în arena presei periodice, găzduiseră în coloanele lor anchetele efectuate de Lincoln Steffens, Ida Tarbell, George Lloyd şi alţi reporteri de talent şi curaj, care atacau corupţia din aparatul de stat şi administraţiile municipale, metodele brutale utilizate de marile monopoluri petroliere în acapararea de noi surse de materii prime, teroarea rasială dezlănţuită de Ku-Klux-Klan în sudul S.U.A. şi alte aspecte dureroase sau sordide ale societăţii americane. Upton Sinclair aducea în lumea *muckraker*-ilor prestigiul scriitorului de succes (scoasă în

[7] Ibidem, p. 605.

[8] Charles şi Mary Beard: *Making of a Civilization,* New York, 1949, pp. 312-313.

[9] *Muckraker:* tradus ad-literam, termenul înseamnă „scormonitor de gunoi”. Folosit pentru prima oară la figurat de John Bunyan în *Pilgrim’s Progress,* cuvântul a cunoscut o nouă vogă la începutul secolului nostru, căpătând sensul de demascator al turpitudinilor din viaţa politică, economică sau socială a unei ţări.

tirajul, cu totul neobişnuit pentru acea vreme, de 100.000 de exemplare, ediţia I-a a *Junglei* se epuizase în câteva săptămâni) şi elanul constructiv al omului care nu se mulţumeşte să critice o stare de lucruri, ci oferă şi soluţii de schimb, experimentate de el însuşi.

Formula găsită era oarecum naivă, dar impregnată de tipica sa generozitate: după ce se declarase influenţat, printre alţii, de Hamlet şi Shelley, Upton Sinclair, câştigat de ideile socialismului, le-a pus în practică investind toate onorariile *Junglei* în achiziţionarea unui teren lângă Englewood (New Jersey) şi înfiinţând acolo o *„gospodărie comunistă", Helicon Home Colony.* Membrii acestui neofalanster, în număr de vreo patruzeci, lucrau laolaltă, trăiau laolaltă şi îşi împărţeau veniturile după criterii strict egalitariste. Reeditarea tentativei lui Owen a stârnit interesul unei mari părţi din intelectualitatea americană şi colonia a primit vizita multor oaspeţi de seamă, de talia filozofilor John Dewey şi William James sau a anarhistei Emma Goldman. Iar printre membrii confreriei se afla şi un tânăr scriitor, pe care nimeni nu prea îl lua în serios, nebănuind că peste câteva decenii avea să devină laureat al premiului Nobel: Sinclair Lewis.

Aşa cum era şi de aşteptat, colonia nu s-a dovedit viabilă, din cauza greutăţilor economice pe care te întâmpina. Dar însăşi materializarea ideii comunitare a stârnit o veritabilă panică în cercurile marelui capital monopolist: presa de dreapta a dezlănţuit un violent tir de injurii şi calomnii la adresa celor care lucrau în *„gospodărie"* (nu lipsea nici măcar clasica acuzaţie de *„comunizare"* a femeilor), iar răufăcători rămaşi neidentificaţi au provocat un incendiu care a distrus clădirea principală a coloniei. Aceste atacuri au avut însă şi darul să atragă atenţia opiniei publice asupra unui om pentru care socialismul nu constituia un simplu subiect pentru discuţii de salon, ci o călăuză în acţiuni concrete şi inovatoare.

Eşecul înregistrat de *Helicon Home Colony* nu l-a demoralizat pe Upton Sinclair. Stabilindu-se în California cu începere din 1915, el a candidat de câteva ori la diverse

funcţii publice elective, în calitate de reprezentant al curentelor progresiste din acest stat. Înfrânt de fiecare dată, dar cu dificultăţi din ce în ce mai mari pentru adversarii săi, scriitorul a înfiinţat în 1934 *Liga E.P.I.C. (End Poverty in California – Puneţi capăt sărăciei în California).* Organizaţia grupa în sânul său pe membrii de stânga ai partidului democrat, alături de sute de mii de muncitori industriali şi agricoli, care mai sufereau încă de urmările marii crize economice declanşate în 1929. Cu un îndrăzneţ program de reforme sociale, Upton Sinclair a candidat la postul de guvernator al Californiei, fără a lua în seamă furibundele atacuri cu care l-au întâmpinat ziarele stipendiate de bancherii, industriaşii şi latifundiarii locali. S-a mers până acolo încât, cu ajutorul unor figuranţi de la Holywood, s-a înscenat un subiect de jurnal cinematografic, înfăţişând sinistrele chipuri ale *„huliganilor”* pe care programul lui Sinclair i-ar fi atras în California de pe tot cuprinsul Statelor Unite. În ciuda acestui fals grosolan, peste un milion de alegători au acordat încrederea lor autorului *Junglei* şi numai tenebroasele manipulări ale urnelor l-au privat de cele câteva zeci de voturi necesare pentru a deveni guvernator.

Să nu încheiem această sumară trecere în revistă a activităţii politice a lui Upton Sinclair fără a menţiona că a fost printre primii intelectuali americani care s-au sesizat de primejdia agenturii naziste din S.U.A., împotriva căreia a luptat cu toată energia, încă cu mult înainte de izbucnirea celui de al doilea război mondial. În anii postbelici, însă, scriitorul s-a lăsat târât de isteria anticomunistă declanşată de investigaţiile faimosului comitet pentru cercetarea activităţilor antiamericane şi a permis *„vânătorilor de vrăjitoare”* să facă uz de numele său în executarea ignobilei lor misiuni.

Dar principalele bătălii ale lui Upton Sinclair s-au desfăşurat pe frontul literar. La doi ani după Jungla, vedea lumina tiparului *Metropola (The Metropolis),* o usturătoare satiră la adresa imoralităţii unei societăţi dominate de marile averi. Printre principalele opere pe care le publică

apoi la intervale destul de scurte, se numără volumul de faţă, *Regele Cărbune (King Coal); Beneficiile religiei (The Profits of Religion)* demonstrează în mod convingător, deşi de ó manieră poate excesiv de publicistică, avantajele pe care le trag clasele exploatatoare de pe urma credinţei celor exploataţi în justiţia divină şi viaţa de apoi; *Jimmie Higgins,* al cărei erou este un muncitor persecutat pentru opiniile sale pacifiste, dovedeşte, prin câteva pagini de o cruzime aproape insuportabilă, că torturile din lagărele de concentrare naziste s-au mărginit să imite unele din metodele folosite la sfârşitul primului război mondial de către poliţia new-yorkeză; *Pasul de gâscă (The Goose-Step)* şi *Gânsacii (The Goslings),* ambele abordând aspecte din învăţământul mediu şi superior din S.U.A. etc.

Petrol! (Oil!), inspirat din scandalurile financiare izbucnite în timpul preşedinţiei lui Warren Gamaliel Harding (1921–1923), este un roman cu cheie, în care aproape fiecare nume fictiv corespunde unei persoane autentice, amestecată într-una sau alta dintre murdarele afaceri. Ca şi în alte lucrări ale lui Upton Sinclair, latura documentară (în cazul de faţă, imposibilitatea capitalistului mic şi mijlociu de a face faţă concurenţei marilor monopoluri, exploatarea muncitorilor de la sondele de ţiţei, uşurinţa cu care se lasă corupte oficialităţile, rivalitatea pe plan internaţional dintre firmele producătoare de petrol etc.) precumpăneşte asupra meritelor literare. Bunny Ross şi tatăl lui, în ipostază de capitalişti oneşti şi plini de compasiune pentru suferinţele proletariatului, sunt personaje artificiale, servind drept simple vehicule pentru indignarea *muckraker*-ului.

Mult mai realizat pe plan artistic este *Boston,* deşi (sau poate pentru că) aci autorul nu-şi mai deghizează eroii: Sacco şi Vanzetti îşi poartă numele lor adevărat, ca şi cei care i-au trimis pe scaunul electric – începând cu guvernatorul statului Massachussets şi sfârşind cu judecătorii Curţii supreme. Cornelia Thornwall, prin intermediul căreia aflăm cele întâmplate şi luăm contact cu făptaşii acestui dublu asasinat juridic, este şi ea o capitalistă pocăită, care, în loc să se retragă la mânăstire,

devine muncitoare într-o fabrică Ja vârsta de 60 de ani. Dar neverosimilul nităluş cam comic al acestei situaţii fantazate este înecat de tragica realitate a deceniului 1920–1930: *„...era o adevărată orgie a reacţiunii, ca şi cum patronii ar fi vrut să-şi arate dispreţul faţă de lozinca asigurarea democraţiei în lume, proclamată de ei... în timpul războiului”*[10].

Dintre scrierile sale ulterioare, merită a fi amintite mai ales cele consacrate unor industrii tipic americane – filmul *(Upton Sinclair Presents William Fox)* şi automobilul *(Regele tărăboanţelor – The Flivver King)* –, ambele străbătute de aceeaşi causticitate la adresa magnaţilor şi a metodelor folosite de ci în agonisirea milioanelor de dolari. Zece volume publicate la rând în zece ani (şi un al unsprezecelea, în chip de post-scriptum, apărut după un interval de patru ani), alcătuiesc ciclul care s-ar putea intitula *Lanny Budd Saga:* fiu ilegitim al unui fabricant de muniţii şi superman al frumuseţii virile, al curajului şi al dibăciei politico-diplomatice, Lanny Budd traversează perioada 1913–1946 cutreierând globul şi intervenind activ în mai toate evenimentele de seamă ale istoriei contemporane, de la semnarea tratatului de pace la Versailles până la capitularea Germaniei naziste, de la crahul bancar din 1929 până la încheierea acordului de la München, de la războiul civil din Spania până la debutul războiului rece. De valoare inegală, volumele se încadrează în genul relativ nou al literaturii documentar-istorice, din care fac parte *Căderea Parisului* de Ilia Ehrenburg sau, la un nivel considerabil mai ridicat, *Vicarul* lui Rolf Hochhuth sau *Procesul* de Peter Weiss.

Upton Sinclair îşi sărbătoreşte cea de a optzecea aniversare publicând romanul *I s-a întâmplat lui Didymus (It Happened to Didymus),* iar patru ani mai târziu îşi completează autobiografia pe care a publicat-o cu trei decenii în urmă[11].

---

[10] William Z. Foster: *Schiţă a istoriei politice a celor două Americi,* Bucureşti, 1954, p. 384.

[11] Vezi şi James D, Hart: *The Oxford Companion for American Literature,*

*

Regele Cărbune, pe care-l veţi citi acum, este definit de autor drept *„un tablou al vieţii muncitorilor... din multe părţi ale Americii... (al vieţii) care este trăită astăzi de sute de mii de bărbaţi, femei şi copii din această ţară a omului liber”.* În sprijinul afirmaţiei sale, Upton Sinclair citează pe larg în postfaţa ediţiei originale, documente purtând antetul şi ştampila diverselor autorităţi guvernamentale sau comisii ale Congresului, sentinţe ale instanţelor judiciare, declaraţii ale candidaţilor în alegeri pentru funcţii publice.

Argumentaţia nu pare indispensabilă. Impresia care se formează din simpla lectură este una de puternică şi convingătoare autenticitate. Şi, chiar dacă nu se ştie că punctul de plecare al autorului l-au format grevele din industria carboniferă a statului Colorado în anii 1913–1914, cititorul simte la fiecare pagină prezenţă-apăsătoarei realităţi. Singurele note discordante sunt cele din partitura eroului principal: Hal Warner, tânărul bogat care se travesteşte în proletar şi împărtăşeşte traiul minerilor, este fratele (spiritual) mai mare al lui Bunny Ross, al Corneliei Thornwall sau al lui Lanny Budd. Dar parcă aci existenţa lui este mai puţin incredibilă, ba chiar întrucâtva justificată, dacă nu prin logica interioară a romanului, măcar pe planul procedeelor scriitoriceşti; cu sensibilitatea cam răsfăţată a plantei de seră, crescută la adăpost de intemperii, cu naivitatea şi lipsa de experienţă caracteristice liberalilor proveniţi din clasa lui socială, Hal ne face şi pe noi mai atenţi, mai receptivi şi mai vulnerabili la crâncenul cotidian hărăzit dezmoşteniţilor soartei într-o lume a exploatării şi arbitrarului fără limite.

Modest dar ataşant Vergiliu în infernul minerilor americani, Hal ne călăuzeşte printre cercurile inocenţilor damnaţi, scoţând în relief lipsa lor de resemnare, strădania lor mereu vie de a cuceri nu numai ameliorări de ordin material, ci mai cu seamă dreptul la demnitatea umană.

New York, 1965, pp. 771–772.

Simbolul acestei nebiruite stăruinţe în luptă este Mary Burke, tânăra irlandeză căreia nici combativitatea, nici privaţiunile nu i-au ştirbit cu nimic din feminitate, Mary *„cea roşcată”* care nu pare a fi, aşa cum susţine cunoscutul critic danez Georg Brandes în prefaţa la ediţia originală, *„o madonă muncitoare”,* ci *şi* o madonă, *şi* o Walkirie, cele două ipostaze ale sale potenţându-se reciproc.

În jurul lui Hal şi Mary freamătă Babelul de limbi, moravuri, tradiţii şi caractere ale imigranţilor care trudesc în măruntaiele pământului pentru a smulge de acolo preţiosul combustibil negru şi solid. Originile lor – naţional diferite – îi îndepărtează pe unii de ceilalţi, dar condiţiile de viaţă şi muncă îi strâng laolaltă, cimentul solidarităţii lor întărindu-se în lupta împotriva exploatării. Unul dintre meritele principale ale romanului este tocmai urmărirea unui fascinant proces: ştergerea treptată a frontierelor transportate în mentalitatea individuală în ţara de adopţiune şi închegarea – înceată, ezitantă, dar ineluctabilă – a spiritului colectiv, de clasă.

În mare măsură *Regele Cărbune* este o carte concludentă pentru întreaga operă a lui Upton Sinclair. Predecesor imediat al strălucitei constelaţii de prozatori Dos Pasos-Faulkner-Hemingway-Steinbeck, el este ţinut în umbră de isteriile literare de astăzi, care îi scot în evidenţă mai ales slăbiciunile: lipsă de inventivitate şi de suflu poetic, copiere servilă a modelului împrumutat de la mediul sau circumstanţele înconjurătoare, stil neîngrijit, ton de reportaj sec şi plat... Dar asemenea cusururi nu devin oare brusc calităţi, atunci când critica contemporană le invocă drept probe ale geniului inovator demonstrat de un Truman Capote, în *Cu sânge rece?* Oare nu adoptă tinerii *„furioşi”* tonul sec şi plat al reportajului, atât în proza cât şi în dramaturgia lor? Oare nu protestează Ionescu şi Arrabal împotriva stilului *„îngrijit”?* Oare nu afişează *„noul roman”* un suveran dispreţ ţaţă de *„inventivitate”* şi *„suflu poetic”?* Oare nu copiază *„servil”* modelul oferit de mediu şi circumstanţe americanii Jerome Lawrence şi Robert Lee când scriu piesa *Procesul maimuţelor,* englezul Peter Brook

când montează spectacolul *US* sau italianul Dino Rissi când realizează filmul *Cu mâinile pe oraş?*

Oare tezismul insistent şi mărturisit – alt reproş ce i se aduce lui Sinclair – să nu mai fie la ordinea zilei? Dar în ce altceva rezidă vigoarea unui Brecht *(Arturo Ui),* Sartre *(Sechestraţii din Altona),* Frisch *(Andorra)* sau Dürenmatt *(Vizita bătrânei doamne)?* Oare situaţiile vremii noastre să fie atât de fundamental diferite de cele ale epocii lui Upton Sinclair? Dar realitatea copiilor născuţi schilozi de pe urma conterganului depăşeşte în oroare metodele practicate în abatoarele *Junglei,* având aceeaşi sursă – setea de profituri, iar execuţia soţilor Rosenberg nu a fost cu nimic mai justificată decât cea a lui Sacco şi Vanzetti. Folosirea imigranţilor la munci grele şi necalificate, în condiţii destul de similare celor din *Regele Cărbune,* s-a păstrat în Statele Unite[12], extinzându-se şi în Europa occidentală, unde *bidonville*-urile acestor paria desfigurează modernele peisaje urbane. Asemenea lui Hal Warner, dar în număr mult mai mare, copii ai posedanţilor îşi părăsesc clasa şi îngroaşă rândurile celor ce se ridică împotriva societăţii capitaliste, denunţând un învăţământ accesibil doar privilegiaţilor, refuzând participarea la războaie colonialiste, militând pentru egalitatea rasială şi replicând prin violenţă violenţei autorităţilor. Până şi destoinicul Lanny Budd, despre care pontifii critici preferă să nici nu vorbească, are în James Bond un urmaş degenerat, care stârneşte entuziasmul aceloraşi severi arbitri.

Nu, Upton Sinclair, căruia revista socialiştilor români, *Viitorul social,* îi publica, încă înainte de primul război mondial, *Discursul unui agitator,* nu este un autor depăşit, nici prin scrisul său, nici prin tematica sa. Ceea ce a fost de la început valoros în opera lui rămâne valoros şi astăzi. iubindu-şi ţara cu o dragoste exigentă, i-a făcut un portret fără retuş, tocmai pentru a o ajuta să-şi îndrepte defectele. Vasta lui frescă îşi păstrează vioiciunea culorilor şi

[12] Mai ales în agricultură, unde mâna de lucru este furnizată cu precădere de mexicanii intraţi clandestin pe teritoriul Statelor Unite (aşa numitele „spinări umede”).

exactitatea contururilor. Un scormonitor în gunoi? Da, dar nu pentru a se delecta cu mirosurile lui fetide, ci pentru a-l înlătura.

Un *muckraker* – aşa cum a fost, la urma urmelor, şi. Hercule, când a curăţat grajdurile lui Augias.

NICOLAE MINEI

TABEL CRONOLOGIC

1860–1900 Populaţia Statelor Unite creşte de la 31 la 76 milioane de locuitori. Numărul imigranţilor se ridică în aceste patru decenii la 14 milioane de oameni – sursă practic inepuizabilă de mână de lucru extrem de ieftină pentru industria americană în impetuoasă dezvoltare. În. acelaşi interval, producţia de cărbune creşte de la 11,9 la 212,3 milioane de tone, cea de petrol de la 605 la 9 540 mii de tone, cea de oţel de la 13,2 la 32.151 milioane de tone, numărul muncitorilor din fabrici şi uzine sporind de la 1.300.000 la 5.500.000. Pe scena economică îşi fac apariţia marii magnaţi: Andrew Carnegie (oţel), John D. Rockefeller (petrol), Cornelius Vanderbilt (căi ferate), John Pierpont Morgan (bănci de investiţie), Philip Armour, Nelson Morris şi Gustavus Swift (industria cărnii şi a conservelor). În 1900, se lucrează încă zece ore pe zi în covârşitoarea majoritate a întreprinderilor. Salariul mediu al muncitorilor este de 400–500 de dolari pe an, cu 100–200 de dolari sub nivelul de unde, conform sociologilor, „începe cea mai neagră mizerie”. Peste 1.700.000 de copii lucrează în fabrici şi uzine. În filaturile din sudul S.U.A., o treime din muncitoare sunt fete sub 16 ani, care lucrează minimum 66 de ore pe săptămână. În 1877 au loc mari greve ale feroviarilor, considerate drept primul conflict grav de muncă din istoria S.U.A. În 1881 primele sindicate se grupează într-o uniune care se va numi, din 1886, *American Federation of Labour* (A.F.L. – *Federaţia americană a muncii),* cu peste 500.000 de membri. La 1 mai, în acelaşi an, au loc sângeroasele evenimente din piaţa Haymarket a oraşului Chicago, unde poliţia trage în greviştii adunaţi la un miting. În 1893–1894 o criză economică provoacă numeroase concedieri şi reducerea salariilor cu 20–25 la sută, ceea ce duce la o

grevă generală, cu peste 900.000 de participanţi.

1878 La 20 septembrie, se naşte Upton Beall Sinclair, într-o familie de vază a oraşului Baltimore, ruinată după unii de speculaţiile la bursă ale unuia dintre bunicii scriitorului, după alţii de Războiul de secesiune.

În acelaşi an văd lumina zilei poetul Carl Sandburg şi umoristul Don Marquis.

1893 Upton Sinclair începe să scrie romane senzaţionale, pentru a putea plăti taxele şcolii medii.

1898 Statele Unite declară război Spaniei care, înfrântă, cedează Cuba, Porto Rico şi insula Guam, „vânzând" totodată Filipinele cu 20 milioane de dolari.

1901 Sinclair publică *Primăvară şi seceriş (Springtime and Harvest),* roman al cărui titlu se modifică, la ediţia a II-a în Regele Midas (King Midas).

Asasinarea preşedintelui Mc Kinley aduce la Casa Albă pe Theodore Roosevelt.
1902 Prima mare grevă a muncitorilor din minele de cărbune.

1903 Apar *Prinţul Hagen (Prince Hagen),* o lucrare cu caracter semifantastic, ai cărei eroi sunt recrutaţi din lumea marii finanţe şi *The Journal of Arthur Stirling,* având ca personaj principal un poet talentat, dar neînţeles.

S.U.A. debarcă trupe în Columbia, căreia îi smulg o porţiune din teritoriu, pentru a crea un nou stat – Panama –, unde americanii încep construcţia canalului dintre oceanele Atlantic şi Pacific.
David Graham Philip publică un ciclu de articole, *Trădarea Senatului,* în care dovedeşte că înaltul corp legislativ nu este accesibil decât bogătaşilor. Th. Roosevelt îl stigmatizează ca *muckraker,* introducând acest termen în

circulaţia generală.

1904 În romanul *Manassas,* Sinclair abordează – la modul romantic – tematica Războiului de secesiune şi începe ancheta sa personală în abatoarele din Chicago.

Th. Roosevelt este reales la preşedinţie.

1905 În cadrul unui val crescând de imigraţie, sosesc în Statele Unite peste 1.250.000 de europeni, originari mai ales din sudul şi răsăritul continentului. Invocând argumentul „libertăţii individuale", Curtea supremă a S.U.A. anulează o lege a statului New York, prin care se stabilea un plafon maxim de zece ore pentru ziua de lucru.

1906 Apare *The Jungle.* Upton Sinclair înfiinţează *Helicon Home Colony.*

Congresul adoptă două legi referitoare la igiena alimentaţiei (vezi prefaţa).

1907 În lipsa unei legislaţii de protecţie a muncii, accidentele sunt foarte numeroase (numai în rândul feroviarilor se înregistrează 12 cazuri mortale pe săptămână), fără nicio compensaţie pentru victime sau familiile lor.
O puternică criză economică provoacă panică pe Wall Street.

1908 Apare *The Metropolis.*

William Taft este ales preşedinte al S.U.A.

1911 Un incendiu la o fabrică de cămăşi din New York provoacă în câteva minute moartea a 148 de tinere muncitoare, ceea ce determină Congresul să adopte primele măsuri de protecţie a muncii.

1912 Woodrow Wilson este ales preşedinte al S.U.A.

1913 Greve în industria cărbunelui din statul Colorado.

1914 Izbucneşte primul război mondial. Statele Unire rămân neutre.
Luptele, minerilor din Colorado se intensifică. O nouă depresiune se face resimţită în toate ramurile economiei.

1915 Un submarin german torpilează pachebotul american *Lusitania,* provocând moartea a 1.198 de persoane.

1916 Wilson este reales la preşedinţie, după ce a făgăduit că va continua să păstreze neutralitatea ţării.
Congresul, votează o lege împotriva folosirii copiilor în fabrici, dar Curtea supremă o va anula în 1918.

1917 La 6 aprilie, urmând îndemnul lui Wilson, Congresul declară război Germaniei. O lege specială măreşte preţul de vânzare a cărbunelui, fără a ridica în mod corespunzător salariile minerilor. Sub pretext de combatere a celor ce sabotează efortul de război, se adoptă măsuri antimuncitoreşti de o violenţă fără precedent.
În Rusia au loc revoluţia din februarie şi Marea Revoluţie Socialistă din Octombrie.

1917 Apare *Regele Cărbune (Ring Coal).*

1918 la sfârşit primul război mondial.
Liderul socialist Eugene Debs, care s-a situat pe poziţii pacifiste, e condamnat ca „spion” la zece ani închisoare,

1918 Upton Sinclair publică *The Profits of Religion.*

1919 La Versailles se semnează tratatul de pace cu Germania, pe care Congresul S.U.A. îl ratifică cu rezerve, respingând printre altele participarea ţării la Societatea Naţiunilor.
În Sud, este în toi teroarea Ku-Klux-Klan-ului şi se înregistrează 70 de linşaje oficiale”.
La grevele care au loc în tot cursul anului participă patru milioane de muncitori. Greviştii sunt atacaţi cu sălbăticie de către forţele poliţieneşti. Procurorul general al S.U.A. (ministrul Justiţiei) A. Mitchell Palmer dă în judecată pe liderii minerilor grevişti.

Pe teritoriul Statelor Unite intră în vigoare prohibiţia.

1919 Apar *Jimmy Higgins* şi *The Brass Chick (Puiul de alamă),* pamflet în care Sinclair veştejeşte atitudinea retrogradă a unor organe de presă americane.

1920 William Harding este ales preşedinte al Statelor Unite. Palmer dezlănţuie un val de isterie anticomunistă, căreia îi cad victime progresişti şi liberali de toate nuanţele. Muncitorii Nicola Sacco şi Bartolomeo Vanzetti, acuzaţi pe nedrept de comiterea unui atac banditesc, sunt judecaţi şi condamnaţi la moarte, în ciuda vehementelor proteste din S.U.A. şi de pe întreg cuprinsul globului. Execuţia va avea loc în 1927.
Începe o criză a agriculturii care va persista în tot cursul deceniului.

1920 Upton Sinclair publică *Povestea unui patriot (The Story of a Patriot)* şi candidează fără succes pentru un loc în Camera reprezentanţilor.

1922 Din ce în ce mai multe scandaluri financiare scot la iveală corupţia administraţiei Harding. Fascismul mussolinian acaparează puterea în Italia.

1922 Apare *Mi se spune dulgherul (They Call Me a Carpenter).*
Candidatura lui Upton Sinclair se soldează cu un eşec.

1923 Preşedintele Harding moare în condiţii misterioase. Locul lui e luat de Calvin Coolidge, care, în anul următor, va câştiga şi alegerile preşedinţiale. Ministrul Finanţelor, multimiliardarul Andrew Mellon, apără interesele marelui capital iar ministrul Comerţului, Herbert Hoover, pe cele ale businessmanului mijlociu. În cursul deceniului peste 8.000 de firme industriale sunt „înghiţite" de monopoluri. 503 bancheri şi industriaşi câştigă exact cât cei 615.000 de muncitori din industria automobilului.

1923 Apare *Pasul de gâscă (The Goose-Step).*

1924 Prohibiţia favorizează dezvoltarea gangsterismului pe scară largă. Celebrul Al. Capone realizează beneficii de 60 milioane de dolari pe an. Crimele şi delictele de toate felurile ating niveluri record.
Vede lumina tiparului romanul *Gânsacii (The Goslings).*

1926 Upton Sinclair candidează la postul de guvernator al Californiei, dar e înfrânt în alegeri.

1927 Apare *Petrol! (Oil!).*

1928 După o campanie electorală purtată sub lozinca „O găină în fiecare oală, două automobile în fiecare garaj", Herbert Hoover este ales preşedinte al S.U.A.

1928 Upton Sinclair publică *Boston.*

1929 Se declanşează cea mai mare criză economică din istoria capitalismului, care va dura mai bine de patru ani. În Statele Unite, mii de firme dau faliment, numărul şomerilor ajunge la 17 milioane, oamenii se sting literalmente de foame pe străzi, o veritabilă epidemie de sinucideri face ravagii mai ales printre intelectuali.

1930 Din nou Sinclair îşi pune candidatura la postul de guvernator al Californiei şi din nou e înfrânt. Apare *Oraş de munte (Mountain City),* povestea unui tânăr hotărât să devină magnat cu orice preţ.

1931 Japonia militaristă atacă China, inaugurând un război care va dura 14 ani.

1931 Parada umedă (The Wet Parade) este o pledoarie în favoarea prohibiţiei.

1932 Obţinând majoritatea în 44 de state ale S.U.A., Franklin Delano Roosevelt devine preşedinte, în *Avanpost american (American Outpost)* Upton Sinclair îşi face autobiografia la împlinirea vârstei de 54 de ani.

1933 Roosevelt ia o serie de măsuri pentru combaterea urmărilor crizei, elaborând treptat programul care poartă numele de New Deal.
Hitler devine cancelar al Germaniei.

1933 Upton Sinclair prezintă pe William Fox este un studiu despre rolul marii finanţe în producţia de filme a Hollywoodului.

1935 Spiritul conservator al liderilor Federaţiei americane a muncii duce la formarea unei uniuni sindicale rivale, *Commitee for Industrial Organization* (C.I.O. – *Comitetul pentru organizarea industrială).*
Hitler ocupă zona demilitarizată a Rhenaniei. Mussolini invadează Etiopia.

1935 În numeroase articole, publicate în diferite ziare şi reviste, Sinclair atrage atenţia concetăţenilor săi asupra primejdiei ca fascismul german şi italian să dezlănţuie un nou război mondial.

1936 Muncitorii oţelari obţin victoria în greva organizată la cea mai mare companie siderurgică americană, *U. S. Steel.*
Roosevelt este reales preşedinte, recoltând majoritatea voturilor în 46 de state.
Reichul nazist anunţă oficial trecerea la un program de reînarmare. În Spania izbucneşte războiul civil. În Franţa vine la putere Frontul Popular.

1936 Upton Sinclair militează pentru cauza republicanilor spanioli şi face o ultimă tentativă (eşuată şi ea) de a deveni guvernator al Californiei.

1937 Poliţia ucide zece grevişti de la compania *Republic Steel.*
Pe scena politică americană se agită imitatori ai Führerului Germaniei naziste: doctorul Francis Townsend, preotul Charles Coughlin, senatorul Huey Long etc. Situaţia economică a Statelor Unite este încă grea: numărul şomerilor se ridică la 7.500.000, cărora în 1938 li se vor adăuga alte patru milioane.

1937 Apare *Regele tărăhoanţelor (The Flivver King).*

1938 În martie, Hitler anexează Austria iar în septembrie semnează împreună cu Chamberlain, Daladier şi Mussolini acordul de la München, prin care Cehoslovacia este mutilată în favoarea Reichului.
Statele Unite sunt dominate de mentalitatea izolaţionistă care afişează indiferenţă completă faţă de ceea ce se întâmplă în Europa şi, într-o măsură ceva mai mică, în Asia.

1938 Upton Sinclair cumpără o pagină de publicitate în *New York Times,* în care-şi tipăreşte articolul *Vom plăti pentru München.* El avertizează că politica de conciliere a dictatorilor fascişti va duce curând la un nou război, mai groaznic decât toate.

1939 În martie, Hitler cotropeşte restul Cehoslovaciei şi proclamă „independenţa" statului marionetă slovac. La 1 septembrie, trupele germane atacă Polonia şi, peste două zile. Franţa şi Anglia intră şi ele în conflict. Începe cel de al doilea război mondial.
Roosevelt dă o proclamaţie în care arată: „Această ţară va rămâne neutră, dar nu pot cere fiecărui american să rămână neutru şi în sentimentele sale".

1939 Sinclair publică articole şi ţine conferinţe în care demască activitatea subterană a agenturii naziste din S.U.A. şi, în primul rând, a organizaţiei profasciste *America First Commitee.*

1940 Călcând tradiţia inaugurată de Washington şi respectată de toţi predecesorii lui, Roosevelt se prezintă la alegerile preşedinţiale şi este ales pentru a treia oară. După victoriile lui Hitler în Polonia şi Europa occidentală, Roosevelt trece de la neutralitate la o nonbeligeranţă favorabilă Angliei, căreia îi vinde armament şi vase vechi de război.

1940 Continuând să-şi desfăşoare campania antihitleristă,

Sinclair publică primul roman din ciclul „Lanny Budd” – *Sfârşitul lumii (World’s End),* care tratează perioada 1913–1919.

1941 Statele Unite dau un ajutor din ce în ce mai făţiş Angliei, considerându-se „arsenalul democraţiei”.
La 22 iunie, Hitler invadează Uniunea Sovietică. La 7 decembrie, flota şi aviaţia japoneză atacă prin surpriză baza navală americană de la Pearl Harbour. S.U.A. intră în război.

1941 Apare al doilea roman din ciclul „Lanny Budd” *Între două lumi (Between Two Worlds),* acoperind deceniul 1919–1929.

1942 Dinţii balaurului (Dragon’s Teeth), al treilea volum al ciclului, începe în 1940 şi sfârşeşte în 1944. Romanul e distins cu premiul *Pulitzer.*

1943–1944 Ciclul continuă cu *Largă este poarta (Wide Is the Gate)* şi *Presidential Agent,* care-l duc pe Lanny până în 1938.

1944 Roosevelt primeşte din partea alegătorilor cel de al patrulea mandat de preşedinte.
1945 În februarie, moare Roosevelt, locul lui fiind luat de Harry Truman.
La 9 mai ia sfârşit războiul din Europa, la 15 august – cel din Asia şi Pacific.

1945 În *Recolta balaurului (Dragon Harvest),* Lanny îşi continuă activitatea până la căderea Parisului.

1946–1949 Apar ultimele patru volume ale ciclului – *O lume de câştigat (A World to Win), Presidential Mission, O chemare limpede (One Clear Call) şi Vorbeşte, păstorule! (O, Shepherd, Speak!)* – în care sunt narate desfăşurarea şi încheierea ostilităţilor. Lanny Budd trece la organizarea lumii postbelice.

1953 Un al unsprezecelea volum (neaşteptat) al ciclului – *Întoarcerea lui Lanny Budd (The Return of Lanny Budd)* – plăteşte tribut „vânătorii de vrăjitoare” declanşate de Comisia pentru cercetarea activităţilor antiamericane şi de faimosul Comitet de anchetă, prezidat de senatorul Joseph McCarthy. Este una dintre rarele manifestări de conformism din partea lui Upton Sinclair.

1958 Romanul *S-a întâmplat lui Didymus (It Happenned to Didymus),* reamintind oarecum de *Mi se spune dulgherul,* este o fantezie brodată pe tema reîncarnării unui apostol în zilele noastre. Regăsim aci, în ciuda vârstei înaintate, o bună parte din vina satirică a anilor de tinereţe a lui Sinclair.

1960 Viaţa mea în scrisori (My Lifetime in Letters) este o selecţie din imensa corespondenţă purtată de Sinclair cu diferite personalităţi ale vieţii publice şi culturale din S.U.A. sau alte ţări.

1962 O *Autobiography* vine să completeze cu încă trei decenii *Avanpostul american,* publicat în 1932.

1968 La 25 noiembrie, Upton Sinclair se stinge din viaţă, în locuinţa sa din statul New Jersey.

REGELE CĂRBUNE

Lui
Mary Craig Kimbrough

Perseverenţei pe care a dovedit-o în primejdioasa sarcină de a rupe manuscrisele soţului ei, cititorul îi datorează absenţa celor mai multe greşeli din această carte.

Cartea întâia

DOMENIUL REGELUI CĂRBUNE

§ 1. Oraşul Pedro se întindea la marginea regiunii muntoase; era o adunătură alandala de prăvălii şi cârciumi de la care porneau spre trecători o seamă de ramificaţii de cale ferată, deservind aşezările de mineri. Toată săptămâna oraşul dormea dus, dar sâmbătă seară, când minerii dădeau buzna iar crescătorii de vite veneau călări sau cu maşinile, aşezarea se trezea la o viaţă clocotitoare.

Într-o zi, pe la sfârşitul lui iunie, în gară coborî din tren un tânăr. Avea vreo douăzeci şi unu de ani, trăsături delicate şi un păr castaniu, uşor ondulat. Era îmbrăcat într-un costum ponosit şi decolorat, cumpărat din oraşul lui de baştină, într-un cartier unde negustorii evrei stau pe trotuare şi îşi oferă marfa; purta o cămaşă albastră murdară, fără cravată, şi o pereche de bocanci grei care-şi făcuseră de mult slujba. Ducea în spinare o boccea cu un schimb de haine şi o pătură, iar în buzunare un pieptăn, o perie de dinţi şi o oglinjoară.

Instalat în vagonul de fumători al trenului, tânărul ascultase discuţiile minerilor încercând să-şi corecteze accentul. Când se dădu jos în gară, o porni pe linia ferată şi se frecă pe mâini cu zgură, mânjindu-se puţin şi pe obraz. După ce studie în oglindă efectul acestei operaţii, o luă pe strada principală a oraşului Pedro şi intră într-o mică tutungerie. Cu o voce cât putu de arogantă o întrebă pe proprietăreasă:

— Poţi să-mi spui cum să ajung la mina Pine Creek?

Femeia îi aruncă o privire lipsită de orice bănuială şi îi dădu informaţia pe care i-o cerea. Tânărul se urcă într-o drezină şi coborî la poalele cheilor Pine Creek de-a lungul cărora mai avea de urcat din greu încă treisprezece mile.

Era o zi însorită, cu un cer de cristal şi un aer de munte înviorător. Tânărul părea fericit şi pe drum cântă un cântec cu multe strofe:

Vesel tip era Regele-cărbune
Vesel mai era
Îşi făcuse-o şcoală cum nu-i alta-n lume
Pentru noi, hura!

Hai cu mine-n noapte sub raze de lună,
Haide, Liza-Ann
Şi-o să-ţi cânt un cântec ce-l ştiu eu anume
Despre Harrigan!

Tipul ăsta vesel îşi punea-n mişcare
Mina, ce lucra
Zi de zi, să-i umple pipa şi castronul,
Pentru şcoala sa!

Hai pe câmp, sub nucul luminat de lună
Haide Mary-Jane;
Ce păcat că nu vrei s-asculţi al meu cântec
Despre Harrigan.

Hura, să trăiască regele cărbune
Şi cu mina sa!
Hura pentru pipă, fie-i plin castronul,
Pentru noi hura!

Hai cu mine-n noapte sub raze de lună,
Haide, Liza-Ann...

Şi o ţinu aşa într-una – cât era clar de lună deasupra terenurilor universităţii. Era un amestec de cuvinte vesele şi fără rost şi de întrebări din cele cu care tineretul modern începuse să-şi chinuie părinţii. Ca marş, melodia era puţin prea vioaie pentru panta abruptă a unor chei, dar Hal Warner putea să se oprească, să strige înspre pereţii trecătorii, să le asculte răspunsul şi s-o pornească iar la drum. Avea inima tânără, plină de dragoste şi curiozitate;

avea pe deasupra ceva mărunţiş în buzunarele pantalonilor şi o hârtie de zece dolari, cusută la cingătoare, menită să fie folosită în cazuri deosebit de grave. Dacă un fotograf de la Compania Generală de Combustibil „Peter Harrigan” iar fi făcut o poză în dimineaţa aceea, ea ar fi putut servi drept „portret al unui miner” în orice publicaţii de propagandă.

Dar urcuşul era abrupt şi înainte de a ajunge sus călătorul începu să simtă greutatea bocancilor şi încetă să mai cânte. Tocmai când soarele apunea dincolo de trecătoare, ajunse la destinaţie – o poartă de-a curmezişul drumului cu o pancartă agăţată de ea:

Compania Carboniferă „PINE CREEK”
Proprietate particulară
Trecerea oprită

Hal se apropie de zăbrelele de fier ale porţii încuiate cu lacăt. După ce îşi trase răsuflarea o clipă pentru a-şi potrivi un ton arogant, izbi cu piciorul în poartă şi un om ieşi dintr-o gheretă.

— Ce doreşti? întrebă el.

— Vreau să intru. Caut de lucru.

— De unde vii?

— Din Pedro.

— Unde-ai mai lucrat?

— N-am mai lucrat în mină.

— Da unde ai lucrat?

— Într-o băcănie.

— Ce băcănie?

La „Peterson & Co”. în Western City.

Paznicul se apropie de poartă şi îl studie printre zăbrele.

— Hei, Bill! strigă el şi un alt bărbat ieşi din gheretă. Uite un tip, zice că a lucrat într-o băcănie şi caută o slujbă.

— Un’ ţi-s hârtiile? întrebă Bill.

Toată lumea îi spusese lui Hal că minele duc lipsă de braţe de muncă şi companiile se dau în vânt după oameni; crezuse că un muncitor nu trebuia decât să bată ca să i se deschidă.

— Nu mi-au dat niciun fel de hârtii, spuse el şi adăugă în grabă: M-au dat afară. Era convins că beţia nu-i o piedică pentru a lucra în mină.

Dar cei doi nu se clintiră să deschidă poarta. Al doilea paznic îl cercetă cu băgare de seamă, din cap până în picioare şi Hal se simţea stânjenit la gândul că ar fi putut exista motive de bănuială.

— Sunt în regulă, declară el. Daţi-mi drumu înăuntru şi o să vedeţi.

Totuşi cei doi nu făcură nicio mişcare. Se uitară unul la altul şi apoi Bill răspunse.

— N-avem nevoie de muncitori.

— Bine, dar am văzut un anunţ jos în vale... exclamă Hal.

— E un anunţ vechi, spuse Bill.

— Am făcut tot drumul ăsta până sus!

— O să-ţi fie mai uşor la înapoiere.

— Dar e noapte!

— Ţi-e frică de întuneric, băieţaş? întrebă Bill, luându-l în zeflemea.

— Dă-o încolo de treabă! spuse Hal. Lăsaţi-mă măcar să încerc! N-ar fi rost să-mi plătesc pentru casă şi masă, sau baremi pentru un prici la noapte?

— N-avem nimic pentru tine, spuse Bill şi răsucindu-se pe călcâie se întoarse în gheretă.

Celălalt aşteptă şi se uită la el cu o privire vădit duşmănoasă. Hal încercă să-l înduplece dar el îi repetă de trei ori:

— Cară-te înapoi.

În cele din urmă Hal se dădu bătut, coborî o bucăţică de drum şi se aşeză să se gândească.

Era într-adevăr un procedeu absurd şi ilogic să pui la vedere pe marginea şoselei afişe *„Se caută muncitori”* şi să-i faci pe oameni să urce treisprezece mile printr-o trecătoare, numai ca să-i trimiţi înapoi fără nicio explicaţie. Hal era convins că ar găsi de lucru dincolo de îngrăditură şi că, dacă ar răzbi până la patroni, ar fi în stare să-i înduplece. Se ridică şi coborî încă un sfert de milă până la calea ferată care tăia drumul urcând în serpentine prin

chei. O garnitură de vagoane goale, zornăind şi hurducându-se, trase de o locomotivă care trudea din greu, croindu-şi drum spre aşezarea minieră, tocmai trecea pe acolo. Asta îi dădu o idee pentru a ieşi din încurcătură.

Se întunecase. Aplecându-se puţin, Hal se apropie de vagoane şi când se află în umbra lor, sări într-unul din ele. Nu-i trebui mai mult de o clipă ca să se caţere, apoi se trânti pe podea şi aşteptă cu inima bătându-i ca un ciocan.

Nu trecu niciun minut şi auzi un strigăt. Uitându-se îl văzu pe cerberul de la poartă alergând pe o cărare spre calea ferată iar colegul său Bill venea în urma lui.

— Hei, ieşi de-acolo! urlau ei: iar Bill sări şi se agăţă de vagonul în care se afla Hal.

Văzând că totul e în zadar. Hal sări în partea cealaltă a liniei ferate şi o porni spre ieşirea din aşezarea minieră. Bill îl urmări şi după ce trecu trenul celălalt alergă pe cărare să-l ajungă. Hal mergea repede, fără să spună niciun cuvânt, dar cerberul avea multe vorbe de zis, cele mai multe imposibil de tipărit: îl apucă pe Hal de guler şi îmbrâncindu-l cu putere îi dădu un picior în acea parte a trupului pe care natura a creat-o pentru încasarea loviturilor. Hal îşi recăpătă echilibrul şi cum omul continuă să-l urmărească, se răsuci şi îi dădu o lovitură în piept, făcându-l să se rostogolească.

Fratele mai mare al lui Hal avusese grijă să-l înveţe cum să-şi folosească pumnii; se îndreptă pregătindu-se să-l primească pe cel de al doilea agresor. Se pare însă că în aşezările miniere lucrurile nu se rezolvă atât de primitiv. Omul se opri şi sub nasul lui Hal îşi făcu apariţia ţeava unui revolver.

— Hopa, sus! spuse omul.

Era un limbaj pe care Hal nu-l auzise niciodată, dar înţelesul era clar; ridică mâinile. În aceeaşi clipă, primul atacant se repezi la el şi cu un pumn îl trânti pe spate, peste pietre.

§ 2. Când Hal îşi reveni, era întuneric; îşi dădea seama că avea dureri în cap şi în tot trupul. Zăcea pe o podea de

piatră şi se răsuci, dar reveni imediat, căci nu avea nici măcar un singur locşor pe tot spatele care să nu-l doară. Mai târziu, când fu în stare să se analizeze, numără peste o duzină de urme lăsate de bocancii grei ai agresorilor.

Stătu culcat o oră sau două, dându-şi seama că era închis undeva deoarece vedea stelele prin zăbrele. Cineva sforăia şi Hal strigă de câteva ori, din ce în ce mai tare, până când auzind un mormăit, întrebă:

— Poţi să-mi dai puţină apă?

— Dacă mă mai trezeşti, dai de dracu, spuse vocea; după care Hal zăcu tăcut până dimineaţă.

La câteva ore după ce se lumină, un bărbat intră în celulă.

— Scoală, spuse, şi îl lori cu piciorul. Hal crezu că n-o să fie în stare, dar reuşi să se ridice.

— Să nu mai faci pe nebunul acum – spuse temnicerul şi apucându-l de mânecă îl împinse afara din celulă şi-l duse de-a lungul unui coridor până la un birou unde stătea o persoană cu obrazul roşu şi o insignă de argint pe reverul hainei. Cei doi agresori ai săi de aseară erau de faţă.

— Ei, băiete? spuse persoana de la birou. Ai avut timp să meditezi?

— Da, spuse Hal scurt.

— Ce-a făcut? întrebă persoana pe cei doi paznici.

— Încălcarea proprietăţii particulare şi rezistenţă la arestare.

— Câţi bani ai, tinere? fu întrebarea următoare.

Hal ezită.

— Vorbeşte! spuse bărbatul.

— Doi dolari şi 67 de centi după cât îmi amintesc, spuse Hal.

— Haida de! Crezi că ne duci? Apoi către cei doi paznici: Căutaţi-l.

— Scoate-ţi haina şi pantalonii şi ghetele, spuse Bill grăbit.

— Păi! protestă Hal.

— Scoate! spuse omul şi îşi strânse pumnii. Hal se dezbrăcă iar ei începură să caute în buzunare scoţând o

pungă cu suma declarată, un ceas ieftin, un briceag, o perie de dinţi, un pieptăn, o oglindă şi două batiste albe, la care se uitară cu dispreţ şi le aruncară pe podeaua udă de scuipat.

Desfăcură bocceaua şi aruncară rufele curate. Apoi deschizând briceagul începură să taie talpa şi tocurile bocancilor precum şi căptuşeala hainelor. Găsiră cei zece dolari la brâu şi îi puseră pe masă alături de celelalte obiecte. Personajul cu insigna îl anunţă:

— Te amendez cu doisprezece dolari şi şaizeci şi şapte de cenţi, ceasul şi briceagul. Adăugă cu un zâmbet: Poţi să-ţi păstrezi hainele.

— Ascultă, spuse Hal supărat. E prea de tot!

— Pune-ţi boarfele, tinere, şi întinde-o de aici cât poţi de iute că altfel pleci în izmene.

Hal era destul de furios ca să accepte să plece în pielea goală.

— Spune-mi, cine eşti şi ce autoritate ai ca să procedezi astfel.

— Sunt şeriful minei.

— Eşti deci funcţionar al Companiei Carbonifere? Şi vrei să mă jecmăneşti...

— Bill, dă-l afară, spuse şeriful. Hal îl văzu pe Bill că-şi strânge pumnii.

— Bine, aşteptaţi să mă îmbrac, spuse el, înghiţindu-şi indignarea. Şi începu să-şi pună hainele pe el cât putu de repede; îşi adună pătura şi rufele de schimb şi o porni spre uşă.

— Ţine minte, coboară imediat în vale şi dacă îţi mai arăţi mutra pe aici o să fii găurit de un glonte, spuse şeriful.

Şi Hal ieşi afară, la lumină, escortat de ambele părţi de câte un paznic. Se afla pe acelaşi drum de munte, dar în centrul orăşelului Companiei. La distanţă văzu clădirea concasorului şi auzi uruitul continuu al maşinilor şi al cărbunelui care se prăvălea. Trecu pe lângă o alee dublă de case şi barăci ale societăţii. Femei şleampăte care se aţineau pe la uşi şi copii murdari care se jucau în praful de pe drum se opreau şi rânjeau la el – deoarece şchiopăta şi

se vedea cât de colo ce păţise.

Hal venise mânat de dragoste şi curiozitate. Dragostea slăbise mult – dar evident nu aceasta este forţa care face să se învârtească roţile industriei. Curiozitatea însă era mai mare ca oricând. Ce se ascundea oare cu atâta grijă în spatele porţii acestui orăşel minier?

Hal se întoarse şi se uită la Bill care în ajun avusese unele nuanţe de umor.

— Ascultă, spuse el, mi-aţi luat banii, mi-aţi învineţit un ochi şi m-aţi bătut măr, cred că sunteţi mulţumiţi. Dar înainte de a pleca, spune-mi şi mie un lucru, vrei?

— Ce să-ţi spun? mormăi Bill.

— De ce mi-aţi făcut asta?

— Pentru că eşti prea vesel, băiete. Nu ştiai că n-aveai de ce să-ţi bagi nasul pe aici?

— Da, dar nu asta voiam să ştiu, spuse Hal. De ce nu mi-aţi dat drumul de la început?

— Dacă voiai un serviciu la mină, de ce nu ai mers pe calea obişnuită? întrebă omul.

— N-am ştiut care-i calea obişnuită.

— Asta-i buba. Iar noi n-am vrut să riscăm cu tine. Ni s-a părut ceva în neregulă.

— Cine credeţi că sunt? De ce vă temeţi?

— Vezi-ţi de drum. Pe mine nu mă poţi trage de limbă, spuse omul.

Hal merse câţiva paşi în tăcere, gândindu-se cum să-i dezlege limba.

— Văd că n-ai încredere în mine, spuse el. Dacă îmi dai voie, am să-ţi spun adevărul. Cum celălalt nu-l opri, continuă. Sunt student şi am vrut să cunosc viaţa şi să mă descurc singur un timp. M-am gândit că aici ar fi o escapadă interesantă.

— Păi, aici nu-i teren de fotbal. E o mină de cărbuni, spuse Bill.

Hal văzu că povestea lui a fost acceptată.

— Spune-mi sincer, spuse el, drept cine m-aţi luat?

— Asta pot să-ţi spun, mormăi Bill. Există agitatori sindicali care încearcă să organizeze minele şi n-avem

nevoie de ei. Compania angajează oameni prin agenţii şi dacă ai fi trecut pe acolo şi ei au fost mulţumiţi de tine, înseamnă că ai mers pe calea obişnuită. Sau dacă te-ai fi dus la biroul din Pedro şi ei ţi-ar fi dat un bilet de liberă trecere, ai fi fost în regulă. Dar dacă un cetăţean vine la poartă, arată ca un fante şi vorbeşte ca un profesor, nu-l lăsăm să treacă, ai înţeles?

— Am înţeles, spuse Hal. Şi apoi: Am să-ţi fiu recunoscător dacă îmi dai din banii mei atât cât să iau gustarea de dimineaţă.

— A trecut gustarea de dimineaţă, spuse Bill. Aşteaptă... pân-o face plopul pere. Râse, dar îmblânzit de propria lui glumă, scoase din buzunar o monedă de 25 de cenţi şi i-o întinse lui Hal. Deschise lacătul şi îi dădu drumul pe poartă rânjind. Aşa a luat sfârşit prima întâlnire a lui Hal cu mecanismul industriei.

§ 3. Hal Warner începu să se târâie, la vale, pe şosea, dar nu fu în stare să ajungă până jos. Ajunse doar până la un izvor care cobora din munte din care putea bea fără să se teamă de febră tifoidă şi zăcu acolo toată ziua, nemâncat. Spre seară se porni o furtună şi el se piti sub o stânca, deşi aceasta nu-l adăpostea de loc. Unica lui pătură se udă imediat şi petrecu o noapte la fel de îngrozitoare ca şi cea precedentă. Nu putu să doarmă dar putu să se gândească şi medita la cele întâmplate. Bill spusese că o mină de cărbuni nu este un teren de fotbal, dar lui Hal i se părea că loviturile de picioare ale celor doi aminteau de aşa ceva.

Se felicită că nu era de profesie organizator sindical.

În zori se ridică cu greu şi îşi continuă drumul, slăbit de frig şi de foame, lucru cu care nu era obişnuit. În cursul zilei, ajunse la o uzină electrică, la poalele muntelui. Nu avea bani pentru o masă şi se temea să cerşească; dar într-un grup de clădiri, lângă şosea, era o prăvălie, unde intră şi ceru prune uscate, care costau 25 de cenţi jumătate de kilogram. Preţul era ridicat, la fel ca şi altitudinea, şi după cum descoperi Hal mai târziu, exista o legătură între acestea – deşi nu se explica de ce preţul era întotdeauna

mai ridicat decât altitudinea la care se găsea prăvălia. Deasupra tejghelei văzu un afiş: „Cumpărăm bonuri cu 10% rabat”. Auzise vorbindu-se că există o lege care interzice plata salariilor în „bonuri” dar nu puse nicio întrebare, îşi luă punga de prune care i se părea foarte uşoară, se aşeză pe marginea drumului şi le înfulecă.

Imediat după uzina electrică, lângă linia ferată, se afla o gheretă mică cu o grădină în spate. Se îndreptă într-acolo şi găsi un bătrân paznic olog. Îi ceru voie să petreacă o noapte pe podea, în gheretă; văzându-l pe bătrân că se uita la ochiul lui vânăt, îi explică:

— Am încercat să găsesc de lucru la mină dar au crezut că sunt organizator sindical.

— N-am nevoie de organizatori sindicali pe aici, spuse omul.

— Dar nici nu sunt, pleda Hal.

— De unde să ştiu eu ce eşti? Poate eşti un spion al Companiei.

— Nu vreau decât un loc uscat unde să dorm, spuse Hal. N-o să ţi se întâmple nimic rău pentru atâta lucru.

— Nu sunt atât de sigur. Totuşi, poţi să-ţi întinzi pătura în colţ. Dar să nu-mi vorbeşti de chestii sindicale, răspunse celălalt.

Hal n-avea chef de vorbă. Se înfăşură în pătură şi adormi ca un om care nu e tulburat nici de dragoste, nici de curiozitate. Dimineaţa, bătrânul îi dădu o felie de pâine de mălai şi câteva cepe verzi din grădină, care aveau un gust mai delicios decât orice masă care îi fusese servită vreodată. Când Hal îi mulţumi la plecare celui care-l găzduise, acesta îi spuse:

— Lasă, tinere, cu un singur lucru poţi să mă răsplăteşti, să nu pomeneşti nimic de toate astea. Când un om are păr cărunt şi un singur picior, mai bine să se înece în râu decât să-şi piardă slujba.

Hal îi făgădui să facă întocmai şi îşi văzu de drum. Vânătăile îl dureau mai puţin şi putea umbla, în zare se vedeau conace – ca şi când s-ar fi întors brusc în America.

§ 4. Hal avea acum înaintea lui o săptămână aventuroasă de vagabond: era un vagabond adevărat, fără cei zece dolari cusuţi la brâu care să înlăture realitatea din experienţele lui. Îşi făcu inventarul bunurilor lumeşti şi se întrebă dacă mai arată ca un fante. Îşi aminti că avea un zâmbet care fascina femeile; dar va mai avea oare efect alături de un ochi vânăt? Neavând alte mijloace de trai, îşi încercă farmecele asupra gospodinelor cu înfăţişare de femei sensibile şi găsi metoda atât de rodnică încât fu gata să nu se mai încreadă în înţelepciunea muncii cinstite. Nu mai fredona cântecul lui Harrigan ci un cântec al vagabonzilor pe care-l auzise cândva:

„Ce rost are să munceşti când sunt atâtea femei pe lume?”

În ziua următoare, făcu cunoştinţă cu alţi doi cavaleri rătăcitori care stăteau lângă calea ferată prăjind slănină la un foc. Îl poftiră lângă ei şi, după ce îi ascultară povestea, fu primit în tagma lor şi îi explicară modul lor de viaţă. Curând îl cunoscu pe unul care fusese miner şi îi putea da informaţiile necesare, înainte de a lua din nou calea muntelui. Persoana respectivă se numea „Mike olandezul” din motive pe care nu le explica. Era un pungaş cu ochi negri şi o mutră fioroasă, iar când se aduse vorba despre mine şi mineri dădu drumul unui uimitor torent de injurii. Se saturase până-n gât de treaba asta – Hal sau orice alt nebun n-avea decât să ia, dacă voia, slujba lui. Minele astea puteau continua să funcţioneze numai pentru că pe lume există destui nebuni din născare. „Mike olandezul” continuă să povestească întâmplări îngrozitoare din viaţa din mină, invocând una după alta fantomele unor şefi de abataj pe care îi trimitea să ardă în focul veşnic al gheenei.

— Când eram tânăr, voiam să muncesc, spuse el, dar acum m-am lecuit de-a binelea.

Lumea i se părea un loc creat anume pentru a-l obliga pe el să lucreze aşa că îşi folosea toate forţele pentru a se opune acestui complot. Stând la un foc de tabără, lângă un pârâu ce curgea în vale, Hal se amuza demonstrându-i lui „Mike olandezul” că, ferindu-se de muncă, muncea de fapt

mai mult decât o făceau cei angajaţi la lucru. Vagabondului însă nu-i păsa de asta – la el era o chestiune de principiu şi era gata să facă sacrificii pentru convingerile sate. Chiar şi atunci când fusese trimis la o casă de corecţie, refuzase să muncească; fusese închis într-o celulă şi a preferat riscul de a muri de foame, la regim de pâine şi apă, decât să muncească. Dacă toată lumea ar face la fel, spunea el, „s-ar dărâma şandramaua”.

Lui Hal îi căzu cu tronc acest revoluţionar spontan şi călători împreună cu el vreo două zile, în care timp stoarse amănunte cu privire la viaţa de miner. Majoritatea companiilor foloseau, după cum spusese şi paznicul, agenţiile de plasare; nenorocirea era că aceste agenţii îţi reţineau mult timp o cotă din salariu – patronii erau „în combinaţie” cu ele. Când Hal îl întrebă dacă aceasta nu însemna o încălcare a legii, tovarăşul său de drum îi spuse:

— Las-o moartă! După ce vei avea o slujbă câtăva vreme, ai să vezi că într-o mină legea o face patronul.

Vagabondul continuă să-şi expună convingerea că atunci când un om are în mână slujbele şi alţi oameni trebuie să se lupte pentru a le obţine, legea nu va avea un cuvânt prea greu de spus în acest târg. Hal consideră aceasta ca o observaţie adâncă şi ar fi dorit ca ea să poată fi comunicată profesorului de economie politică de la Harrigan.

A doua noapte după ce-l cunoscuse pe „Mike olandezul”, în „jungla” lor făcură razie un poliţai cu cele şase ajutoare ale sale. Se depuneau eforturi serioase spre a îndepărta vagabonzii de prin împrejurimi sau de a-i duce la muncă în mină. Prietenul lui Hal, care dormea iepureşte, reuşi să fugă prin întuneric şi Hal îl urmă, strecurându-se printre poliţişti şi driblându-i ca la fotbal. Îşi lăsară acolo mâncarea şi păturile, dar „Mike olandezul” nu se prea sinchisi de asta, şi şterpeli o găină dintr-un coteţ ca să le ţie de urât noaptea iar în ziua următoare fură un schimb de rufe de pe o frânghie unde stăteau la uscat. Hal mâncă din găină şi purtă rufăria, începându-şi astfel cariera de delincvent.

Despărţindu-se de „Mike olandezul”, se întoarse la Pedro. După cum îi spusese vagabondul, cârciumarii aveau

aproape întotdeauna prieteni prin aşezările miniere şi puteau să-i ajute pe oameni să obţină o slujbă. Aşa că Hal începu să se intereseze ici-colo, şi cel de al doilea individ căruia i se adresă, îi spuse că îi va da o scrisoare către cineva din North Valley, iar dacă primea slujba, prietenul respectiv urma să i reţină din salariu un dolar pe lună. Hal acceptă şi porni să urce un nou munte, întărindu-şi puterile doar cu un sandviş „şparlit" de la o fermă la intrarea în vale. La o altă poartă ferecată a Companiei Generale de Combustibil, el prezentă scrisoarea, adresată unei persoane numite O'Callahan, care se dovedi a fi şi el tot cârciumar. Paznicul nici măcar nu deschise scrisoarea şi îi dădu drumul înăuntru numai la vederea ei, iar Hal îşi căută omul şi îi ceru de lucru. Omul îi spuse că îl va ajuta dar va trebui să-i ia un dolar pe lună pentru el şi un dolar pentru prietenul său Pedro. Hal se împotrivi şi începură să se tocmească. În cele din urmă, când Hal dădu să plece şi ameninţa că se va adresa direct „şefului", cârciumarul se învoi cu un dolar.

— Ştii să lucrezi în mină? îl întrebă el.

— De când mama m-a făcut, spuse Hal, care învăţase acum cum merg lucrurile.

— Unde ai mai lucrat?

Hal numi câteva mine despre care aflase câte ceva de la vagabonzi. Îşi dădu numele de Joe Smith fiind sigur că un asemenea nume se afla pe ştatele de plată ale oricărei mine. Avea o barbă de peste o săptămână care îl deghiza şi învăţase şi câteva înjurături.

Proprietarul birtului îl duse să stea de vorbă cu domnul Alec Stone, şef de galerie la Mina nr. 2, care îl întrebă scurt:

— Te pricepi la catâri?

— Am lucrat la un grajd, mă pricep la cai, spuse Hal.

— Ei, catârii sunt altceva, spuse bărbatul. Unul din grăjdarii mei are colici de ieri şi nu ştiu dacă se mai face bine.

— Lasă-mă să încerc, spuse Hal. Mă voi descurca.

Şeful îl privi cu atenţie.

— Pari un băiat deştept, spuse el. Îţi dau 45 pe lună, şi dacă faci treabă, îţi dau 50.

— E-n regulă, domnule. Când încep lucrul?

— Cu cât mai repede cu atât mai bine. Unde-ţi sunt boarfele?

— Asta-i tot ce am, spuse Hal, arătând spre bocceaua de rufe furate pe care o avea în mână.

— Bine! Azvârle-o colo în colţ, spuse el; apoi deodată se opri şi îl privi pe Hal încruntându-se: – Faci parte din vreun sindicat?

— Nu! Doamne fereşte!

— Ai făcut parte vreodată dintr-un sindicat?

— Nu, domnule. Niciodată.

Privirea omului părea să spună că Hal minte şi că el îi va citi adevărul în ochi.

— Bagă de seamă, trebuie să juri că este aşa, înainte de a putea lucra aici.

— Foarte bine, spuse Hal, sunt gata s-o fac.

— O să mai discutăm mâine despre asta, spuse celălalt. N-am hârtia la mine. Apropo, ce religie ai?

— Adventist de ziua a şaptea.

— Doamne sfinte! Asta ce mai e?

— Nu-i nimic rău, spuse Hal. Ar trebui să nu lucrez sâmbăta, dar eu lucrez.

— Ia vezi, să nu te-apuci să predici asta pe aici. Avem predicatorul nostru – o să verşi cincizeci de centi pe lună din salariu pentru el. Şi acum hai să te duc jos.

Şi astfel începu noua viaţă a lui Hal.

§ 5. Catârul este cunoscut ca o creatură profană, fără Dumnezeu; un eşec al Naturii ca să spunem aşa, o greşeală de care aceasta se ruşinează şi căreia nu-i permite să se reproducă. Cei treizeci de catâri aflaţi în grija lui Hal fuseseră crescuţi în condiţii care nu au făcut decât să întărească cele mai rele tendinţe ale firii lor. El descoperi curând că acele „colici” ale predecesorului său fuseseră provocate de o copită în stomac, şi îşi dădu seama că, dacă voia să se păzească de această periculoasă boală, nu trebuia să-şi slăbească atenţia nici măcar pentru o clipă.

Catârii îşi duceau zilele în întunecimea de sub pământ;

doar când se îmbolnăveau, erau duşi sus la lumina soarelui; să se tăvălească prin iarbă. Unul din ei, pe care îl chema Dago Charlie, învăţase să mestece tutun şi să scotocească prin buzunarele minerilor şi ale „ortacilor” lor. Dar nepricepându-se să scuipe zeama, se îmbolnăvea şi atunci se jura că nu mai face. Vizitiii şi îngrijitorii însă, cunoscându-i meteahna, îl ispiteau pe Dago Charlie până când acesta ceda. Hal descoperi repede această tragedie morală şi avea o strângere de inimă tot timpul lucrului.

Coborî în galerie cu prima colivie, foarte devreme dimineaţa. Îşi hrăni şi-şi adăpă animalele şi ajută la înhămat. Apoi, când ultimele zgomote de copite se îndepărtară, curăţă grajdul, repară hamuri şi ascultă de ordinele oricărei persoane mai în vârstă care se întâmpla să fie pe acolo.

În afara catârilor, îl mai chinuiau băieţii care conduceau animalele şi alţi tineri cu care venea în contact. El era nou venit şi îl sâcâiau; în plus, avea o slujbă inferioară – în mintea lor, îngrijirea catârilor era ceva umilitor şi caraghios. Puştii ăştia erau originari din diferite ţări ale Europei de sud şi Asiei; erau tătari cu faţa lătăreaţă, greci măslinii şi japonezi mărunţi cu ochi şireţi. Vorbeau un limbaj alcătuit în majoritate din înjurături şi cuvinte obscene englezeşti: porcăriile născocite de mintea lor erau de neînchipuit pentru un om născut şi crescut la lumina zilei. Proferau obscenităţi la adresa mamelor şi bunicelor lor, ba chiar şi a fecioarei Maria, singurul personaj mitologic de care auziseră. Biete creaturi neînsemnate ale întunericului, sufletele li se mânjeau şi li se murdăreau irevocabil, mai repede chiar decât feţele lor.

Şeful îl sfătuise pe Hal să-şi caute pensiune la Reminitsky. Sosi pe înserat, cu ultima maşină, şi fu îndrumat spre o casă din tablă ondulată, slab luminată, unde îl întâmpină o namilă de rus care îi spuse că putea fi primit în schimbul a 27 dolari pe lună, în acest preţ intrând şi un pat într-o cameră cu încă opt bărbaţi. Dacă scădea un dolar şi jumătate pe lună pentru cârciumari, cincizeci de cenţi pentru preotul societăţii şi un dolar pentru medic, cincizeci

de cenţi pentru a avea dreptul la baie şi cincizeci de cenţi pentru fondul de boală şi accidente, îi mai rămâneau paisprezece dolari pe lună din care să se îmbrace, să-şi întemeieze o familie, să-şi cumpere bere şi tutun şi să frecventeze bibliotecile şi şcolile înzestrate de proprietarii de mine filantropi.

Când ajunse la Reminitsky, masa de seară era pe sfârşite; duşumeaua părea scena unui picnic de canibali iar resturile de mâncare erau reci. Îşi dădu seama că aşa se vor petrece lucrurile mereu şi neavând încotro, se împacă cu gândul acesta. Sufrageria acestei pensiuni, care aparţinea Companiei Generale de Combustibil şi era condusă de aceasta, îi aminti de închisoarea de stat pe care o vizitase odată – cu şirurile de oameni şezând tăcuţi şi mâncând în farfurii de tablă un fel de pap de faină cu grăsime. Aici farfuriile erau de faianţă groasă, dar papul cu grăsime era nelipsit; se pare că formula bucătarului lui Reminitsky era următoarea: Când nu ştii ce să faci, adaugă grăsime. Cât era Hal de flămând, după îndelungatul său vagabondaj şi după munca de sub pământ, cu greu putu să înghită mâncarea asta. Duminica, singura zi când lua masa pe lumină, muştele roiau peste tot şi îşi aminti de vorbele unui medic, care spunea că un om luminat ar trebui să se teamă mai mult de o muscă decât de un tigru bengal.

Pensiunea îi puse la dispoziţie un pat de campanie din care nu lipseau păduchii dar lipsea pătura, atât de necesară în regiunile muntoase. Aşa că, după masă, fu nevoit să-şi caute şeful şi să aranjeze să obţină un credit de la magazinul Companiei. Erau dispuşi să-i acorde un oarecare credit, întrucât aceasta dădea posibilitate şerifului minei să-l împiedice s-o şteargă. Nu exista o lege prin care să poţi reţine un om pentru datorii, dar Hal ştia deja cât de mult se sinchiseşte de lege un şerif.

§ 6. Timp de trei zile Hal munci în măruntaiele minei, luă masa şi omorî păduchii la Reminitsky. Veni apoi sfânta zi de duminică şi el avu câteva ore libere să vadă lumina soarelui şi să dea o raită prin aşezarea minieră North Valley. Era un

orăşel care se întindea pe o lungime de mai bine de o milă, prin cheile muntelui. În centru se aflau marile concasoare, casa puţului şi uzina electrică cu coşurile ei înalte; în apropiere se mai găseau magazinul companiei şi câteva localuri. Mai erau nişte pensiuni ca cea a lui Reminitsky şi un şir lung de barăci cu câte două până la patru camere, unele fiind locuite de mai multe familii. Ceva mai sus, era o şcoală şi o clădire mică, cu o singură încăpere, care servea drept biserică; preotul era salariatul Companiei. I se dăduse dreptul să folosească clădirea, ceea ce reprezenta o favoare faţă de alte localuri pentru care se plătea Companiei o chirie mare; faptul că, în ciuda acestui avantaj, în orăşelul minier cerul pierdea în lupta cu iadul era o dovadă a perversităţii înnăscute a naturii umane.

Parcurgând orăşelul, prima impresie era cea de dezolare. Munţii se înălţau, golaşi şi singuratici, purtând cicatricele lăsate de epocile geologice. În aceste defileuri, soarele apunea după amiază devreme, zăpada cădea toamna de timpuriu; pretutindeni mâna Naturii părea a fi împotriva omului iar omul căzuse sub puterea ei. În interiorul orăşelului se făcea şi mai simţită această dezolare crudă, de murdărie şi de animalism. Se vedeau câteva încercări jalnice de a înjgheba grădini de zarzavaturi, dar zgura şi fumul ucideau totul, culoarea predominantă era cenuşiul. Privelişte a era presărată cu mormane de cenuşă, sârme vechi, cutii de conserve de roşii şi copii zdrenţăroşi şi murdari care se jucau.

O parte a aşezării se numea „oraşul barăcilor”, unde, printre movile de zgură, câţiva dintre străinii cei mai săraci, proaspăt sosiţi, primiseră dreptul să-şi construiască singuri cocioabe din scânduri vechi, cutii de conserve şi foi de carton asfaltat. Aceste locuinţe erau mai nenorocite decât coteţele de găini, totuşi în unele din ele se înghesuiau câte o duzină de oameni, femei şi bărbaţi, care dormeau pe zdrenţe şi pături pe podeaua de zgură. Acolo copiii mişunau ca viermii. Cei mai mulţi dintre ei purtau o cămaşă ruptă şi stăteau cu fundul gol întors cu neruşinare spre cer. La fel se jucaseră probabil şi copiii oamenilor din caverne, gândi Hal;

şi valuri de dezgust îl năpădeau. Venise mânat de dragoste şi curiozitate, dar aici ambele motive dădeau greş. Cum ar fi putut un om sensibil, care cunoştea rafinamentul şi bucuriile vieţii, să înveţe să-i iubească pe aceşti oameni care constituiau un afront pentru fiecare din simţurile sale – un miros urât în nări, un huruit în urechi, un şir nesfârşit de diformităţi la vedere? Ce le oferise lor civilizaţia? Ce ar fi putut să facă? De fapt pentru ce ar fi fost ei mai potriviţi în afară de munca aceea murdară pe care o făceau? Aşa gândea mândrul anglo-saxon, conştient de rasa lui, în timp ce contempla hoardele acelea de mediteraneeni, la care până şi forma capului era dezagreabilă.

Dar Hal se debarasa de astfel de gânduri şi încetul cu încetul începu să-şi formeze o altă viziune. Mai presus de toate era fascinaţia minelor. Erau nişte mine vechi – adevărate oraşe săpate sub munţi – cu galerii lungi ce se întindeau pe mile întregi. Într-o zi, Hal o şterse de la treburile lui şi dădu o raită cu un vagonetar, dându-şi el însuşi seama cât de imens, cât de straniu şi pustiu era acel labirint al întunericului. În mina numărul doi, filonul urca formând o pantă de aproximativ cinci grade; acolo, vagonetele goale erau trase în şiruri lungi de un cablu fără sfârşit, iar când se întorceau încărcate, alunecau singure prin forţa gravitaţiei. Toate astea cereau multă muncă din partea „frânarilor”, a băieţilor care frânau vagonetele; uneori asta putea să însemne vagonete pornite aiurea şi astfel noi primejdii se adăugau pericolelor obişnuite din minele de cărbuni.

Grosimea filonului varia între patru şi cinci picioare[13]; o cruzime a naturii care cerea ca oamenii de la „abataj” – locul unde se tăia cărbunele – să fie nevoiţi să se facă mai mici. După ce stătu puţin pe vine şi îi privi lucrând, Hal înţelese de ce mergeau cu capul şi umerii lăsaţi iar mâinile le atârnau în jos; văzându-i ieşind din mină pe înserat, aveai impresia că sunt un şir de babuini. Metoda de extragere a cărbunelui era de a-l hava cu un târnăcop; şi de a-l desprinde apoi aruncându-l în aer cu o încărcătură de

[13] Aproximativ 1,25–1,50 m (n.t.).

dinamită. Aşadar minerul era nevoit să stea pe brânci în timp ce lucra şi să mai ţină seama şi de alte ciudăţenii fizice.

Ca de obicei, când ai ajuns să înţelegi viaţa oamenilor, începe să-ţi fie milă de ei în loc să-i dispreţuieşti. Erau creaturi de o rasă aparte, pitici subpământeni, închişi aici de societate pentru propriile ei interese. Afară, prin trecătorile scăldate în soare, şiruri lungi de vagoane coborau cu încărcătura lor de cărbune; cărbune care va ajunge până în celălalt capăt al pământului, în locuri de care minerul nici n-a auzit vreodată, pentru a pune în mişcare industrii ale căror produse minerul nu le va vedea niciodată. El va face mătase fină pentru doamne elegante, va şlefui pietre preţioase care să le împodobească, va trage trenuri lungi cu vagoane capitonate, prin deşerturi şi peste munţi; va purta prin furtuni vapoare măreţe spre însoritele mări calde, iar doamnele elegante, îmbrăcate în mătăsuri fine şi cu bijuterii, vor mânca şi vor dormi, vor râde şi vor lenevi fără să ştie nimic despre făpturile acelea chircite. Hal reflectă la toate acestea şi îşi înfrânse mândria lui anglo-saxonă, iertând acestor oameni latura lor respingătoare – limbajul lor barbar, incoerent, casele pline de paraziţi, copiii lor zdrenţăroşi.

§ 7. Nu trecu mult şi Hal avu noroc de o vacanţă, care îl scăpă de monotonia muncii lui de grăjdar: o vacanţă accidentală, neprevăzută în contractul lui cu patronul. Se defectase ceva la sistemul de ventilaţie din mina numărul doi, şi el începuse să simtă că-l doare capul, Iar oamenii bombăneau că lămpile le ard slab. Aşa că, întrucât situaţia începea să devină serioasă, se ordonă scoaterea catârilor la suprafaţă.

A fost o întâmplare nostimă. Bucuria favoriţilor lui Hal când văzură lumina fu de un comic irezistibil. Era imposibil să-i opreşti să se trântească pe jos şi să se tăvălească pe strada acoperită cu zgură; iar când fură închişi într-un ocol la marginea orăşelului, unde creştea iarbă, se lăsară pradă veseliei întocmai ca un grup de copii de şcoală la un picnic.

Hal avu astfel câteva ore libere; şi fiindcă era încă tânăr şi nu lipsit de curiozitate, se caţără pe peretele trecătorii pentru a vedea munţii. În timp ce cobora, spre seară, o pată vie de culoare apăru pe tabloul vieţii miniere care i se înfăţişa; se trezi în curtea cuiva şi era privit cu atenţie de o fată, care strângea rufele familiei. Era o tânără superbă, înaltă şi voinică, cu un păr căruia în cercurile bine crescute i se spune castaniu roşcat, şi cu acea rumeneală în obraji cu care natura îi răsplăteşte pe cei care trăiesc în locurile unde plouă mereu. Era prima privelişte frumoasă care i se oferea lui Hal de când se urcase în trecătoare şi era foarte firesc să-l intereseze. Considera că, atâta vreme cât fata îl privea, avea şi el dreptul să facă la fel. Nu-i trecu prin minte că şi el era o apariţie plăcută – că aerul de munte îi colorase obrajii şi dădea strălucire ochilor lui căprui, iar vântul de munte îi zburlise părui şaten, ondulat.

— Noroc, spuse ea în cele din urmă, cu o voce caldă, cu accent irlandez.

— Noroc bun – spuse Hal în dialectul obişnuit pe acolo; apoi adăugă cu mai multă eleganţă: Iartă-mă că am trecut printre rufe.

Fata făcu ochii mari.

— Treci, spuse ea.

— Parcă aş mai sta, spuse Hal. E un apus da soare atât de frumos.

— O să mă dau la o parte, să vezi mai bine. Luă un braţ de rufe şi le aruncă în coş.

— Nu, spuse Hal, acum nu mai e chiar aşa de frumos. Culorile au pălit.

Ea se întoarse şi îl măsură din nou cu privirea.

— Hai, lasă-te. M-au cicălit pentru părul ăsta de pe vremea când nici nu ştiam să vorbesc.

— Din invidie, spuse Hal, încercând să o imite la vorbă; şi se apropie câţiva paşi ca să-i poată privi părul mai de aproape. Părul i se lăsa deasupra frunţii în nişte ondulaţii plăcute la vedere, iar pe umeri îi cădea o coadă groasă împletită strâns, care atârna până la talie. El îi observă umerii, care erau robuşti, obişnuiţi de bună seamă cu

munca grea; fără să corespundă clişeelor romantice ale feminităţii, aveau totuşi o graţie atletică proprie. Erau acoperiţi de o rochie de stambă albastră decolorată, din păcate nu prea curată; pe unul din umeri, tânărul mai observă o gaură prin care se vedea un petec de piele. Ochii fetei, care îi urmărea privirea, deveniră sfidători; îşi aruncă o rufă pe umăr şi-o lăsă atârnată acolo tot timpul discuţiei.

— Cine eşti? întrebă ea deodată.

— Mă cheamă Joe Smith. Grăjdar la mina doi.

— Şi ce cătai colo sus, fie-mi cu iertare întrebarea? Îşi ridică ochii cenuşii spre panta uscată, golaşă a muntelui, de-a lungul căreia alunecase el stârnind o ploaie de pietricele şi praf.

— Mi-am privit imperiul, spuse el.

— Ce-ai privit?

— Imperiul. Terenul aparţine Companiei, dar priveliştea aparţine celui pe care îl interesează.

Ea clătină uşor din cap.

— Unde-ai învăţat să vorbeşti aşa?

— În altă viaţă, înainte de a deveni grăjdar, Nu în uitare am venit ci-nconjurat de glorie.

O clipă fata se strădui să înţeleagă. Apoi pe chip îi apăru un zâmbet.

— Le zici ca dintr-o carte cu poezii. Hai mai spune ceva!

— *O, singe fort, so suess und féin!*[14] cită Hal şi văzu privirea ei uimită.

— Nu cumva eşti american? întrebă ea; el râse. În North Valley, a vorbi într-o limbă străină nu era un semn de cultură.

— Asta am auzit-o la cei de la Reminitsky, spuse el parcă scuzându-se.

— Aha! Mănânci acolo?

— Mă duc de trei ori pe zi. N-aş putea să spun că mănânc prea mult. Ai putea să trăieşti din fasole cu grăsime?

— Sigur, mâncărurile astea-s destul de bune pentru mine, spuse fata râzând.

— Aş fi spus că trăieşti cu petale de trandafiri! remarcă

[14] *O, cântă, atât de dulce şi frumos!* (Germ.).

el.

— Hai, lasă-te! Ai sărutat pietrele din castelul Blarney[15]?

— Nu pe pietre îmi dau eu sărutările.

— Devii cam îndrăzneţ, domnule Smith. N-am de gând să te ascult. Şi se întoarse cu spatele începând să-şi scoată cu hărnicie rufele de pe frânghie. Dar Hal nu voia să fie trimis la plimbare. Se mai apropie cu un pas.

— Coborând de pe munte am găsit ceva minunat, spuse el. Acolo sus totul e gol şi cenuşiu, dar ajungând într-un colţişor adăpostit, luminat de soare, am găsit un trandafir sălbatic. Numai unul! M-am gândit în sinea mea: Aşadar trandafirii cresc chiar şi în cele mai pustii colţuri ale lumii!

— Sigur că şi asta-i dintr-o carte cu poezii! strigă ca. De ce n-ai adus trandafirul?

— Este o carte cu poezii care ne învaţă să lăsăm trandafirul sălbatic pe ramura lui. Acolo va înflori; dar dacă îl rupe cineva, se vestejeşte în câteva ceasuri.

Spunând acestea, nu voise decât să prelungească conversaţia. Dar răspunsul ei schimbă cursul întâlnirii lor.

— Băiete, nu se ştie niciodată. Poate la noapte vine o furtună şi îl smulge. Poate că tocmai asta era menirea trandafirului, să-l rupi şi să te facă fericit.

Sprijinul, chiar şi inconştient al poetului, se pierdea acum în misterul cel veşnic.

Fie că îşi dădea sau nu seama, fata câştigase prima victorie a femeii. Reţinuse atenţia bărbatului şi îi stârnise curiozitatea. Ce însemnătate avea oare acest trandafir sălbatic al aşezării miniere?

Trandafirul sălbatic, parcă fără să-şi dea seama că a spus ceva deosebit, se ocupa de rufe; între timp, Hal îi studia trăsăturile şi îi cântărea cuvintele. Din partea unei doamne rafinate, acestea ar fi însemnat doar un singur lucru, o invitaţie; dar în ochii limpezi şi cenuşii ai fetei nu era nicio urmă de desfrâu, ci numai suferinţă. Dar care să fi fost această suferinţă ce se citea pe chipul şi în vorbele unei

[15] Expresie irlandeză: se spune că cei care sărută pietrele din castelul Blarney, din Irlanda, devin maeştri în a rosti cuvinte linguşitoare, mieroase, seducătoare.

tinere atât de pline de viaţă şi vioaie? Era oare melancolia rasei sale, care apărea în vechile balade populare? Sau era o melancolie nouă, deosebită, născută în aşezările miniere din vestul îndepărtat al Americii?

Expresia feţei era la fel de isteaţă ca şi vorbele pe care le rostea. Ochii ei cenuşii erau aşezaţi sub nişte sprâncene negre, aspru desenate, care nu se potriveau la culoare cu părul. Buzele îi erau de asemeni aspru desenate, drepte, aproape fără curbe, ca şi cum gura i-ar fi fost pictată cu carmin pe obraz. Când te privea, aceste trăsături îi dădeau un aspect viu, surprinzător şi mândru, cu o uşoară nuanţă de sfidare. Când zâmbea însă, buzele-i roşii se rotunjeau, căpătând linii mai moi, ochii cenuşii deveneau galeşi părând mai închişi la culoare. Cât de atrăgătoare era fata asta irlandeză, fără să fie totuşi simplă!

§ 8. Hal o întrebă pe noua sa cunoştinţă cum o cheamă şi ea îi răspunse că se numeşte Mary Burke.

— Nu eşti de mult pe aici, după câte văd, altfel ai fi auzit de Mary roşcata. Asta-i tot din pricina părului ăsta, spuse ea.

— Nu sunt de mult pe aici, dar acum sper să stau – tot din pricina părului ăsta! răspunse el. Pot să viu să te mai vizitez din când în când, domnişoară Burke?

Ea nu răspunse, dar privi spre casa în care locuia. Era o cabană nevăruită, cu trei camere, mai dărăpănată decât celelalte, iar împrejurul ei numai murdării şi zgura, precum şi rămăşiţele unui gard dărâmat, care era folosit acum ca lemn de foc. Ferestrele erau sparte şi crăpate iar pe acoperiş se vedeau urme de găuri care fuseseră cârpite grosolan.

— Pot să viu? se grăbi el să întrebe din nou – ca să nu se pară că-i priveşte casa cu un ochi prea critic.

— Poate că da, spuse fata ridicând coşul cu rufe. El păşi înainte oferindu-se să i-l ducă, dar ea nu i-l dădu. Ţinându-şi coşul strâns şi privindu-l sfidător drept în faţă, spuse:

— Poţi să vii, domnule Smith, dar ai să vezi că nu-i un loc prea vesel pentru vizite. Ai s-o auzi în curând de la vecini.

— Nu cred să-ţi cunosc vecinii, spuse el.

În glasul său se simţea simpatie; dar privirea ei era tot atât de sfidătoare.

— Ai să auzi asta, domnule Smith, dar ai să mai auzi că-mi ţin fruntea sus. Şi asta nu-i un lucru aşa simplu în North Valley.

— Nu-ţi place aici? întrebă el; şi fu uimit de efectul acestei întrebări, pe care o pusese doar din politeţe. Parcă un nor de furtună trecu peste obrazul fetei.

— Urăsc locul ăsta. E locul groazei şi al diavolilor!

El şovăi o clipă, apoi zise:

— O să-mi explici ce vrei să spui cu asta când o să vin?

Dar Mary roşcata devenise din nou cuceritoare.

— Când o să vii, domnule Smith, n-o să te plictisesc cu amărăciunile mele. O să mă port ca în societate şi o să facem o plimbare frumoasă, dacă îţi face plăcere.

Tot drumul, întorcându-se la Reminitsky pentru masa de seară, Hal se gândi la fată; nu numai la aspectul ei plăcut, atât de neaşteptat în acest loc pustiu, dar şi la personalitatea ei care izbucnea la cel mai mic semn de compătimire, felul în care se luminase când îi vorbise în metafore, oricât ar fi fost ele de banale. De unde auzise oare de cărţi de poezii? Dorea să ştie mai multe despre această minune a Naturii – despre acest trandafir sălbatic care înflorea pe o coastă golaşă de munte.

§ 9. Curând, Hal se lămuri în privinţa uneia din observaţiile lui Mary Burke – aceea că North Valley este un loc al groazei. Auzi atâtea povestiri ale acestor oameni ai lumii subpământene încât începu să tremure de teamă de fiecare dată când cobora cu colivia.

În partea de mină în care lucra Hal, se afla un coreean, cu păr sârmos şi ochi migdalaţi, pe nume Cho, care manevra vagonetele. El era unul din aceia care avea în grija garniturile de vagonete denumite „trenuri” care erau împinse prin galeriile principale. Îl chemă pe Hal odată să stea cu el şi acesta acceptă, punându-şi în pericol atât slujba cât şi oasele. Cho prinsese un limbaj pe care îl

considera cu mândrie a fi englezesc, din care însă abia puteai înţelege din când în când câte un cuvânt. Arătă spre podea şi strigă atât de tare, încât să acopere zgomotul vagonetelor:

— Praf mare!

Hal observă că pe jos pulberea de cărbune era de şase inci, în timp ce pe zidurile învechite îţi puteai scrie numele în praf.

— Explozie, multe! spuse vagonetarul; şi în timp ce ultimul vagonet gol era manevrat spre abataje iar el aştepta întoarcerea trenului plin, se strădui să-şi explice cuvintele prin gesturi. Vagonete încărcate. Bang. Explozie ca în iad!

Hal ştia că aerul de munte din această regiune era renumit prin uscăciunea lui; el află acum că această calitate care însemna viaţă pentru bolnavii din toate colţurile lumii, însemna moartea pentru cei ce munceau să le asigure căldura. Mânat în rafale prin mine, acest aer absorbea fiecare picătură de umezeală şi lăsa praful de cărbune atât de uscat şi de gros încât producea explozii ucigătoare numai prin frecarea cu lopeţile de încărcare. Aceste mine ucideau astfel de câteva ori mai mulţi oameni decât toate celelalte mine din regiune.

Seara, după întâlnirea cu Cho, Hal îl întrebă pe unul din conducătorii de catâri, Tim Rafferty, dacă nu există vreo soluţie pentru a evita asemenea situaţii. Există o soluţie, îi spuse Tim – legile prevăd ca minele să fie presărate cu lut; îşi aminti că această lege fusese aplicată o singură dată, de când se ştia el. Veniseră nişte „tipi importanţi” în inspecţie şi, înainte de vizita lor, avusese loc o mare campanie în acest sens. Dar asta se întâmplase cu câţiva ani în urmă, iar acum tot aparatajul era pus la păstrare, nu se ştia unde, şi nu se mai auzea nimic de presărare.

La fel se întâmpla cu măsurile de prevedere împotriva gazelor. După cât se părea, minele din North Valley erau deosebit de bogate în gaze. În vechile galerii întortocheate se simţea o asemenea putoare de parcă ar fi fost adunate toate ouăle stricate din toate hambarele lumii; iar acest

hidrogen sulfurat era cel mai puţin periculos dintre gazele cu care trebuiau să se obişnuiască minerii. Mai era mult temutul gaz asfixiant, fără miros şi mai greu decât aerul. Lovind în cărbunele moale şi gras, puteai deschide o pungă plină cu un asemenea gaz, aflată acolo de veacuri în aşteptarea victimei predestinate. Omul putea să cadă în adormire aşa cum stătea culcat la locul său de muncă, iar dacă se întâmpla ca „ortacul” lui sau ajutorul să nu fie prin apropiere şi să întârzie un minut sau două mai mult, se termina cu el. Mai era un gaz şi mai temut, cel „exploziv”, care putea distruge o mină întreagă omorând zeci sau chiar sute de oameni.

Pentru prevenirea acestor pericole exista un „pompier” care avea datoria să meargă prin mină să controleze dacă nu cumva sunt gaze, să se asigure că sistemul de aerisire nu e defect şi că ventilatoarele funcţionează. Pompierul era obligat să-şi facă rondul dis de dimineaţă, iar legea prevedea că nimeni nu putea începe lucrul înainte ca el să fi anunţat că totul este în ordine. Dar ce se întâmpla când pompierul se scula târziu sau se îmbăta? Nu te puteai aştepta să se piardă mii de dolari din asemenea motive. Aşa că uneori, chiar în asemenea cazuri, oamenii erau trimişi la muncă şi coborau mormăind şi înjurând. După câteva ore, unii erau ameţiţi de dureri de cap şi cereau să fie scoşi afară; şi se putea întâmpla ca supraveghetorii să nu-i lase pentru că, dacă ieşeau câţiva, ceilalţi erau cuprinşi de teamă şi voiau să iasă şi ei.

Abia cu un an în urmă avusese loc un accident de soiul ăsta. Un tânăr croat, conducător de catâri, îi povesti lui Hal despre asta în timp ce-şi luau prânzul adus de acasă. Prima colivie, plină de oameni care protestau supăraţi, coborâse în mină, peste câtva timp, cineva duse jos o lampă fără apărătoare; şi se produse o explozie atât de asurzitoare de parcă ar fi sărit în aer măruntaiele pământului. Opt oameni au fost ucişi, iar forţa exploziei a fost atât de puternică încât unele trupuri s-au înfipt între colivie şi peretele minei şi a fost nevoie să fie ciopârţite pentru a putea fi scoase de acolo. Informatorul lui Hal se jură că japonezii ăia erau de

vină. N-ar trebui să fie lăsaţi să se învârte prin minele de cărbuni fiindcă nici dracu nu-i poate opri pe japonezi să se fofileze pe undeva şi să tragă un fum.

Astfel Hal înţelese de ce North Valley era un loc al groazei. Ce de întâmplări ar fi putut povesti zidurile astea vechi dacă ar fi avut glas! Hal privi şuvoiul de oameni năvălind la lucru şi se gândi că, după cum afirmă statisticienii guvernului, opt sau nouă la mie erau sortiţi să moară de moarte violentă înainte de sfârşitul anului şi încă vreo treizeci să fie răniţi grav. Ei ştiau acest lucru, îl ştiau mai bine decât toţi statisticienii guvernului; şi totuşi se duceau la munca lor! Gândindu-se la acestea, Hal era uimit. Ce forţă îi ţinea pe oameni la o asemenea muncă? Să fi fost oare un simţ al datoriei? Înţelegeau ei oare că societatea avea nevoie de cărbune şi că cineva trebuia să facă munca aceasta „murdară” pentru a i-l procura? Întrevedeau oare un viitor măreţ şi minunat care avea să se nască din truda lor nerăsplătită? Sau erau pur şi simplu nişte nebuni sau laşi care se supuneau orbeşte pentru că nu aveau inteligenţa sau voinţa de a se opune? Îl stăpânea curiozitatea, voia să înţeleagă secretele sufletului acestor armate tăcute şi răbdătoare care de-a lungul veacurilor şi-au abandonat soarta în mâinile altor oameni.

§ 10. Hal începea să-i cunoască pe aceşti oameni; nu-i mai privea ca o masă ce poate fi dispreţuită sau compătimită în bloc, ci ca individualităţi, cu temperamente şi probleme individuale, aidoma celor din lumea aflată la lumina soarelui. Mary Burke şi Tim Rafferty, Cho coreeanul şi Madvik croatul – se conturau unul câte unul în prim plan în imaginea pe care şi-o forma Hal, transformând-o în ceva real care îl îndemna la simpatie şi camaraderie. Desigur, unii dintre aceşti oameni erau limitaţi şi prostiţi, urâţiţi la suflet şi la trup – dar pe de altă parte, unii din ei erau tineri şi purtau în inimă lumina speranţei şi scânteia revoltei.

Mai era „Andy”, grec de origine; numele lui adevărat era Androkulos – dar era greu să-ţi închipui că într-o mină de cărbuni ar fi putut cineva să-l pronunţe corect. Hal îl

observase la prăvălie şi fusese frapat de trăsăturile lui frumoase, de privirea tristă din ochii săi negri, mari. Începură o discuţie şi Andy descoperi că Hal nu-şi petrecuse toată viaţa în aşezări miniere ci colindase lumea largă. Ţi se făcea milă văzând emoţia ce i se simţea în glas; dorea să-şi trăiască viaţa intens, cu bucuriile şi întâmplările ei – iar soarta lui era să stea zece ore pe zi lângă încărcător, cu huruitul cărbunelui în urechi, şi praful de cărbune în nări, şi să scoată cu mâna bucăţi de ardezie. Era unul dintre zecile de „sfărmători”.

— De ce nu pleci? îl întrebă Hal.

— Dumnezeule! Cum să plec? Am mamă, două surori.

— Dar taică-tău? şi Hal descoperi astfel că tatăl lui Andy a fost unul din cei al căror trup a trebuit să fie ciopârţit pentru a putea fi scos din puţ. Acum fiul era ţinut în lanţuri în locul tatălui, până avea să-i sune şi lui ceasul.

— Nu vreau să fiu miner! Nu vreau să fiu ucis! se plânse băiatul.

Începu să-l întrebe, timid, pe Hal ce ar putea face dacă şi-ar părăsi familia şi şi-ar încerca norocul în lume. Hal, străduindu-se să-şi amintească unde mai văzuse greci cu pielea măslinie şi ochi mari negri în frumoasa ţară a celor liberi, nu putu să-i prezinte alte perspective decât o lustragerie sau curăţatul spălătoarelor în cabinetele de toaletă ale vreunui hotel, unde bacşişurile trebuiau predate unui patron gras.

Andy frecventase şcoala şi învăţase să citească englezeşte, iar profesorul îi împrumuta cărţi şi reviste cu poze minunate; acum el dorea ceva mai mult decât nişte poze, dorea lucrurile pe care acestea le reprezentau. Astfel Hal fu pus în faţa uneia din greutăţile pe care le întâmpină proprietarii de mine. Ei au adunat o mulţime de şerbi umili, aleşi din douăzeci sau treizeci de rase de sclavi ereditari; dar datorită absurdului obicei american de a avea şcoli publice, copiii acestei populaţii au învăţat să vorbească englezeşte şi chiar să citească. În felul acesta, s-au ridicat mai presus decât soarta ce le fusese hărăzită în viaţă; iar apoi apare cine ştie ce agitator pribeag şi totul devine

deodată un iad. Din această pricină, în fiecare centru minier este necesar un alt soi de „pompier” a cărui sarcină este să facă de pază împotriva unui alt fel de explozii nu aceia a monoxidului de carbon, ci a sufletului omenesc.

Asemenea sarcini îi reveneau în North Valley lui Jeff Cotton, şeriful minei. El nu arăta de fel aşa cum te-ai fi aşteptat să fie o persoană cu o asemenea ocupaţie, – era slab şi distins, un om care în haine de seară ar fi putut fi luat drept diplomat. Gura însă i se schimonosea, când era nemulţumit, şi purta un revolver cu şase crestături pe el; mai purta o insignă de ajutor de şerif care îi dădea imunitate pentru alte crestături pe care ar fi dorit să le adauge. Când se apropia Jeff Cotton, orice om care era pe punctul de a exploda, se liniştea de la sine. Astfel că era „ordine” în North Valley. Dar numai sâmbăta şi duminica seara când beţivii trebuiau potoliţi şi în dimineţile de luni când trebuiau să fie târâţi cu forţa şi îmbrânciţi la muncă, îţi puteai da seama pe ce bază se menţinea această „ordine”.

În afara de Jeff Cotton şi ajutorul său, „Bobocul” Adams, care purtau insigne şi erau cunoscuţi, mai existau şi alte ajutoare care nu purtau insigne şi se presupunea că nu sunt cunoscuţi. Într-o seară, urcând cu colivia, Hal făcu nişte observaţii cu privire la preţurile ridicate ale mărfurilor din prăvălia companiei şi fu surprins că Madvik, croatul conducător de catâri, căruia i se adresase, îl pocni peste gleznă. Mai târziu, în drum spre cină, Madvik îl lămuri.

— Gus, ăla cu faţa roşie. Ai grijă – spion pentru companie.

— Nu zău! De unde ştii? spuse Hal curios.

— Ştiu eu. Toţi ştie.

— Nu arată să fie prea deştept, spuse Hal care îşi formase părerile despre detectivi după Sherlock Holmes.

— Nu trebuie prea deştept. Mergi şeful minei, spui: Joe vorbeşte prea mult. Spune prăvălia fură pe el. Orice nebun blestemat face asta. Nu?

— Bineînţeles, aprobă Hal. Şi compania îl plăteşte pentru asta?

— Şefu îl plăteşte. Poate îi dă să bea, poate ceva bănuţi.

Apoi şef vine la tine: îţi cam dai drumu la gură, băiete. Marş afară! Ai înţeles?

Hal înţelesese.

— Atunci cobori în vale. Poate te duci la altă mină. Şefu întreabă: Unde-ai lucrat? Tu spui: La North Valley. El spune: Cum te cheamă? Tu spui: Joe Smith. El spune: Aşteaptă. Se duce înăuntru, se uită la o hârtie; vine afară şi spune: Nu-i slujbă. Tu spui: De ce? El spune: Dai drumu la gură, băiete. Marş afară! Ai înţeles?

— Vrei să spui că este o listă neagră? întrebă Hal.

— Sigur, lista neagră. Poate telefonează, află tot despre tine. Faci ceva rău, vorbeşti de sindicat – Madvik rosti în şoaptă cuvântul „sindicat” – trimit fotografia ta – nu mai capeţi slujbă nicăieri în stat. Ce zici de asta?

§ 11. Nu peste multă vreme, Hal avu prilejul să vadă la lucru acest sistem de spionaj şi începu să înţeleagă câte ceva din forţa care ţinea în frâu aceste armate mute şi răbdătoare. Într-o duminică dimineaţa se plimba cu prietenul său, conducătorul de catâri Tim Rafferty, un băiat blând, cu nişte ochi albaştri visători pe obrazul murdărit de zgură. Ajunseră în dreptul casei lui Tim şi acesta îl invită pe Hal să intre să-i cunoască familia. Tatăl era un om încovoiat, trudit de atâta efort, dar cu o forţă uriaşă în trupul solid, un produs a numeroase generaţii de muncă în minele de cărbuni. Era cunoscut sub numele de „bătrânul Rafferty” în ciuda faptului că avea mult sub cincizeci de ani. De la vârsta de 9 ani fusese ajutor de miner, şi îi arătă lui Hal un album de piele îngălbenit cu fotografii ale strămoşilor săi din „ţara veche” – bărbaţi cu feţe triste cu riduri adânci, stând foarte băţoşi şi solemni, ca să-şi lase chipurile ca amintire pentru posteritate.

Mama era o femeie istovită, cu părul cărunt, fără dinţi, dar cu o inimă caldă. Hal o îndrăgi pentru că avea o casă curată; el se aşează pe prispă, înconjurat de o mulţime de mici Rafferty cu feţe spălate ca de duminică, şi pe care îi fermeca cu fel de fel de poveşti aventuroase luate de prin *Clark Russel* şi *Căpitanul Mayne Reid.* Drept răsplată, fu

invitat la masă, primi un cuţit şi o furculiţă curate, şi o farfurie curată cu cartofi fierbinţi aburind şi două felii de carne de porc sărată alături. Totul era atât de minunat încât întrebă imediat dacă n-ar putea părăsi pensiunea Companiei şi să vină să locuiască la ei.

Doamna Rafferty făcu ochii mari.

— Desigur, exclamă ea, dar crezi c-au să te lase?

— De ce nu? întrebă Hal.

— Ar fi un exemplu rău pentru ăilalţi.

— Vreţi să spuneţi că sunt obligat să stau la Reminitsky.

— Sunt şase pensiuni ale Companiei, spuse femeia.

— Şi ce-ar putea să-mi facă dacă viu aici?

— Mai întâi îţi vor da de înţeles, iar apoi te vor alunga jos în vale şi poate şi pe noi după tine.

— Dar sunt o mulţime de oameni care au gazde în orăşel, obiectă Hal.

— A! macaronarii ăia! Nimeni nu-i pune la socoteală – trăiesc pe unde nimeresc. Dar tu de la început ai fost la Reminitsky, şi n-ar fi sănătos pentru cei care te-ar lua de acolo.

— Înţeleg, râse Hal. Se pare că sunt cam multe lucruri nesănătoase pe aici.

— Sigur ca sunt! L-au expediat pe Nick Ammons pentru că nevasta lui a cumpărat lapte din vale. Aveau un copil bolnav şi zeama asta chioară de la prăvălie nu-i bună de nimic. Cred că pun cretă în el; oricum, se vede ceva alb pe fund.

— Aşadar, şi voi trebuie să cumpăraţi tot de la prăvălie!

— Mi s-a părut c-ai spus c-ai mai lucrat în mina de cărbuni, interveni bătrânul Rafferty care până atunci ascultase în linişte.

— Da, dar nu era chiar aşa rău, spuse Hal.

— Dacă-i aşa, aş vrea să ştiu şi eu pe unde-o fi asta aici în ţară. Că eu şi bătrânul meu am umblat ani în şir căutând.

Până aici conversaţia se desfăşurase firesc dar dintr-o dată parcă o acoperi o umbră – o umbră de teamă. Hal îl văzu pe bătrânul Rafferty privind, spre soţia lui, încruntându-se şi făcându-i semne. În fond ce ştiau ei

despre acest tânăr străin, frumuşel, care vorbeşte cu atâta uşurinţă şi care fusese în atâtea locuri în lume?

— Noi nu ne plângem, spuse bătrânul.

Şi soţia lui se grăbi să adauge:

— Îmi închipui că, dacă ar lăsa negustori ambulanţi şi alţii de soiul ăsta să pătrundă aici, nu s-ar mai termina cu asta. Eu găsesc că se poartă cu noi la fel de bine ca oriunde.

— Viaţa de muncitor nu-i o joacă, oriunde o duci, adăugă bărbatul; iar când tânărul Tim începu să-şi spună şi el părerea, îl opriră cu atâta vădită îngrijorare, încât pe Hal îl duru inima pentru ei şi se grăbi să schimbe subiectul,

§ 12. În seara aceleaşi duminici, Hal se duse să-i facă vizita promisă lui Mary Burke. Ea deschise uşa cabanei ca să-i dea drumul înăuntru şi, chiar la lumina slabă a lămpiţei de gaz, fu izbit de o impresie de veselie.

— Noroc, spuse ea – la fel cum îi spusese atunci când coborâse de pe munte printre rufele ei.

O urmă în cameră şi îşi dădu seama că impresia de veselie venea chiar de la Mary. Arăta atât de luminoasă şi proaspătă! Vechea rochie de stambă albastră, care nu fusese prea curată, era acum proaspăt spălată, iar pe umăr, unde fusese gaura, se vedea acum un petic albastru nedecolorat.

Casa lui Mary avea numai trei camere, din care două serveau drept dormitoare, aşa că îşi pofti oaspetele în bucătărie. Hal văzu că odaia era goală – n-avea nici măcar un ceas în chip de ornament. Pregătindu-se de oaspeţi, fata nu putuse să o împodobească decât cu curăţenia. Podeaua de scândură fusese frecată proaspăt cu nisip; frecate fuseseră şi masa de bucătărie, şi ibricul de pe sobă, şi ceainicul crăpat şi ceştile de pe raft. Frăţiorul şi surioara lui Mary erau în odaie; Jennie, o fetiţă cu ochi negri, păr negru, slăbuţă, cu un obraz trist, cam speriat; şi Tommie, un băieţel cu capul rotund, ca mii de alţi băieţi cu capul rotund şi pistrui pe faţă. Amândoi stăteau foarte băţoşi pe scaune, zgâindu-se la oaspete, oarecum supăraţi, după cum i se păru lui. Bănuia că şi ei fuseseră incluşi în curăţenia

generală. Probabil că asta se repetase seară de seară, întrucât nu se ştia când va veni musafirul; îşi închipuia emoţiile familiare şi discuţiile poate nu prea politicoase la adresa noului „tip” al lui Mary.

În aer plutea o oarecare stinghereală. Mary nu-şi invită oaspetele să şadă şi rămase nehotărâtă; după ce Hal făcu câteva aprecieri amabile despre copii, ea spuse brusc:

— Facem plimbarea despre care am vorbit, domnule Smith?

— Cu plăcere! spuse Hal; şi în timp ce ea îşi punea pălăria uitându-se în oglinda spartă de pe raft, el le zâmbi copiilor şi le recită două versuri din cântecul lui Harrigan:

Hai pe câmp sub nucul luminat de lună,
Haide, Mary Jane...

Tommie şi Jennie erau prea timizi ca să răspundă ceva dar Mary exclamă:

— La noi luna luminează cutiile de conserve!

Ieşiră. În noaptea caldă de vară era plăcut să te plimbi sub clar de lună – mai ales când ajunseră în partea mai îndepărtată a orăşelului, unde nu mai erau atâţia oameni obosiţi pe prispe şi nici copii care să se joace gălăgioşi. Mai erau şi alte perechi de tineri care se plimbau sub acelaşi clar de lună; nici cea mai grea trudă de peste zi nu putea să le soarbă într-atât energia încât să nu mai simtă vraja acestei nopţi calde de vară.

Hal, fiind obosit, era mulţumit să se plimbe şi să se bucure de linişte; dar Mary Burke voia să afle cât mai multe despre misteriosul tânăr care o însoţea.

— N-ai lucrat mult ca miner, domnule Smith, observă ea.

Hal fu puţin mirat.

— De unde ştii?

— Nici nu arăţi, nici nu vorbeşti ca ei. Nu te asemeni cu nimeni şi cu nimic de pe aici. Nu ştiu cum să spun, dar mă faci să mă gândesc mai degrabă la cărţile cu poezii.

Deşi era flatat de această mărturisire naivă, Hal nu voia să vorbească despre secretele sale personale. Se eschivă

printr-o întrebare cu privire la „cărţile cu poezii”.

— Am citit câteva, poate ceva mai multe decât ţi-ai închipuit, spuse fata. Şi îl săgetă cu privirea-i sfidătoare.

Îi puse mai multe întrebări şi află că şi ea, la fel ca tânărul grec „Andy”, ajunsese sub influenţa acelei tulburătoare instituţii americane, şcoala publică; învăţase să citească, iar tânăra şi drăguţa profesoară o ajutase împrumutându-i cărţi şi reviste. I se dăduse astfel cheia unui palat plin de comori, un covor fermecat cu care să plutească prin lume. Chiar Mary folosise aceste imagini – *O mie şi una de nopţi* fiind una din cărţile ce îi fuseseră împrumutate. În zilele ploioase se ascundea în spatele canapelei citind într-un loc unde pătrundea lumina, ca să scape de frăţiorii şi surorile ei!

Joe Smith citise şi el aceleaşi cărţi după cât se vede; şi acest lucru i se părea deosebit lui Mary deoarece cărţile costă bani şi sunt greu de căpătat. Ea îi povesti cum a căutat prin toată aşezarea minieră alte covoare fermecate, găsind o „carte cu poezii” de Longfellow, o carte de istorie a Americii, o povestire intitulată *David Copperfield* şi ultimul şi cel mai straniu din toate, o altă povestire intitulată *Mândrie şi prejudecată*[16]*.* Curios capriciu al soartei – Jane Austen cea afectată şi sentimentală într-o aşezare minieră în sălbăticia Far Westului! Ce aventură, atât pentru Jane cât şi pentru Mary!

Hal se întreba ce înţelesese oare Mary din această carte. Se amuzase oare, ca fetele de prăvălie, la scenele de plăcere lipsită de strălucire? Află că ea reţinuse doar disperarea. Lumea aceasta exterioară, cu libertatea şi curăţenia ei, cu oamenii ei care duc o viaţă frumoasă, demnă de a fi trăită, nu era pentru ea; ea era înlănţuită lângă o covată într-o aşezare minieră. Lucrurile au mers tot mai rău după moartea mamei, după cum spunea ea. Vocea îi devenise posomorâtă şi aspră – Hal gândi că nu mai auzise o voce tânără care să exprime atâta disperare.

— N-ai fost niciodată prin alte locuri? întrebă el

---

[16] *Mândrie şi prejudecată* (1813), roman de Jane Austen, în sufletul eroinei principale, Elizabeth Bennet, dragostea se luptă cu prejudecata.

— Am mai fost în alte două aşezări miniere, mai întâi la Gordon şi pe urmă la East Run. Toate-s la fel.

— Dar jos, în oraşe, n-ai fost?

— O dată sau de două ori pe an pentru o zi. Odată am fost la Sheridan şi am ascultat o doamnă cântând într-o biserică.

Se opri o clipă, pierdută în această amintire. Apoi, deodată, vocea i se schimbă – şi el putu să-şi dea seama, prin întuneric, că ea ridicase capul sfidătoare.

— N-am de gând să-mi plictisesc oaspetele cu necazurile mele! Ştiu cât e de obositor când le auzi de la altcineva – ca vecina mea de alături, doamna Zamboni. O ştii?

— Nu, spuse Hal.

— Săraca bătrână, Dumnezeu ştie; are destule necazuri. Bărbat-su nu prea-i de treabă – bea; şi are unsprezece copii, asta-i prea mult pentru o singură femeie. Nu crezi?

Întrebă asta cu atâta naivitate încât îl făcu pe Hal să râdă.

— Ba da, spuse el.

— Cred că oamenii ar ajuta-o mai mult dacă nu s-ar plânge atât. Şi spune jumătate din toate astea în limba slavă, de n-o înţelege nimeni!

Mary începu să povestească lucruri nostime despre doamna Zamboni şi ceilalţi vecini ai ei, poligloţi, imitând felul cum masacrau ei dialectul irlandez. Hal aprecie naivitatea umorului ei încântător şi o îmboldi să bârfească vesel tot timpul cât mai ţinu plimbarea lor.

§ 13. Dar, în drum spre casă, o nenorocire se abătu peste capetele lor. Auzind paşi în urma lor, Mary se întoarse şi se uită; apoi apucându-l pe Hal de braţ, îl trase într-o parte în umbră şoptindu-i să tacă. Silueta unui bărbat încovoiat trecu pe lângă ei, bălăbănindu-se dintr-o parte în alta.

Când acesta o coti şi intră în casa, Mary spuse:

— E tata. Şi e îngrozitor când e aşa.

Hal auzi în întuneric răsuflarea ei scurtă.

Deci acesta era necazul lui Mary – povara vieţii ei casnice la care se referise când s-au întâlnit prima dată! Hal

înţelese multe lucruri într-o clipită – de ce casa ei nu avea nicio podoabă şi de ce nu şi-a invitat oaspetele să ia loc. Stătea tăcut, neştiind ce să spună. Înainte de a reuşi să-şi găsească cuvintele, Mary izbucni:

— Cât de mult îl urăsc pe O'Callahan care îi vinde porcăria asta tatei! Casa lui e îndestulată cu de-ale gurii, nevasta lui se îmbracă în mătase, se duce în fiecare duminică devale la slujbă şi se consideră mai ceva ca fata unui minier obişnuit! Câteodată parcă-mi vine să-i omor pe-amândoi!

— N-ar fi de mare folos, se hazardă Hal.

— Nu ştiu – s-ar găsi poate altcineva în locul lui. Ar trebui făcut mai mult decât atât pentru a schimba lucrurile pe aici. Ar trebui să-i urmăreşti pe ăia care fac bani de pe urma lui O'Callahan.

Aşadar, în mintea ei, Mary căuta cauze! Hal crezuse că emoţia ei se datora umilinţei sau fricii de o scenă violentă la întoarcerea acasă, dar ea se gândea la laturile profunde ale acestei probleme îngrozitoare, beţia.

Inconştient, Hal mai era încă dominat de un snobism destul de puternic ca să fie surprins de existenţa acestui fenomen la fiica unui miner oarecare; şi astfel, ca şi la prima lor întâlnire, mila se transformă într-o curiozitate intelectuală.

— Într-o zi o să se termine cu povestea asta cu beţia, spuse el. Habar n-avea că e adept al prohibiţiei; devenise dintr-o dată!

— Ar face bine să termine mai repede, dacă nu vor să fie prea târziu. Ţi se rupe inima când îi vezi pe tineri venind acasă pe trei cărări, atât de beţi încât nici măcar nu pot să se bată.

Hal, nu avusese încă timp să vadă prea mult acest aspect în North Valley.

— Vând şi băieţilor? întrebă el.

— Desigur, cui îi pasă? Banii unui băiat sunt tot atât de buni ca şi ai unui bărbat.

— Dar credeam că Compania...

— Compania închiriază clădirea cârciumii – altceva n-o

interesează.

— Ba trebuie s-o intereseze capacitatea de muncă a oamenilor.

— N-avea grijă, mai sunt destui acolo de unde vin. Când nu mai poţi să lucrezi, te dă afară, şi cu asta basta!

— Şi e aşa uşor să găseşti oameni pricepuţi?

— Nu-i nevoie de prea multă pricepere ca să scoţi cărbuni. Pricepere îţi trebuie ca să-ţi păstrezi oasele întregi – dacă-ţi convine să ţi le rupi, atunci şi Companiei îi convine.

Ajunseră la micuţa cabană. Mary tăcu o clipă.

— Iar am început să vorbesc cu năduf! exclamă ea brusc. Şi doar ţi-am promis că mă voi purta frumos! Dar mereu se întâmplă ceva care mă întoarce pe dos.

Se răsuci deodată şi alergă în casă. Hal stătu o clipă întrebându-se dacă se va mai întoarce, apoi, hotărând că spusese toate acestea în chip de rămas bun, o porni încet în susul străzii.

Se luptă împotriva unei stări de adevărată depresiune, prima pe care o simţea de când venise la North Valley. Până atunci, reuşise să se menţină oarecum la o anumită distanţă care să-i permită să observe lumea aceasta industrială cu un ochi lipsit de prejudecată. Dar astă-seară mila pentru Mary îl făcuse să pătrundă mai adânc în această lume. Desigur, ar fi putut-o ajuta, găsindu-i de lucru într-un mediu mai puţin zdrobitor; dar gândul lui merse mai departe, punându-şi întrebarea: câte fete or fi în aşezările miniere, tinere şi vioaie, însetate de viaţă, dar zdrobite de sărăcie şi de povara pe care o constituia problema beţiei?

Un om trecu pe lângă Hal, salutându-l în semiîntuneric cu o înclinare a capului şi o mişcare a mâinii. Era reverendul Spragg, omul însărcinat în mod oficial să lupte împotriva diabolicului rom în North Valley. Duminica trecută, Hal fusese la micuţa biserică albă şi îl ascultase pe reverendul Spragg ţinând o predică după toate canoanele, în care sângele Domnului era răspândit cu generozitate şi cei din congregaţie au aflat unde şi în ce fel îşi vor primi răsplata

pentru nenorocirile pe care le-au îndurat în această vale a plângerii.

Ce bătaie de joc i se păruse! Cândva, fără îndoială, oamenii crezuseră în asemenea idei; se urcau de bună voie pe rug pentru ele. Dar acum, nimeni nu se mai urca pe rug pentru ele – dimpotrivă, Compania obliga pe fiecare muncitor să dea ceva din micul său câştig pentru a le auzi predicate. Cum ar fi putut chiar şi cel mai ignorant fanatic să privească un asemenea aranjament fără a se îndoi de propria sa credinţă? Undeva, în fruntea acestei maşinării producătoare de dividende care se numea „Compania Generală de Combustibil”, trebuie să fie un cap diabolic care s-a gândit la toate astea şi a ordonat preoţilor aflaţi în serviciul său:

— Noi avem nevoie de prezent – vă lăsăm vouă viitorul! Noi avem nevoie de trup – vă lăsăm vouă sufletul! Spune-ţi-le ce vreţi despre cer – atât timp cât ne lăsaţi pe noi să-i jefuim pe pământ!

Conform acestui plan diabolic, reverendul Spragg putea demasca demonul romului fără să spună însă nimic despre dividendele pe care le aducea chiria pentru localul cârciumilor, nici despre politicienii locali susţinuţi din contribuţiile Companiei, sau de profiturile obţinute din vânzarea alcoolului. Nu a pomenit nimic despre concluziile higienei moderne care considera munca istovitoare ca o cauză a nevoii de alcool; fraza „beţie industrială” se pare că nu era cunoscută în teologia Companiei Generale a Combustibilului. De fapt, ascultând o asemenea predică, n-ai fi ghicit niciodată că auditorii erau fiinţe în carne şi oase; n-ai fi ghicit niciodată că predicatorul avea şi el un trup care era hrănit cu alimente produse de sclavii salariaţi, istoviţi de muncă şi subnutriţi, cărora le vorbea!

§ 14. În cea mai mare parte, victimele acestui sistem erau intimidate şi vorbeau de nedreptăţi doar în şoaptă; dar Hal descoperi că exista un loc în aşezarea minieră unde nu mai puteau păstra tăcerea, unde sentimentul de jignire înfrunta teama. Acest loc era inima organismului minier,

centrul sistemului său nervos; sau, folosind o altă figură de stil, era banca acuzaţilor, unde minerul îşi aştepta sentinţa; fie bunăstarea, fie foametea şi disperarea.

Locul acela era „culbutorul”, unde cărbunele scos din mină era cântărit şi înregistrat. Fiecare miner, cum ieşea din colivie, se îndrepta spre locul respectiv. Acolo, pe o tablă, era scris numărul fiecăruia şi greutatea vagonetelor pe care le scosese în ziua aceia. Şi fiecare om, oricât de ignorant ar fi fost, învăţase destul ca să poată citi acele cifre.

Hal înţelese treptat că acolo se desfăşura drama. Majoritatea oamenilor priveau cifrele şi apoi, fără să scoată un sunet sau să arunce o privire în jur, plecau încovoiaţi, cu umerii lăsaţi. Alţii mormăiau în sinea lor sau, ceea ce era de fapt acelaşi lucru, mormăiau unul către celălalt în dialecte barbare. Dar abia unul din cinci putea vorbi englezeşte; şi aproape că nu trecea o seară fără ca vreunul din ei să nu izbucnească ridicând pumnul spre cer sau ameninţând pe la spate pe şeful de la cântar. Se putea aduna în jurul lui un grup de nemulţumiţi; trebuie spus că la acea oră şeriful minei se afla de obicei pe acolo.

Într-o asemenea împrejurare l-a observat Hal pentru prima oară pe Mike Sikoria, un bătrân slovac cu părul cărunt, care îşi petrecuse douăzeci de ani de viaţă în minele din aceste regiuni. Toată amărăciunea nedreptăţilor îndurate în aceşti ani izbucni când bătrânul Mike îşi citi cu glas tare cifrele:

— Nouăsprezece, douăzeci şi doi, douăzeci şi patru, douăzeci! Atât am scos, dom’le? Vreţi să cred că atât am scos?

— Atât ai scos, spuse cu răceală şeful de la cântar.

— Pe naiba, ţi s-a stricat cântarul, dom’le! Uite la vagonetele alea – e mari! Măsoară-le, dom’le – şapte picioare lungime, trei jumate înălţime, patru picioare lărgime. Şi-mi spui că nu trag decât douăzeci?

— Nu le încarci cum trebuie, spuse şeful.

— Nu le încarc cum trebuie? repetă bătrânul miner ca un ecou; devenise dintr-odată rugător, ca şi când ar fi fost mai

mult jignit decât indignat de o asemenea insinuare. Ştii de câţi ani lucrez şi-mi spui că nu ştiu să încarc? Când încarc un vagon îl încarc ca un miner, nu-l încarc ca un japonez care nu ştie ce-i aia mină! Îl umplu vârf – îl stivuiesc ca pe o căpiţă de fân. Îl încarc pe cinste – aşa! Bătrânul ilustra prin gesturi cele ce spunea. Uite colea! O tonă e deasupra şi o tonă jumate la fund – şi-mi spui că am doar nouăsprezece, douăzeci!

— Atâta ai scos, spuse implacabil şeful.

— Dar, dom'le, ţi-e stricat cântarul. Ştiu eu bine cât scot, ascultă ce-ţi spun. Avem patruzeci şi cinci, patruzeci şi şase pe vagonetele astea. Uite-l pe ajutorul meu – întreabă-l dacă nu-i aşa. Cum e Bo?

— Îhî, îhî, spuse Bo care era negru – deşi nu puteai fi prea sigur de asta din cauza prafului de cărbune de pe el.

— Nu mai pot câştiga nici baremi cât să-mi duc zilele! exclamă bătrânul slovac cu vocea tremurândă şi ochii negri rugători. Cât credeţi că fac? Pentru cincisprezece zile, cincizeci de cenţi! Plătesc pensiunea şi aşa să-mi ajute Dumnezeu dom'le – să nu mă mişc de aici – jur pe ce am mai sfânt că nu fac decât cincizeci de cenţi. Sap cărbunele şi nu-mi iese la greutate, nu-mi iese nimic! Ţi-e stricat cântarul.

— Ieşi afară! spuse şeful întorcându-i spatele.

— Dar, dom'le, striga bătrânul Mike ţinându-se după el şi descărcându-şi în cuvinte tot amarul din suflet. Ce fel de viaţă mai e şi asta, dom'le? Munceşti ca un catâr şi nu primeşti nimic în schimb! Foloseşti exploziv cumpărat cu banii tăi – o jumate de dolar pe zi, – ce zici de asta? Tai de-a curmezişul dar nu scoţi nimic! Iei chibla[17] şi stâlpii, dar nu iese nimic. Zgârâi – şi nu iese nimic! La dracu, om sărac, munceşti până nu mai poţi, până ţi se scurge sângele din vine! Mă lăsaţi să mor de foame! Trebuie să am şi eu ceva de mâncare, nu?

Dintr-o dată, şeful se răsuci spre el.

— Ieşi dracului afară de-aici! strigă el. Dacă nu-ţi convine, ia-ţi plata şi pleacă. Tacă-ţi gura sau ţi-o închid eu.

[17] Vas în care se adună materialele extrase din mină.

Bătrânul se dădu bătut şi tăcu. Mai stătu o clipă muşcându-şi nervos buzele şi mustaţa apoi umerii i se lăsară în jos, se întoarse şi se furişă afară urmat de ajutorul său negru.

§ 15. Bătrânul Mike locuia la Reminitsky, iar după ce se termină masa de seară, Hal îl căută. Era uşor să-l găseşti şi se dovedi a fi o cunoştinţă interesantă. Datorită iscusinţei la vorbă a acestuia, Hal peregrină printr-o serie de aşezări miniere din regiune. Bătrânul avea un temperament pe care nu şi-l putea stăpâni din care cauză se afla mereu pe drumuri; dar peste tot era la fel, spunea el – întotdeauna exista o şmecherie prin care minerul era înşelat la câştig. Minerul este un mic întreprinzător, un antreprenor care se angajează la o muncă cu toate cheltuielile ei şi cu toate riscurile de câştig sau de pierdere. Şeful îi repartizează un „loc” şi el se apuca să scoată cărbunele de acolo, fiind plătit cu cincizeci şi cinci de centi tona de cărbune curat. În unele „locuri” se puteau câştiga bani buni dar în altele puteai lucra săptămâni în şir fără măcar să-ţi poţi plăti datoriile la prăvălie.

Totul depindea de cantitatea de steril şi de şist care se găsea laolaltă cu cărbunele. Dacă filonul era mic, omul trebuia să scoată unul sau două picioare de piatră din tavan, şi aceasta se încărca în vagonete separate şi era scoasă afară. O asemenea muncă se numeşte „curăţire” şi minerul nu este plătit pentru aceasta. Se putea să fie nevoie să tai o nouă trecere şi să dai afară piatra; sau poate să „nivelezi podeaua” şi să aşezi traversele şi şinele pe care se aduc vagonetele la încărcat; sau poate filonul ajungea într-o „falie”, o ruptură unde era piatră în loc de cărbune – şi minerul trebuia să-şi croiască drum prin stâncă înainte de a ajunge la cărbune. Toată treaba asta se numea „muncă moartă” şi era pricina unui război neîntrerupt. În trecut, Compania plătea separat pentru asta; acum, după ce puseseră mâna pe oameni, refuzau să plătească. Aşa că pentru miner era important să i se repartizeze un „loc” unde nu avea prea multă muncă moartă, iar „locul” pe

care-l primea fiecare miner, depindea de şef; deci, de la bun început, erau nenumărate posibilităţi de favoritism şi corupţie, de certuri sau de „înţelegeri” cu şeful. Ce şansă avea un om sărac, bătrân şi pocit, care nu ştia nici engleza bine, întreba Mike cu amărăciune. Şeful i-a furat vagonetele şi le-a trecut altora; i-a luat lui din greutate şi a trecut-o acelora care stăteau în gazdă la el sau îi ofereau de băut sau îi cucereau favorurile într-un fel sau altul.

— Am lucrat cinci zile în Southeastern, spuse Mike, şi după ce am lucrat alea cinci zile, aşa să-mi ajute Dumnezeu, să nu mă ridic de pe scaun, frate, dacă nu-i adevărat, am rămas dator zece cenţi. Paisprezece inci de steril! Îi spun domnului Bishop – supraveghetorul: „Plătiţi ceva pentru piatra asta?” „Mhî? zice el. „Păi, zic eu, dacă nu plătiţi nimic pentru piatră, nu merg mai departe.” „N-am unde să pun piatra asta! Cară-te la naiba”, zice el şi când am încercat să mă împotrivesc, m-a ameninţat cu revolverul. Pe urmă m-am dus la muntele Cedar, unde şeful mi-a dat de lucru şi mi-a zis: „Te duci la numărul patru”, şi a mai zis: „şinele şi traversele sunt la numărul trei”. Şi a zis: „Am să-ţi plătesc când eşti gata!” Le-am luat, le-am băgat înăuntru şi am lucrat până la douăsprezece. Am cărat toate trei perechile de şine şi traversele şi am scos toate crampoanele.

— Ai scos crampoanele? întrebă Hal.

— N-aveam crampoane bune. Trebuia să le folosesc pe alea pe care le scoţi din traversele vechi. Atunci îi spun: „Ce-mi dai pe jumătate de zi, aşa cum mi-ai făgăduit?” El zice: „Încă n-ai scos cărbune!” „Dar, domnule, mi-aţi făgăduit că-mi plătiţi să scot crampoanele şi să le bat în traverse!” zic eu. „Compania nu plăteşte munca moartă – ştii asta”, zice el, şi asta-i tot ce-am căpătat.

— Şi n-ai primit plata pentru jumătatea de zi?

— Desigur, n-am luat nimic. În mină şeful face numai ce vrea el.

§ 16. Bătrânul Mike îi explică şi un alt mijloc prin care minerul era lăsat la bunul plac al altora şi anume furtul de

vagonete. Fiecare miner avea nişte plăcuţe de alamă cu numărul lui şi când trimitea sus un vagonet încărcat, atârna pe un cui interior o asemenea plăcuţă. În timpul drumului lung până la cântar, cineva putea să schimbe plăcuţa şi vagonetul era pierdut. În unele mine, numărul se scria cu cretă pe vagonet; era nespus de uşor ca cineva să-l şteargă şi să-l schimbe. Hal era de părere că cel mai simplu ar fi fost să se pună un lacăt numerotat pe vagonet, în locul plăcuţei; dar asemenea ustensile ar fi costat Compania, după cum i s-a spus, una sau două sute de dolari, aşa că furturile continuau an de an.

— Crezi că şefii sunt cei ce fură vagonetele astea? întrebă Hal.

— Uneori şefii, alteori prietenii lor, uneori le fură chiar Compania.

În North Valley, Compania era aceea care fura, insista bătrânul slovac. N-avea rost să trimiţi sus mai mult de şase vagonete pe zi, declara el; nu te credea nimeni că ai dat atât. Nu merita nici să încarci mai mult de o tonă într-un vagonet; de fapt, nici nu cântărea vagonetele, şeful le mâna repede peste cântar dar avea ordine să nu treacă peste un anumit barem. Mike povesti despre un italian care a încărcat un vagonet de probă, atât de plin încât de abia a putut trece pe sub poarta de la intrare şi s-a dus sus la cântar să vadă cum se cântăreşte, avea şase mii cinci sute de funzi. I-au trecut trei mii cinci sute şi când a început să facă scandal, l-au arestat. Mike n-a văzut când l-au arestat, dar la ieşirea din mină omul plecase şi nimeni nu l-a mai zărit vreodată. După asta au pus o uşă la camera de cântărit aşa încât nimeni nu mai putea să vadă balanţa.

Pe măsură ce îi asculta pe oameni şi reflecta la toate acestea, Hal îşi dădea seama tot mai mult că minerul încheia un contract fără a avea însă posibilitatea să fixeze condiţiile contractului înainte de a-l încheia şi fără să poată măcar, la sfârşit, să afle cât a lucrat. În plus, era obligat să folosească materiale al căror preţ şi a căror cantitate nu le putea controla. Folosea exploziv şi i se imputa la sfârşitul lunii o anumită cantitate, iar dacă această cantitate nu era

cea reală, n-aveai cum să o corectezi. I se percepea o anumită sumă pentru „reparaţii la fierărie” – întreţinerea uneltelor – şi constata în fiecare lună că i s-a reţinut un dolar sau doi chiar dacă nici nu trecuse măcar pe lângă fierărie.

Care om de afaceri ar accepta asemenea condiţii şi ar încheia un contract cu astfel de clauze! – se gândi Hal. S-ar apuca, de pildă, cineva să construiască un dig fără să aibă posibilitatea să măsoare terenul dinainte sau fără să calculeze câţi metri cubi de beton are de turnat? Ar vinde oare vreun băcan ceva unui client care i-ar propune să intre el în prăvălie şi să-şi cântărească singur marfa iar în timpul ăsta băcanul să stea afară? Numai punând asemenea întrebări îţi dădeai seama de absurditatea situaţiei; şi totuşi, în acest district, cincisprezece mii de oameni lucrau exact în asemenea condiţii.

Conform legii statului, minerul avea dreptul să ceară un controlor care să-i apere interesele la cântar, şi pe care să-l plătească din câştigul său. Ori de câte ori se criticau în public condiţiile din minele de cărbuni, această lege era citată solemn de funcţionari; îţi trebuia o mare experienţă ca să-ţi dai seama ce bătaie de joc însemna ea pentru miner.

În sala de mese, Hal se aşează lângă o namilă de suedez, blond, care se numea Johannson, şi care, zece ore pe zi, încărca grinzi. Acest individ era unul din cei ce-şi permiteau luxul de a vorbi deschis, dat fiind, că era tânăr cu muşchi puternici şi nu avea familie care să-l reţină. Era ceea ce se numea un „flotant” care trecea de la mină la culesul grânelor şi de la culesul grânelor la un şantier forestier. Cineva începuse să discute cu el despre controlul la cântar şi toată masa i-a auzit râsul batjocoritor: Să încerce cineva să ceară un controlor!

— Vrei să spui că l-ar concedia? întrebă Hal.

— Poate! Dar poate că-l fac să se concedieze el singur! a fost răspunsul.

— Ce vrei să spui?

— O să-i facă viaţa amară până o ia din loc.

Aşa stăteau lucrurile cu controlorul de la cântar – ca şi cu reţinerile din salariu, cu prăvăliile Companiei şi cu toate prevederile legii pentru protecţia minerilor împotriva accidentelor. Puteai să-ţi ceri drepturile legale, dar dacă o făceai stârneai mânia şefului. Putea să-ţi facă viaţa amară până plecai de bună voie. Sau te puteai alege cu o ploaie de înjurături şi cu un ordin: „Cară-te în vale!” – şi aproape sigur cu un bocanc în fund sau cu o ţeavă de revolver sub nas.

§ 17. Asemenea condiţii făceau ca districtul cărbunelui să fie un loc al disperării. Şi cu toate acestea, erau oameni care reuşeau să se descurce într-un fel, să întreţină o familie şi să aibă o casă modestă. Dacă cineva avea norocul să scape de accidente, dacă nu se căsătorea prea tânăr şi nu avea prea mulţi copii; dacă reuşea să scape de tentaţia alcoolului spre care îi trăgea pe atâţia munca istovitoare şi monotonia; dacă, mai presus de toate, reuşea să fie în relaţii bune cu şeful – atunci putea să aibă un cămin şi chiar şi ceva bani depuşi la Companie.

Un asemenea om era Jerry Minetti, care deveni unul din cei mai buni prieteni ai lui Hal. Era din Milano şi se numea Gerolamo, devenit Jerry la „cazan”. Avea vreo douăzeci şi cinci de ani şi, lucru neobişnuit la italieni, era înalt de statură. Întâlnirea lor – ca de altfel toate experienţele sociale ale lui Hal – a avut loc într-o duminică. Jerry tocmai trăsese un somn, se spălase, îşi îmbrăcase o salopetă albastră nouă, aşa încât avea un aspect plăcut în lumina soarelui. Mergea cu capul sus şi umerii drepţi şi se putea vedea că n-are prea multe griji pe lumea asta.

Dar lui Hal îi atrase atenţia nu atât Jerry, cât cel ce se ţinea după el; o copie fidelă a acestuia, dar pe sfert în mărime, cu faţa tot proaspăt spălată şi tot cu o salopetă albastră nouă. Şi el îşi purta capul sus şi umerii drepţi, un obiect irezistibil săltând din călcâie şi străduindu-se să ţină pasul. Dar chiar făcând paşii cât putea de mari, tot rămânea în urmă şi atunci o lua la fugă până ce ajungea lângă tatăl său şi se străduia din nou să ţină pasul.

Hal mergea în aceeaşi direcţie şi cele de mai sus aveau asupra lui efectul unei muzici militare; se străduia şi el să meargă cu capul sus şi umerii drepţi şi să ţină pasul. Ceilalţi oameni, văzându-i zâmbetul de pe obraz, se întorceau să privească şi zâmbeau şi ei. Dar Jerry mergea grav fără să-şi dea seama de circul din spatele lui.

Intrară într-o casă, iar Hal neavând ce face altceva decât să se bucure de viaţă, rămase aşteptându-i să iasă. Se întoarseră în aceeaşi procesiune, doar că acum bărbatul avea un sac încărcat în spinare în timp ce băiatul, ca să-l imite, avea şi el o greutate mai mica. Hal zâmbi din nou şi când trecură prin faţa lui, le spuse: „Noroc!”

— Noroc, zise Jerry şi se opri. Văzându-l pe Hal zâmbind, zâmbi şi el; Hal îl privi pe băiat şi zâmbi, iar acesta zâmbi şi el. Jerry văzând la cine zâmbeşte Hal, zâmbi şi mai tare; stăteau toţi trei în mijlocul drumului şi-şi zâmbeau unul altuia fără niciun motiv aparent.

— Ei, dar ăsta-i un băiat mare, spuse Hal.

— Te cred, spuse Jerry; şi-şi lăsă jos sacul. Dacă cineva dorea să-i admire băiatul, era dispus să zăbovească oricât.

— E al dumitale? întrebă Hal.

— Te cred! spuse din nou Jerry.

— Noroc, uriaşule! spuse Hal.

— Noroc bun, spuse copilul. Se vedea cât de colo că era leit taică-său.

— Cum te cheamă? întrebă Hal.

— Jerry, fu răspunsul.

— Şi pe el cum îl cheamă? Hal arătă spre bărbat.

— Jerry cel mare.

— Mai ai fraţi acasă?

— Unul, spuse Jerry cel mare. Bebeluşul.

— El nu-i ca mine, spuse Jerry cel mic. E mititel.

— Şi tu eşti mare? spuse Hal.

— El nici nu poate să meargă!

— Parcă tu poţi! râse Hal şi îl ridică aşezându-l călare pe umerii săi. Hai să călărim!

Jerry cel mare îşi ridică din nou sacul şi o porniră; numai că de data asta Hal era cel ce mergea în urmă şi ţinea

pasul, îndreptându-şi umerii şi săltând din călcâie. Micului Jerry îi plăcea joaca, râdea şi dădea din picioare încântat. Jerry cel mare privea în jur, neînţelegând jocul, dar se bucura şi el.

Ajunseră la cabana cu trei camere care era casa celor doi Jerry; îi întâmpină din uşă doamna Jerry, o tânără siciliană cu ochi negri, care parcă n-ar fi avut anii care să-i îngăduie să aibe chiar şi un singur copil. Schimbară din nou zâmbete, după care Jerry cel mare spuse: „Vii înăuntru?”

— Desigur, răspunse Hal.

— Stai să cinezi cu noi, avem macaroane, adăugă celălalt.

— Oo! Bine, stau, dar să plătesc, spuse Hal.

— La naiba! spuse Jerry. Nu plăteşti!

— Nu! Nu plăteşti! strigă doamna Jerry, scuturându-şi energic capul frumos.

— Bine! spuse Hal repede, dându-şi seama că i-ar putea jigni. Stau dacă sunteţi sigură că aveţi mâncare destulă.

— Nicio grijă, e destulă! spuse Jerry. Nu-i aşa, Rosa?

— Destulă, mai încape vorbă? spuse doamna Jerry.

— Atunci rămân. Îţi plac macaroanele, băieţaş?

— Doamne sfinte, ba bine că nu! strigă Jerry cel mic.

Hal îşi roti privirile prin această casă de latini. Era o casă tot atât de drăguţă ca şi cei ce o locuiau. Avea perdele de dantelă la ferestre, mai strălucitoare şi mai albe decât cele ale familiei Rafferty; pe jos era un covor în culori neobişnuit de vesele, iar pe pereţi tablouri luminoase cu muntele Vezuviu şi Garibaldi. Era şi o mică vitrină cu o mulţime de obiecte preţioase, interesante, la care te puteai uita – o bucăţică de coral şi o scoică, un dinte de rechin şi un vârf de săgeată indiană şi un cânepar împăiat pus sub sticlă. Cu câtva timp în urmă, Hal n-ar fi găsit că asemenea obiecte puteau stimula imaginaţia, dar asta înainte de a fi început să-şi petreacă cea mai mare parte a zilei în măruntaiele pământului.

Cină, o cină cu adevărat italienească; macaroanele, au fost macaroane italieneşti veritabile, aburind de fierbinţeală, cu sos de roşii şi o puternică aromă de suc de

carne. Tot timpul mesei, Hal îşi lingea buzele şi îi zâmbea micului Jerry care îşi lingea şi el buzele şi îi răspundea cu un zâmbet. Totul era atât de deosebit faţă de troaca de porci de la Reminitsky, încât lui Hal i se păru că nu mai mâncase în viaţa lui aşa de bine. Cât despre domnul şi doamna Jerry, erau nespus de încântaţi de copilul lor minune, care ştia să înjure în engleză la fel de bine ca un adevărat american, încât erau în al şaptelea cer.

Când se termină masa. Hal se lăsă pe spate şi exclamă la fel cum făcuse la familia Rafferty:

— Doamne, cât de mult aş dori să stau aici!

Îşi văzu gazda privind către soţie.

— Bine. Vino aici. Te găzduiesc. Nu, Rosa? spuse el.

— Desigur, spuse Rosa.

Hal îi privi mirat.

— Sunteţi siguri că au să vă dea voie? întrebă el.

— Să-mi dea voie? Cine mă opreşte?

— Nu ştiu. Poate Reminitsky. Ai putea avea neplăceri.

Jerry zâmbi.

— Nu mi-e teamă. Am prieteni aici. Carmino e vărul meu. Îl ştii pe Carmino?

— Nu, spuse Hal.

— E şef la puţul numărul unu. El mă sprijină. Bătrânul Reminitsky n-are decât să se spânzure. Vino aici, îţi dau un pat în camera asta, îţi dau mâncare bună. Cât plăteşti la Reminitsky?

— Douăzeci şi şapte pe lună.

— Bine, îmi plăteşti douăzeci şi şapte şi capeţi totul cum se cuvine. Nu se prea găsesc multe pe aici, dar Rosa e bucătăreasă bună, le aranjează ea.

Noul prieten al lui Hal – pe lângă că era un favorit al şefului – era „puşcător”; sarcina lui era să meargă noaptea prin mină şi să dea foc încărcăturilor de exploziv pregătite în timpul zilei de mineri. Era o muncă periculoasă, cerea îndemânare şi se plătea bine; astfel că Jerry se descurca pe lumea asta şi nu se temea să spună ce gândea, în anumite limite. Nu-i trecea prin minte că Hal ar putea fi un spion al Companiei şi îl uimi cu cuvintele sale de revoltă împotriva

diferitelor forme de corupţie din North Valley şi din alte locuri, pe unde mai lucrase de când venise, tânăr băiat în America. Hal află că Minetti era socialist el primea un ziar italian socialist şi funcţionarul de la poştă ştia ce fel de ziar e şi îşi „bătea joc” de el din pricina asta. Mai interesant era că şi doamna Minetti era socialistă; după cum îi explică Jerry, asta are mare importanţă pentru un bărbat deoarece, în felul acesta ea nu se mai afla sub influenţa unui preot.

§ 18. Hal se mută deîndată, renunţând la o parte din cota lunară pe care Reminitsky i-o reţinea din salariu. Dar era dispus să plătească pentru privilegiul de a avea o casă curată şi o masă bună. Spre mirarea lui, constată că ducându-se să locuiască la familia Minetti îşi pierduse prestigiul în ochii prietenilor săi irlandezi. Se pare ca în North Valley existau delimitări sociale foarte rigide. Americanii, englezii şi scoţienii îi priveau de sus pe cei din Ţara Galilor şi pe irlandezi; cei din Ţara Galilor şi irlandezii îi priveau de sus pe italieni şi francezi; italienii şi francezii îi priveau de sus pe polonezi şi unguri, aceştia la rândul lor îi priveau de sus pe greci, pe bulgari şi pe muntenegreni, şi lanţul continua mai departe cu alte naţii din Europa răsăriteană, lituanieni, slovaci şi croaţi, armeni, români, rumeli, ruteni – până la mexicani, negri şi terminând cu cei mai de jos, japonezii.

Hal făcu această remarcă cu prilejul unei alte vizite la familia Rafferty. Întâmplător, Mary Burke se afla acolo, iar când îl zări, ochii ei cenuşii străluciră cu răutate.

— Ce mai faci, domnule Minetti? strigă ea.

— Ce mai faci domnişoară Rosseti? ripostă el.

— Place la tine *spagheti?*

— La tine nu place *spagheti?*

— Ţi-am zis odată, râse fata – cartofii sunt destul de buni pentru mine!

— Şi-ţi aminteşti ce ţi-am răspuns? spuse el.

Da, îşi amintea! Obrajii ei luară culoarea petalelor de trandafiri care, după părerea lui, formau hrana ei.

Apoi, copiii familiei Rafferty, care îl cunoşteau bine pe

Hal, intrară şi ei în joc.

— Domnu' Minetti! Îi place *spagheti!*

Când îşi dădu seama despre ce era vorba, Hal fu tentat să riposteze amintindu-le că dorise să fie găzduit la irlandezi şi fusese refuzat; dar se temu că bătrânul Rafferty nu va gusta această glumă, aşa încât pretinse că tot timpul avusese impresia că cei din familia Rafferty erau italieni. El se adresă pe un ton grav bătrânului Rafferty, pronunţându-i numele cu accentul pe cea de a doua silabă – *signor* Raffférti – şi aceasta îl amuză atât pe bătrân încât timp de o oră, de câte ori îşi aducea aminte, izbucnea în râs. Tânărul îi câştigase simpatia; uită unele din suspiciunile sale şi după ce copiii fură trimişi la culcare, vorbi mai mult sau mai puţin deschis despre viaţa lui de miner.

„Bătrânul Rafferty" fusese cândva în ascensiune. Fusese numit şef de cântar la mina San José dar îşi părăsise slujba, deoarece considera că religia nu-i permitea să facă ceea ce i se cerea. I se propusese pe faţă să ţină la un anumit nivel cifrele oamenilor, indiferent de cantitatea de cărbune pe care o scoteau; când Rafferty a preferat să renunţe la slujbă decât să îndeplinească asemenea ordine, a trebuit să părăsească mina; era evident că toată lumea ştia pentru ce renunţase la slujba aceea şi simpla lui prezenţă avea ca efect întreţinerea nemulţumirii.

— Dumneata crezi că nu există Companii cinstite? întrebă Hal.

Bătrânul răspunse:

— S-ar putea să fie unele, dar nu-i chiar aşa de uşor, cum crezi, să fii cinstit. Ei trebuie să vândă la acelaşi preţ şi dacă unii înşeală la cântar, trebuie să facă şi ceilalţi la fel. Ăsta-i un sistem de a reduce salariile fără ca oamenii să-şi dea seama; şi sunt oameni cărora nu le place să rămână în urmă cu profiturile.

Hal simţi că-i zboară gândul la bătrânul Peter Harrigan, care controla Compania Generală a Combustibilului şi care făcuse observaţia: „Eu cer dividende în gura mare".

— Nenorocirea minerului este că nu are cine să-i ia apărarea, continuă bătrânul Rafferty. El e singur.

În timpul acestei discuţii, Hal privise spre „Mary roşcata” şi observase că stătea cu coatele pe masă, iar în umerii ei puternici, plecaţi se simţea oboseala unei grele zi de muncă. Dar chiar atunci, fata intră în vorbă; vocea ei interveni deodată plină de dispreţ:

— Nenorocirea minerului e că e *sclav!*

— Ei, nici chiar aşa – interveni bătrânul, protestând.

— Toată lumea e împotriva lui iar el nu e destul de deştept să se unească, – să formeze un sindicat şi să reziste!

Dintr-o dată se făcu linişte în casa familiei Rafferty. Chiar şi Hal se sperie – era pentru prima oară de când se afla la mină că auzea înspăimântătorul cuvânt „sindicat” rostit cu glas tare.

— Ştiu! spuse Mary, cu ochii ei cenuşii plini de sfidare. Nu vreţi să auziţi cuvântul ăsta. Dar cineva tot îl va rosti, în ciuda voastră!

— Aşa o fi, spuse bătrânul. Când eşti tânăr şi mai eşti şi femeie...

— Femeie! Numai femeile pot avea curaj?

— Bine-nţeles, zise el zâmbind forţat, femeile au limbă şi nu le poate opri nimeni s-o folosească. Chiar şi şeful trebuie să ştie asta.

— Se prea poate, răspunse Mary. Poate că femeile au cel mai mult de suferit într-o aşezare minieră; poate că şi şeful ştie *asta.* Obrajii fetei erau îmbujoraţi.

— Se poate, spuse Rafferty; apoi se lăsă tăcerea, iar bătrânul se aşează să-şi fumeze pipa. Era clar că n-avea de gând să continue, că nu voia discursuri sindicale în casa lui. După un timp, doamna Rafferty făcu o încercare timidă să schimbe discuţia întrebând ce mai face sora lui Mary care fusese bolnavă; după ce discutară despre leacuri pentru bolile de copii, Mary se ridică şi spuse:

— Eu o să mă duc.

Hal se ridică şi el.

— Merg şi eu cu dumneata, dacă se poate, spuse el.

— Sigur, spuse ea; şi veselia familiei Rafferty părea că reînvie la vederea unui pic de galanterie.

§ 19. O porniră pe stradă în jos şi Hal spuse:

— Sunt primele cuvinte pe care le-am auzit aici despre sindicate.

Mary privi nervoasă în jur!

— Taci, şopti ea.

— Dar mi s-a părut că ai vorbit despre asta!

Ea răspunse:

— Una e să vorbeşti în casa unui prieten şi alta pe stradă. La ce bun să-ţi pierzi slujba?

El spuse în şoaptă:

— Chiar serios, aţi vrea să aveţi un sindicat aici?

— Serios? Nu l-ai văzut pe domnul Rafferty, ce laş e? Aşa sunt toţi! Nu, mi-am ieşit doar din fire. Sunt puţin cam zăpăcită astă seară, s-a întâmplat ceva şi m-am pornit.

El crezu că ea va continua, dar pare-se că se răzgândise. În cele din urmă, o întrebă:

— Ce s-a întâmplat?

— A, n-ajută la nimic dacă discutăm, răspunse ea şi îşi continuară drumul în tăcere.

— Nu vrei să-mi spui ce s-a întâmplat? zise el; blândeţea din glasul lui o impresionă.

— Nu-ştii prea multe despre o aşezare minieră, Joe Smith. Poţi să-ţi închipui ce înseamnă să fii femeie într-un loc ca ăsta? Şi încă o femeie despre care se spune că e drăguţă!

— Aşadar despre asta-i vorba! spuse el şi tăcu din nou. Te supără cineva? se hazardă el după un timp.

— Desigur. Mereu se găseşte câte cineva să ne supere pe noi, femeile! Mereu! Nu trece o zi fără asta. Ochiade, semne – peste tot pe unde ne învârtim.

— Care-i ăla?

— Şefii, funcţionarii – oricine are norocul să poarte guler tare şi crede că poate oferi bani unei fete. Totul începe încă de pe când porţi rochiţă şi după aia nu mai ai tihnă niciodată.

— Şi nu poţi să-i pui la punct?

— În parte am reuşit eu, dar acum se ţin scai după

bătrân.

— Cum aşa?

— Bine! Ce credeai că n-au să încerce şi asta? El, care e mort după băutură şi nu se satură niciodată!

— Şi tatăl tău...? Dar Hal se opri. Probabil că ea nu dorea să i se pună o asemenea întrebare!

Totuşi ea observă ezitarea lui.

— A fost pe vremuri un om cumsecade, declară ea. Dar viaţa de aici îl transformă pe om într-un laş. Pentru tot ce ai nevoie – oriunde te mişti – trebuie să ceri favoruri de la un şef. Locul unde lucrezi – munca moartă cu care te încarcă; sau poate ai nevoie de un credit mai mare la magazin, sau de doctor când eşti bolnav. Acum, de pildă, ne curge prin acoperiş – aşa de tare încât când plouă nu găseşti un loc uscat să te culci.

— Înţeleg, spuse Hal. A cui e casa?

— Nu există aici alte case decât ale Companiei.

— Cine trebuie s-o repare?

— Domnul Kosegi, agentul imobiliar. Dar de mult nu ne mai gândim la el – tot ce face e că măreşte chiria. Azi tata s-a dus la domnul Cotton. El se ocupa de sănătatea oamenilor şi nu cred că e prea sănătos să ţii oamenii în umezeală în pat.

— Şi ce a spus Cotton, – întrebă Hal când ea se întrerupse din nou.

— Ce, nu-l cunoşti pe Jeff Cotton – nu ghiceşti ce-ar putea spune? „Ai o fată frumoasă – Burke! De ce nu-o îndemni să fie mai înţelegătoare?” Şi apoi a râs şi i-a spus bătrânului meu tată că ar face bine să înveţe să înţeleagă o aluzie. „E rău pentru un om bătrân să doarmă în ploaie – ar putea să moară de pneumonie.”

Hal nu-şi mai putu reţine întrebarea.

— Şi tatăl tău ce-a făcut?

— N-aş vrea să-l judeci aspru pe bătrânul meu tată, spuse ea repezit. Odinioară era un om care obişnuia să se lupte, până ce O’Callahan l-a pus la pământ. Acum însă ştie ce-i poate face unui miner şeriful minei!

§ 20. Mary Burke spusese despre Companie că ea poate frânge oasele oamenilor pe care-i plătea. Hal avu ocazia să constate adevărul acestei afirmaţii la scurt timp după reintrarea în funcţiune a minei numărul doi.

Viaţa unui miner depindea de felul cum se arma galeria în care lucra. Compania se obligase să furnizeze cheresteaua, dar când minerul avea nevoie de stâlpi, nu-i găsea la îndemână şi trebuia să facă un drum de o milă până la suprafaţă. Alegea stâlpi de lungimea potrivită şi îi însemna – înţelegerea fiind că îi vor fi aduşi la locul său de muncă de nişte lucrători. Dar îi lua altcineva – era destulă corupţie şi favoritism – iar minerul putea pierde o zi sau două de muncă, în timp ce la magazin îi creştea contul şi copiii lui n-aveau ghete cu care să meargă la şcoală. Uneori nu mai aştepta stâlpii şi continua să scoată cărbune; şi se întâmpla o surpare – iar procurorul dădea un verdict de „neglijenţă” şi funcţionarii discutau solemn despre imposibilitatea de a-i învăţa pe mineri ce înseamnă prudenţa. Nu demult Hal citise un interviu, dat unui ziarist, de preşedintele Companiei Generale a Combustibilului, în care acesta emisese ideea că cu cât un miner are mai multă experienţă, cu atât e mai periculos să-l foloseşti, pentru că îşi închipuie că ştie totul şi nu ţine seama de regulamentele de securitate emise de Companie!

La mina numărul doi erau câteva sectoare în care se lucra după sistemul „Camerelor cu stâlpi”; cărbunele era scos din mai multe camere, porţiunile care formau pereţii camerelor fiind lăsate să susţină plafonul. Aceşti pereţi formau „stâlpii de susţinere”; când ajungea la capătul filonului, minerul începea să lucreze de-a-ndăratelea „dărâmând pilonii” şi lăsând să se prăbuşească plafonul în urma lui. E o treabă periculoasă; în timp ce lucrează, omul trebuie să fie atent la zgomotul făcut de stânca de deasupra lui şi să-şi dea seama când trebuie să fugă. Uneori e prea îngrijorat ca să-şi salveze vreo unealtă; alteori căderea se produce fără niciun avertisment. În acest caz, victima este rareori scoasă afară; căci trebuie să admitem că un om îngropat sub un munte are parte de o

înmormântare la fel de bună ca aceea pe care se poate aştepta să i-o facă vreo Companie.

Chiar aşa s-a întâmplat cu un om la mina numărul doi. În timp ce alerga, s-a împiedicat şi partea de jos a trupului i-a fost prinsă; doctorul a venit să-i dea calmante, în timp ce echipa de salvare îl dezgropa de sub dărâmături. Hal a aflat despre accident când i-a văzut trupul întins pe o scândură, acoperit cu câţiva saci vechi. Observă că nimeni nu se oprea să arunce o privire. Când ieşi de la lucru se interesă la prietenul lui Madvick, conducătorul de catâri, care-i răspunse:

— Un lituanian – făcut terci.

Şi asta fu tot. Nimeni nu-l cunoştea, nimănui nu-i păsa de el.

Întâmplător, Mike Sikoria lucrase prin apropiere şi fusese unul din aceia care ajutaseră la scoaterea victimei. Ortacul lui Mike, care era negru, se grăbise să dea la o parte piatra şi-şi zdrelise mâinile, aşa că n-avea să mai poată lucra o lună. Mike îi povesti toate astea lui Hal în engleza lui stricată. Era îngrozitor să vezi un om prins în capcană, gâfâind, cu ochii ieşiţi din orbite. Din fericire era tânăr şi nu avea familie.

Hal întrebă ce vor face cu corpul; i se răspunse că va fi îngropat dimineaţa. Compania poseda un teren sus, în trecătoare.

— Dar n-o să se facă o anchetă? întrebă el.

— ’nchetă? repetă celălalt. Dar ce-i cu el?

— Procurorul n-o să vadă corpul?

Bătrânul slovac dădu din umerii săi căzuţi; dacă exista un procuror în această parte a lumii, el nu auzise de aşa ceva; şi doar lucrase în destule mine şi văzuse destul de mulţi oameni băgaţi în pământ.

— Îl pun într-o cutie şi sapă o groapă, relată el referindu-se la modul în care se procedează.

— Şi nu vine preotul?

— Preotul e prea departe.

Mai târziu, Hal se interesă printre cei ce vorbeau engleza şi află că procurorul venea uneori în orăşel. El înjgheba un

juriu format din Jeff Cotton, şeriful minei, şi Predovich, evreul galiţian care lucra la prăvălia Companiei, precum şi un funcţionar sau doi de la birourile Companiei şi câţiva muncitori mexicani care habar n-aveau despre ce era vorba. Juriul acesta privea cadavrul, întreba câţiva oameni ce s-a întâmplat şi apoi dădea un verdict: „Constatăm că decedatul şi-a găsit moartea într-o surpare de mină provocată din vina lui”. (O singură dată au adăugat un amănunt pitoresc: „Nu are rude şi foarte puţini prieteni”!)

Pentru acest serviciu, procurorului i se plătea onorariu iar Compania avea o sentinţă oficială definitivă, în cazul când vreun consul străin ar fi ameninţat cu vreun proces de despăgubiri. Erau atât de bine acoperiţi încât nimeni din North Valley nu primise niciodată nimic în caz de deces sau accidentare; de fapt, după cum Hal află mai târziu, în regiune nu se mai intentase niciun proces de daune împotriva unor proprietari de mine, de douăzeci şi trei de ani!

Accidentul acesta avu urmări pentru Hal, dându-i posibilitatea să cunoască adevărata înfăţişare a muncii de mineri. Bătrânul Mike nu avea ajutor şi-i făcu lui Hal propunerea să ia el această slujbă. Era mai bună decât cea de grăjdar, se plătea cu doi dolari pe zi.

— Dar şeful o să mă lase să fac schimbul? întrebă Hal.

— Dă-i zece dolari şi te mută, spuse Mike.

— Îmi pare rău, dar n-am zece dolari, spuse Hal.

— Dă-i zece dolari în credit, spuse celălalt. Hal râse.

— Primesc şi acţiuni ca mită, nu-i aşa?

— Desigur că primesc, spuse Mike.

— Să zicem că n-am grijă de catâri? Aşa o să mă schimbe pe gratis, continuă celălalt.

— Te schimbă la dracu! replică Mike. Dacă-l superi, ne trimite într-o galerie proastă, ne costă zece dolari pe săptămână. Nu, dom’le – dă-i să bea, spune-i că-i om bun, fă-l să se simtă bine. Vorbeşte americăneşte – înveseleşte-l!

§ 21. Hal se bucura că avea ocazia să-l cunoască mai bine pe şeful lui de abataj. Alec Stone era înalt de şase

picioare şi bine proporţionat, cu braţe ca nişte şunci – moi de grăsime, dar grozav de puternic, învăţase cum să lucreze cu oamenii pe o plantaţie de trestie de zahăr, în Louisiana, fapt care îi explică multe lui Hal. Ca un regizor care, deşi cunoaşte adevăratele nume ale actorilor săi, îi cheamă pe numele personajelor, Stone avea obiceiul să se adreseze oamenilor după naţionalitate.

— Ei tu, polonezule, încarcă piatra aia în căruţă! Hei, japonezule, adu încoace uneltele alea! Tacă-ţi gura, macaronarule, şi apucă-te de lucru că de nu îţi dau vreo două la fund cum mă vezi şi cum te văd!

Hal asistase odată la o ceartă în legătură cu problema transportului cherestelei. Pe jos zăcea un fierăstrău enorm cu două mânere şi Stone îl apucă şi începu să-l agite ameninţător, ca pe o spadă, prin faţa unui miner pirpiriu, un boemian.

— Încarcă cheresteaua asta, hunule, sau te spintec în bucăţi!

Şi în timp ce omul îngrozit se dădea înapoi, el îl urmări până când victima se lipi de perete iar arma îi flutura pe sub nas ca un pendul.

— Te tai bucăţele! Te fac carne tocată!

Când în cele din urmă şeful se dădu înapoi, micuţul boemian sări să încarce cheresteaua.

Partea curioasă în toate astea era că, în ciuda unor asemenea procedee, Stone părea să fie destul de cum-secade. Într-un caz dintr-o mie îşi punea în practică ameninţările-i sângeroase; după ce termina tirada, începea să râdă, iar omul rânjea şi el – fără să-şi slăbească însă eforturile pline de groază. După episodul acela cu spada fluturată ameninţător, văzând că Hal îl urmărise, şeful spuse:

— Aşa trebuie să te porţi cu macaronarii ăştia.

Hal luă observaţia ca un omagiu adus sângelui său american şi se simţi flatat.

În seara aceea, îl căută pe şef şi-l găsi acasă rezemat cu picioarele de gard.

— Domnule Stone, aş vrea să vă întreb ceva, spuse el.

— Dă-i drumu, băiete, spuse celălalt.

— Nu vreţi să veniţi la cârciumă să bem ceva?

— Vrei să obţii ceva de la mine, nu-i aşa? Pe mine nu mă duci, băiete.

Totuşi îşi trase picioarele de pe gard, îşi scutură pipa de scrum şi o porni pe stradă cu Hal.

— Domnule Stone, aş vrea să fac un schimb, spuse Hal.

— Cum vine asta? Nu-ţi mai plac catârii?

— Nu, domnule, dar am în vedere o slujbă mai bună. Ajutorul lui Mike Sikoria s-a îmbolnăvit şi aş vrea să-i iau eu locul, dacă n-aveţi nimic împotrivă.

— Dar ăsta-i locul unui negru, băiete. Nu te temi să iei locul unui negru?

— De ce, domnule?

— N-ai auzit de piaza rea?

— Ce vreau eu e salariul negrului.

— Nu, tu stai la catârii tăi, spuse brusc şeful. Am un grăjdar bun şi nu vreau să-l pierd. Stai acolo şi cu timpul am să-ţi măresc leafa. Dacă te duci în galerie mai întâi şi întâi o să-ţi cadă nişte pietre în cap şi n-o să-ţi ajute la nimic salariul negrului.

Ajunseră la cârciumă şi intrară. Hal observă că se făcu linişte şi că toţi salutau din cap şi priveau. Era plăcut să fii văzut mergând împreună cu şeful.

O’Callahan, proprietarul, se apropie şi li se alătură cu un zâmbet larg, politicos şi la invitaţia lui Hal comandară whisky.

— Nu, tu să stai la slujba ta, continuă şeful de abataj. Stai acolo şi după ce ai să înveţi să conduci catârii, am să fac din tine şef şi am să te las să conduci oameni.

Câţiva dintre cei din jur chicotiră. Şeful de abataj îşi goli paharul şi-l puse pe tejghea.

— Nu-i o glumă, spuse el aşa ca să-l audă toţi. Am învăţat de mult asta, în ce-i priveşte pe negri. Mi se spunea: „Pentru Dumnezeu, nu vorbi cu negrii noştri aşa. Într-o noapte ai să te trezeşti cu casa în flăcări”. Dar eu le spuneam: „Alintă un negru şi nu mai faci nimic cu el”. Eu le spuneam: „Negrule, nu face pe nebunul cu mine că scot

sufletul din tine”. Iar ei ştiau că eu mă ţin de cuvânt şi se mişcau repede.

— Să mai bem ceva, spuse Hal.

Şeful de abataj bău şi devenind mai sociabil, povesti întâmplări cu negri. Pe plantaţia de zahăr fusese un sezon bun şi regulamentul de lucru prevedea 20 ore pe zi; când unii negri încercau să se eschiveze, îi arestau pentru înjurături sau joc de zaruri şi îi puneau la muncă fără plată ca pe condamnaţi. Şeful de abataj povesti cum unul din ăştia fusese adus în faţa judecătorului fiind acuzat că este „saşiu”; pentru această vină a fost condamnat la şaizeci de zile muncă silnică. Această anecdotă îi înveseli pe oamenii din cârciumă – sentimentele lor rasiale erau mai puternice decât cele de clasă.

Când cei doi ieşiră, se făcuse târziu iar şeful era prietenos.

— Domnule Stone, începu Hal, n-aş vrea să vă plictisesc, dar aş dori un salariu mai mare. Dacă aţi vrea să-mi daţi slujba aia de ortac, aş fi foarte bucuros să împart cu dumneavoastră.

— Să împărţi cu mine? spuse Stone. Ce vrei să spui?

Hal aştepta cu oarecare teamă – dacă Mike nu i-ar fi dat toate asigurările, s-ar fi aşteptat ca şeful de abataj să-i ardă una zdravănă.

— Pentru mine înseamnă mai mult cu cincisprezece dolari pe lună. N-am bani gheaţă, dar dacă vreţi să retrageţi zece dolari din contul meu la magazin, aş fi mulţumit.

Un timp merseră în tăcere. În cele din urmă şeful spuse:

— Să-ţi spun ceva, slovacul ăla bătrân e un şmecher – unul din ăia care crede că ar putea conduce mina dacă ar avea prilejul. Dacă ai să asculţi de el şi pe urmă o să-ţi închipui că poţi să vii la mine să te plângi, martor mi-e Dumnezeu...

— N-aveţi grijă, domnule, interveni Hal repede. Am să-i închid eu gura în locul dumneavoastră. Dacă vreţi, am să văd cu cine stă de vorbă şi dacă vreunul din ei încearcă să facă gălăgie, am să vă spun.

— Ei, aşa te vreau, spuse şeful imediat. Dacă faci întocmai, voi avea grijă de tine şi te voi ajuta. Nu că m-aş teme de bătrân, i-am spus ultima oară că, dacă mă mai întâlnesc odată cu el, îi arăt eu lui. Dar când ai de-a face cu vreo cinci sute de străini, drojdia societăţii, unii anarhişti, alţii bulgari şi muntenegreni care se bat acasă la ei...

— Înţeleg. Trebuie să-i supravegheaţi, spuse Hal.

— Aşa-i, spuse şeful de abataj. Şi, apropo, când îi spui funcţionarului de la magazin de cei cincisprezece dolari, zi-i că i-ai pierdut la poker.

— Am spus zece dolari, interveni repede Hal.

— Da, ştiu. Dar eu am spus cincisprezece, răspunse celălalt.

§ 22. Hal îşi spuse cu satisfacţie că acum va face cu adevărat muncă de miner. Imaginaţia lui fusese multă vreme stăpânită de acest lucru; dar cum se întâmplă adesea în viaţă, primul contact cu realitatea năruise ceea ce imaginaţia făurise ani de-a rândul. I-a distrus de fapt tot ce îşi imaginase. Hal îşi dădu seama că toată energia sa intelectuală şi fizică se consuma doar pentru a putea suporta chinul. Dacă cineva i-ar fi spus cât de îngrozitor este să încerci să lucrezi într-o încăpere de cinci picioare înălţime nu ar fi crezut. Era ceva asemănător instrumentelor oribile de tortură care pot fi văzute în castelele europene, ca „fecioara de fier” sau „gulerul cu ţepi”. Spinarea îl ardea de parcă nişte fiare încinse îl treceau în sus şi în jos; fiecare încheietură şi fiecare muşchi îl durea. I se părea că n-o să înveţe niciodată că tavanul este stâncos – se pocnea şi iar se pocnea de el, până ce pielea capului i se umpluse de zgârieturi şi vânătăi iar capul îl durea de nu mai vedea cu ochii, şi-i venea să se trântească la pământ. Atunci, bătrânul Sikoria rânjea.

— Ştiu. Eşti un catâr neînvăţat! Într-o zi ai să te căleşti.

Hal îşi aminti de rosăturile mari şi întărite de pe coastele animalelor, acolo unde îi rodeau hamurile.

— Da, într-adevăr sunt un catâr neînvăţat.

Era uimitor cât de multe posibilităţi existau să-ţi loveşti şi

să-ţi răneşti degetele încărcând grămezi de cărbune în vagonet. Îşi puse o pereche de mănuşi dar se rupseră într-o zi. Şi apoi gazele şi fumul explozibilului care te înăbuşeau; şi usturimea ochilor din cauza prafului şi a luminii slabe. Nu exista niciun mijloc să-ţi freci ochii ăştia arzători pentru că totul în jur era plin de praf. Cine ar fi putut să-şi imagineze un asemenea chin – vreuna din doamnele acelea care călătoreau în maşini moi, capitonate, sau stăteau lungite pe punţile vapoarelor pe strălucitoarele mări tropicale?

Bătrânul Mike se purta bine cu noul său ortac. Spinarea lui Mike era încovoiată şi mâinile lui erau bătătorite de patruzeci de ani de asemenea trudă, încât putea să muncească cât doi oameni şi pe deasupra să-şi distreze prietenul cu comentarii. Bătrânul avea obiceiul să vorbească tot timpul, ca un copil; vorbea cu ajutorul său, cu el însuşi, cu uneltele. Le dădea uneltelor nume obscene şi înspăimântătoare – dar cu multă prietenie şi bună dispoziţie.

— Hai intră, tipeso! îi spunea cazmalei. Vino încoace, macaronarule! îi spunea vagonetului. Şi acum, înăuntru cu tine, uriaş bătrân! spunea unei bucăţi de cărbune. Îl învăţa pe Hal amănuntele mineritului. Îi povestea poveşti despre vremurile când îi mergea bine sau despre întâmplări teribile. Vorbea mai ales de şarlatanie – înjurând „Compania”, pe supraveghetori şi intendenţi, pe funcţionari, directori şi acţionari şi întreaga lume care tolera existenţa unei asemenea instituţii criminale.

Venise timpul prânzului şi Hal zăcea întins pe spate, prea ostenit ca să mănânce. Bătrânul Mike şedea şi mesteca; mustăţile mari îi ajungeau până la bărbie şi când i se mişcau maxilarele, arăta ca un ţap bătrân. Era un ţap bătrân cu inimă bună şi grijuliu, încerca să-l tenteze pe ajutorul său cu o bucăţică de brânză sau cu o înghiţitură de cafea rece. Avea încredere în mâncare – nimeni nu se poate ţine pe picioare dacă nu-şi alimentează „maşina”. Nereuşind în această direcţie, el încercă să-i distragă atenţia lui Hal povestindu-i episoade din viaţa minerilor din America şi Rusia. Era foarte mândru că avea ca ajutor un

„american” şi încerca să-i facă munca cât se poate de uşoară de teama ca Hal să nu-l părăsească.

Hal nu-l părăsi, dar pe seară se târî afară atât de ostenit încât adormi în colivie. La masa de seară pică de somn, se duse acasă şi se trânti pe pat, dormind ca un buştean. Şi ce chin e să te smulgi din pat înainte de a se crăpa de ziuă! Să-ţi alungi somnul din cap şi să-ţi mişti încheieturile dureroase, să-ţi simţi din nou ochii arzând şi băşicile şi rănile de pe mâini.

Trecuse o săptămână fără ca durerile să-l lase măcar o clipă, şi încă nu se obişnuise de-a binelea cu munca. Era imposibil să munceşti atât de greu şi să-ţi menţii vioiciunea minţii, atenţia şi sensibilitatea; era imposibil să munceşti atât de greu şi să fii totodată un aventurier – de fapt nu puteai fi decât o maşină. Hal auzise acele cuvinte pline de dispreţ „inerţia maselor” şi se mirase. Acum nu se mai mira, ştia despre ce e vorba. Putea oare un om să fie destul de curajos să protesteze în faţa unui şef de abataj când trupul lui era amorţit de oboseală? Putea el oare să gândească şi să ajungă la o concluzie cu privire la ce e drept şi ce e nedrept şi să susţină această concluzie printr-o activitate efectivă, când facultăţile sale mintale erau paralizate de o asemenea oboseală a trupului?

Hal venise aci ca un om care, aflându-se în mijlocul oceanului, se urcă pe puntea vaporului să privească furtuna. În acest ocean al mizeriei sociale, al ignoranţei şi disperării, se puteau vedea feţe chinuite, membre răsucite şi mâini încleştate; în urechi auzeai o furtună de lamentări, pe obraz simţeai stropi de sânge şi lacrimi. Hal se trezi atât de adânc afundat în acest ocean încât nu mai găsi o consolare în faptul că putea scăpa oricând voia; că putea să-şi spună: e trist, e teribil, dar slavă Domnului, pot ieşi de aici oricând doresc! Pot să mă întorc în salonul cald şi luminos şi să spun celorlalţi pasageri cât de pitoresc este şi ce experienţă interesantă au pierdut!

§ 23. În aceste zile de chin, Hal nu se dusese s-o vadă pe „Mary roşcata” dar, într-o seară, copilul familiei Minetti fiind

bolnav, ea veni să se intereseze de el, aducând într-un castron un pic de „cremă de ou”, cum îi spunea ea. Hal era suspicios în ceea ce priveşte comportarea bărbaţilor şi în special a oamenilor de afaceri; dar în privinţa femeilor, n-avea perspicacitate – nu i se păru curios că o irlandeză care avea destule probleme acasă, să vină să îngrijească de un copil al unei italience. Nu se gândi că în orăşel erau destui copii irlandezi bolnavi cărora Mary le-ar fi putut duce puţină „cremă”. Iar când văzu surprinderea Rosei, care n-o cunoscuse pe Mary mai înainte, o luă drept recunoştinţă mişcătoare a celor săraci!

Într-adevăr, sunt multe tipuri de femei, cu multe meşteşuguri şi niciun bărbat n-are timp să le cunoască pe toate. Hal observase tipul de vânzătoare, care se îmbracă cu multe zorzoane şi aruncă priviri galeşe, chicotind ca să atragă atenţia bărbaţilor; îi era familiar tipul fetei de societate care îşi atinge aceleaşi scopuri cu mijloace mai subtile şi mai seducătoare. Dar putea oare exista un tip care să ţină în poală copii de italieni, să-i alinte cu cuvinte dulci irlandeze şi să-i hrănească cu cremă cu linguriţa? Hal nu auzise niciodată de un asemenea tip de femeie şi se gândi că Mary roşcata arăta ca un tablou încântător – o madonă cehă cu un prunc sicilian în braţe.

El observă că purta aceeaşi rochie de stambă albastră decolorată, peticită pe umăr. Deşi era bărbat, îşi dădea scama că îmbrăcămintea este o problemă importantă în viaţa femeilor. Era tentat să bănuiască că rochia albastră de stambă putea fi unica pe care o poseda Mary; dar văzând că de fiecare dată era proaspăt spălată, ajunse la concluzia că trebuie să aibă cel puţin încă una. Oricum, ea se afla acolo, rumenă şi proaspătă; cu îmbrăcămintea asta strălucitoare, arborase şi mult promisele „maniere de societate”: bună dispoziţie şi vorbărie, exact la fel ca oricare frumoasă din lumea luxoasă care se pudrează şi se găteşte pentru un bal. La întâlnirile sale anterioare cu acest tânăr interesant, fusese tristă şi supărăcioasă; îl îndepărtase se pare; poate l-ar putea recuceri prin feminitate şi bună dispoziţie.

Îl ironiză în legătură cu rănile de la cap şi cu durerile din spate, spunându-i că arăta cu zece ani mai bătrân – fapt pe care el era dispus să-l creadă. De asemeni râse de el că lucrează sub conducerea unui slovac – se pare că aceasta era un fel de decadenţă a castei! O asemenea glumă o putea accepta şi familia Minetti – în special micul Jerry căruia îi plăceau glumele. El îi povesti lui Mary cum a trebuit Joe Smith să plătească cincisprezece dolari pentru noua lui slujbă în afară de băutura oferită la O'Callahan. Îi povesti de asemenea cum Mike îi spunea „catârul neînvăţat". Micul Jerry se plângea de întorsătura lucrurilor, căci înainte Joe îl învăţase o mulţime de jocuri noi – dar acum era obosit şi nu voia să se joace. De asemeni, înainte cântase multe cântece vesele, pline de rime uimitoare. Era un cântec despre un „boabab"! Mary văzuse un asemenea copac? Micul Jerry nu înceta încercând să-şi închipuie cum ar fi arătat.

Micul italian stătea şi o privea grav pe Mary în timp ce aceasta îl hrănea pe sugar; când i se dădură şi lui două-trei linguriţe, deschise gura mare iar apoi îşi linse buzele. Oho, era ceva bun!

După ce-i trecu gustul, privi la cocul strălucitor al lui Mary.

— Ia spune, părul tău a fost întotdeauna aşa? întrebă el.

Hal şi Mary izbucniră în râs, iar Rosa strigă:

— Tacă-ţi gura!

Nu era niciodată sigură ce ar putea să mai spună băiatul.

— Desigur, ce, ai crezut că l-am vopsit? întrebă Mary.

— N-am ştiut. Arată aşa de frumos şi nou, spuse micuţul Jerry. Şi se întoarse spre Hal. Nu-i aşa?

— Ai dreptate, spuse Hal şi adăugă. Mai spune-i asemenea lucruri. Fetelor le plac complimentele.

— Complimente? repetă micul Jerry. Ce-i asta?

— Asta-i când spui că părul ei este ca răsăritul de soare, că are ochii ca noaptea sau că e un trandafir sălbatic pe o coastă de munte.

— Aha, spuse micul italian, oarecum nesigur. În orice caz, adăugă el, face crema bună.

§ 24. Venise, timpul ca Mary să plece; Hal se ridică, crispându-se de durere, ca să o conducă acasă. Ea îl privi grav întrucât nu-şi dăduse seama mai înainte cât de mult suferea. Când plecară ea îl întrebă.

— De ce faci o asemenea muncă dacă n-ai nevoie?

— Dar am nevoie. Sunt nevoit să-mi câştig existenţa!

— Dar nu eşti nevoit să ţi-o câştigi în felul ăsta! Un tânăr inteligent ca dumneata – un american!

— M-am gândit că e interesant să cunosc mineritul, spuse Hal.

— Ei, acum, că l-ai cunoscut, poţi pleca! spuse fata.

— N-o să-mi facă niciun rău dacă voi mai continua un timp!

— N-o să-ţi facă? De unde ştii? În orice zi poate să te scoată afară pe targa!

„Manierele” ei de societate fuseseră abandonate; vocea îi era plină de amărăciune, ca întotdeauna când vorbea de North Valley.

— Ştiu eu ce-ţi spun, Joe Smith. Nu mi-am pierdut eu doi fraţi – băieţi buni, cum găseşti pretutindeni în lume? Şi pe mulţi alţi tineri i-am văzut intrând în mină râzând şi ieşind cadavre – sau, ce e mai rău pentru un muncitor, schilodiţi. Uneori îmi vine să mă duc dimineaţa să stau la gura minei şi să le strig: „Întoarceţi-vă, întoarceţi-vă! Coborâţi chiar azi în vale! Muriţi de foame dacă trebuie, cerşiţi, dar găsiţi-vă orice altă muncă în afară de minerit!”

Vocea ei era plină de pasiune, de protest; dar în continuare, în vocea ei se simţi o nuanţă nouă – notă de teamă personală.

— E mai îngrozitor acum – de când ai venit tu, Joe! Să te văd pe tine începând viaţa de miner – tu care eşti tânăr şi puternic şi atât de deosebit. Ah, pleacă, Joe, du-te cât mai poţi!

Era uimit de atâta intensitate.

— Nu te îngrijora pentru *mine,* Mary. Mie n-o să mi se întâmple nimic. Am să plec după o vreme.

Cărarea era abruptă şi el o ţinea de braţ în timp ce

mergeau. O simţi că tremură şi continuă repede.

— Mary, nu eu sunt acela care trebuie să plece, ci tu. Urăşti locul acesta – e îngrozitor pentru tine să fii nevoită să locuieşti aici. Nu te-ai gândit niciodată să pleci?

Ea nu răspunse imediat, iar când o făcu, pasiunea îi dispăruse din glas; era un glas anost şi posomorât, plin de disperare.

— N-are rost să mă gândesc la mine. Eu nu pot să fac nimic – o fată săracă nu poate face nimic. Am încercat – dar e ca şi când te-ai lovi de un zid de piatră. Nu pot să strâng nici măcar bani de tren. Am încercat – am economisit doi ani – şi câţi bani crezi că am avut, Joe? Şapte dolari! Şapte dolari în doi ani! Nu – nu se pot aduna într-un loc unde sunt atâtea lucruri care-ţi rup inima. Poţi să-i urăşti că sunt laşi – dar trebuie să dai o mână de ajutor când vezi că un om a fost ucis şi familia lui e aruncată afară, fără un acoperiş, în plină iarnă!

— Mary, ai o inimă prea bună.

— Nu, nu-i vorba despre asta! Să plec şi să-mi părăsesc fratele şi sora care au nevoie de mine?

— Dar ai putea să câştigi bani şi să le trimiţi.

— Câştig şi aici câte ceva – fac curăţenie şi îngrijesc de copii la cei care au nevoie de mine.

— Dar în altă parte – n-ai putea câştiga mai mult?

— Aş putea avea o slujbă la un restaurant, cu şapte sau opt dolari pe săptămână, dar ar trebui să cheltuiesc mai mult, şi ceea ce aş trimite acasă n-ar fi cine ştie ce, dacă eu sunt plecată. Sau aş putea avea o slujbă în casa altei femei şi să lucrez câte paisprezece ore pe zi. Dar, Joe, nu mai vreau muncă de corvoadă, vreau ceva bun de care să am grijă, ceva al meu personal!

Îşi desfăcu braţele ca un om care se sufocă.

— Ah, aş vrea ceva frumos şi curat!

Din nou o simţi că tremură. Din nou cărarea deveni abruptă şi, din simpatie, o cuprinse cu braţul, în lumea cea comodă, se foloseau asemenea gesturi de curtoazie şi el îşi închipui că şi cu o fată de miner se poate proceda la fel. Dar când ea fu aproape de el, mai mult simţi decât auzi un

suspin.

— Mary! şopti el şi se opriră. Aproape fără să-şi dea seama, îşi puse şi al doilea braţ în jurul ei şi peste o clipă, simţi pe obraz răsuflarea ei caldă; tremura şi se clătina strânsă în îmbrăţişarea lui.

— Joe! Joe! şopti ea. *Tu* să mă iei de aici!

Era un trandafir într-un orăşel minier şi Hal se simţea adânc mişcat. Aici, în noaptea catifelată de vară, în faţa lui se deschidea drumul înflorit al unei idile, cu luna deasupra capului purtând acelaşi mesaj ca şi în grădinile italiene ale clasei bogate. Dar nu trecură multe clipe şi un fior rece îl cuprinse pe Hal. Acasă îl aştepta o fată; şi pe deasupra mai era hotărârea care creştea în el de când venise pe aceste meleaguri – hotărârea de a găsi un mijloc prin care să-i recompenseze pe cei săraci, să-i răsplătească pentru libertatea şi cultura pe care o primise; nu să-i chinuie, pe niciunul dintre ei. Pentru asta erau destui Jeff Cotton!

— Mary, nu trebuie să facem aşa ceva, pledă el.

— De ce nu?

— Pentru că eu nu sunt liber. Mai există cineva.

O simţi că tresare, dar nu se trase îndărăt.

— Unde? întrebă ea încet.

— Acasă, mă aşteaptă.

— Şi de ce nu mi-ai spus?

— Nu ştiu.

Hal îşi dădu seama într-o clipă că fata avea motive să se plângă de el. Conform codului simplu al lumii ei, el mersese cu ea până la un punct; fusese văzut plimbându-se cu ea, fusese considerat „prietenul” ei. O făcuse să-i vorbească despre ea – insistase să-i facă confidenţe. Oamenii aceştia care erau săraci, nu aveau subtilităţi, în viaţa lor nu încăpeau curiozităţile intelectuale, nici prieteniile platonice sau flirturile.

— Iartă-mă, Mary, spuse el.

Ea nu-i răspunse; dar îi scăpă un suspin în timp ce se retrăgea încet din braţele lui. Se luptă împotriva unui impuls de a o strânge din nou. Era frumoasă, plină de căldura vieţii – şi avea atâta nevoie de fericire!

Dar se reţinu şi un minut sau două stătură departe unul de celălalt. Apoi întrebă umil:

— Putem rămâne prieteni şi de-acum înainte, nu-i aşa Mary? Trebuie să ştii că îmi pare atât de rău!

Dar ea nu putea suporta să fie compătimită.

— Nu face nimic, spuse. Credeam doar că o să plec de aici. Asta însemnai pentru mine.

§ 25. Hal îi promisese lui Alec Stone că va veghea la cei care fac agitaţie. Într-o seară şeful îl opri pe stradă şi îl întrebă dacă are ceva de raportat. Hal profită de ocazie ca să se lase în voia umorului:

— Mike Sikoria nu face niciun rău, spuse el. Îi place să-şi verse năduful, dar dacă are cine să-l asculte asta-i e de ajuns. E doar bătrân şi nemulţumit. Dar există un alt cetăţean care cred că ar trebui supravegheat.

— Cine-i ăla? întrebă şeful.

— Nu-i ştiu numele de familie. I se spune Gus şi lucrează la colivie. Un tip cu obrazul roşu.

— Îl ştiu, zise Stone – Gus Durking.

— A încercat totul ca să mă facă să vorbesc despre sindicate. Mereu aduce vorba despre asta şi cred că e un fel de agitator.

— Da, zise şeful, am înţeles. Am să-l urmăresc.

— N-o să-i zici că ştii de la mine, spuse Hal nelinişti.

— A, nu, sigur că nu.

Şi Hal văzu pe obrazul şefului de abataj urma unui zâmbet.

Plecă zâmbind şi el. Omul cu faţa roşie, Gus, era acela despre care Madvik spusese că este „turnătorul” Companiei!

Problema „turnătoriei” era complicată şi uneori nu era uşor să ştii ce să crezi. Într-o duminică dimineaţă, Hal se dusese să se plimbe în sus prin chei, şi pe drum întâlni un tânăr care începu o discuţie cu el şi după un timp aduse vorba despre condiţiile de muncă din North Valley. Se afla doar de o săptămână, spunea el, dar toţi cu care se întâlnise mormăiau împotriva cântăririlor. El avea o slujbă

„în afară” aşa încât pentru el nu prezenta importanţă, dar chestiunea îl interesa şi se întreba ce constatase Hal.

Întrebarea fiind pusă direct, era oare acesta cu adevărat un muncitor sau Alec Stone pusese pe cineva să-l spioneze pe spionul lui. Era un om inteligent, un american – fapt care era suspect prin el însuşi, pentru că majoritatea oamenilor noi la Companii erau de pe „undeva de la răsărit de Suez”.

Hal se hotărî să sporovăiască un timp. El spuse că după câte ştia, condiţiile de aici nu erau mai proaste decât în altă parte. Nemulţumiri auzi peste tot, oriunde ai lucra.

Da, spuse străinul dar se pare că lucrurile stau deosebit de rău în mine. Probabil pentru că erau atât de îndepărtate iar Companiile erau stăpâne pe tot ce exista prin împrejurimi.

— Unde ai mai fost? întrebă Hal, gândindu-se că aşa ar putea să-l prindă în cursă.

Dar celălalt răspunse de-a dreptul; lucrase în şase mine. La Mateo plătise un dolar pe lună pentru a avea dreptul la spălat dar după ce se spălau primii trei, nu mai era apă. Pentru toţi oamenii era un singur duş, o instalaţie neînchipuit de murdară. La Pine Creek – Hal constată că numele fiecărui loc făcea să i se oprească inima în loc – la Pine Creek locuise la şeful lui, dar acoperişul casei curgea şi toate lucrurile i s-au stricat; şeful nu voia să ia nicio măsură, dar când chiriaşul s-a mutat, şi-a pierdut slujba. La East Ridge, tânărul şi încă câţiva oameni au închiriat o cabană cu două camere şi au început să se gospodărească singuri, în ciuda faptului că trebuiau să plătească un dolar şi jumătate pentru un sac de cartofi şi unsprezece cenţi pentru un funt de zahăr la magazinul Companiei. Au continuat aşa până au descoperit că proviziile de apă s-au terminat şi că apa pentru care plăteau Companiei un dolar pe lună, era pompată din fundul minei unde era plin de murdărie de la catâri şi de la oameni.

Hal se străduia să rămână indiferent; dădea din cap şi zicea că era rău, dar că muncitorii o iau întotdeauna pe cocoaşă, şi el nu ştia ce puteau face în această privinţă. O porniră înapoi spre mină, străinul fiind evident în

încurcătură, iar Hal se simţea aidoma unui cititor de romane poliţiste care se află la sfârşitul primului capitol. Tânărul acela era oare ucigaşul sau eroul? Trebuia citită toată cartea ca să afli!

§ 26. Hal nu scăpa din ochi noua sa cunoştinţă şi observă că discuta şi cu alţii. După puţin timp, omul îl abordă pe bătrânul Mike; şi bineînţeles Mike nu putea refuza o invitaţie la protest, chiar dacă venea de la însuşi diavolul. Hal hotărî că trebuia făcut ceva în această privinţă.

Îl consultă pe prietenul său Jerry care, fiind radical, putea avea vreun mijloc pentru a-l încerca pe străin. Jerry îl căută la ora prânzului şi se întoarse raportând că nu se luminase mai mult decât Hal. Fie că omul era un agitator care încerca să „pornească ceva" fie că era un detectiv trimis de Companie. Exista un singur mijloc de a descoperi acest lucru – şi anume ca cineva să discute deschis cu el şi apoi să se vadă ce i se va întâmpla persoanei respective!

După oarecari ezitări, Hal hotărî că el va fi victima. Acest lucru îi trezi dragostea de aventură pe care i-o potolise săpatul în mină. Misteriosul străin era un nou soi de miner, săpa în sufletele oamenilor; Hal îl va contamina şi poate îl va arunca în aer. El îşi putea permite mai curând decât alţii această experienţă – mai curând, de pildă, decât micuţa doamnă David, care îl luase pe străin în casa ei şi îi dezvăluise faptul că soţul ei fusese membru al celei mai revoluţionare organizaţii miniere, Federaţia South Wales.

Duminica următoare, Hal îl invită pe străin la o nouă plimbare. Cetăţeanul făcu mofturi – până când Hal îi spuse că vrea să stea de vorbă cu el. În timp ce urcau pe chei, Hal începu:

— M-am gândit la ce mi-ai spus în legătură cu condiţiile din aceste mine şi am ajuns la concluzia că ar fi bine dacă am scutura puţin lucrurile aici în North Valley.

— Oare? spuse celălalt.

— La început, când am venit aici, mă gândeam că oamenii sunt nemulţumiţi. Dar acum am avut ocazia să mă conving singur şi cred că toţi sunt nedreptăţiţi. Un lucru, de

pildă, nimănui nu i se recunoaşte cântarul adevărat în aceste mine – doar dacă e favoritul şefului. Sunt sigur de asta pentru că am încercat tot felul de experienţe cu tovarăşul meu. Am încărcat un vagonet foarte uşor şi am primit 1800, apoi am încărcat unul înalt şi solid, ştiam că avea cel puţin de două ori mai mult decât primul – dar tot ce am primit a fost 2200–2300. Nu există niciun mijloc să obţii mai mult decât atât – deşi toată lumea ştie că vagonetele astea mari pot încărca două sau trei tone.

— Da, presupun că da, spuse celălalt.

— Şi dacă laşi cea mai mică bucăţică de piatră înăuntru primeşti un „zero” aşa cum mă vezi şi cum te văd; uneori mai spun că ai lăsat piatră şi când nu este. Nu există o lege care să-i oblige să o dovedească.

— Nu, presupun că nu.

— Iată, aşa stau lucrurile – te fac să crezi că plătesc cincizeci şi cinci pe tonă, dar în secret taie plata la treizeci şi cinci. Ieri am plătit la magazinul Companiei pentru o pereche de pantaloni albaştri un dolar şi jumătate pe care la Pedro i-am văzut cu şaizeci de cenţi.

— Ei, spuse celălalt, Compania trebuie să-i care până aici!

Treptat, Hal descoperi că situaţia se schimbase, personajul misterios era preocupat acum să-l ţină pe el la distanţă! Din anumite motive, interesul subit al lui Hal pentru dreptatea industrială nu reuşea să impresioneze.

Astfel cariera sa de detectiv avu un sfârşit lipsit de glorie.

— Spune omule? Ce joc faci? exclamă Hal.

— Joc? Ce vrei să spui? spuse celălalt liniştit.

— Vreau să spun, pentru ce te afli aici?

— Sunt aici pentru doi dolari pe zi – la fel ca şi dumneata, bănuiesc.

Hal începu să râdă.

— Dumneata şi cu mine suntem ca două submarine care încearcă să se găsească sub apă. Mai bine să venim la suprafaţă ca să ne continuăm lupta.

Celălalt analiză comparaţia şi se pare că îi plăcu.

— Începe dumneata, spuse el. Dar nu zâmbi. Ochii săi

albaştri, liniştiţi, erau fixaţi asupra lui Hal cu multă seriozitate.

— Bine, spuse Hal; povestea mea nu este foarte palpitantă. Nu sunt un evadat, nu sunt un spion al Companiei cum poate crezi. Nici nu sunt un miner de „baştină”. Din întâmplare, am acasă un frate şi nişte prieteni care cred că se pricep în industria cărbunelui, asta mă enerva şi am venit să vă cu ochii mei. Asta-i tot, şi în plus am descoperit lucruri interesante şi vreau să mai rămân un timp, aşa că sper că nu eşti un „spion”.

Celălalt mergea în tăcere, cântărind cuvintele lui Hal.

— Nu e chiar ceea ce se numeşte o poveste obişnuită, observă el în cele din urmă.

— Ştiu, replică Hal. Dar pot spune doar un lucru, că e adevărată.

— Ei bine, am să risc, spuse străinul. Trebuie să am încredere în cineva dacă vreau să pot ajunge la ceva. Te-am ales pentru că mi-a plăcut figura dumitale.

În timp ce mergea, îi mai aruncă lui Hal o privire scrutătoare.

— Zâmbetul dumitale nu este al unui şarlatan. Dar eşti tânăr aşa că dă-mi voie să-ţi amintesc de importanţa ţinerii unui secret prin părţile astea.

— Am să tac ca un mormânt, spuse Hal; străinul deschise un buzunar de la cămaşă şi scoase o scrisoare care certifica că el este Thomas Olson, organizator al lui United Mine Workers, marele sindicat naţional al minerilor!

§ 27. Hal fu atât de uimit de această descoperire încât se opri şi îl privi îndelung pe cetăţean. Auzise o mulţime de lucruri despre „agitatorii” din mine, dar până atunci nu văzuse decât din aceia angajaţi de Companie ca să facă agitaţie împotriva muncitorilor. Dar acum, avea de-a face cu un organizator sindical! Jerry sugerase această posibilitate, dar Hal nu se gândise serios la ea; un organizator era o fiinţă mitologică, despre care şuşoteau minerii, iar Compania, slujitorii ei şi prietenii lui Hal de acasă o înjurau. O persoană incendiară, provocatoare, gură

spartă, iresponsabilă, care aţâţă pasiuni oarbe şi periculoase! Auzind toată viaţa asemenea lucruri, primul impuls al lui Hal fu acela de a nu se încrede. Avea acelaşi simţământ ca bătrânul acar şchiop care îi dăduse un loc de dormit la Pine Creek, după ce fusese bătut şi îi spusese „să nu-mi vorbeşti mie despre sindicate”.

Văzând emoţia lui Hal, organizatorul râse stânjenit.

— Dumneata sperai să nu fiu un spion, cred că înţelegi că la rândul meu sper că nici dumneata nu eşti.

Răspunsul lui Hal fu foarte potrivit.

— Am mai fost luat odată drept organizator, spuse el, şi îşi caută cu mâinile vechile semne.

Celălalt râse.

— Ai scăpat cu o bătaie? Ai avut noroc. În Alabama, nu de mult, pe unul din ai noştri l-au uns cu catran şi l-au tăvălit prin pene.

Pe faţa lui Hal se citea neliniştea; dar după o clipă începu şi el să râdă.

— Tocmai mă gândeam la fratele meu şi prietenii lui – ce ar fi spus dacă m-aş fi întors acasă de la Pine Creek cu un strat de catran şi de pene pe mine!

— Probabil ar fi spus că ai încasat ceea ce meriţi, îndrăzni celălalt.

— Da, se pare că asta-i atitudinea lor. Este o lege pe care o aplică la toate – dacă ţi se întâmplă ceva rău, trebuie să fie vina ta. Este o ţară a posibilităţilor egale.

— Şi ai observat că, cu cât au mai multe privilegii, cu atât mai mult vorbesc astfel, spuse organizatorul.

Hal începu să se simtă tovarăş cu acest străin care era în stare să înţeleagă neplăcerile familiare ale oamenilor. Trecuse mult timp de când Hal nu mai discutase cu cineva din lumea din afară şi găsi în aceasta o destindere a minţii. Îşi aminti că după ce fusese bătut, stătuse afară în ploaie şi se felicitase că nu era acela drept care îl luaseră paznicii. Acum era curios să cunoască psihologia unui organizator. Pentru a face o asemenea treabă, un om trebuie să aibă convingeri ferme!

Făcu această remarcă şi celălalt răspunse:

— Poţi să ai şi tu parte de ceea ce am eu de îndată ce faci munca mea. Dar dă-mi voie să-ţi spun că nu bătaia şi izgonirea din mină te nelinişteşte cel mai mult; nici şeriful minei, nici spionul, şi nici lista neagră. Greutăţile cele mai mari le întâmpini în capetele oamenilor pe care încerci să-i ajuţi! Te-ai gândit vreodată ce ar însemna să încerci să explici lucrurile, unor oameni care vorbesc douăzeci de limbi diferite?

— Da, desigur. Mă întreb cum reuşeşti măcar să începi, spuse Hal.

— Ei, cauţi un interpret – dar s-ar putea să fie un spion al Companiei. Sau s-ar putea ca primul om pe care încerci să-l convingi să te spună şefului. Pentru că, bineînţeles, unii oameni sunt laşi, alţii sunt necinstiţi; l-ar vinde pe omul de lângă el ca să obţină un loc mai bun – poate chiar şi pentru o bere.

— Toate astea sunt de natură să-ţi slăbească convingerile, spuse Hal.

— Nu, spuse celălalt cu un ton obişnuit. E greu, dar nu poţi să-i condamni pe sărmanii nenorociţi. Sunt ignoranţi – sunt ţinuţi aşa cu bună ştiinţă. Şefii îi aduc aici şi au un sistem organizat pentru a-i opri să se unească. Bineînţeles că europenii ăştia au vechile lor prejudecăţi – prejudecăţi naţionale, prejudecăţi religioase, care îi ţin departe unii de alţii. Vezi doi oameni, amândoi la fel de mizeri, – dar constaţi că unul îl dispreţuieşte pe celălalt pentru că acasă îi era superior, în felul acesta, face jocul şefilor.

Ajunseră departe în chei şi găsiră un loc pe o stâncă netedă, unde să poată sta şi vorbi în linişte.

— Închipuie-ţi că eşti în locul lor, spuse organizatorul. Ei se află într-o ţară străină, unul le spune una, altul le spune alta. Stăpânii şi agenţii lor le spun: „Nu vă încredeţi în agitatorii sindicali. Ei sunt o bandă de şperţari, trăiesc uşor şi nu trebuie să muncească. Ei vă iau banii şi vă cheamă să faceţi grevă, iar voi vă pierdeţi slujba şi casa; ei poate vă vând şi apoi se duc în altă parte să repete aceeaşi şmecherie”. Iar muncitorii se gândesc că poate acesta este

adevărul; ei nu au inteligenţa să vadă că dacă conducătorii sindicatului sunt corupţi, asta e din cauză că şefii îi cumpără. Aşa că ei sunt complet zăpăciţi; nu ştiu încotro să se îndrepte.

Omul vorbea liniştit, dar pe obraz îi strălucea o uşoară emoţie.

— Compania o ţine într-una că oamenii sunt mulţumiţi – că noi suntem aceia care îi stârnim. Dar sunt ei oare mulţumiţi? Dumneata eşti de destulă vreme aici ca să ştii!

— N-are rost să mai discutăm despre asta, răspunse Hal.

Desigur că nu sunt mulţumiţi! Mie mi-au făcut impresia unor copii care plâng în întuneric – nu ştiu ce-i cu ei, cine-i de vină şi încotro să se îndrepte ca să capete ajutor.

Hal constată că neîncrederea pe care omul i-o inspirase se spulbera. El nu corespundea nicidecum portretului pe care şi-l făcuse în imaginaţia sa despre un organizator sindical; era un tânăr american cu ochi albaştri, curăţel, şi în loc să fie zănatic şi cu gură mare părea mai curând visător. Bineînţeles, era cuprins de indignare, dar aceasta nu lua forma unei vorbării pompoase şi înflorite; această reţinere avea influenţă asupra lui Hal care, în ciuda impulsurilor sale democratice, avea ideile unei clase căreia nu-i place zgomotul şi emfaza.

Hal era de asemeni interesat de atitudinea acestuia faţă de slăbiciunile clasei muncitoare. Auzise toată viaţa despre „inerţia” celor săraci, – fapt care îi făcea pe mulţi să ajungă la disperare – despre laşitatea şi nestatornicia lor. „Nu poţi să-i ajuţi. Sunt murdari şi puturoşi, beau şi trag chiulul, se trădează unul pe celălalt. Întotdeauna au fost aşa.” Ideea se rezuma la formula: „Nu poţi schimba natura omenească!” Chiar şi Mary Burke, deşi ea însăşi făcea parte din clasa muncitoare, vorbea despre muncitori cu mânie şi dispreţ. Dar Olson avea încredere în bărbăţia lor şi dorea să-i trezească şi să-i înveţe.

Pentru el calea era limpede şi dreaptă.

— Trebuie învăţată lecţia solidarităţii. Ca indivizi, sunt neputincioşi în faţa puterilor marilor corporaţii; dar dacă se unesc, dacă îşi vând munca lor ca un tot unitar – atunci într-

adevăr ei înseamnă ceva. Se opri şi îl privi pe celălalt întrebător:

— Ce părere ai despre sindicate?

Hal răspunse:

— Constituie unul din lucrurile care mă interesează. Am auzit ba una, ba alta – există destule prejudecăţi de ambele părţi. Vreau să-i ajut pe cei asupriţi, dar vreau să fiu sigur care e calea cea mai bună.

— Dar ce altă cale mai există? Olson făcu o pauză. Să faci apel la inimile bune ale proprietarilor?

— Nu chiar asta; dar nu s-ar putea apela la lume în general – la opinia publică? Am fost crescut ca american şi am învăţat să cred în ţara mea. Nu ştiu, dar trebuie să existe o cale pentru a obţine dreptatea. Poate dacă oamenii ar face politică...

— Politică? striga Olson. Doamne, dumnezeule! Da de când eşti pe aici?

— Numai de câteva luni.

— Ei bine, mai stai până în noiembrie şi ai să vezi ce se face cu urnele de vot în aceste locuri.

— Îmi închipui, desigur...

— Nu, nu poţi. Nu poţi să-ţi închipui mai mult decât corupţia şi mizeria!

— Dar dacă oamenii ar putea vota cu toţii împreună...

— Cum să poată vota laolaltă, când e de ajuns să pomeneşti doar de aşa ceva, ca să fii aruncat jos în vale! Nu poţi căpăta nici măcar naturalizarea dacă nu eşti omul Companiei; nu te înregistrează decât dacă aprobă şeful. Cum poţi măcar să începi o treabă dacă nu ai un sindicat?

Hal trebui să admită că toate astea păreau raţionale; dar îşi aminti de poveştile pe care le auzise despre „instructorii teritoriali” şi toate consecinţele groaznice ale „dominaţiei sindicatelor”. Nu avusese de gând să militeze pentru sindicalizare!

Olson continua.

— Avem legi aprobate, o grămadă de legi în legătură cu minele de cărbuni – legea celor opt ore de muncă, legea împotriva cupoanelor, legea cu privire la magazinele

companiilor, legea pentru presărarea minelor cu lut, legea verificatorului de cântar. Ce importanţă are la North Valley că există asemenea legi înscrise în statute? Se ştie măcar de existenţa lor?

— Ei, da! spuse Hal. Dacă mergeţi pe drumul ăsta, dacă mişcarea voastră urmăreşte să se pună în aplicare legea – atunci sunt cu voi!

— Dar cum să pui în aplicare legea decât cu ajutorul sindicatului? Niciun om singur nu poate s-o facă – e suficient doar să amintească despre lege şi „jos în vale” cu el. În Western City oamenii noştri de la sindicat se duc la oficialităţi dar nu reuşesc niciodată să facă ceva – şi de ce? Ei ştiu că n-avem oameni care să ne susţină! Cu politicienii se întâmplă acelaşi lucru ca şi cu patronii – sindicatul este lucrul care contează!

Hal găsi că acesta este un argument cu totul nou.

— Oamenii nu-şi dau seama de această idee – că muncitorii trebuie să se organizeze ca să-şi capete drepturile *legale.*

Celălalt făcu un gest comic ridicând braţele.

— Doamne! Dacă ai vrea să faci o listă cu toate lucrurile pe care oamenii nu le înţeleg despre noi minerii!

§ 29. Olson voia să-l câştige pe Hal, şi continuă arătându-i toate secretele muncii sale. El căuta oameni care aveau încredere în sindicate şi voiau să-şi asume riscul de a încerca să-i convingă pe alţii. În fiecare loc pe care-l vizita, alcătuia un grup şi făcea aşa fel încât să poată comunica cu ei după ce pleca, introducând literatura de propagandă care era difuzată. Astfel se crea nucleul unei organizaţii. Într-un an sau doi vor exista asemenea nuclee în fiecare mină şi atunci vor fi gata să iasă la lumină, convocând mitinguri în oraşe şi în alte locuri din chei unde să se adune minerii. Astfel, flacăra revoltei se va înălţa; oamenii se vor alătura mişcării mai repede decât vor fi în stare companiile să se descotorosească de ei, şi îşi vor cere drepturile, fiind sprijiniţi de ameninţarea cu greva în întregul district.

Olson adăugă.

— Înţelegi, avem dreptul legal să ne organizăm chiar dacă patronii nu sunt de acord. În privinţa asta, n-ai niciun motiv să fii rezervat.

— Da, dar mie mi se pare că, în materie de tactică, ar fi mai bine dacă aici în North Valley ai alege o problemă mai puţin controversată; de exemplu, dacă ţi-ai concentra eforturile ca să obţii un verificator la cântar.

Celălalt zâmbi.

— Tot am avea nevoie de un sindicat care să sprijine cererea; aşa că, în ce constă deosebirea?

— Ei bine, există prejudecăţi cu care trebuie să te războieşti, răspunse Hal. Unora nu le place ideea sindicatului – ei consideră că asta înseamnă tiranie şi violenţă...

Organizatorul râse.

— Nici dumneata însuţi nu eşti convins de contrariul, nu-i aşa? Tot ce pot să-ţi spun e că, dacă vrei să te ocupi de obţinerea unui controlor la cântar în North Valley, eu n-am să-ţi stau în cale!

Asta era o idee, o idee adevărată! Viaţa lui Hal devenise plicticoasă de când era ajutor şi lucra într-un loc înalt de cinci picioare. Ea promitea clipe mai vesele!

Dar era oare un lucru pe care dorea cu adevărat să-l facă? Până atunci fusese doar un observator al condiţiilor de viaţă din mină. Se convinsese că aceste condiţii erau crude şi înţelese destul de mult că această cruzime era inutilă şi deliberată. Dar când veni vorba de întreprins o acţiune – atunci ezită, vechile prejudecăţi şi temeri se făcură auzite. I se spusese că muncitorii sunt „turbulenţi” şi „leneşi” şi că trebuie conduşi „cu mână forte”; voia el oare acum să slăbească această mână forte şi să se alieze cu aceia care îi instigau pe muncitori...”?

Dar nu era acelaşi lucru, îşi spuse el. Această sugestie a lui Olson era altceva decât sindicalizarea, care putea fi o forţă demoralizatoare ce îi mâna pe muncitori de la o pretenţie la alta, până când ajung să „domine industria”. Va fi pur şi simplu un apel la lege, o verificare a onestităţii şi dreptăţii pe care toate Companiile pretind că le respectă.

Dacă e adevărat, aşa cum pretind patronii, că muncitorii sunt pe deplin apăraţi de legea controlului la cântar, dacă, aşa cum i-au făcut pe toţi să creadă, motivul pentru care nu există un controlor la cântar este pur şi simplu faptul că muncitorii nu l-au cerut – atunci înseamnă că nu s-a făcut nimic rău. Dacă, pe de altă parte, o cerere pentru un drept care nu este doar un drept legal ci şi unul normal, ar fi considerată de patroni ca un act de revoltă împotriva Companiei, ei bine, atunci Hal ar înţelege ceva mai mult despre „turbulenţa" muncitorilor! Dacă, aşa cum susţineau bătrânul Mike şi Johannson şi ceilalţi, patronii îi vor face „o viaţă plină de mizerii" până va pleca, – atunci va fi gata să le facă şi el patronilor în schimb mizerie!

— Va fi o aventură! spuse Hal deodată.

Celălalt râse.

— Va fi!

— Te gândeşti că voi avea o nouă experienţă ca cea de la Pine Creek, adăugă Hal. Da, poate, dar trebuie să verific singur cum stau lucrurile. Ştii, am un frate acasă, şi când mă gândesc să mă alătur revoluţiei, am cu el discuţii imaginare. Vreau să fiu în stare să-i spun: N-am înghiţit teoriile nimănui; am încercat eu însumi şi iată ce s-a întâmplat".

— Asta-i foarte bine, replică organizatorul. Dar în timp ce dumneata abia cauţi să înveţi, pentru dumneata şi fratele dumitale, nu uita că eu am învăţat deja. Eu *ştiu* ce se întâmplă cu aceia care cer un controlor la cântar şi nu-mi pot permite să mă sacrific ca s-o dovedesc din nou.

— Eu nu ţi-am cerut asta, râse Hal. Dacă eu nu mă alătur mişcării dumitale, nu pot să mă aştept să mi te alături! Dar dacă eu reuşesc să găsesc câţiva oameni doritori să-şi asume riscul de a cere un controlor la cântar – asta n-o să-ţi stânjenească munca, nu-i aşa?

— Desigur că nu! spuse celălalt. Dimpotrivă, îmi va furniza un exemplu. Există aici oameni care nu ştiu că au dreptul legal la un controlor la cântar. Sunt alţii care ştiu că nu li se cântăreşte cinstit dar nu sunt siguri că aceea care-i păcăleşte este Compania. Dacă şefii vor refuza să lase pe

cineva să controleze cântăririle, dacă vor merge şi mai departe şi îi vor da afară pe cei care vor pretinde una ca asta – ei bine, atunci se vor găsi destui recruţi pentru sindicatul meu local.

— Foarte bine, zise Hal. Eu nu pornesc la treabă ca să-ţi recrutez sindicatul local, dar dacă compania vrea să te ajute, asta o priveşte! Ajungând la această înţelegere cei doi îşi strânseră mâinile.

Cartea a doua

SCLAVII REGELUI CĂRBUNE

§ 1. Hal începu o nouă carieră, mai plină de emoţii decât cea de grăjdar sau de ortac, cu pericole mai mari decât o surpare de mină sau un picior de catâr în burtă. La el, inerţia pe care o produce surmenajul nu avusese timp să devină o boală; tinereţea era de partea lui, cu entuziasmul ei pentru mereu mai multă experienţă. Găsi că este palpitant să fie conspirator, să poarte cu sine secrete la fel de întunecate şi misterioase ca şi galeriile de mină în care lucra.

Dar Jerry Minetti, prima persoană căreia îi destăinuise ce urmărea Tom Olson în North Valley, era vechi în asemenea lucruri. Privirea fără griji pe care o arbora de obicei Jerry dispăru deodată şi în ochi îi apăru teama.

— Ştiam că va veni şi ziua asta odată, că eu şi cu Rosa vom da de necazuri, exclamă el.

— Ce vrei să spui cu asta?

— Fără îndoială că vom da de necaz. Îi spuneam lui Rosa: „Să te numeşti socialist, la ce bun? Nu ajută nimănui. N-are rost să votezi aici – nici măcar nu numără voturile socialiste – nici în glumă!” Îi spuneam: „Trebuie să avem un sindicat. Trebuie să facem grevă!” Dar Rosa spunea: „Aşteaptă puţin. Să strângem ceva bani, să crească copiii mari. Atunci o să dăm ajutor, nu-mi pasă dacă n-avem casă.”

— Dar acum nu ne apucăm să înfiinţăm un sindicat! obiectă Hal. Am alt plan pentru moment.

Totuşi Jerry nu putea fi liniştit.

— Nu se poate aştepta! declară el. Oamenii nu vor! Eu spun: O să vină într-o zi, deodată – ca o explozie în mină. Cineva începe lupta şi luptă toţi. Şi Jerry o privi pe Rosa care stătea fixându-şi soţul cu ochii ei negri, plini de

îngrijorare. Am dat de necaz, spuse el; şi Hal le văzu privirea întorcându-se spre camera în care micuţul Jerry şi sugarul dormeau.

Hal nu spuse nimic – începea să înţeleagă ce înseamnă revolta pentru asemenea oameni. Privea cu milă şi curiozitate lupta care se desfăşura; o luptă veche cât sufletul omului, între glasul interesului propriu, al confortului şi prudenţei şi chemarea datoriei, a idealului. Nicio trompetă nu trâmbiţa pentru această bătălie, ci doar plăpândul glas interior.

După un timp, Jerry întrebă ce plănuiseră Hal şi Olson; Hal explică cum voia să pună la încercare atitudinea Companiei faţă de legea controlului la cântar. Hal îl considera un plan bun; dar Jerry ce părere avea?

Jerry zâmbi trist.

— Da, e un plan bun pentru un tânăr care n-are familie!

— Poarte bine, spuse Hal. Am să iau eu treaba asta, eu am să fiu controlorul la cântar.

— Trebuie să avem un comitet care să meargă la şef, spuse Jerry.

— Bine, dar şi pentru asta o să luăm tot oameni tineri, care nu au familie. Câţiva din cei care locuiesc în cotineţele din oraşul de barăci. Lor n-o să le pese ce li se întâmplă.

Dar Jerry nu împărtăşea zâmbetul lui Hal.

— Ăia n-au destulă minte. Trebuie minte ca să se ţină uniţi.

Îi spuse că vor avea nevoie de un grup de oameni care să sprijine comitetul; un asemenea grup va trebui să fie organizat, să ţină întruniri în secret – practic va fi acelaşi lucru ca şi un sindicat şi va fi privit ca atare de patroni şi de uneltele lor. Dar în mine nu era permisă niciun fel de organizaţie. Au fost nişte sârbi care au vrut să facă parte dintr-o sectă religioasă din ţara lor, însă până şi lucrul acesta le-a fost interzis. Dacă voiai să-ţi asiguri viaţa sau sănătatea, Compania se ocupa de asta – şi lua şi profiturile. Din această cauză nu puteai cumpăra nici măcar un mandat poştal ca să trimiţi bani în ţara de baştină; funcţionarul de la oficiul poştal, care era în acelaşi timp

funcţionar la magazinul Companiei, îţi vindea un fel de foaie de cumpărături.

Astfel, Hal se afla în faţa greutăţilor asupra cărora îi atrăsese atenţia Olson. Prima dificultate era teama lui Jerry. Şi totuşi Hal ştia că Jerry nu era „un laş”; dacă cineva ar fi dispreţuit atitudinea lui Jerry, însemna că nu fusese niciodată în situaţia lui!

— Tot ce-ţi cer acum este un sfat, spuse Hal. Dă-mi numele câtorva tineri de încredere şi eu am să le obţin ajutorul fără ca cineva să te bănuiască pe tine.

— Tu, chiriaşul meu! fu răspunsul lui Jerry.

Hal era din nou pus faţă în faţă cu realităţile.

— Vrei să spui că asta îţi va aduce necazuri?

— Desigur! Ei ştiu că discutăm. Ştiu că eu oricum vorbesc despre socialism. Cu siguranţă că mă dau afară!

— Dar cum e cu vărul tău, şeful de abataj de la mina numărul unu?

— Nu-i de niciun ajutor. Şi el poate să fie dat afară. Eşti nebun de-a binelea. Auzi, să ţiu în gazdă pe controlorul cântarului.

— Bine. În cazul ăsta mă voi muta chiar acum, înainte de a fi prea târziu. Poţi să spui că eram turbulent şi m-ai dat afară.

Cei doi Minetti se priveau unul pe celălalt – erau o pereche tristă. Nu le convenea să-şi piardă chiriaşul, care era atât de simpatic şi le plătea bani buni. Iar lui Hal îi părea aproape la fel de rău, pentru că îi plăcea Jerry şi tânăra lui soţie şi micuţul Jerry – chiar şi sugarul cu ochi negri care făcea atâta gălăgie şi le întrerupea conversaţiile!

— Nu, spuse Jerry. Nu dau bir cu fugiţii! Iau parte şi eu.

— Foarte bine, răspunse Hal. Iei parte dar nu chiar acum. Tu stai aici şi-l ajuţi pe Olson după ce mă dă pe mine afară. Nu vrem ca cei mai buni oameni să fie scoşi de îndată.

Astfel, după mai multe argumente, totul fu hotărât şi Hal o văzu pe micuţa Rosa lăsându-se pe spătarul scaunului şi răsuflând uşurată. Martiriul fusese amânat; mica ei cabană cu trei camere, mobila şi oalele strălucitoare, şi frumoasele perdele albe de dantelă puteau să mai fie ale ei încă câteva

săptămâni!

§ 2. Hal se întoarse din nou la pensiunea Reminitsky; era un sacrificiu greu, dar nu lipsit de compensaţii, care-i oferi mai multe posibilităţi de a sta de vorbă cu oamenii.

El şi cu Jerry alcătuită o listă cu cei cărora li se putea încredinţa secretul: lista începea cu numele lui Mike Sikoria. Să facă parte dintr-un comitet şi să fie trimis să discute cu un şef ar fi pentru bătrânul Mike însăşi ţelul existenţei sale! Dar nu-i vor vorbi despre asta până în ultima clipă, de teamă ca, de emoţie, să nu anunţe în gura mare ştirea la primul vagonet pierdut.

Mai era un tânăr miner bulgar, pe nume Wresmak, care lucrase alături de Hal. Calea spre abatajul acestuia era înclinată şi cu greu reuşea să-şi urce pe pantă vagonetele goale. În timp ce transporta şi se căznea din greu, Alec Stone trecu pe acolo şi cu dispreţul uriaşului faţă de slăbiciunea fizică, începu să-l înghiontească. Omul ridică mâna – pentru a ataca sau pentru a se apăra de lovituri; nimeni nu putea fi sigur – dar Stone se repezi la el şi-l dădu de-a rostogolul cu lovituri de picior tot drumul până în capătul galeriei, revărsând asupra lui înjurături furioase. Acum omul era în alt abataj, de unde scosese peste patruzeci de vagoneţi de steril şi primise pentru asta doar trei dolari. Oricine ar fi văzut ce mutră făcea când trecea şeful de abataj, nu s-ar fi putut îndoi că acest om era gata să-şi încerce norocul într-o mişcare de protest.

Apoi mai era un om pe care-l ştia Jerry, care tocmai ieşise din spital după ce luase contact cu revolverul şerifului minei. Era polonez şi din păcate nu ştia o boabă englezeşte; dar Olson, organizatorul, intrase în legătură cu un alt polonez care vorbea puţin engleza şi îi transmitea concetăţeanului său cuvântul de ordine. Mai era de asemeni un tânăr italian, Rovetta, pe care Jerry îl cunoştea şi pentru a cărui cinste putea să garanteze.

Mai era o persoană la care se gândise Hal – Mary Burke. În ultima vreme o ocolea cu bună ştiinţă – i se părea că e cel mai bun lucru – deşi era totodată o cruzime care îl făcea

să se simtă prost. Se gândise mereu la cele întâmplate. Cum a început totul? Este de datoria bărbatului ca în asemenea cazuri să-şi asume el întreaga vină; dar bărbaţilor nu le place să-şi asume vina aşa că încercă să simplifice totul cât mai mult. Ar fi trebuit oare Hal să-şi spună de ce se purtase aşa în seara aceea, din prea mult zel dorind s-o ajute pe Mary în locurile unde cărarea era abruptă? Ea n-avea de fapt nevoie de ajutorul lui, avea picioare la fel de bune ca şi ale lui! Dar în realitate el mersese chiar mai departe – avusese un impuls sentimental şi fusese un bădăran – trebuia să-şi fi dat seama de la început că toată nemulţumirea fetei, toate dorinţele sufletului ei flămând se vor concentra în jurul lui, care era atât de „deosebit”, care avusese posibilităţi, care o făcea să se gândească la „cărţile cu poezii”!

Dar deodată i se păru că găsise o soluţie pentru a ieşi din impas; era ceva nou pentru Mary, ceva ce ar fi putut canaliza în mod sigur emoţiile ei. O femeie nu putea face parte dintr-un comitet de mineri, dar ea putea fi un bun sfătuitor, şi limba ei ascuţită putea fi o armă pentru a-i atrage pe ceilalţi. Înflăcărat de misiunea lui, Hal deveni impersonal, în genul bărbaţilor – şi căzu astfel în altă cursă sentimentală! Nu se gândea că interesul lui Mary în acţiunea obţinerii unui controlor ar putea fi condiţionat în parte de dorinţa de a-l vedea mai des pe el; şi mai puţin încă îi trecea prin cap că şi el ar fi bucuros să aibă un pretext ca s-o vadă pe Mary.

Nu, el şi-o închipuia într-un rol nou, într-o activitate mai interesantă decât gătitul şi îngrijitul copiilor. Imaginaţia lui „poetică” se aprinse; el îi dădea o speranţă şi un scop, îi deschidea un drum care ducea spre o ţintă finală. N-au fost oare femei conducătoare în toate marile mişcări proletare?

Se duse s-o caute şi o găsi în uşa casei sale.

— Mă bucur că te văd, Joe Smith! spuse ea. Îl privi în ochi şi zâmbi.

— La fel şi eu, Mary Burke! răspunse el.

Văzu că nu face pe supărata; va fi „o tovarăşă bună”. Dar observă ca era mai palidă decât atunci când o văzuse

ultima dată. Oare minunatele culori irlandeze pot să pălească? I se păru că era şi mai slabă; vechea rochie albastră de stambă nu mai era aşa strânsă pe ea.

Hal intră în temă.

— Mary, azi am avut o viziune despre tine!

— Despre mine, băiete? Cum era?

El râse.

— Faţa îţi era luminată şi părul îţi strălucea ca o coroană de aur. Erai călare pe un cal alb ca neaua şi purtai o rochie albă, moale şi lucitoare – ca Ioana d'Arc, sau ca un conducător la o paradă. Călăreai în fruntea unei mulţimi. Mary, mai aud încă în urechi muzica aceea!

— Ia mai las-o, băiete, ce-i cu toate astea?

— Vino înăuntru şi am să-ţi spun, zise el.

Intrară în bucătăria goală şi se aşezară pe scaune de lemn – Mary îşi aşeză mâinile în poală ca un copil căruia i s-a promis o poveste cu zâne.

— Acum, zi repede, spuse ea. Vreau să ştiu cum e cu rochia aia nouă pe care mi-o dai. Te-ai plictisit de asta veche de stambă?

Zâmbiră amândoi.

— Este o rochie pe care ai să o ţeşi tu singură din cele mai minunate iţe ale firii tale – din curaj şi devotament şi sacrificiu de sine.

— Desigur, iar ai început cu cartea de poezii! Dar de fapt ce vrei să spui cu asta?

El privi în jur.

— E cineva pe aici?

— Nimeni.

Dar instinctiv el coborî vocea în timp ce îşi spunea povestea. În orăşelul minier era un organizator al „sindicatului cel mare" şi el îi va ridica pe sclavi ca să protesteze.

Veselia dispăru de pe faţa lui Mary.

— A, asta era! spuse ea pe un ton plat. Viziunea cu calul alb ca neaua şi rochia lucioasă dispăruse. Aici nu se poate face aşa ceva!

— De ce nu?

— Din cauza oamenilor de aici. Nu-ţi aminteşti ce ţi-am spus la domnul Rafferty? Sunt laşi!

— Mary, e uşor să spui asta. Dar nu e plăcut să fii aruncat afară din casă...

— Crezi că e nevoie să-mi spui asta mie? strigă ea cu pasiune. N-am văzut eu aşa ceva?

— Da, Mary; dar eu vreau să fac ceva.

— Da, şi parcă eu n-am vrut să fac ceva? Am vrut să le muşc nasul şefilor!

— Ei bine, vom introduce asta în programul nostru, râse el.

Dar Mary nu putea fi înveselită; starea ei de spirit era atât de plină de durere şi nedumerire că el simţi din nou impulsul să-i ia mâna. Dar se stăpâni; doar venise să-i canalizeze energia pe un drum sigur!

— Mary, trebuie să-i trezim pe oamenii ăştia la rezistenţă!

— Nu se poate face asta, Joe – nu cu cei de limbă engleză. Poate grecii şi bulgarii, ăştia se luptă acasă, s-ar putea să lupte şi aici. Dar irlandezii niciodată – niciodată! Ăia care au avut vână în ei, au plecat de mult. Care au rămas, au fost transformaţi în lingăi. Îi ştiu eu, pe fiecare în parte. Mormăie şi-l înjură pe şef, dar pe urmă se gândesc la lista neagră şi se întorc şi se ploconesc la picioarele lui.

— Asemenea oameni vor...

— Băutură, asta vor, vor să se destrăbălеze cu femeile uşoare din orăşelele miniere, vor să stea toată noaptea cu un pachet de cărţi soioase şi să-şi câştige unul altuia banii! Îşi culeg plăcerile de pe unde le găsesc şi nu vor nimic mai mult!

— Dar, Mary, dacă aşa stau lucrurile, nu crezi că, cu atât mai mult trebuie să încercăm să-i învăţăm? Dacă nu pentru ei, măcar pentru copiii lor! Copiii nu trebuie să crească aşa! Ei, cel puţin, învaţă englezeşte...

Mary râse dispreţuitor.

— Ai fost la şcoala aia?

El răspunse că nu; şi ea îi povesti că într-o singură cameră erau o sută douăzeci de copii, câte trei pe un

scaun, în jurul pereţilor. Continuă mânioasă – şcoala trebuie să fie întreţinută din impozite, dar cum nimeni nu avea niciun fel de proprietate în afara Companiei, totul se afla în mâinile acesteia. Comitetul şcolar era format din domnul Cartwright, directorul şi Jake Predovich, funcţionar la magazin, şi predicatorul, reverendul Spraggs. Bătrânul Spraggs s-ar fi dat cu capul de pereţi, dacă i-ar fi cerut-o directorul.

— Ei şi tu acum, spuse Hal râzând. Eşti împotriva lui pentru că bunicu-său era din Orange[18]!

§ 3. Mary Burke fusese alăptată la sânul disperării şi otrava ei îi pătrunsese adânc în sânge. Hal începuse să-şi dea seama că era tot atât de greu să-i insufli speranţă pe cât era de greu să-i ridici pe muncitorii pe care ea îi desconsidera. Era destul de curajoasă, fără îndoială, dar cum putea s-o convingă să fie vitează pentru oameni care nu aveau ei înşişi curaj?

— Mary, de fapt, în sufletul tău, nu-i urăşti pe oamenii ăştia, spuse el. Ştii cât suferă, şi ţi-e milă de ei. Le dai copiilor lor şi ultima leţcaie când sunt la nevoie...

— Ei, băiete, strigă ea şi el văzu deodată cum îi dau lacrimile. Îi iubesc prea mult şi de aia îi şi urăsc! Uneori aş vrea să-i ucid pe şefi, alteori i-aş ucide pe ei. Şi, în definitiv, ce-ai vrea să fac?

Şi, mai înainte chiar ca el să-i poată răspunde, ea începu să treacă în revistă toate cunoştinţele pe care le avea în orăşelul minier. Da, era un om cu care Hal trebuia să stea de vorbă; era prea bătrân ca să li se alăture, dar sfatul lui era preţios şi puteau fi siguri că nu-i va trăda niciodată. Acela era bătrânul John Edstrom, un suedez din Minesota, care a muncit în acest district de pe vremea când au fost deschise minele. Fusese activ în marea grevă care avusese

[18] *Orange (Orania),* oraş şi mic teritoriu, astăzi sub stăpânire franceză; în 1530 a ajuns sub stăpânirea casei princiare olandeze Orange-Nassau; din această casă domnitoare provine William de Orange (William de Orania), ulterior William al III-lea, regele protestant al Angliei, Scoţiei şi Irlandei, între 1689–1702. Aci, termenul marchează opoziţia dintre catolicismul irlandez şi protestantism.

loc cu opt ani în urmă şi fusese pus pe lista neagră împreună cu cei patru fii ai săi. Fiii s-au împrăştiat în cele patru colţuri ale lumii, dar tatăl rămăsese prin apropiere, muncind la ferme sau la căile ferate, până în urmă cu câţiva ani când, cu ocazia unui sezon bun, avusese posibilitatea să se întoarcă la mină.

— E bătrân, tare bătrân, declară Mary, trebuie să aibă vreo şaizeci de ani. Când Hal spuse că nu i se pare chiar atât de teribil de mult, ea răspunse că foarte rar se auzea ca un om să fie în stare, la anii ăştia, să mai lucreze într-o mină de cărbuni; de fapt nu erau mulţi care să ajungă să trăiască până la această vârstă. Soţia lui Edstrom era pe moarte şi el o ducea greu.

— N-ar fi corect să laşi ca un bătrân atât de respectabil să-şi piardă slujba, spuse Mary. Dar el poate să vă dea un sfat bun.

În seara aceea se duseră amândoi la John Edstrom, într-o căsuţă nevăruită din „orăşelul barăcilor” cu pământ pe jos şi cu o despărţitură din scânduri nefasonate care o ascundeau de vizitatori pe soţia lui muribundă. Femeia avea cancer şi de aceea vizitele erau greu de suportat pentru că locul avea un miros îngrozitor. Câtva timp, Hal simţi că-i este imposibil să-şi impună să se gândească la altceva; în cele din urmă reuşi să-şi stăpânească slăbiciunea spunându-şi că era vorba de un război şi că omul trebuie să fie pregătit atât pentru spital cât şi pentru paradă.

Privi în jur şi văzu cum crăpăturile barăcii erau astupate cu cârpe iar geamurile sparte erau reparate cu hârtie de împachetat. Bătrânul făcea eforturi evidente ca să menţină curăţenia şi Hal observă nişte cărţi pe un raft. Noaptea era rece, chiar şi în septembrie, în regiunea asta muntoasă, din care cauză bătrânul făcuse focul în sobiţa de tuci şi şedea ghemuit lângă ea. Mai avea doar câteva fire de păr în cap şi barba încâlcită era albă, atât cât putea să fie ceva alb într-un orăşel minier. Prima impresie pe care ţi-o lăsa obrazul lui era paloarea şi apoi bunătatea din ochii săi negri şterşi; şi vocea îi era blândă, ca o mângâiere. Se ridică să-i salute pe

vizitatorii săi şi îi întinse lui Hal o mână tremurândă care semăna cu laba unui animal, bătătorită şi chircită. Făcu o mişcare pentru a trage o bancă şi se scuză pentru neîndemânarea lui într-ale gospodăriei. Lui Hal îi trecu prin minte că un om mai poate să lucreze în mină la şaizeci de ani, dar nu mai e în stare s-o facă la şaizeci şi unu.

Hal îi ceruse lui Mary să nu spună nimic despre planul său, până ce nu va avea posibilitatea să aprecieze singur cum stau lucrurile. Aşa că fata se interesă de doamna Edstrom. Nu era nimic nou, răspunse omul; zăcea fără cunoştinţă, ca întotdeauna. Doctorul Barret venise iarăşi, dar tot ce putuse face a fost să-i dea morfină. Nimeni nu-i poate face altceva, a spus doctorul.

— Păi sigur, chiar dacă s-ar putea face ceva, el tot nu s-ar pricepe! pufni Mary.

— Nu-i chiar atât de rău când e treaz, spuse Edstrom răbdător.

— Şi cât de des se întâmplă asta, pufni din nou Mary! Iar ca o explicaţie pentru Hal, adăugă: E vărul directorului.

Edstrom spuse că aici lucrurile stăteau mai bine decât în alte părţi. La Harvey Run, unde lucrase el, un om se rănise la ochi şi l-a pierdut din cauza doctorului căruia îi alunecase instrumentul; braţe şi picioare fracturate erau prinse greşit şi oamenii rămâneau betegi toată viaţa, ori se duceau în altă parte pentru a li se fractura din nou oasele şi a li se pune la loc.

Doctorul făcea şi el parte, ca toate celelalte, din maşinăria Companiei, şi dacă te plângeai prea mult de el, jos în vale cu tine. Nu numai că plăteai un dolar pe lună, care ţi se reţinea din salariu, dar dacă erai rănit şi venea să te îngrijească, îţi cerea în plus cât voia el.

— Şi trebuie să plăteşti? întrebă Hal.

— Îţi reţin din salariu, spuse bătrânul.

— Uneori îţi reţin chiar dacă nu-ţi face nimic, adăugă Mary. I-au luat doamnei Zamboni douăzeci şi cinci de dolari pentru naşterea ultimului ei copil, deşi doctorul Barret nici nu i-a călcat pragul decât la trei ore după ce copilul era în braţele mele!

§ 4. Discuţia continuă. Vrând să-l descoasă pe bătrân, Hal vorbi despre diferitele necazuri ale minerilor şi în cele din urmă sugeră că leacul ar putea fi un sindicat. Ochii negri ai lui Edstrom îl măsurară şi apoi se întoarseră spre Mary.

— Poţi avea încredere în Joe, spuse fata repede. E cu noi.

Edstrom nu răspunse direct, dar aminti că a participat odată la grevă. Acum era pe lista neagră şi nu putea rămâne în mină decât dacă îşi vedea de treaba lui. Rolul pe care-l jucase în greva cea mare nu fusese dat uitării niciodată; şefii l-au lăsat să lucreze din nou pe de o parte pentru că au avut nevoie de el într-un sezon bun şi pe de altă parte pentru că şeful de abataj îi era prieten.

— Povesteşte-i despre greva cea mare. El e nou în district, spuse Mary.

Se părea că bătrânul acceptase cuvântul lui Mary în legătură cu buna credinţă a lui Hal, deoarece începu să povestească întâmplările acelea teribile care formau o tradiţie a minei, trecută pe şoptite din gură în gură. Fusese un efort pentru libertate susţinut de zece mii de sclavi; şi fusese zdrobit fără nicio milă. Încă de la înfiinţarea minelor, proprietarii acestora deţineau controlul asupra organelor guvernamentale locale, iar de data asta, fiind caz de forţă majoră, au adus şi armata statului şi au folosit-o în mod deschis pentru a-i mâna pe muncitori înapoi la lucru. Ei au pus mâna pe conducători şi activişti şi i-au aruncat în închisoare fără judecată şi fără act de acuzare; când închisorile s-au umplut, au ţinut vreo două sute într-un ţarc descoperit pe care l-au numit „ocol de vite” şi în cele din urmă i-au încărcat în trenuri de marfă, i-au scos noaptea în afara statului şi i-au aruncat apoi în mijlocul deşertului fără hrană şi apă.

John Edstrom fusese unul dintre aceştia. Povesti cum unul din băieţii lui a fost bătut şi grav rănit în închisoare iar un altul a fost ţinut săptămâni în şir într-o pivniţă umedă încât a ieşit de acolo schilodit pe viaţă din cauza reumatismului. Toate astea le-au făcut ofiţerii armatei statului, iar când câţiva din funcţionarii locali au fost

determinaţi să protesteze, au fost arestaţi – chiar şi judecătoriilor curţilor civile li s-au interzis, sub ameninţarea cu închisoarea, să ţină şedinţe.

„La naiba cu constituţia!” a fost cuvântul de ordine al generalului comandant; iar subalternul său a făcut celebre cuvintele: „Niciun *habeas corpus*[19]*;* o să le-o dăm post-mortem!”

Tom Olson îl impresionase pe Hal cu puterea sa de stăpânire, dar acest bătrân îi făcuse o impresie şi mai puternică. Ascultându-l devenise umil, plin de respect. Oricât ar părea de necrezut, John Edstrom vorbea despre cruda sa experienţă fără amărăciune în glas şi aparent fără amărăciune în suflet. Aici, în mijlocul nevoilor şi al singurătăţii, cu familia distrusă şi împrăştiată, cu spectrul ameninţător al foamei, el putea să privească în trecut fără ură faţă de acei care l-au ruinat. Şi aceasta nu pentru că era bătrân şi slab şi îşi pierduse spiritul de revoltă; ci pentru că studiase economia şi se convinsese că acesta era un sistem rău care îi orbea pe oameni şi le otrăvea sufletul. Vor veni zile mai bune, spunea el, când acest sistem rău va fi schimbat şi atunci oamenii vor putea fi mai buni unul faţă de celălalt.

În acest moment al discuţiei, Mary Burke dădu din nou glas disperării care o măcina. Cum s-ar putea schimba vreodată lucrurile? Şefii erau fără inimă iar muncitorii laşi şi trădători. Doar Dumnezeu ar fi putut schimba ceva – dar Dumnezeu lăsase lucrurile aşa cum erau de atâta vreme!

Hal era interesat să vadă cum va reacţiona Edstrom faţă de o asemenea atitudine.

— Mary, ai citit vreodată despre furnicile din Africa? spuse el.

— Nu, răspunse ea.

— Ele merg în coloane lungi, milioane şi milioane. Când ajung la un şanţ, cele din faţă cad înăuntru, şi altele şi altele peste ele, până ce se umple şanţul, iar restul trec peste ele. Noi suntem nişte furnici, Mary.

— N-are importanţă câte cad înăuntru, dar vorba e că

[19] Corp de legi care se referă la libertatea persoanei în stat.

niciuna nu va trece vreodată. Şanţul n-are fund! spuse fata.

— Mary, nici o furnică nu ştie asta, răspunse el. Tot ce ştiu ele este să se arunce înăuntru. Se ţin una de alta chiar şi după moarte; formează un pod şi celelalte trec pe deasupra.

— Eu am să mă dau de o parte! declară ea cu mândrie. Eu n-am să mă arunc înăuntru.

— Poţi să te dai de o parte, dar ai să intri din nou în rând. Te cunosc mai bine decât te cunoşti tu însăţi, Mary, îi răspunse celălalt.

În micuţa cabană se făcu linişte. Afară fluiera vântul unui început de toamnă şi lui Hal i se păru deodată că viaţa e un lucru aspru şi neîndurător. În avântul lui tineresc, se gândise că e pasionant să fii revoluţionar; dar să fii doar o furnică, una între milioane şi milioane şi să pieri într-un şanţ fără fund, era un lucru pe care cu greu l-ar fi putut accepta deschis un om. Privi trupul gârbovit al acestui truditor cu părul alb, neclar în lumina slabă a lămpii, şi îşi dădu seama că se gândea la tabloul lui Rembrandt, *Vizita din Emaus:* camera slab luminată a tavernei murdare şi cei doi oameni în zdrenţe amuţiţi de aureola strălucitoare din jurul capului tovarăşului lor de masă. Nu era ceva fantastic să-ţi închipui o aureolă în jurul frunţii acestui bătrân cu vocea blândă!

— N-am sperat niciodată că vremurile astea ar putea veni cât trăiesc eu, spuse bătrânul cu bunătate. Speram că băieţii mei le vor apuca – dar acum nu sunt sigur nici de asta. Dar cât am trăit, nu m-am îndoit niciodată că într-o bună zi muncitorii vor trece dincolo, în Ţara Făgăduinţei. Ei nu vor mai fi sclavi şi ceea ce produc nu va mai fi irosit de cei leneşi. Şi, Mary, ascultă-mă pe mine care ştiu ce vorbesc: un muncitor sau o muncitoare care nu are această credinţă înseamnă că şi-a pierdut raţiunea de a trăi.

Hal ajunse la concluzia că putea avea încredere în acest om şi îi vorbi despre planul său cu privire la controlorul cântarului.

— Nu vrem decât un sfat, explică el, amintindu-şi avertismentul lui Mary. Soţia dumitale bolnavă...

Dar bătrânul răspunse trist:

— Ea e pe ducă şi în curând am s-o urmez şi eu. Puţinele puteri care mi-au mai rămas pot fi folosite pentru cauză.

§ 5. Pentru cei care trăiau din minerit, această problemă a conspiraţiei era o realitate crudă; dar Hal, chiar şi în clipele cele mai serioase, continua să găsească în ea emoţii romantice. Citise povestiri despre revoluţionari şi despre poliţia care-i urmărea. Ştia că asemenea emoţii puteai avea în Rusia; dar dacă i-ar fi spus cineva că le-ar putea avea şi în propria lui Americă liberă, la câteva ore depărtare de oraşul său de baştină şi de oraşul unde-şi făcuse studiile, n-ar fi crezut-o niciodată.

În seara de după vizita la Edstrom, Hal fu oprit pe stradă de şeful lui. Întâlnindu-l pe neaşteptate, Hal tresări ca un hoţ de buzunare care dă nas în nas cu un poliţist.

— Noroc, băiete, spuse şeful de abataj.

— Noroc, domnule Stone, fu răspunsul.

— Vreau să-ţi vorbesc, spuse şeful.

— Da, domnule. Şi adăugă în şoaptă: M-a prins.

— Vino la mine acasă, spuse Stone. Hal îl urmă, având senzaţia că are deja cătuşe la mâini.

În timp ce mergeau, omul spuse:

— Ziceai că o să-mi relatezi dacă auzi unele discuţii.

— N-am auzit nimic, domnule.

— Ar trebui să te ocupi mai mult de treaba asta, cu siguranţă că în fiecare mină sunt nemulţumiţi, continuă Stone.

Hal răsuflă adânc în sinea lui. Fusese o alarmă falsă!

Ajunseră la Stone acasă, acesta scoase un scaun pe verandă şi îi dădu unul lui Hal. Stăteau în semiîntuneric şi Stone începu să vorbească în şoaptă.

— Ce vreau să discutăm acum este o altă problemă – alegerile.

— Alegeri, domnule?

— Nu ştiai că vor avea loc? Reprezentantul în Congres din districtul acesta a murit şi vor avea loc alegeri speciale, de marţi în trei săptămâni.

— Înţeleg, domnule. Hal chicoti în sinea lui. Va primi chiar

de la el informaţiile despre care îi vorbise Tom Olson.

— N-ai auzit niciun fel de discuţii despre aşa ceva? întrebă şeful de abataj.

— Nimic, domnule. Eu nu prea dau atenţie politicii – nu face parte din preocupările mele.

— Vezi, aşa îmi place să vorbească un miner! spuse şeful cordial. Dacă ar avea toţi atâta bun simţ să lase politica în seama politicienilor, le-ar merge mult mai bine. Ei ar face bine să-şi vadă de treaba lor.

— Chiar aşa, domnule, întocmai cum îmi vedeam şi eu de catâri dacă voiam să nu am colici, aprobă Hal blajin.

Şeful zâmbi aprobator.

— Ai mai mult bun simţ decât cei mai mulţi dintre ei. Dacă ai să fii alături de mine, vei avea posibilitatea să urci mai sus.

— Vă mulţumesc, domnule Stone. Daţi-mi această posibilitate.

— Iată, acum vin alegerile astea. În fiecare an ne trimit o grămadă de bani necesari pentru campanie. O părticică din ei ar putea ajunge şi la tine.

— Bineînţeles că mi-ar folosi, spuse Hal luminându-se vizibil. Ce doriţi de la mine?

Urmă o pauză în care timp Stone pufăi din pipă. Apoi continuă pe un ton de afaceri.

— Vreau doar ca cineva să tatoneze puţin terenul şi să-mi comunice cum stau lucrurile. M-am gândit că e mai bine să nu-i folosesc pe oamenii care lucrează de obicei pentru mine, ci o persoană care nu-i suspectă. Se spune că jos, în oraşele Sheridan şi Pedro, democraţii fac mare agitaţie şi cei de la Companie sunt îngrijoraţi. Presupun că ştii că cei de la Companie sunt republicani.

— Da, am auzit!

— Ai putea să crezi că un congresman venit tocmai de la Washington, n-are nicio legătură cu noi; dar campania lui electorală are urmări rele, deoarece le îndrugă muncitorilor că sunt exploataţi de Companie. Aşa că aş vrea doar să umbli de ici colo, să începi discuţii despre politică şi să vezi dacă ascultă vreunul propaganda lui Mac Dougall. (Ştii, Mac

Dougall ăsta e democratul!) Vreau să aflu dacă au trimis aici la mină materiale de propagandă sau dacă au ceva agenţi. Vezi că ei cer dreptul de a veni pe aici şi a ţine discursuri şi alte asemenea lucruri. North Valley face parte din corporaţie, aşa că într-un fel ei au legea de partea lor, dacă nu-i lăsăm să intre fac scandal în presă, şi asta nu ne convine. Aşa că trebuie să le-o luăm înainte pe tăcute. Din fericire n-avem nicio sală în care să se poată întruni şi am dat o ordonanţă locală împotriva întrunirilor pe stradă. Dacă încearcă să introducă manifeste, trebuie să se întâmple ceva cu ele înainte de a fi împărţite. Înţelegi?

— Am înţeles, spuse Hal; se gândi la literatura de propagandă a lui Tom Olson.

— Vom transmite cuvântul de ordine; Compania doreşte să fie ales republicanul; tu să fii atent şi să vezi cum este primit în orăşelul minier.

— Pare destul de uşor, spuse Hal. Ia spuneţi-mi, domnule Stone, de ce sunteţi îngrijorat? Oare mulţi dintre macaronarii ăştia au drept de vot?

— Nu-s ei aşa mulţi. Pentru asta îi naturalizăm, votează cu noi pentru un pahar de bere. Dar cei de limba engleză, sau străinii care sunt aici de mai mult timp şi se întind mai mult decât li-i plapuma, pe ăştia trebuie să-i supraveghem. Dacă încep să discute politică, nu se opresc aici, încep să dea ascultare agitatorilor sindicali şi vor să conducă mina.

— A, înţeleg! spuse Hal şi se întrebă dacă vorbele sale nu sunau fals.

Dar şeful era preocupat de propriile probleme.

— După cum îi spuneam ieri lui Si Adams, caut oameni care vorbesc o limbă nouă, pe care n-o înţelege nimeni! Dar cred că asta ar fi prea simplu. N-ai cum să-i împiedici să înveţe un pic englezeşte!

Hal se hotărî să profite de ocazie pentru a-şi completa cunoştinţele.

— Desigur că nu trebuie să număraţi niciun vot dacă nu vă convine, domnule Stone, remarcă el.

— Uite ce-i, răspunse Stone, vorba e cum să alegi cea mai uşoară cale de a face un lucru. Când eram

administrator la Happy Gulch, nu ne pierdeam timpul cu politica. În vremea aceea, Compania era cu democraţii şi când a venit noaptea alegerilor, am completat patru sute de voturi pentru candidaţii democraţi. Dar vezi că imediat o mână de oameni au fost luaţi la oraş şi au fost puşi să jure că în aşezările noastre au votat pentru republicani. Ziarele republicane erau pline cu povestea asta şi un judecător nebun a ordonat renumărarea voturilor, aşa că toată noaptea am fost ocupaţi să completăm alte buletine. Ne-a dat o grămadă de bătaie de cap!

Şeful râse şi Hal i se alătură discret.

— Vezi, trebuie să înveţi să te descurci. Dacă sunt oameni pe la noi care votează pentru candidatul pe care nu-l vrem, faptul se cunoaşte, şi dacă buletinele sunt numai pentru celălalt atunci ies o serie de nemulţumiri. Sunt destui şefi cărora nu le pasă, dar eu am învăţat de atunci şi am metoda mea proprie: să nu laşi opoziţia să se înfiripe. Ai înţeles?

— Da, am înţeles.

— Poate că un şef de mină nu are dreptul să se amestece în politică, dar într-o privinţă are dreptul să-şi spună cuvântul şi anume cu privire la cine lucrează în mina sa. Cel mai uşor lucru este să pliveşti şi să smulgi din rădăcină.

Hal n-avea să uite niciodată mişcarea mâinilor cărnoase ale lui Alec Stone cu care acesta îşi ilustrase cuvintele. În timp ce continua, tonul vocii sale nu mai era atât de binevoitor ca de obicei.

— Oamenii care nu vor să voteze cum vreau eu, n-au decât să plece să voteze în altă parte. Asta-i tot ce am de spus în ce priveşte politica!

Se făcu o scurtă pauză în care Stone trase din pipă. Apoi se gândi probabil că nu era nevoie să dea atâtea amănunte ca să-şi recruteze un om. Când încheie, o făcu cu un ton binevoitor de rămas bun.

— Asta ai de făcut, băiete. Mâine o să ai o mână scrântită şi n-o să poţi lucra câteva zile, aşa că vei avea ocazia să te învârţi peste tot şi să asculţi ce spun oamenii. Între timp, am să am eu grijă să-ţi primeşti salariul.

— E-n regulă! spuse Hal, dar îşi arătă numai în parte mulţumirea sa.

Şeful se ridică de pe scaun şi îşi scutură cenuşa din pipă.

— Ai grijă, vreau fapte. Mai am şi alţi indivizi care lucrează pentru mine, şi fac comparaţie. După cum ştii, aş putea pune pe cineva să te urmărească.

— Da, n-o să uit asta! spuse Hal şi rânji vesel.

§ 6. Primul lucru pe care-l făcu Hal fu să-l caute pe Olson şi să-i povestească cele aflate. Amândoi se înveseliră.

— Acum sunt favoritul unui şef! râse Hal.

Dar organizatorul deveni dintr-o dată serios.

— Fii atent ce servicii îi faci omului acela!

— De ce?

— Ar putea să le folosească împotriva ta mai târziu. Dacă le faci greutăţi, ei încearcă imediat să dovedească că ai luat bani de la ei, sau că ai încercat să iei.

— Dar n-o să aibă dovezi.

— Asta şi voiam să spun – nu i le oferi. Dacă Stone spune că ai făcut manevre politice pentru el, atunci unii oameni şi-ar putea aminti că ai discutat politică cu ei. Să nu ai asupra ta bani însemnaţi.

Hal râse.

— Banii nu stau la mine prea mult timp. Dar ce să spun dacă îmi cere un raport?

— Ar fi mai bine, Joe, să-ţi termini lucrul cât mai repede ca el să nu aibă timp să-ţi ceară un raport.

— E-n regulă. Totuşi, am să caut să profit cât mai mult de calitatea de favorit al şefului, fu răspunsul.

A doua zi dimineaţa, când Hal se duse la lucru, îşi aranjă „scrântirea mâinii”. Se zvârcolea de durere, spre marea îngrijorare a bătrânului Mike; când în cele din urmă se hotărî că trebuie să părăsească lucrul, Mike îl petrecu până la jumătatea drumului, dându-i sfaturi în legătură cu compresele calde şi reci. Lăsându-l pe bătrânul slovac să se descurce singur cum putea, Hal ieşi să se încălzească la razele minunate ale soarelui din lumea de afară şi la radiaţia şi mai minunată a favorurilor şefului.

Mai întâi se duse în camera lui, la Reminitsky şi îşi legă mâna cu o bucată de cămaşă veche, iar pe deasupra cu o batistă curată; cu acest simbol avea dreptul la libertate în orăşel şi la simpatia muncitorilor, aşa încât o porni mai departe.

Îndreptându-se spre mina numărul unu, se întâlni cu un omuleţ viguros şi vioi, cu ochi negri jucăuşi şi o faţă subţire inteligentă. Purta o pereche de pantaloni obişnuiţi de miner, dar chiar şi aşa nu putea fi luat drept muncitor. Totul la el respira autoritate.

— Bună dimineaţa, domnule Cartwright, spuse Hal.

— Bună dimineaţa, răspunse directorul; apoi aruncând o privire la bandajul lui Hal: Eşti rănit?

— Da, domnule. Doar o entorsă, dar m-am gândit că-i mai bine să nu lucrez.

— Ai fost la doctor?

— Nu, domnule. Nu cred că-i chiar aşa de serios.

— Mai bine du-te. Nu poţi şti niciodată cât de serioasă e o entorsă.

— Adevărat, domnule, spuse Hal.

Apoi când directorul trecu pe lângă el:

— Domnule Cartwright, credeţi că Mac Dougall are vreo şansă să fie ales?

— Nu ştiu, replică celălalt mirat. Sper că nu. Doar n-ai să votezi pentru el, nu?

— A, nu. Eu sunt republican din naştere. Dar mă întrebam dacă aţi auzit ceva în favoarea lui Mac Dougall.

— Nu sunt eu cel mai potrivit să aud aşa ceva. Te interesează politica?

— Da, domnule, oarecum. De fapt din cauza asta mi-am scrântit mâna.

— Cum aşa? Într-o bătaie?

— Nu, domnule; să vedeţi, domnul Stone a vrut să văd care este atmosfera în orăşel şi mi-a spus să-mi fac o entorsă şi să las lucrul.

Uitându-se la Hal, şeful nu-şi putu stăpâni râsul. Apoi privi în jurul lui.

— Trebuie să fii mai atent când vorbeşti despre

asemenea lucruri.

— Mă gândeam că pot avea toată încrederea în director, spuse Hal sec.

Celălalt îl măsură cu ochii lui scrutători, iar Hal care avea simţul democraţiei politice îşi asumă libertatea de a-i răspunde tot cu o privire.

— Eşti un tânăr dezgheţat, spuse în cele din urmă Cartwright. Învaţă cum merg lucrurile pe aici, fă-te folositor şi voi avea grijă să nu fii trecut cu vederea.

— Foarte bine, domnule – mulţumesc.

— Poate de data asta te facem funcţionar pentru alegeri. Ştii că asta se plăteşte cu trei dolari pe zi.

— Foarte bine, domnule. Şi Hal zâmbi din nou. Mi s-a spus că dumneavoastră sunteţi primar în North Valley.

— Da, sunt.

— Şi judecător e un funcţionar de la magazinul dumneavoastră. Dacă aveţi nevoie de un preşedinte al comitetului pentru sănătate sau un hingher, sunt omul pe care-l căutaţi – adică de îndată ce mi se vindecă mâna.

Hal îşi continuă drumul său. Asemenea „glume” din partea unui „ortac” erau fără îndoială de o înfumurare absurdă; directorul rămase locului privind după el, citindu-i-se pe faţă o mare nedumerire.

§ 7. Hal nu privi îndărăt, ci intră în prăvălia Companiei. Pe uşă era o firmă: *„Compania comercială din North Valley”;* înăuntru era o femeie sârbă care arăta ce voia să cumpere şi două fetiţe lituaniene care se uitau cum se cântăreşte un funt de zahăr. Hal se îndreptă spre persoana care cântărea, un om de vârstă mijlocie cu mustaţă galbenă, pătată cu zeamă de tutun.

— Bună dimineaţa, judecătorule.

— Hm! fu răspunsul lui Silas Adams, judecătorul din oraşul North Valley.

— Judecătorule, ce părere ai despre alegeri? spuse Hal.

— N-am nicio părere, spuse celălalt. Sunt ocupat cu cântăritul zahărului.

— E cineva pe aici care să voteze cu Mac Dougall?

— Dacă există, ar face mai bine să mi-o spună.

— Cum? zâmbi Hal. În republica americană liberă?

— În această regiune a republicii americane libere, omul e liber să scoată cărbuni dar nu să voteze pentru un mârşav ca Mac Dougall.

Apoi, după ce împachetă zahărul, „judecătorul" îşi tăie o porţie nouă de tutun presat şi se întoarse spre Hal.

— Ce doreşti?

Hal cumpără jumătate de funt de piersici uscate ca să aibă un pretext de a mai rămâne şi să ţină cu mestecatul hangul judecătorului. În timp ce i se executa comanda, se aşeză pe tejghea.

— Ştii, spuse el, am lucrat şi eu într-o băcănie.

— Aşa? Unde?

— La *„Peterson & Co.",* în American City.

Hal povestise asta de atâtea ori încât începuse şi el s-o creadă.

— Se plătea bine pe acolo?

— Da, destul de bine. Apoi dându-şi seama că habar n-avea ce înseamnă să fii bine plătit la o băcănie, adăugă grăbit: Mi-am scrântit mâna aici.

— Zău? spuse celălalt.

Nu se arăta prea sociabil; dar Hal insistă, nevrând să creadă că un om dintr-o prăvălie de ţară n-ar accepta o discuţie politică, chiar cu un ajutor de miner.

— Spune-mi, zise el, cum e cu Mac Dougall ăla?

— Cum să fie, Compania este împotriva lui, spuse judecătorul. Îl privi cu asprime pe tânărul miner. Te bagi în politică? mormăi el.

Dar în ochii castanii ai tânărului miner se citea doar aprobare, faţă de răspunsul anterior; astfel că „judecătorul" fu tentat să înşire viciile viitorului *congresman.* Astfel conversaţia începu, şi, curând, ceilalţi din magazin li se alăturară – „Bob" Johnson, contabil şi şeful poştei, şi „Jake" Predovich, evreul din Galiţia care era membru al comitetului şcolar şi ştia denumirile principalelor produse de băcănie în cincisprezece limbi.

Hal ascultă o descriere a crimelor comise de opoziţia

politică din regiunea Pedro. Candidatul ei, Mac Dougall, venise acolo ca jucător de cărţi, profesionist „de mâna a şaptea”, iar acum umbla de colo-colo, ţinând discursuri în biserici şi vorbind despre sentimentul moral al comunităţii.

— Şi cu un preşedinte de district care întreţine trei familii în Pedro! declară Si Adams.

— Dacă e adevărat ce-am auzit, preşedintele republican nu e chiar un sfânt. Se spune că era beat la Convenţie.

— Poate, spuse „judecătorul”. Dar noi nu susţinem legea prohibiţiei, şi nici legea sindicatelor – nu încercăm să stârnim dezordinea în orăşelul ăsta minier promiţând salarii mai mari şi ore de lucru mai puţine. Ce, el nu ştie că nu poate obţine aşa ceva? Dar îşi închipuie că el o s-o întindă la Washington şi o să ne lase pe noi să ne descurcăm cu harababura care a stârnit-o?

— Nu te enerva, n-o să se ducă la niciun Washington! adăugă Bob Johnson.

Ceilalţi doi fură de acord şi Hal se aventură din nou.

— Spune că măsluiţi urnele.

— Da ce crezi că fac oamenii lui din oraş? Trebuie să reacţionăm şi noi într-un fel, nu-i aşa?

— Da, înţeleg, spuse Hal cu naivitate, le măsluiţi şi mai vârtos.

— Uneori măsluim urnele, alteori pe votanţi.

Ceilalţi chicotiră în semn de aprobare şi „judecătorul” începu să-şi depene amintirile.

— Acum doi ani am fost funcţionar la alegeri în Sheridan, şi mi-am dat seama că i-am lăsat să ne-o ia înainte – aveau de partea lor tot statul. „La naiba, spuse Alf Raymond, o să le arătăm noi o şmecherie de pe la noi, din mine! Şi nici măcar n-o să fie nevoie de o a doua numărătoare!” Am reţinut voturile noastre până au venit toate celelalte şi când am văzut de câte voturi avem nevoie, le-am completat. Şi am rezolvat problema.

— Pare o metodă simplă. O să le fie cam greu să-l învingă pe Alf, remarcă Hal.

— Te cred! spuse Si şi cu vanitatea unuia care face parte din gaşcă: Regiunea asta e numită „Imperiul lui Raymond”.

— Trebuie să fie o afacere bună să fii şerif şi să poţi numi atâţia deputaţi de câţi e nevoie în oraşele miniere, spuse Hal.

— Da, aprobă celălalt. Şi mai e şi afacerea lui de vânzarea en-gros a băuturilor. Dacă vrei să capeţi o licenţă în oraşul Pedro, trebuie nu numai să-l votezi pe Alf ci să-ţi plăteşti şi facturile la timp!

— Asta trebuie să însemne o avere! observă Hal; judecătorul, şeful poştei şi reprezentantul comitetului şcolar păreau ca nişte copii care ascultă o poveste despre o masă mare.

— Te cred!

— Presupun că se cheltuiesc ceva bani pe politică în regiunea asta, adăugă Hal.

— Alf nu pune nimic la bătaie, poţi fi sigur! Asta e treaba Companiei.

Astfel vorbi judecătorul, iar cel din comitetul şcolar adăugă:

— Banii aici sunt berea!

— Da, înţeleg! râse Hal. Compania îi cumpără berea lui Alf şi o foloseşte ca să-i obţină din voturi.

— Desigur! spuse şeful poştei.

În clipa aceea băgă mâna în buzunar să-şi ia o ţigară şi Hal observă că avea o plăcuţă de argint pe pieptul vestei.

— Asta-i o insignă de delegat? întrebă el şi se întoarse să examineze haina reprezentantului comitetului şcolar.

— Unde-i a dumitale?

— Eu am s-o capăt la alegeri, spuse Jake cu un rânjet.

— Şi a dumitale, judecătorule?

— Eu sunt judecător, tinere, spuse Silas cu demnitate.

Tot privind în jur şi observând o umflătură la şoldul drept al celui din comitetul şcolar, Hal întinse mâna. Instinctiv celălalt puse mâna pe locul respectiv.

Hal se întoarse spre şeful poştei.

— Şi a dumitale? întrebă el.

— A mea e sub tejghea, rânji Bob.

— Şi a dumitale, judecătorule?

— A mea e în sertar, spuse judecătorul.

Hal trase aer în piept.

— Aoleu! E ca o cursă de oţel, spuse el.

Reuşi să-şi menţină zâmbetul pe obraz, dar în sinea lui era conştient că simte altceva decât veselie, îşi pierdea acea „primă încântare” cu care pornise să se joace de-a iepurele şi ogarii în North Valley!

§ 8. La două zile de la începutul carierei politice a lui Hal, s-a stabilit ca muncitorii care urmau să ceară aducerea unui controlor la cântar să se adune în casa doamnei David. În ziua aceea, când Mike Sikoria a ieşit din mină, Hal l-a luat de o parte şi i-a spus de întrunire. În timp ce asculta, figura bătrânului slovac radia de mulţumire; îl apuca de umeri pe ajutorul său strigând:

— Adevărat?

— Desigur că-i adevărat, spuse Hal. Vrei să faci parte din comitet şi să mergi la patron?

— *Bluha biedna!* strigă Mike – cuvinte care înseamnă ceva groaznic în limba lui. Pe dracu, iar îmi strâng boarfele!

Hal se simţi oarecum vinovat. E oare necesar să-l lase pe bătrân să se amestece în treaba asta?

— Crezi că va trebui să pleci de aici? întrebă el.

— De astă dată, va trebui să plec din statul ăsta! Poate mă întorc în ţara mea!

Hal îşi dădu seama că acum nu-l mai putea opri, chiar dacă ar fi vrut. Bătrânul era atât de emoţionat încât cu multă greutate putu să mănânce ceva, iar ajutorul lui se temu să-l lase singur ca nu cumva să-i scape ştirea.

Se hotărâse ca cei care veneau la întâlnire să sosească unul câte unul, pe drumuri diferite. Hal fu printre primii şi văzu că jaluzelele fuseseră trase şi lămpile făcute mici. Intră prin uşa din spate unde „Jack cel mare”, David, stătea de pază, „Jack cel Mare”, care acasă la el fusese membru al Federaţiei South Valley, controlă identitatea lui Hal şi apoi îl lăsa înăuntru fără să spună un cuvânt.

Înăuntru era Mike – primul din grup. Doamna David, o femeie micuţă, cu ochii negri şi limbă ascuţită, se învârtea făcând ordine; era aşa de agitată încât nu putea sta locului.

Cei doi soţi veniseră din ţara lor doar cu un an în urmă şi îşi aduseseră cu ei, în casă nouă, toate darurile de nuntă – fotografii, bibelouri, pânzeturi. Era cea mai drăguţă casă pe care o vizitase Hal până atunci, iar doamna David o risca, cu bună ştiinţă, datorită indignării ce o simţea pentru faptul că soţul ei fusese nevoit să-şi renege sindicatul ca să poată căpăta de lucru în America.

Veni şi tânărul italian Rovetta, apoi bătrânul John Edstrom. Fiindcă în casă nu erau destule scaune, doamna David pusese câteva lădiţe pe lângă perete, acoperite cu pânză; Hal observă că fiecare persoană lua câte o lădiţă, lăsând scaunele celor veniţi mai târziu. Fiecare nou venit îi saluta pe ceilalţi, apoi se lăsa din nou liniştea.

Când intră Mary Burke, Hal ghici după aspectul şi comportarea ei, că revenise la starea de spirit pesimistă. Pe moment, simţi o oarecare nemulţumire. Era atât de emoţionat de această aventură, voia ca toţi să fie emoţionaţi – şi în special Mary! Ca orice om care nu avusese mult de suferit, nu putea suporta la alţii o stare de continuă suferinţă. Desigur că Mary avea suficiente motive să fie posomorâtă – dar ea însăşi considera necesar să-şi ceară scuze pentru ceea ce ea numea „nemulţumire”. Ştia că el dorea să-i ajute să-i încurajeze pe ceilalţi; dar iat-o că se aşează într-un colţ, urmărind cum se desfăşoară lucrurile, ca şi cum ar fi spus: „Sunt o furnică, şi stau în şir – dar nu mă voi preface că nutresc vreo speranţă!”

Rosa şi Jerry insistaseră să vină şi ei deşi Hal se oferise să-i cruţe. După ei sosi bulgarul Wresmak, apoi polonezii Klowoski şi Zamierovski. Hal găsi numele greu de memorat, dar polonezii nu erau sensibili la asta, zâmbeau cu bunăvoinţă în timp ce el se străduia să le reţină numele şi n-ar fi avut nimic împotrivă dacă le-ar fi spus pur şi simplu Tony şi Pete. Erau oameni umili, învăţaţi toată viaţa să fie aruncaţi de colo-colo. Hal privi trupurile lor încovoiate şi feţele obosite de trudă, care apăreau mai întunecate şi mai triste în lumina aceea slabă; se întrebă dacă persecuţia crudă care îi mânase să protesteze va fi suficientă ca să-i facă să reziste.

La un moment dat, un nou venit care nu înţelesese indicaţiile primite, veni şi bătu la uşa din faţă; Hal observă că toţi tresăriseră, iar unii se ridicaseră în picioare speriaţi. Recunoscu din nou atmosfera romanelor din viaţa revoluţionarilor ruşi. Trebui să-şi amintească iarăşi faptul că aceşti bărbaţi şi femei, adunaţi aici ca nişte criminali, urmăreau doar să ceară un drept care le era garantat prin lege!

Ultimul venit fu un miner austriac, pe nume Huszar, cu care intrase în legătură Olson. Apoi, fiind timpul să înceapă, se uitară stânjeniţi unul la altul. Puţini dintre ei mai conspiraseră în trecut, şi nu ştiau ce să facă. Olson, care în mod firesc ar fi putut deveni conducătorul lor, se ţinuse conştient de o parte. Trebuiau să rezolve singuri problema asta a controlorului la cântar!

— Să vorbească cineva, spuse în cele din urmă doamna David; şi apoi, întrucât tăcerea continua, se întoarse spre Hal:

— Dumneata vei fi controlorul la cântar. Vorbeşte dumneata.

— Eu sunt cel mai tânăr aici, spuse Hal cu un zâmbet. Să vorbească cineva mai bătrân.

Dar nimeni nu zâmbi.

— Hai, dă-i drumul! exclamă bătrânul Mike; aşa că în cele din urmă Hal se ridică. Era ceva ce avea să se întâmple de multe ori în viitor; fiind american, om cu şcoală, era împins spre o poziţie de conducător.

— După câte am înţeles eu, vreţi să aveţi un controlor la cântar. Mi s-a spus că plata pentru un controlor ar fi de trei dolari pe zi, dar aici nu sunt decât şapte mineri şi nu-i deajuns. Mă ofer să primesc munca cu 25 de cenţi pe zi de la fiecare din cei prezenţi, ceea ce înseamnă 1 dolar şi 75 de cenţi, mai puţin decât primesc acum ca ajutor de miner. Dacă atragem treizeci de mineri la treaba asta, în acest caz voi lua câte zece cenţi pe zi de la fiecare, adică în total trei dolari. Credeţi că-i cinstit aşa?

— Desigur! spuse Mike; ceilalţi îşi dădură şi ei asentimentul prin cuvinte sau înclinări din cap.

— Foarte bine! Nu există om care să lucreze în mina asta şi să nu ştie că minerilor nu li se recunoaşte cantitatea adevărată. Dacă ne-ar recunoaşte cât am scos cu adevărat, asta ar costa compania încă câteva sute de dolari pe zi şi nimeni nu-i atât de nebun să-şi închipuie că patronii o vor accepta fără luptă. Trebuie să ne hotărâm să fim uniţi.

— Desigur, să fim uniţi! strigă Mike.

— N-o să căpătăm controlor! exclamă Jerry pesimist.

— Fără să încercăm, desigur că nu, Jerry, spuse Hal.

Mike se pocni peste genunchi.

— Să încercăm! Şi să-l obţinem!

— Aşa-i! strigă „Jack cel Mare”. Dar micuţa lui nevastă nu era mulţumită de răspunsul celorlalţi. Ea îi dădu lui Hal prima lecţie despre cum trebuie antrenate aceste mase poliglote.

— Vorbeşte-le. Fă-i să te înţeleagă!

Şi îi arătă pe fiecare în parte cu degetul.

— Tu! Tu! Wresmak, şi tu, Klowosky, şi tu Zam – voi, ceilalţi polonezi. Vreţi controlor la cântar. Vreţi să vă dea toată greutatea. Să vă luaţi toţi banii. Aţi înţeles?

— Da, da!

— Facem comitet, mergem la şef! Vreţi controlor. Înţeles? Trebuie să avem controlor! Nu daţi înapoi, nu vă temeţi!

— Nu, nu ne temem! Klowosky care înţelegea ceva engleză îi explică repede lui Zamierowsky şi Zamierowsky care mai avea capul bandajat acolo unde-l lovise Jeff Cotton cu revolverul, aprobă. În ciuda rănilor sale, era alături de ceilalţi, hotărât să-l înfrunte pe şef.

În legătură cu aceasta se ridică o altă chestiune:

— Cine va merge să discute cu şeful?

— Dumneata, îi spuse doamna David lui Hal.

— Dar eu sunt acela care urmează a fi plătit. Nu eu trebuie să vorbesc.

— Nimeni altul n-o poate face mai bine, declară femeia.

— Desigur – trebuie să fie un american! spuse Mike.

Dar Hal insistă. Dacă el va fi acela care va purta discuţiile, se va părea că tocmai el, controlorul la cântar a

fost iniţiatorul mişcării şi că a făcut-o cu scopul de a-şi găsi o slujbă bine plătită.

Au fost diverse păreri, pro şi contra, până când, în cele din urmă, John Edstrom vorbi:

— Puneţi-mă pe mine în comitet.

— Pe dumneata? Dar vei fi dat afară! Şi ce va face soţia?

— Cred că soţia mea o să moară la noapte, spuse Edstrom simplu.

Stătu cu buzele strânse, privind drept înaintea lui.

După o pauză, urmă:

— Doctorul spune că dacă nu moare la noapte, atunci mâine, iar după asta, nimic nu mă mai interesează. Va trebui să cobor la Pedro s-o înmormântez şi dacă voi rămâne acolo, n-o să fie mare scofală, aşa că mai bine fac tot ce pot pentru ceilalţi. Eu am fost toată viaţa miner şi domnul Cartwright ştie prea bine; asta ar putea să însemne ceva pentru el. Joe Smith, Sikoria şi cu mine să fim cei care să meargă la el, iar ceilalţi să aştepte şi să nu vă părăsiţi lucrul fără să fie necesar.

§ 9. După ce aranjară lucrurile în ce priveşte comitetul, Hal povesti adunării cum i-a cerut Alec Stone să spioneze oamenii. Se gândea că ei trebuie să ştie asta deoarece aşa cum i-a atras atenţia Olson, şefii ar putea să folosească acest lucru împotriva lui.

— Ei pot să vă spună că sunt un trădător. Trebuie să aveţi încredere în mine, spuse el.

— Avem încredere în tine! exclamă Mike cu înfocare, iar ceilalţi aprobară dând din cap.

— Foarte bine! răspunse Hal. De un lucru puteţi fi siguri, dacă reuşesc să ajung la cântar, o să vă căpătaţi cantitatea exactă!

— Asta-i, asta-i![20] strigă „Jack cel Mare” aşa cum fac englezii.

Un murmur străbătu camera. Nu îndrăzneau să facă prea mult zgomot, dar arătară în mod limpede că asta era ceea

[20] În engleză: *„hear, hear”.* expresie prin care se atrage atenţia ascultătorilor.

ce doreau.

Hal se aşeză şi începu să-şi desfacă bandajul de la mână.

— Cred că am lichidat cu asta, spuse el şi explică cum ajunsese să-l poarte.

— Ce? M-ai prostit în halul ăsta? strigă bătrânul Mike. Îl apucă de încheietură şi când se convinse că nu e nicio urmă de umflătură, i-o scutură aşa de tare că era să i-o scrântească de-a binelea, şi râse până îi dădură lacrimile.

— Eşti un „tip” dat dracului! exclamă el.

Între timp, Klowosky îi spunea povestea lui Zamierowsky iar Jerry Minetti îi explică lui Wresmak în englezeasca aceea stricată care se foloseşte în orăşelele miniere. Hal nu mai auzise atâtea râsete de când venise la North Valley.

Dar conspiratorii nu se pot înveseli prea mult. Reveniră la problemele lor. Se hotărî ca vizita comitetului la director să aibă loc a doua zi la ora de terminare a lucrului. Apoi vorbi John Edstrom, sugerând că trebuie să cadă de acord asupra a ceea ce au de făcut în cazul când vor fi trataţi cu violenţă.

— Credeţi că s-ar putea întâmpla aşa ceva? spuse cineva.

— Desigur că se poate! strigă Mike Sikoria. O dată, la Cedar Mountain ne-am dus la şef, i-am spus că s-a blocat aerisirea. Ce credeţi că le-a făcut oamenilor? Le-a pocnit una peste bot, le-a dat trei picioare în fund şi i-a dat afară!

— Ei bine, dacă se întâmplă aşa ceva, trebuie să fim pregătiţi, spuse Hal.

— Ce vei face? întrebă Jerry.

Era timpul ca Hal să-şi arate spiritul de conducător.

— Dacă mă pocneşte peste bot, am să-l pocnesc şi eu, asta-i tot, declară el.

Se auziră câteva aplauze. Aşa trebuia vorbit! Hal gustă bucuria de a fi conducător. Apoi însă încrederea în sine îi fu pusă la încercare; mândria sa primi, cum s-ar spune „una peste bot”. Din colţ se auzi vocea unei femei, înceată şi tristă:

— Da! Şi drept răsplată vei fi omorât!

Privi spre Mary Burke şi îi văzu faţa vioaie, îmbujorată şi încruntată.

— Ce vrei să spui? întrebă el. Vrei să ne întoarcem şi să

fugim?

— Da, aş vrea! Mai curând decât să vă omoare! Ce-o să faceţi dacă o să scoată revolverul la voi? spuse ea.

— Să scoată revolverul, la un comitet?

Bătrânul Mike interveni din nou.

— O dată, la Barela – nu v-am povestit cum mi-am pierdut vagonetele? I-am spus şefului de la cântar că cineva îmi fură vagonetele, dar el a scos revolverul la mine şi mi-a spus: „Du-te la dracu de aici de la cântar, ţap bătrân, că-ţi găuresc pielea!”

Printre colegii săi de clasă, la şcoală, Hal avea obiceiul să spună că cel mai nimerit mijloc de a se purta cu un hoţ era să-i strigi: „Dă-i drumu, bătrâne, ia ce vrei; nu există niciun lucru aici pentru care să merite să fiu împuşcat”. Ce valoare poate avea orice obiect pe care-l fura un hoţ în comparaţie cu viaţa omului? Desigur, te-ai fi putut aştepta ca tocmai în acest caz să fie aplicată această teorie plauzibilă. Dar din anumite motive Hal nici nu-şi aminti de ea. Mergea înainte ca şi cum o tonă de cărbune pe zi ar fi fost singurul lucru important în viaţă.

— Ce să facem? întrebă el. Nu vrem să dăm îndărăt.

Dar chiar în timp ce punea întrebarea, Hal îşi dădea seama că Mary avea dreptate. El avea atitudinea celor din clasa avută, era obişnuit să facă cum îl taie capul; dar Mary, deşi avea şi ea temperament, administra o lecţie de auto-control. Era pentru a doua oară în seara aceea când ea îi răni se mândria. Acum, plin de admiraţie, o ierta, ştiuse dintotdeauna că Mary era înţeleaptă şi-l putea ajuta! Admiraţia lui creştea amintindu-şi cuvintele lui John Edstrom care spusese că nu trebuie să facem nimic care ar leza cauza „marelui sindicat”, aşa că nu trebuiau să opună rezistenţă fizică, orice li s-ar întâmpla.

Erau discuţii aprinse de partea opusă:

— O să luptăm! O să luptăm! declară bătrânul Mike şi scoase deodată un strigăt, ca şi cum ar fi anticipat durerea loviturii. Vreţi să îndur eu una ca asta?

— Dacă răspunzi cu lovituri, o s-o păţim cu toţii, spuse Edstrom. Compania va zice că noi am început gâlceava şi

tot noi o să fim cei vinovaţi. Trebuie să ne hotărâm să ne bizuim pe forţa morală.

După multe discuţii, căzură de acord: fiecare om va rămâne calm – pe cât va putea! Îşi dădură cu toţii mâna făgăduind să fie hotărâţi. Dar când adunarea luă sfârşit şi ieşiră unul câte unul în noapte, alcătuiau un grup de conspiratori foarte domoliţi şi îngrijoraţi.

§ 10. Hal nu prea dormi în noaptea aceea. În mijlocul sforăiturilor celorlalţi opt chiriaşi ai lui Reminitsky, stătea întins, gândindu-se la diferitele lucruri care s-ar fi putut întâmpla a doua zi. Unele nu erau prea plăcute; încercă să-şi închipuie cum ar arăta cu nasul rupt sau acoperit cu catran şi cu pene. Îşi aminti de teoria lui în ce priveşte comportarea faţă de hoţi. Compania era un hoţ de proporţii uriaşe şi înspăimântătoare; desigur, era cazul să-i strigi: „la ce vrei!” Dar în loc să facă asta, Hal se gândi la furnicile lui Edstrom şi se minună de forţa care le face să se menţină în rând.

Dimineaţa se urcă în munţi unde omul poate rătăci de colo-colo şi îşi poate reînnoi forţa morală. Când soarele scăpătă dincolo de creste, coborî şi el şi îl întâlni pe Edstrom şi pe Sikoria în faţa biroului Companiei.

Se salutară şi Edstrom îi spuse lui Hal că soţia sa murise în cursul zilei. Cum la North Valley nu exista cioclu, aranjase cu o prietenă să ia cadavrul şi să-l ducă jos în Pedro, ca el să fie liber pentru întâlnirea cu Cartwright. Hal puse mâna pe umărul bătrânului, dar nu scoase niciun cuvânt de condoleanţe; văzu că Edstrom înfruntase necazul şi era gata la datorie.

— Haidem, spuse bătrânul şi cei trei intrară în birou. În timp ce un funcţionar transmitea mesajul lor la cabinet, ei stătură câteva minute, mişcându-se neliniştiţi de pe un picior pe celălalt şi învârtindu-şi pălăriile în mâini aşa cum fac oamenii simpli.

În cele din urmă, domnul Cartwright apăru în uşă, cu statura lui mică dar plină de autoritate.

— Ce s-a întâmplat? întrebă el.

— Am vrea să stăm de vorbă cu dumneavoastră, dacă se poate, spuse Edstrom. Am hotărât că vrem să avem un controlor la cântar.

— *Ce?* cuvântul ţâşni ca o pocnitură de bici.

— Am vrea să avem un controlor la cântar, domnule.

Fu o clipă de tăcere.

— Intraţi aici.

Intrară în cabinet iar el închise uşa.

— Ei! Despre ce e vorba?

Edstrom îşi repetă cuvintele.

— Cum de v-a intrat ideea asta în cap?

— Iac-aşa, domnule, ne-am gândit doar că am fi mai mulţumiţi aşa.

— Credeţi că nu vă primiţi greutatea exact?

— Ştiţi, domnule... unii muncitori... credem că ar fi mai bine dacă am avea un controlor la cântar. Vrem să-l plătim noi.

— Şi cine să fie controlorul.

— Joe Smith, ăsta.

Hal făcu un efort ca să înfrunte privirea celuilalt.

— A! Vasăzică tu eşti! Apoi după o clipă, spuse: De asta erai aşa de vesel!

În clipa aceea Hal nu era vesel de loc; dar se abţinu să afirme aşa ceva. Se lăsă tăcere.

— De ce vreţi voi să aruncaţi banii? Directorul începu să argumenteze, arătându-le absurditatea ideii că ar putea câştiga ceva acţionând astfel. Mina a fost condusă ani de zile cu sistemul actual şi nu au existat niciodată plângeri. Ce idee să crezi că o companie mare şi demnă de încredere cum e „Compania Generală de Combustibil” se va înjosi să-şi păcălească muncitorii cu câteva tone de cărbuni! Şi continuă aşa câteva minute.

— Domnule Cartwright, spuse Edstrom, când acesta termină, ştiţi că eu am lucrat în mină toată viaţa şi majoritatea timpului chiar în districtul ăsta. Când vă spun că există o nemulţumire generală în aceste mine, din cauză că oamenii consideră că nu-şi primesc greutatea, ştiu bine ce spun. Dumneavoastră spuneţi că nimeni nu s-a plâns;

înţelegeţi motivele...

— Care sunt motivele?

— Ei, poate nu ştiţi motivele, spuse blând Edstrom, dar oricum, am hotărât că vrem să avem un controlor.

Era clar că directorul fusese luat prin surprindere, şi nu ştia cum să facă faţă situaţiei.

— Închipuiţi-vă, spuse el în cele din urmă, Companiei nu-i face plăcere să audă că oamenii ei cred că sunt păcăliţi...

— Domnule Cartwright, noi nu spunem despre Companie că ar şti ceva despre asta. S-ar putea ca unii oameni să profite de pe urma noastră fără ştirea Companiei sau a dumneavoastră. Un controlor este necesar ca să vă apere atât pe dumneavoastră cât şi pe noi.

— Vă mulţumesc, spuse celălalt sec. Tonul său arăta că face eforturi pentru a se abţine. Foarte bine, adăugă în cele din urmă. Am discutat deajuns despre asta, din moment ce sunteţi hotărâţi. Vă voi comunica hotărârea mea mai târziu.

Era un mod de a-i da afară, şi Mike Sikoria se întoarse umil şi o porni spre uşă, dar Edstrom era una din acele furnici care nu sunt dispuse să se dea la o parte. Mike îl privi cu coada ochiului, apoi reveni lângă ceilalţi, grăbit, sperând că greşeala lui nu fusese observată.

— V-am ruga, domnule Cartwright, să ne spuneţi acum hotărârea dumneavoastră, aşa fel ca de dimineaţă controlorul să-şi înceapă lucrul.

— Ce? Sunteţi chiar atât de grăbiţi?

— N-avem de ce să amânăm, domnule. Ne-am ales omul şi suntem gata să-l plătim.

— Care sunt oamenii dispuşi să-l plătească? Doar voi doi?

— Nu am dezlegare să-i numesc pe ceilalţi, domnule.

— Aha! E o acţiune secretă!

— Într-un fel da, domnule.

— Aşa! spuse directorul ameninţător. Şi nu vă pasă ce părere are Compania despre asta!

— Nu-i vorba de asta, domnule Cartwright, dar nu vedem niciun motiv pentru care Compania să nu fie de acord. E un simplu aranjament...

— Ei bine, dacă vouă vi se pare simplu, mie nu mi se

pare, spuse celălalt, pe un ton sec. Apoi, stăpânindu-se: Înţelegeţi-mă, Compania n-are nimic împotrivă ca muncitorii să se asigure că li se dă cântarul exact, dacă ei consideră că într-adevăr e necesar. Compania a vrut întotdeauna să facă lucrurile aşa cum se cuvine. Dar nu e o problemă pe care să o rezolvi pe nepusă masă. Vă voi comunica mai târziu.

Din nou fuseseră expediaţi, şi din nou bătrânul Mike se întoarse şi Edstrom de asemeni. Dar de data asta o nouă furnică se aruncă în şanţ. Hal întrebă:

— Domnule Cartwright, spuneţi-ne, când veţi fi gata să-l lăsaţi pe controlor să-şi înceapă munca?

Directorul îi aruncă o privire aspră şi se observă din nou că făcea un efort mare să-şi păstreze calmul.

— Nu sunt pregătit să vă răspund, spuse el. Am să vă comunic de îndată ce voi fi în măsură s-o fac. Asta-i tot, deocamdată.

În timp ce vorbea, le deschise uşa ca şi cum le-ar fi poruncit să iasă.

— Domnule Cartwright, nu-i aşa că nu există nicio lege care să ne împiedice să avem un controlor la cântar? spuse Hal.

La auzul acestor cuvinte directorul îl privi într-un fel care dovedea că ştia foarte bine cum era legea. Hal acceptă această privire drept răspuns şi continuă:

— Eu am fost ales de un comitet de muncitori să fiu controlorul lor la cântar iar comitetul acesta a anunţat, după cum se cuvine, Compania. Aceasta, după părerea mea, mă investeşte pe mine drept controlor aşa că nu am altceva de făcut decât să-mi îndeplinesc sarcina, domnule Cartwright.

Fără să mai aştepte răspunsul directorului, o porni spre uşă urmat de tovarăşii săi oarecum şocaţi.

§ 11. La întrunirea din seara precedentă se hotărâse ca ştirea despre acţiunea pornită să fie răspândită, având în vedere valoarea ei propagandistică. Aşa că, la ieşirea din clădire a celor trei bărbaţi, îi aştepta o mulţime de oameni

dornici să afle ce se întâmplase, oamenii strigau punând întrebări şi, de îndată ce unul cunoştea povestea, era înconjurat de alţii doritori să o asculte.

Hal se îndreptă spre pensiunea sa şi când termină masa o porni, din loc în loc, prin orăşel, vorbindu-le oamenilor despre planul său în legătură cu controlul la cântar, şi explicându-le că ceea ce cereau ei era un drept legal. În tot acest timp, Old Mike şi Edstrom îl însoţeau străjuindu-l unul de o parte şi altul de cealaltă; Tom Olson insistase energic ca, pentru moment, Hal să nu fie lăsat singur. Evident şi şefii dăduseră acelaşi ordin; când Hal ieşi de la Reminitsky, funcţionarul de la prăvălie, „Jake" Predovich, se afla acolo, în mulţime şi îl urmărea pe Hal oriunde se ducea, însemnându-şi, fără îndoială, pe cei cu care discuta.

Se consultaseră unde să-şi petreacă noaptea. Bătrânul Mike era nervos, gândindu-se că, fiind spionaţi, vor fi gâtuiţi în întuneric. Cunoştea nişte poveşti îngrozitoare în genul ăsta. Ar fi cel mai uşor mijloc pentru Companie să lichideze toată chestiunea. Va inventa o istorie; cei din afară vor crede că au fost omorâţi într-o încăierare de beţivi, poate pentru vreo femeie. Această ultimă idee îl tulbură în special pe Hal; se gândi la cei de acasă: Nu, nu trebuia să doarmă în orăşel! Şi, pe de altă parte, nu putea pleca jos în vale, căci dacă ieşea pe poartă s-ar fi putut să nu i se mai dea voie să se întoarcă.

Îi veni o idee. De ce să nu urce sus în trecătoare? În partea de sus a orăşelului nu există gard – numai pustietate şi stânci, nu există nici măcar un drum.

— Dar unde o să dormim? întrebă bătrânul Mike înspăimântat.

— În aer liber! spuse Hal.

— *Bluha biedna!* Şi să-mi pătrundă aerul de noapte în oase?

— Şi crezi că dacă dormi în casă, îţi rămâne în oase aerul de zi? râse Hal.

— De ce nu, de vreme ce închid bine ferestrele şi mă acopăr?

— Ei, riscă odată şi cu aerul de noapte. E mai bine decât

să laşi pe cineva să ţi-l bage cu un cuţit, spuse Hal.

— Dar Predovich ăsta o să ne urmărească şi sus în trecătoare!

— Da, dar el e singur şi n-avem de ce să ne temem. Dacă se întoarce să mai aducă pe alţii, n-o să ne mai poată găsi în întuneric.

Edstrom, ale cărui noţiuni de anatomie nu erau atât de primitive ca ale lui Mike, sprijini această sugestie; aşa că îşi luară păturile şi o porniră în sus spre trecătoare, în noaptea liniştită, luminată de stele. Un timp îl auziră pe spion în urma lor, dar în cele din urmă zgomotul paşilor lui dispăru, iar după ce mai merseră o bucată de drum, considerară că sunt în siguranţă până în zori. Hal dormise multe nopţi în aer liber, ca vânător, dar era o senzaţie nouă să dormi în aer liber tu fiind vânatul!

Se treziră în zori, scuturară roua de pe pătură şi şi-o şterseră de pe ochi. Hal era tânăr şi se bucura de frumuseţea dimineţii, în timp ce sărmanul Mike Sikoria mormăia şi-şi blestema încheieturile sale ţepene şi bătrâne. Credea că s-a nenorocit pe viaţă, dar căpătă curaj când Edstrom pomeni de cafea şi se grăbiră pentru micul dejun la pensiunea lor.

Acum sosise momentul critic, când Hal avea să rămână singur. Edstrom trebuia să coboare să vadă de înmormântarea soţiei sale; şi era clar că dacă Mike Sikoria nu se ducea la lucru, îi oferea şefului un motiv să-l concedieze. Legea care dădea dreptul la un controlor la cântar nu-i asigura acestuia şi un paznic!

Hal îşi dezvăluise planul în acea clipă de sfidare din biroul lui Cartwright. De îndată ce începu lucrul, se duse la cântar.

— Domnule Peters, am venit să lucrez în calitate de controlor la cântar, îi spuse el şefului cântarului.

Şeful era un bărbat cu mustaţă neagră care-l făcea să semene cu fotografiile lui Nietzsche. Îl privi pe Hal, de-a dreptul nedumerit!

— Ce dracu-i asta? spuse el.

— Câţiva muncitori m-au ales controlor, explică Hal pe un ton serios. Când vin vagonetele lor, am să controlez

greutatea.

— Tu, tinere, să te ţii departe de cântar! spuse Peters. Vorbea şi el tot pe un ton serios.

Aşa că viitorul controlor ieşi şi se aşeză pe trepte, aşteptând. Cântarul era un loc destul de circulat şi consideră că locul oferea tot atâta siguranţă ca oricare altul. Unii muncitori zâmbeau şi îi făceau cu ochiul când treceau spre lucru; câţiva găsiră prilejul să-i şoptească cuvinte de încurajare. Şi stătu toată dimineaţa ca un răzvrătit la poarta palatului unui mandarin chinez. Era o muncă plicticoasă, dar era încredinţat că o va putea suporta mai mult timp decât Compania.

§ 12. În cursul dimineţii, veni la el un cetăţean – era „Bud” Adams, un frate mai tânăr al judecătorului şi ajutorul lui Jeff Cotton. Bud era îndesat, roşu la faţă şi avea reputaţia că era iute de mână. Când îl văzu, Hal se ridică prudent.

— Hei, tu de colo, ai o telegramă la birou, spuse Bud.

— Pentru mine?

— Joe Smith te cheamă, nu?

— Da.

— Atunci e pentru tine.

Hal se gândi o clipă. N-avea cine să-i telegrafieze lui Joe Smith. Era doar un şiretlic ca să-l îndepărteze de acolo.

— Ce scrie în telegramă? întrebă el.

— De unde să ştiu eu? spuse Bud.

— De unde a sosit?

— Nici asta nu ştiu.

— Puteai să mi-o aduci aici, spuse Hal.

Celălalt căscă ochii mari. Asta nu mai era doar o revoltă, era o revoluţie.

— Da’ ce dracu-ţi închipui că sunt curierul cuiva? întrebă el.

— Compania nu predă telegramele? ripostă Hal politicos.

Bud se lupta cu impulsurile sale omeneşti în timp ce Hal îl urmărea atent. Nu se părea că cei care l-au trimis ca mesager i-au dat instrucţiuni precise căci îşi stăpâni mânia,

se întoarse şi plecă.

Hal îşi continuă paza. Îşi adusese micul dejun; era pregătit să mănânce singur – înţelegea riscurile la care s-ar fi expus oricine i-ar fi arătat simpatie. De aceea fu surprins când Johannson, suedezul cel uriaş, se aşează lângă el. Mai veni un muncitor mexican şi un miner grec. Revoluţia se întindea!

Hal era sigur că compania nu va lăsa lucrurile să meargă aşa. Şi într-adevăr, spre mijlocul după amiezii, şeful de la cântar veni afară şi îi făcu un semn.

— Ei, tu, vino încoace!

Şi Hal intră înăuntru.

„Casa cântarului” era un spaţiu deschis; dar într-o parte exista o uşă care dădea într-un birou.

— Pe aici, spuse omul.

Dar Hal rămase pe loc.

— Aici trebuie să stea controlorul, domnule Peters.

— Vreau să stăm de vorbă.

— Vă ascult, domnule.

Oamenii îl puteau vedea pe Hal şi el ştia că acesta era singurul lui mijloc de apărare.

Şeful intră din nou în birou; în clipa următoare, Hal văzu care fusese intenţia lor. Uşa se deschise şi ieşi Alec Stone.

Stătu o clipă, privindu-l pe aderentul său politic. Apoi se îndreptă spre el.

— Băiete, ai sărit peste cal, spuse el în şoaptă. Nu mă gândeam să mergi atât de departe.

— Asta nu-i ce gândeai dumneata, domnule Stone, răspunse Hal.

Şeful de abataj se apropie şi mai mult.

— Ce urmăreşti, băiete? Ce vrei să obţii cu asta?

Hal nu-şi plecă privirea.

— Să capăt experienţă, răspunse el.

— Te crezi deştept, băiete. Ai face mai bine să te opreşti aici şi să-ţi dai seama ce te aşteaptă. N-o să scapi aşa uşor, ştii doar, bagă-ţi bine în cap – n-o să scapi aşa uşor. Mai bine vino înăuntru să stăm de vorbă.

Se lăsă tăcerea.

— Ştii ce o să se întâmple, Smith? Izbucnesc aceste mici incendii – dar noi le înăbuşim. Ştim cum s-o facem şi avem şi aparatul necesar. Într-o săptămână-două, totul va fi uitat şi tu ce-ai să faci atunci? Nu înţelegi?

Cum Hal nu-i răspunse, vocea celuilalt coborî şi mai mult.

— Îţi înţeleg situaţia. Dă doar din cap, şi va fi de-ajuns. Le spui oamenilor că ai urmărit cântăririle şi că sunt exacte. Ei vor fi mulţumiţi şi noi doi putem să ne înţelegem altă dată.

— Domnule Stone, am înţeles oare bine că-mi oferiţi mită? spuse Hal foarte grav.

Într-o clipă, omul îşi pierdu stăpânirea de sine. Îşi vârî pumnul uriaş sub nasul lui Hal şi trase o înjurătură, Dar Hal nu-şi retrase nasul din zona periculoasă şi, pe deasupra pumnului, nişte ochi căprui, furioşi, îl priviră pe şeful de abataj.

— Domnule Stone, ar fi mai bine să înţelegeţi situaţia. Eu sunt absolut sincer în această chestiune şi nu cred că ar fi cazul să-mi răspundeţi cu violenţă.

O clipă sau două omul continuă să-l privească fix pe Hal; dar probabil că şi el, la fel ca Bud Adams, primise instrucţiuni. Se întoarse brusc pe călcâie şi o porni înapoi spre birou.

Hal stătu niţeluş să-şi revină. Apoi se îndreptă spre cântar. Pentru prima dată se gândi la o problemă dificilă – nu ştia cum funcţionează un cântar pentru cărbuni.

Dar nu i se dădu prilejul să înveţe. Şeful cântarului reapăru.

— Şterge-o de aici, amice, spuse el.

— Dar dumneata m-ai poftit înăuntru, remarcă Hal blând.

— Ei bine, acum te poftesc afară.

Astfel răzvrătitul îşi reluă paza la poarta palatului mandarinului.

§ 13. Când sirena sună sfârşitul zilei de muncă, Mike Sikoria se grăbi să vină la Hal să afle ce s-a mai întâmplat. Mike jubila, deoarece încă un număr de oameni veniseră la el şi se oferiseră să se alăture acţiunii de controlare a cântarului. Bătrânul nu era sigur dacă acest lucru se datora

puterii lui de convingere ca propagandist sau simpaticului tânăr american, ortacul său; dar în ambele cazuri el se simţea la fel de mândru. Sikoria îi dădu lui Hal un bileţel care îi fusese strecurat în mână şi în care acesta recunoscu scrisul lui Tom Olson. Organizatorul scria că toată lumea vorbea de controlorul de la cântar şi deci, din punct de vedere al propagandei, acţiunea putea fi socotită un succes, indiferent de măsurile pe care le vor lua patronii. El adăuga că în noaptea aceea câţiva oameni vor trebui să stea în preajma lui Hal, ca să aibă martori în cazul în care Compania va încerca să „însceneze ceva”. „Şi fiţi atenţi cu cei noi, adăuga el, unul sau doi din ei sunt cu siguranţă spioni.”

Hal şi Mike discutară programul pentru a doua noapte. Niciunul din ei nu mai dorea să doarmă din nou în aer liber – bătrânul slovac din cauza oaselor şi Hal pentru că văzu că acum îi urmăreau mai mulţi spioni. La Reminitsky discută cu câţiva din cei care îşi oferiseră sprijinul şi îi întreba dacă vor să-şi petreacă noaptea cu el în cabana lui Edstrom. Nimeni nu dădu înapoi de la această probă de sinceritate; îşi luară cu toţii păturile şi se îndreptară spre locul respectiv, unde Hal aprinse o lampă şi ţinu o şedinţă improvizată – şi ca din întâmplare – se ocupa şi cu o vânătoare de spioni!

Unul dintre noii veniţi era un polonez pe nume Wojecicowski; un asemenea nume, pe lângă al lui Zamierowski, îl făcu pe Hal să abandoneze orice încercare de a le spune polonezilor pe nume. „Woji” era un omuleţ cinstit, cu o faţă obosită, patetică. El îşi explică prezenţa spunând că nu mai voia să fie furat; va plăti şi el partea lui pentru un controlor la cântar şi dacă-l vor da afară n-au decât, să-i ia dracu, va pleca. După această declaraţie se înfăşură în pătură, se întinse pe podea şi începu să sforăie. Asta nu prea părea a fi comportarea unui spion.

Un altul era un italian, pe nume Farenzena; un cetăţean cu sprâncene negre şi un obraz sinistru care ar fi putut juca rolul negativ în orice melodramă. Stătea lângă perete şi vorbea cu un ton gutural, iar Hal îl privea cu multă

suspiciune. Nu era uşor să înţelegi engleza lui, dar în cele din urmă Hal reuşi să priceapă povestea pe care o spunea – era în dragoste cu o fetişcană şi această *fanciulla* îl ducea de nas. Se lămurise că era o cochetă şi nu merita să-şi bată capul cu ea, aşa că nu-i păsa dacă îl vor trimite jos în vale.

— Nu lupt pentru fată, lupt pentru un controlor la cântar! încheie el cu un mârâit.

Un alt voluntar era un muncitor grec, un tânăr vorbăreţ care stătuse cu Hal la micul dejun şi spusese că-l cheamă Apostolikas. Intră în vorbă cu Hal şi îi explică ce mult îl interesează planul obţinerii unui controlor la cântar; voia să ştie ce vor face, ce şanse de succes aveau, cine pornise acţiunea şi cine participa la ea. Răspunsurile lui Hal luară forma unor mici predici despre solidaritatea clasei muncitoare. De fiecare dată când cetăţeanul încerca să-l „tragă de limbă”, Hal îi explica importanţa actualei acţiuni pentru mineri, cum trebuie să stea alături unul de celălalt şi să se sacrifice pentru binele tuturor. După ce-i făcu, timp de o jumătate de oră, teorie abstractă, Apostolikas se lăsă păgubaş şi se îndreptă spre Mike Sikoria care, în urma unui semn făcut de Hal îi vorbi de „spărgătorii de grevă” şi de pedepsele groaznice pe care le aplică acestora muncitorii cinstiţi. Când în cele din urmă grecul obosi din nou şi se culcă pe podea, Hal se apropie de Mike şi îi şopti că probabil numele de botez al lui Apostolikas trebuie să fie Iuda!

§ 14. Bătrânul Mike adormi repede; Hal însă nu lucrase de câteva zile şi gânduri tulburătoare îl ţineau treaz. Stătea culcat de câteva ore când îşi dădu seama că cineva se mişcă prin cameră. Privind prin pleoapele întredeschise, la lumina unei lămpi ce ardea slab, observă cum unul dintre oameni se ridică şi rămase aşezat. La început nu fu sigur care din ei era, dar în cele din urmă îl recunoscu pe grec.

Hal stătea nemişcat şi, după vreun minut, mai aruncă o privire şi-şi văzu omul târându-se cu mâinile pe podea şi ascultând. Pe sub gene, Hal continua să privească, iar celălalt se ridică şi veni spre el în vârful picioarelor, călcând

cu grijă peste trupurile adormite.

Hal se strădui cât putu mai bine să respire ca în somn, lucru nu prea uşor cu omul aplecat peste el şi cu posibilitatea unei lovituri de cuţit. Riscă totuşi; după un timp care i se păru o veşnicie, simţi degetele care îl atingeau uşor, la şold. Se mişcară spre buzunarul hainei.

„Mă scotoceşte”, gândi Hal şi aşteptă crezând că mâna va porni şi spre alte buzunare. Dar după un timp care i se păru nesfârşit îşi dădu seama că Apostolikas se ridicase din nou îndreptându-se spre locul lui. Peste încă un minut se culcă şi în cabană se făcu linişte.

Hal duse mâna la buzunar şi îşi strecură degetele înăuntru. Atinse ceva şi recunoscu un teanc de bancnote.

„Aşadar, asta e! gândi el. O înscenare!” şi râse în sinea lui, amintindu-şi de copilărie – de un cufăr nenorocit cu cărţi de poveşti ale tatălui său. Le vedea aievea, cu scoarţele maronii, roase, şi pozele primitive: *Colecţia noroc şi curaj* de Horatio Alger; *Viaţă sau moarte, Gata oricând* etc. Cât de tare se emoţionase citind povestea băiatului de la ţară, care vine la oraş şi întâlneşte personajul negativ, care sparge casa de bani a stăpânului şi aruncă cheia în buzunarul eroului! Era clar că cineva, care avea legătură cu Compania Generală a Combustibilului îl citise pe Horatio Alger!

Hal îşi dădu seama că trebuia să scape cât mai repede de bancnotele acelea din buzunar. Se gândi să i le înapoieze lui „Iuda”, dar se hotărî să le păstreze pentru Edstrom care în curând avea să aibă nevoie de bani.

Îi acordă grecului o jumătate de oră ca să adoarmă, apoi făcu cu briceagul o gaură în podeaua de zgură şi îngropă banii cât putu mai bine. După aceasta, se târî în alt loc, se întinse şi continuă să reflecteze.

§ 15. Vor aştepta oare până dimineaţa sau vor veni curând? Înclină spre a doua ipoteză, aşa că abia de tresări când, mai târziu cu o oră, două, auzi clanţa întorcându-se. O clipă mai târziu cu un trosnet uşa se deschise larg fiind lovită puternic de un umăr.

Într-o secundă, odaia se animă. Unii săriră în picioare strigând; alţii şedeau zăpăciţi, încă pe jumătate adormiţi. Odaia era luminată de o lanternă electrica ţinută de unul dintre invadatori.

— Ăsta-i tipul! strigă o voce, pe care Hal o recunoscu imediat ca aparţinând lui Jeff Cotton, şeriful minei. Sus mâinile! Hei, Joe Smith!

Hal nu aşteaptă să vadă licărirea revolverului.

Urmă o tăcere. Întrucât piesa fusese înscenată pentru ceilalţi oameni, trebuia să li se dea răgazul să se trezească de-a binelea şi să-şi obişnuiască ochii cu lumina. Între timp, Hal stătea cu mâinile în sus. În spatele lanternei putea vedea chipul şerifului, al lui Bud Adams, Alec Stone, Jake Predovich şi încă alţi doi, trei.

— Ei, oameni buni, spuse Cotton în cele din urmă, voi sunteţi câţiva din cei care vor un controlor la cântar. Şi ăsta e omul pe care l-aţi ales. Aşa-i?

Nu veni niciun răspuns.

— Am să vă arăt ce fel de om este acesta. A venit la domnul Stone, aici de faţă şi i-a oferit să vă vândă.

— E o minciună, oameni buni, spuse Hal liniştit.

— A luat bani de la domnul Stone ca să vă vândă! insistă şeriful minei.

— E o minciună, spuse din nou Hal.

— Are banii asupra lui! strigă celălalt.

Hal strigă la rândul lui:

— Încearcă să însceneze ceva, băieţi! Nu vă lăsaţi păcăliţi!

— Tu să taci, îi comandă şeriful, am să vă arăt, spuse apoi către oameni. Cred că are banii la el acum. Jake, caută-l.

— Fiţi atenţi băieţi! exclamă Hal. Au să-mi pună ceva în buzunare. Apoi, către bătrânul Mike care înaintase furios.

— Nu-i nimic, Mike! Lasă-i în pace!

— Jake, scoate-ţi haina! ordonă Cotton. Suflecă-ţi mânecile. Arată mâinile.

În faţa oamenilor se desfăşura parcă un spectacol de prestidigitaţie. Evreul mărunţel îşi scoase haina şi îşi

suflecă mânecile până peste cot. Îşi arătă mâinile în faţa spectatorilor, întorcându-le pe o parte şi pe alta; apoi, cu mâinile întinse înainte se îndreptă încet spre Hal, ca un hipnotizator care voia să-l adoarmă.

— Fiţi atenţi! spuse Cotton. Are banii la el, ştiu eu.

— Uitaţi-vă bine! Dacă nu sunt acolo, îi vor pune, strigă Hal.

— Ţine mâinile sus, tinere, comandă şeriful. Daţi-vă la o parte de acolo! Aceste ultime cuvinte le adresă lui Mike Sikoria şi altor spectatori care se înghesuiau mai aproape, uitându-se peste umărul celorlalţi.

În acel moment, totul era foarte serios, dar mai târziu, când Hal îşi aminti scena, râse de mutra caraghioasă a lui Predovich care-l căuta prin buzunare ţinându-se cât se putea mai departe de el în aşa fel încât fiecare să poată vedea că banii au ieşit cu adevărat din buzunarul lui Hal. Predovich puse mâna mai întâi în buzunarele de la piept ale hainei apoi în buzunarul de la cămaşă. Avea nevoie de timp ca să creeze tensiunea!

— Întoarce-te, comandă Cotton; Hal se întoarse şi evreul îi scotoci buzunarele de la pantaloni. Scoase pe rând ceasul, pieptănul şi oglinda, batista; după ce le examină ţinându-le în sus, le lăsă să cadă pe podea. Când ajunse la portofelul lui Hal şi îl deschise se auzi un sâsâit.

Dar mulţumită lăcomiei Companiei, el nu avea în portofel decât ceva mărunţiş. Predovich îl închise şi-l aruncă pe podea.

— Aşteptaţi! N-a terminat! strigă maestrul de ceremonii. Trebuie să aibă undeva banii ăia! Te-ai uitat în buzunarele de la haină?

— Încă nu, spuse Jake.

— Caută bine! strigă şeriful; toţi întinseră gâtul curioşi, în timp ce Predovich se lăsă jos pe un genunchi şi băgă mâna întâi într-un buzunar al hainei şi apoi în celălalt.

Scoase din nou mâna şi descurajarea i se citea atât de clar pe obraz, încât Hal abia se putea ţine să nu râdă.

— Nu-i aici! declară el.

— Ce? strigă Cotton şi se uitară unul la celălalt.

Dumnezeule, s-a descotorosit de ei!

— N-am bani asupra mea, băieţi! spuse Hal. E o treabă pe care vor s-o însceneze împotriva noastră.

— I-a ascuns! strigă şeriful. Găseşte-i, Jake.

Apoi Predovich începu să scotocească din nou, cu grabă şi cu mai puţină grijă. Nu se mai gândea atât la spectatori cât mai ales la toţi banii ăia buni, risipiţi de pomană! Îl obligă pe Hal să-şi scoată haina şi rupse căptuşeala, îi descheie pantalonii şi îi pipăi, îşi băgă degetele în pantofii lui Hal.

Dar banii nu erau şi cei ce-l scotoceau se aflau într-un impas.

— A luat 25 de dolari de la domnul Stone ca să vă trădeze! declară şeriful. A reuşit să scape de ei cumva.

— Băieţi, strigă Hal, au trimis aici un spion şi i-au spus să pună banii la mine. În timp ce vorbea se uita la Apostolikas; îl văzu pe acesta tresărind şi dându-se îndărăt.

— Ăsta-i! E un spărgător de grevă! strigă bătrânul Mike. Pun rămăşag că are banii la el! Şi făcu o mişcare spre grec.

Şeriful îşi dădu seama că era momentul să tragă cortina asupra acestei drame.

— Destul cu prostiile, declară el. Aduceţi-l încoace pe omul ăla!

Într-o clipă, doi oameni din grup îl apucaseră pe Hal de mâini, un al treilea îl luă de gulerul cămăşii, înainte ca minerii să-şi poată da seama ce se întâmplă, ei îl împinseră pe prizonier afară din cabană.

Următorul sfert de oră a fost neplăcut pentru viitorul controlor la cântar. Afară, în întuneric, şeriful era liber să-şi manifeste furia, la fel şi Alec Stone. I-au aruncat înjurături, l-au lovit şi l-au îmbrâncit în timp ce mergeau. Unul din oamenii care îl ţineau, i-a răsucit braţul până când a urlat de durere; apoi l-au înjurat şi mai rău şi i-au spus să-şi ţină gura. Au mers repede de-a lungul străzilor întunecoase şi tăcute îndreptându-se spre biroul şerifului şi apoi sus în camera care servea drept închisoare în North Valley. Hal era destul de bucuros când l-au lăsat acolo, trântind în urma lor uşa de fier.

§ 16. Fusese o înscenare crudă şi prostească, dar Hal îşi dădu seama că era adaptată înţelegerii oamenilor pentru care era făcută. Dacă nu ar fi rămas treaz cu totul întâmplător, ar fi găsit banii asupra lui, iar a doua zi toată lumea ar fi auzit că a trădat. Bineînţeles că prietenii săi apropiaţi, membrii comitetului, n-ar fi crezut una ca asta, dar masa muncitorilor ar fi crezut şi astfel scopul vizitei lui Tom Olson la North Valley ar fi fost anihilat. Printre experienţele pe care avea să le trăiască, aceasta îi lăsase o impresie mereu vie; ea îi servea ca simbol pentru multe lucruri. Întocmai cum patronii încercaseră să-l păcălească pe el şi să-i distrugă influenţa asupra celor ce-l urmau, tot aşa, mai târziu, avea să-i vadă cum încercau să păcălească mişcarea muncitorească, să zăpăcească intelectualitatea ţării.

Acum Hal era în închisoare. Se duse la fereastră şi încercă gratiile – dar constată că erau construite pentru asemenea încercări. Apoi umblă pipăind prin întuneric, analizându-şi închisoarea şi constată că era o cuşcă de oţel între zidurile unei camere obişnuite. Într-un colţ se afla o bancă iar în celălalt o altă bancă puţin mai lată, cu o saltea pe ea. Hal citise câte ceva despre închisori – suficient ca să ocolească salteaua. Se aşeză pe banca goală şi începu să se gândească.

Fapt este că există o psihologie specială a celor deţinuţi în închisoare, la fel cum există o psihologie specială a celor care îşi îndoaie spinarea şi îşi rup mâinile încărcând vagonete cu cărbuni într-o galerie de cinci picioare înălţime; şi o psihologie cu totul diferită a acelora care trăiesc din munca minerilor. În închisoare ai mai întâi senzaţia că eşti un animal, latura animalică a fiinţei tale se accentuează, ura şi teama animalică sunt aduse la suprafaţă şi, nu poţi să scapi de dominaţia lor decât printr-un intens şi concentrat efort al gândirii. Aşa că, dacă eşti un om căruia îi place să gândească, în închisoare gândeşti mult; zilele sunt lungi şi nopţile şi mai lungi – ai timp pentru toate gândurile ce ţi-ar putea trece prin cap.

Banca era tare şi parcă devenea tot mai tare. Nu exista nicio poziţie în care să pară mai moale. Hal se sculă şi umblă puţin, apoi se culcă un timp, apoi se ridică şi se plimbă din nou; în tot acest timp se gândea şi în tot acest timp psihologia închisorii i se întipărea în minte.

Mai întâi se gândi la problema sa imediată. Ce-i vor face? Lucrul cel mai simplu era să fie scos afară din orăşelul minier şi astfel să scape de el; dar se vor mulţumi oare cu atât, în ciuda faptului că au fost traşi pe sfoară? Hal auzise vag de instituţia de origine americană care se numea „gradul trei”[21] dar nu avusese niciodată ocazia să se gândească la ea, ca la un lucru posibil să se întâmple în propria lui viaţă. Ce diferenţă e să te gândeşti la aşa ceva în asemenea condiţii!

Hal îi spusese lui Tom Olson că nu-şi va pune pielea la bătaie pentru organizarea unui sindicat, ci doar pentru a obţine un controlor la cântar; Olson râsese şi păruse mulţumit fiindcă-şi dăduse probabil seama că de fapt se va ajunge la acelaşi rezultat. Acum era clar că Olson ştia ce vorbea. Hal constată că gândurile lui nu mai erau tulburate de teama dominaţiei unei uniuni sindicale şi a tiraniei instructorilor teritoriali; dimpotrivă, începu deodată să dorească ca oamenii din North Valley să aibă un sindicat care să fie cât se poate de tiranic! În această transformare, deşi Hal nu-şi dădea seama de ea, el repeta o experienţă comună printre reformatori; mulţi dintre ei, care încep prin a fi susţinători moderaţi şi binevoitori ai unei mărunte idei de dreptate, devin, sub influenţa psihologiei închisorii, nişte revoluţionari înflăcăraţi şi hotărâţi. Byron spune:

„Spirit etern al minţii neîncătuşate,
Eşti mai măreaţa-n închisori, o, libertate![22]

Poetul continuă adăugând: „Când fiii tăi sunt ferecaţi în

[21] „Gradul trei”, denumire dată metodelor brutale poliţieneşti folosite pentru a obţine informaţii de la persoanele arestate (n.t.).

[22] Byron, *Prizonierul din Chillon,* traducere de Virgil Teodorescu, Clasicii literaturii universale, E.L.U., 1962.

lanţuri”, atunci „a libertăţii faimă purtată e pe aripile tuturor gândurilor”. În North Valley era aceeaşi situaţie ca şi la Chillon. Veniră zorile, iar Hal stătea la fereastra celulei sale şi auzea fluieratul sirenei, vedea muncitorii mergând la lucru, creaturi ale lumii subpământene, încovoiate de muncă, cu feţele palide, care păreau un şir de babuini în semiîntuneric. Le făcu semn cu mâna, iar ei se opriră, privindu-l şi răspunzându-i; îşi dădu seama că fiecare din oamenii aceştia se gândea la faptul că el era închis şi la motivul arestării sale – şi astfel psihologia închisorii li se transmitea şi lor. Dacă vreunul din ei nu avea încredere în sindicate sau se îndoia de necesitatea organizării în North Valley, această neîncredere şi îndoială începeau să se risipească.

Un singur lucru e deprimant în toată această poveste, se gândea Hal. De ce oare l-au lăsat patronii aici, în văzul tuturor, când ar fi putut foarte uşor să-l arunce într-o maşină şi să-l expedieze jos în Pedro înainte de a se lumina de ziuă? Era oare acesta un semn al dispreţului pe care-l nutreau faţă de sclavii lor? Contau oare pe faptul că imaginea prizonierului zărit la fereastră le va provoca nu indignare ci teamă? Oare nu cumva îi înţelegeau ei mai bine pe muncitorii lor decât viitorul controlor al cântarului? Îşi aminti de pesimismul lui Mary Burke în legătură cu ei şi îngrijorarea îi pătrunse în suflet; conformându-se întocmai regulilor psihologiei închisorii, luptă împotriva acestei îngrijorări. Ura Compania pentru cinismul ei, îşi încleşta pumnii şi scrâşnea din dinţi, în dorinţa de a le da patronilor o lecţie, de a le dovedi că muncitorii lor nu erau sclavi, ci oameni!

§ 17. Spre mijlocul dimineţii, Hal auzi paşi afară pe coridor, iar un bărbat, pe care nu-l cunoştea, deschise uşa cu gratii şi puse jos un vas cu apă şi o farfurie de tablă cu o bucată de pâine în ea. Când dădu să plece, Hal îi spuse:

— O clipă, te rog.

Celălalt se încruntă la el.

— Ai putea să-mi spui cam cât o să stau aici?

— Nu pot, răspunse bărbatul.

— Dacă e să stau închis, cred că am dreptul să ştiu ce acuzaţie mi se aduce, zise Hal.

— Du-te dracului! spuse celălalt, apoi trânti uşa şi ieşi pe coridor.

Hal se duse din nou la fereastră şi îşi petrecu timpul privind oamenii care treceau pe acolo. Grupuri de copii zdrenţăroşi se strânseră privind în sus la el, zâmbind şi făcându-i semne, până când jos apăru cineva şi îi goni.

Cu timpul, Hal flămânzi. Gustul pâinii goale devine repede searbăd şi apa nu i-l schimbă, totuşi Hal morfoli pâinea, bău apa şi ar mai fi vrut.

Ziua trecea încet; spre seară, paznicul veni din nou cu altă bucată de pâine şi altă cană cu apă.

— Ascultă-mă o clipă, spuse Hal când bărbatul se pregătea să plece.

— N-am ce să-ţi spun, zise omul.

— Am eu ceva să-ţi spun, insistă Hal. Am citit într-o carte – am uitat unde, dar era scrisă de un doctor – că pâinea albă nu conţine elementele necesare pentru hrănirea corpului omenesc.

— Nu mai spune! mormăi temnicerul. Şi ce-i cu asta?

— Vreau să spun că nu sunt dispus să trăiesc numai cu pâine şi apă, explică Hal.

— Şi ce ţi-ai dori?

Tonul sugera faptul că întrebarea era doar retorică; totuşi Hal o luă de bună.

— Dacă s-ar putea să primesc nişte friptură cu piure de cartofi...

Uşa celulei se trânti cu un zgomot al cărui ecou acoperi restul meniului acesta imaginar. Aşa că Hal şezu mai departe pe banca cea tare şi morfoli bucata de pâine, în timp ce prin minte i se perindau tot felul de gânduri iscate de starea sa de deţinut.

Când sună terminarea lucrului, se aşeză la fereastră şi văzu din nou grupurile de prieteni şi primi semnele lor discrete de încurajare. Apoi se lăsă întunericul şi începu o nouă veghe îndelungată.

Era târziu; Hal nu-şi dădea seama cât e de târziu, ci numai de faptul că toate luminile din orăşel erau stinse. Se gândi că va rămâne acolo peste noapte şi se instală pe podea cu braţul sub cap în loc de pernă şi aţipi, când deodată se auzi un zgomot ca un râcâit pe gratiile de la fereastră. Se ridică brusc şi auzi un nou zgomot, fără îndoială zgomotul făcut de hârtia ce foşneşte. Sări la fereastră şi la lumina slabă a stelelor distinse ceva care atârnă. Îl apucă, părea un carneţel obişnuit, din acelea folosite de stenografi, legat la capătul unei prăjini.

Hal se uită afară dar nu putu să vadă pe nimeni. Apucă prăjina şi o zgâlţâi, drept semnal; apoi auzi pe cineva şoptind şi recunoscu îndată glasul lui Rovetta.

— Hei, ascultă! Scrie-ţi de o sută de ori numele pe carnet. Mă întorc. Ai înţeles?

Ordinul era destul de curios, dar Hal îşi dădu seama că nu era timp de explicaţii. Răspunse da, rupse sfoara şi luă carnetul. De el era legat un creion înfăşurat la vârf cu o cârpă ca să-l apere.

Prăjina fu trasă înapoi, iar Hal se aşeză pe bancă şi începu să scrie de câte trei sau patru ori pe o pagină: „Joe Smith, Joe Smith, Joe Smith...” Nu e greu să scrii „Joe Smith”, chiar şi pe întuneric aşa că, în timp ce mâna i se mişca, mintea lui Hal era preocupată de acest mister. Era uşor de presupus că membrii comitetului n-aveau nevoie de autograful lui ca să-l distribuie ca amintiri; probabil că le trebuia pentru un scop deosebit de important, ca să răspundă la vreo nouă manevră a şefilor. Răspunsul la această ghicitoare nu întârzie să-i parvină; fiindcă în încercarea lor de a găsi banii asupra lui eşuase, şefii falsificaseră o scrisoare pe care o prezentau ca fiind scrisă de viitorul contrelor la cântar. Prietenii lui aveau nevoie de semnătură ca să infirme autenticitatea scrisorii.

Hal scria repede şi liber, cu o înfloritură generoasă; era sigur că scrisul său va fi cu totul altfel decât mâzgăleala unui tânăr muncitor pe care şi-o imaginează Alec Stone. Creionul zbura mereu, „Joe Smith”, „Joe Smith”, pagină după pagină, până fu sigur că dăduse câte o semnătură

pentru fiecare miner din orăşel şi începu să scrie şi pentru ajutoare. Apoi, auzind un fluierat afară, se opri şi sări la fereastră.

— Aruncă-l! şopti o voce şi Hal îl aruncă.

Văzu o umbră dispărând pe stradă, după care se făcu din nou linişte. Ascultă un timp, să vadă dacă nu şi-a trezit temnicerul; apoi se întinse pe bancă şi din nou îi trecură prin minte fel de fel de gânduri iscate de închisoare.

§ 18. Veniră zorile, sirena minei sună şi Hal se aşeză din nou la fereastră. De data aceasta observă că unii dintre mineri, în drum spre lucru, aveau în mână fâşioare de hârtie pe care le fâlfâiau anume ca el să le vadă. Trecu bătrânul Mike Sikoria, având în mână o grămadă de fâşiuţe de hârtie pe care le distribuiră tuturor celor care voiau să ia. Fără îndoială, i se atrăsese atenţia să facă acest lucru în secret, dar emoţia acestei situaţii îl depăşea; ţopăia ca un miel de primăvară şi flutura fâşiuţele spre Hal în văzul tuturor.

O asemenea comportare indiscretă primi răspunsul pe care-l cerea. În timp ce Hal privea, văzu un tip îndesat venind cu paşi mari de după colţ şi înfruntându-l pe bătrânul slovac speriat. Era Bud Adams, paznicul de la mină, care-şi ţinea pumnii tari încleştaţi şi tot trupul gata de atac. Mike îl văzu şi parcă fu lovit brusc de paralizie; umerii săi îndoiţi de muncă se plecară, iar mâinile îi căzură de-a lungul corpului cu degetele desfăcute; preţioasele fâşiuţe de hârtie se împrăştiară pe jos. Mike îl privea pe Bud ca un iepure fascinat, fără a schiţa nicio mişcare de apărare.

Hal apucă gratiile de parcă ar fi vrut să sară în apărarea prietenului său. Dar lovitura aşteptată nu veni; paznicul se mulţumi să-i arunce o privire fioroasă şi să-i dea bătrânului un ordin. Mike se aplecă şi ridică hârtiile, ceea ce îi luă ceva timp, întrucât nu era în stare, sau nu voia să-şi ia ochii de la paznic. Când le strânse pe toate în mână, veni un alt ordin şi el i le dădu lui Bud. După care se retrase cu un pas iar celălalt îl urmă, cu pumnii încă încleştaţi, gata în orice clipă să-l lovească. Mike se mai retrase cu un pas, şi cu încă

unul, încât amândoi dispărură din raza vizuală, după colţ. Oamenii care asistaseră la această mică dramă se întoarseră şi o luară din loc, iar Hal n-a aflat cum s-a terminat.

Câteva ore mai târziu, veni temnicerul lui Hal, de data aceasta fără pâine sau apă. Deschise uşa şi îi ordonă prizonierului să-l urmeze. Hal coborî scara şi intră în biroul lui Jeff Cotton.

Şeriful stătea la masa lui cu o ţigară de foi între dinţi. Scria şi continua să scrie până când temnicerul ieşi şi închise uşa. Atunci îşi răsuci scaunul turnant şi-şi puse picior peste picior, lăsându-se pe spate şi privind la tânărul miner cu salopeta lui albastră murdară, cu părul zburlit şi obrazul palid din pricina închisorii. Faţa aristocratică a şerifului arbora un zâmbet.

— Ei, tinere, te-ai distrat bine în orăşelul ăsta minier? întrebă el.

— Destul de bine, mulţumesc, răspunse Hal.

— Ţi-ai bătut joc de noi, ai? Apoi, după o pauză. Spune-mi, ce crezi că ai să obţii cu asta?

— Acelaşi lucru m-a întrebat şi Alec Stone. Nu cred că ar fi de vreun folos să explic. Mă îndoiesc că dumneavoastră credeţi în altruism mai mult decât crede Stone.

Şeriful îşi scoase ţigara din gură şi scutură scrumul. Figura îi deveni serioasă şi se făcu linişte în timp ce-l studia pe Hal.

— Eşti organizator sindical? întrebă el în cele din urmă.

— Nu, răspunse Hal.

— Eşti un om cu şcoală; nu eşti muncitor, asta o ştiu. Cine te plăteşte?

— Aţi văzut? Nu credeţi în altruism.

Celălalt dădu drumul unui rotocol de fum în cameră.

— Vrei pur şi simplu să pui Compania în încurcătură? Eşti un fel de agitator?

— Sunt un miner care vrea să fie controlor la cântar.

— Eşti socialist?

— Asta depinde de cum vor evolua lucrurile aici.

— Pe câte văd, eşti un tip inteligent. Am să joc cu cărţile

pe faţă ca să le poţi analiza. N-ai să fii controlor la cântar nici la North Valley, nici în vreun alt loc cu care are de a face Compania Generală de Combustibil. N-o să ai nici satisfacţia să pui Compania în încurcătură. Nici măcar n-o să te batem ca să facem un martir din tine. Noaptea trecută eram tentat s-o fac, dar mi-am schimbat părerea.

— Aţi putea să-mi schimbaţi şi mie vânătăile de pe braţ, sugeră Hal cu o voce plăcută.

— O să-ţi oferim să alegi între două posibilităţi, continuă şeriful fără a-şi ascunde un uşor sarcasm. Ori vei semna o hârtie în care vei admite că ai luat de la Alec Stone cei douăzeci şi cinci de dolari şi în acest caz te vom concedia şi vom încheia socoteala; ori vom dovedi că i-ai luat şi atunci te vom trimite la închisoare pe cinci sau zece ani. Ai înţeles?

Atunci când Hal se dusese să ceară funcţia de controlor la cântar, se aşteptase să fie alungat din orăşelul minier şi intenţionase să plece, considerând că îşi completase educaţia. Dar stând aici şi privind în ochii ameninţători ai şerifului, hotărî brusc că nu va părăsi North Valley. Voia să stea şi să vadă până unde merge puterea acestui „tâlhar” uriaş numit Compania Generală de Combustibil.

— Este o ameninţare serioasă, domnule Cotton, remarcă el. Faceţi deseori asemenea lucruri?

— Ori de câte ori suntem nevoiţi, fu răspunsul.

— Oricum, e o propunere nouă. Spuneţi-mi mai multe în legătură cu ea. Care va fi acuzaţia?

— Nu sunt sigur – o s-o lăsăm în grija juriştilor noştri. Poate o vom numi conspiraţie, poate şantaj. O să aibă ei grijă să fie ceva care cere o pedeapsă destul de lungă.

— Dar înainte de a-mi începe apărarea, mi-aţi permite să văd scrisoarea pe care se presupune că am scris-o?

— A, ai auzit de scrisoare, deci? zise şeriful ridicând din sprâncene uşor surprins. Scoase din birou o bucată de hârtie şi i-o înmână lui Hal, care citi:

„Drag domnu Stone, nu trebuie să vă necăjiţi despre controloru de chitare. Daţi mie 25 dolari şi eu am să am grijă. Al

vostru sincer, Joe Smith.”

După ce reţinu cuvintele scrisorii, Hal examină hârtia şi observă că duşmanii săi se osteniseră, nu numai să falsifice o scrisoare în numele lui ci să o şi fotocopieze şi să o tipărească. Fără îndoială că au transmis-o pentru difuzare în orăşel. Şi toate acestea în câteva ore! Era, cum spunea Olson, un sistem obişnuit de a chinui oamenii.

§ 19. Hal stătu un minut să analizeze situaţia şi în cele din urmă spuse:

— Domnule Cotton, ştiu mai multă ortografie decât atât. Şi scrisul meu e ceva mai legat.

Pe buzele crude ale şerifului apăru o urmă de zâmbet.

— Ştiu, răspunse el. Le-am comparat.

— Aveţi un bun serviciu secret!

— Înainte de a scăpa, tinere, vei descoperi că şi serviciul juridic este la fel de eficient.

— Într-adevăr, va trebui să fie; pentru că nu ştiu cum puteţi să nu ţineţi seama de faptul că sunt controlor de cântar, ales conform legii, şi că am în spatele meu un grup de oameni.

— Dacă pe asta te bazezi, să-ţi iasă din cap, replică Cotton. Nu mai ai niciun grup.

— A! V-aţi descotorosit de ei?

— Ne-am descotorosit de şefi.

— De cine?

— Unul e ţapul ăla bătrân, Sikoria.

— L-aţi îmbarcat?

— Da.

— Am văzut începutul afacerii ăştia. Unde l-aţi trimis?

— De asta să se ocupe serviciul vostru secret, zâmbi şeriful.

— Şi cine încă?

— John Edstrom a coborât să-şi înmormânteze soţia. Nu e pentru prima oară când predicatorul ăsta bătrân cu faţa ca aluatul ne-a produs necazuri, dar asta va fi ultima. O să-l găseşti la Pedro, probabil la azilul săracilor.

— Ba nu, răspunse Hal repede, şi o urmă de elan îi apăru în voce, n-o să trebuiască să se ducă imediat la azil. Ştiţi, tocmai i-am trimis douăzeci şi cinci de dolari.

Şeriful se încruntă.

— Aşa stau lucrurile!

Apoi, după o pauză:

— Ai avut deci banii asupra ta! Am crezut că păduchiosul ăla de grec a plecat cu ei!

— Nu. Valetul dumneavoastră a fost cinstit. Dar şi eu am fost. Ştiam că de ani de zile lui Edstrom i se trecea mai puţin la cântar, aşa că el era omul care avea dreptul la bani.

Bineînţeles, povestea aceasta era o minciună; banii mai erau încă îngropaţi în cabana lui Edstrom. Dar Hal dorea ca aceştia să ajungă în cele din urmă la bătrânul miner, iar între timp voia să-l îndepărteze pe Cotton de ei.

— Un şiretlic inteligent, tinere, zise şeriful. Dar o să-l regreţi înainte de a se termina totul. Asta mă face şi mai hotărât să te pun într-un loc de unde să nu ne mai poţi face niciun rău.

— Vreţi să spuneţi, la închisoare? Înţelegeţi că asta înseamnă un proces cu juraţi. Puteţi să obţineţi un juriu care să facă tot ce vreţi?

— Mi s-a spus că te-ai interesat de problemele politice ale districtului Pedro. Nu te-ai ocupat şi de sistemul nostru de jurii?

— Nu, n-am ajuns aşa de departe.

Şeriful începu să scoată din nou rotocoale de fum.

— Avem vreo trei sute de persoane pe listele de juraţi şi îi cunoaştem pe toţi. O să te afli în faţa unei boxe în care vor fi Jake Predovich ca preşedinte al curţii cu juri, trei funcţionari ai Companiei, doi din cârciumarii lui Alf Raymond, un proprietar de *ranch*[23] care are o ipotecă la banca Companiei şi cinci mexicani care habar n-au despre ce este vorba, dar care ţi-ar înfige un cuţit în spate pentru un pahar de whisky. Procurorul districtului este un politician

[23] *Ranch,* (engl.), crescătorie de cai sau vite în vestul Statelor Unite şi Canada.

care în discursuri ţine cu minerii iar în fapte ţine cu noi, în timp ce judecătorul Denton, de la tribunalul districtului, este partenerul legal al lui Vagleman, consilierul nostru şef. Înţelegi toate astea?

— Da, zise Hal. Am auzit de „imperiul lui Raymond”; mă interesa maşinăria. Aţi vorbit deschis despre ea!

— Vreau să ştii cui te împotriveşti. Nu noi am început lupta şi suntem gata să o încheiem fără scandal. Tot ce cerem este să repari prejudiciile pe care ni le-ai adus.

— Prin „a repara prejudiciile” înţelegeţi să mă dezonorez singur, să spun oamenilor că sunt un trădător?

— Exact, spuse şeriful.

— Cred că trebuie să stau jos în timp ce reflectez la această problemă, spuse Hal; luă un scaun şi îşi întinse picioarele aşezându-se comod, cu multă grijă. Banca aceea de sus este îngrozitor de tare, spuse ei şi zâmbi în bătaie de joc la şerif.

§ 20. Continuarea acestei conversaţii a avut loc într-un mod cu totul nou şi neaşteptat.

— Cotton, îmi dau seama că eşti un om cult, remarcă arestatul. Mi se pare că odată, pe vremuri, trebuie să fi fost ceea ce lumea numeşte un *gentleman.*

Şerifului i se urcă sângele în obraz.

— Du-te dracului! spuse el.

— Nu intenţionez să pun întrebări, continuă Hal. Înţeleg că s-ar putea să n-ai chef să-mi răspunzi. Vreau să-ţi spun că, fiind un fost *gentleman,* ai putea aprecia anumite aspecte ale acestui caz, care ar depăşi posibilităţile de înţelegere ale unui satrap de negri ca Stone, sau ale unui expert eficient cum e Cartwright. Un *gentleman* îl poate recunoaşte pe un alt *gentleman* chiar şi în haine de miner. Nu-i aşa?

Hal se opri ca să primească un răspuns, iar şeriful îi aruncă o privire prudentă.

— Presupun că da, zise el.

— Pentru început, un gentleman nu fumează fără să-i ofere şi celuilalt o ţigară.

Omul îi aruncă din nou o privire. Hal se gândi că o să-l trimită din nou dracului; dar în loc de asta, scoase un trabuc din buzunarul vestei şi i-l întinse.

— Nu, mulţumesc, zise Hal liniştit. Nu fumez. Dar îmi place să mi se ofere.

Urmă o pauză în care cei doi bărbaţi se măsurară reciproc.

— Cotton, începu cel arestat, dumneata mi-ai descris scena procesului meu. Dă-mi voie să continui cu povestirea în locul dumitale. Ai înjghebat cazul, ai în boxă juriul ales de dumneata şi la bară judecătorul ales de dumneata, iar procurorul ales de dumneata îşi face datoria; eşti gata să-ţi trimiţi victima la închisoare ca un exemplu pentru restul salariaţilor. Dar să presupunem că în momentul culminant al acţiunii descoperi că victima dumitale este o persoană care nu poate fi trimisă la închisoare?

— Nu poate fi trimisă la închisoare? repetă celălalt gânditor. Trebuie să-mi explici.

— Cu siguranţă că nu-i nevoie s-o fac pentru un om cu inteligenţa dumitale! Cotton, nu ştii că există oameni care nu pot fi trimişi la închisoare?

Şeriful trase câtva timp din trabuc.

— Sunt câţiva în ţinutul ăsta. Dar credeam că-i cunosc pe toţi, zise el.

— Nu ţi-a trecut niciodată prin minte că s-ar putea să fie câţiva în *statul* ăsta?

Urmă o tăcere îndelungată. Cei doi bărbaţi se priveau ochi în ochi; cu cât se priveau mai mult, cu atât Hal citea nesiguranţă pe faţa şerifului.

— Gândeşte-te cât de neplăcut ar fi! continuă el. Ai înscenat o întreagă dramă – la fel ca noaptea trecută – numai că pe o scenă mai mare, în faţa unui public mai important; şi când colo, la *dénouement*[24], constaţi că în loc să te justifici în faţa muncitorilor din North Valley, te-ai condamnat singur în faţa cetăţenilor statului. Ai arătat întregii comunităţi că încălcaţi legea; ba mai rău, ai arătat că sunteţi nişte măgari!

[24] Deznodământ (fr.).

De data aceasta şeriful îl privi atât de lung încât i se stinse ţigara. Între timp, Hal se lăfăia pe scaunul lui şi îi zâmbea straniu. Se părea că o transformare are loc sub ochii şerifului; „salopeta” de miner cădea de pe trupul lui Hal şi în locul ei apărea un costum de seară!

— Cine naiba eşti? strigă omul.

— Ei, asta-i! râse Hal. Te mândreşti cu eficienţa departamentului serviciului secret! Pune-i să se ocupe de problema asta. Un tânăr de douăzeci şi unu de ani, înălţimea cinci picioare şi zece *inci,* greutate una sută cincizeci şi doi de funzi, ochi căprui, părul castaniu puţin ondulat, maniere elegante, place femeilor – cel puţin aşa scriu ştirile mondene – dispărut de la începutul lui iunie, se presupune că vânează capre de munte în Mexic. După cum ştii, Cotton, în stat nu există decât un singur oraş care are o „societate” şi în acest oraş sunt doar douăzeci şi cinci sau treizeci de familii care contează. Pentru un departament al serviciului secret ca cel al „Companiei Generale de Combustibil” este un lucru mult prea uşor.

Se făcu din nou linişte, până ce Hal rupse tăcerea.

— Supărarea dumitale este un tribut al perspicacităţii dumitale. Compania are într-adevăr noroc că unul din şerifii ei este un fost *gentleman.*

Din nou celălalt roşi.

— Dumnezeule! spuse, pe jumătate către el însuşi; şi apoi, cu un ultim efort de a rezista mistificării: Glumeşti!

— „Gluma”, cum o numeşti dumneata, este una din ocupaţiile favorite ale societăţii, Cotton. O bună parte a relaţiilor dintre noi sunt formate din aşa ceva, cel puţin între cei tineri.

Brusc, şeriful se ridică.

— N-ai vrea să te duci sus pentru câteva minute? întrebă el.

Hal nu putut să-şi reţină râsul.

— Ba tare n-aş vrea. Am stat la regim de pâine şi apă treizeci şi şase de ore şi mi-ar face mare plăcere să ies şi să respir niţel aer proaspăt.

— Dar trebuie să te trimit sus, zise celălalt nemulţumit.

— Asta-i altceva, replică Hal. Dacă mă trimiţi, mă duc, dar te priveşte. M-ai ţinut aici fără drept legal, fără vreo acuzaţie împotriva mea, şi fără să-mi dai posibilitatea să mă văd cu un avocat. Dacă nu greşesc, eşti răspunzător din punct de vedere penal pentru asta, iar Compania este răspunzătoare civil. Bineînţeles, asta-i treaba dumitale. Voiam doar să-ţi arăt clar poziţia mea – mă întrebi dacă n-aş vrea să mă duc sus; răspund că n-aş vrea chiar deloc.

Şeriful stătu o clipă, mestecându-şi nervos trabucul stins. Apoi se duse la uşă.

— Hei, Gus, strigă el.

Temnicerul lui Hal apăru, Cotton îi şopti ceva şi acesta plecă din nou.

— I-am spus să-ţi aducă ceva de mâncare, poţi să stai aici şi să mănânci. Aşa-ţi convine mai bine?

— Depinde, spuse Hal, profitând cât mai mult de această situaţie. Mă inviţi în calitate de prizonier al dumitale sau de oaspete?

— Hai, termină! spuse celălalt.

— Trebuie să-mi cunosc poziţia. Va fi de importanţă pentru avocaţii mei.

— Fii oaspetele meu, zise şeriful.

— Dar după ce un oaspete a mâncat, e liber să plece dacă o doreşte!

— Am să-ţi fac cunoscut acest lucru înainte de a termina!

— Grăbeşte-te. Eu mănânc repede.

— Îmi promiţi că nu pleci mai înainte?

— Chiar dacă o fac, răspunse Hal râzând, nu mă voi duce decât la locul meu de muncă. Poţi să mă cauţi la cântar, Cotton.

§ 21. Şeriful ieşi şi peste câteva minute temnicerul se întoarse cu o mâncare ce contrasta uimitor cu cea pe care o servise mai înainte. Pe o tavă era şuncă rece, câteva ouă fierte, salată de cartofi şi o ceaşcă de cafea cu cornuri şi unt.

— Da, da, spuse Hal cu un aer de superioritate. E chiar mai bun decât friptură cu piure de cartofi!

Stătu şi privi, fără să se ofere să dea ajutor, în timp ce celălalt făcea loc tăvii pe masă, în faţa lui. Apoi omul ieşi iar Hal începu să mănânce.

Înainte de a termina de mâncat, şeriful se întoarse. Se aşeză în scaunul lui turnant şi părea că gândeşte. Între îmbucături, Hal se uita la el şi îi zâmbea.

— Cotton, zise el, ştii că nu există o probă mai sigură a bunei creşteri decât felul cum mănânci. Observi că nu mi-am pus şervetul la gât cum ar fi făcut Alec Stone.

— Te observ, răspunse şeriful.

Hal aşează cuţitul şi furculiţa alături de farfurie.

— Omul dumitale a uitat bolul de spălat mâinile, remarcă el. Dar nu te necăji. Poţi să-l suni acum să vină să ia tava.

Şeriful îşi folosi glasul în loc de clopoţel şi temnicerul sosi.

— Din păcate, când m-au percheziţionat noaptea trecută, oamenii dumitale mi-au pierdut portofelul şi nu am bani să-i dau bacşiş ospătarului.

„Ospătarul” îi aruncă lui Hal o privire de parcă ar fi vrut să-l muşte; dar şeriful rânji.

— Fă curat, Gus, şi închide uşa.

Apoi Hal întinse picioarele şi se făcu din nou comod.

— Trebuie să recunosc că-mi place mai mult să fiu oaspetele dumitale decât prizonierul dumitale!

Urmă o pauză.

— Am discutat cu domnul Cartwright, începu şeriful. N-am de unde să ştiu câtă păcăleală este în ce mi-ai spus, dar este destul de evident că nu eşti miner. S-ar putea să fii un fel de agitator modern, dar să fiu al naibii dacă am văzut vreodată un agitator cu maniere elegante. Presupun că ai fost crescut într-o familie bogată; dar, dacă e aşa, nu pot pricepe în niciun chip de ce vrei să faci treburi din astea.

— Spune-mi, Cotton, ai auzit vreodată de *ennui*[25]*?* spuse Hal.

— Da, dar nu eşti cam tânăr ca să te plângi de aşa ceva?

— Presupune că i-am văzut pe alţii suferind de boala asta şi am vrut să încerc un alt mod de viaţă decât al lor?

[25] Plictiseală (fr.).

— Dacă eşti ceea ce pretinzi, ar trebui să fii încă la colegiu.

— Mă întorc la toamnă pentru ultimul an.

— La ce colegiu?

— Văd că tot n-ai încredere! zise Hal şi zâmbi.

Apoi, pe neaşteptate, cu spiritul pe care îl pot da doar taberele de studenţi sub clar de lună şi privilegiile, cântă:

Vesel tip era Regele-Cărbune
Vesel mai era
Îşi făcuse-o şcoală cum nu-i alta-n lume
Pentru noi, hura!

— Ce şcoală e asta? întrebă şeriful.

Şi Hal cântă din nou:

Hai cu mine-n noapte sub raze de lună,
Haide, Liza-Ann
Şi-o să-ţi cânt un cântec ce-l ştiu eu anume
Despre Harrigan!

— Mai sunt mulţi ca tine la Harrigan? întrebă şeriful la sfârşitul concertului.

— Un grup mic – suficient ca să fermenteze toată grămada.

— Şi asta-i ideea voastră despre vacanţă?

— Nu, nu-i vacanţă; e un curs de vară de sociologie practică.

— Înţeleg! zise şeriful şi zâmbi fără să vrea.

— Anul trecut i-am lăsat pe profesorii de economie politică să-şi expună teoriile lor. Dar teoriile nu prea corespund cu faptele. Mi-am spus atunci că trebuie să le verific. Cunoşti poate şabloanele: individualism, *laissez faire*[26], libertatea cuvântului, dreptul fiecărui om de a lucra pentru cine îi place. Şi aici vezi cum acţionează teoriile: un

[26] *Laisser faire, laissez passer,* deviza liber schimbismului, curent în politica economică a burgheziei industriale, caracterizat prin faptul că reclamă libertatea comerţului şi neamestecul statului în treburile întreprinzătorilor capitalişti.

şerif cu un zâmbet crud pe faţă şi cu un revolver la şold, calcă legile mai repede decât poate un guvernator să le semneze.

Şeriful hotărî brusc că a făcut destulă „conversaţie de salon”. Se ridică în picioare să tranşeze scurt problema.

— Dacă nu te deranjează, tinere, să revenim la treburile noastre! spuse el.

§ 22. Făcu un tur prin cameră şi apoi se opri în faţa lui Hal. Stătea cu mâinile băgate în buzunare, cu o oarecare graţie care nu se potrivea cu ocupaţia lui. Era un diavol frumos, gândea Hal, în ciuda gurii sale ameninţătoare şi a aparentelor semne de desfrâu.

— Tinere, începu el cu un nou efort de a fi amabil, nu ştiu cine eşti, dar eşti inteligent; ai stăpânire de sine şi te admir. Aşa că vreau să uităm toată povestea şi să te las să te întorci să-ţi termini cursurile la facultate.

Hal studia zâmbetul plin de grijă al celuilalt.

— Cotton, spuse el în cele din urmă, vreau să înţeleg propunerea. Nu mai trebuie să spun că am luat banii ăia?

— Nu, o să te absolvim de asta.

— Şi n-o să mă trimiteţi la zdup?

— Nu. Nici n-am avut intenţia s-o fac. Am încercat doar să te bag în sperieţi. Tot ceea ce îţi cer este să o ştergi şi să lăsăm oamenii să uite.

— Şi eu, cu ce m-aleg din asta, Cotton? Dacă aş fi vrut să fug, aş fi putut s-o fac oricând în aceste opt, zece săptămâni.

— Da, desigur, dar acum e cu totul altceva. Acum treaba mă priveşte pe mine.

— Să nu te mai privească! exclamă Hal. Vrei să scapi de mine şi ai vrea s-o faci fără zgomot. Dar nu poţi, aşa că las-o baltă.

Celălalt privea uimit.

— Vrei să spui că ai de gând să stai aici?

— Exact.

— Tinere, m-am săturat! Nu mai am timp să mă joc. Nu-mi pasă cine eşti, nu-mi pasă de ameninţările taie. Sunt

şeriful acestui orăşel minier şi slujba mea este să menţin ordinea. Am spus că ai să pleci!

— Dar Cotton, ăsta este un oraş! Am dreptul să merg pe stradă – exact cum ai şi tu!

— N-o să-mi pierd timpul cu discuţiile. Am să te bag într-o maşină şi am să te conduc jos în Pedro.

— Să presupunem că mă duc la procurorul districtului şi îi cer să te dea în judecată.

— O să râdă de tine.

— Să presupunem că mă duc la guvernatorul statului?

— O să râdă şi mai tare.

— Foarte bine, Cotton; poate că ştii ce faci; dar mă întreb – mă întreb cât de sigur te simţi. Nu ţi-a trecut niciodată prin gând că superiorilor tăi s-ar putea să nu le placă aceste măsuri de mână forte pe care le iei?

— Superiorii mei? La cine te referi?

— Există un om în statul ăsta pe care trebuie să-l respecţi – deşi îi dispreţuieşti pe procurorul districtului şi pe guvernator. Ăsta-i Peter Harrigan.

— Peter Harrigan? repetă celălalt ca un ecou, apoi izbucni în râs. Eşti un băiat vesel!

Hal continuă să-l măsoare fără să se clintească.

— Mă întreb dacă eşti atât de sigur! O să fie de acord cu tot ce ai făcut?

— Va fi! zise celălalt.

— Cu felul în care te porţi cu muncitorii? Ştie că dai mai puţin la cântar?

— Pe naiba! spuse celălalt. De unde crezi că are banii pentru universitatea voastră?

Urmă o pauză; în cele din urmă, şeriful întrebă sfidător:

— Ai găsit ce-ai căutat?

— Da, replică Hal. Bineînţeles, m-am gândit tot timpul, dar e greu să-i convingi pe ceilalţi oameni. Bătrânul Peter se deosebeşte de toţi lupii ăştia din nord, ştii, e un înalt prelat pios.

Şeriful zâmbi rânjind.

— Atât timp cât există oi, vor fi şi lupi în piele de oaie, spuse el.

— Înţeleg, zise Hal. Şi dumneata îi laşi să se hrănească cu miei!

— Dacă un miel e destul de naiv ca să se lase prostit de pielea asta veche şi roasă, merită să fie mâncat.

Hal studia chipul cinic din faţa lui.

— Cotton, spuse el, păstorii au adormit, dar câinii păzitorilor latră. Nu i-ai auzit?

— N-am observat.

— Ei latră mereu! O să-i scoale pe păstori! Au să salveze oile!

— Religia nu mă interesează; nici a ta, nici a bătrânului Peter, spuse celălalt plictisit.

Deodată, Hal se ridica în picioare.

— Cotton, spuse el, locul meu este în turmă! Mă întorc la slujba mea de la cântar! Şi o porni spre uşă.

§ 23. Jeff Cotton îi tăie calea.

— Opreşte-te, strigă el.

Dar Hal nu se opri.

— Hei, tinere! strigă şeriful. Nu merge prea departe cu gluma asta! Şi sări la uşă chiar înaintea prizonierului său. Mâna i se îndreptă spre şold.

— Scoate-ţi revolverul, Cotton, zise Hal; şi cum şeriful îl ascultă, adăugă: Acum am să mă opresc. Pe viitor, dacă te voi asculta, o voi face numai sub ameninţarea revolverului.

Gura şerifului părea ameninţătoare.

— S-ar putea să constataţi că în ţara asta nu este o mare pauză între scoaterea revolverului şi împuşcătură!

— Ţi-am explicat atitudinea mea. Ce ordine dai? replică Hal.

— Vino înapoi şi şezi pe scaunul ăsta.

Hal se aşează, şeriful se duse spre masa lui şi ridică telefonul.

— Numărul şapte, spuse el şi aşteptă o clipă. Tu eşti, Tom? Adu maşina aici.

Puse receptorul în furcă şi urmă o tăcere; în cele din urmă. Hal întrebă:

— Mă duc la Pedro?

Nu primi răspuns.

— Văd că te-am călcat pe nervi, spuse Hal. Dar cred că nici nu ţi-a trecut prin gând că noaptea trecută m-aţi lăsat fără bani. Am de asemeni un cont cu Compania, nu primesc ceva bani pentru munca mea? Cum stau lucrurile?

Şeriful ridică telefonul şi ceru alt număr.

— Alo, Simpson. Aici e Cotton. Să-i faci calculele lui Joe Smith, ajutor la numărul doi şi să-mi trimiţi banii. Vezi şi contul lui de la prăvălie; repede, aşteptăm. Pleacă acum, imediat.

Puse din nou receptorul în furcă.

— Spune-mi, şi pentru Mike Sikoria v-aţi străduit atât? zise Hal.

Tăcere.

— Permite-mi să fac o sugestie, când îmi daţi ce mi se cuvine, o parte să fie în bonuri. Vreau să am o amintire.

Tăcere în continuare.

— Ştii că există o lege împotriva plăţii salariilor în bonuri, insistă prizonierul chinuitor.

Şeriful era îmboldit să spună ceva.

— Nu plătim în bonuri.

— Ba da, omule. Doar o ştii!

— O facem când mi se cer banii înainte.

— Legea spune că trebuie să le plătiţi de două ori pe lună, şi voi nu faceţi aşa. Le plătiţi o dată pe lună, şi între timp, dacă au nevoie de bani, le daţi această imitaţie de bani!

— Dacă ei sunt mulţumiţi, ce-ţi pasă ţie?

— Şi dacă nu-s mulţumiţi, îi îmbarcaţi în tren şi îi scoateţi afară?

Şeriful tăcea, bătând nerăbdător cu degetele în masă.

Hal începu din nou:

— Cotton, eu vreau să-mi fac educaţia, aş vrea să-mi explici ceva – o problemă de psihologie umană. Când un om acceptă o înţelegere ca aceasta, ce-şi spune în sinea lui despre ea?

— Tinere, să mă ierţi, dar ai început să devii plictisitor, zise şeriful.

— Păi avem înaintea noastră o călătorie cu maşina! Doar n-o să tăcem tot drumul!

După un moment, adăugă cu un ton linguşitor:

— Vreau să învăţ cu adevărat. Ai putea fi în stare să mă câştigi de partea ta.

— Nu! spuse Cotton prompt. Nu fac eu una ca asta!

— De ce nu?

— Pentru că nu mă pot lua la întrecere cu tine pe distanţă mare. V-am auzit eu pe voi agitatorii şi mai înainte, sunteţi toţi la fel; credeţi că lumea e condusă cu vorbăria, dar nu-i aşa.

Hal îşi dădu seama că nu va ajunge nicăieri în duelul acesta cu şeriful. Făcuse toate eforturile să obţină, ceva; argumentase, ameninţase, îşi bătuse joc, ba îi şi cântase! Dar şeriful urma să-l dea afară, şi asta era totul.

Hal continuase disputa pur şi simplu pentru că trebuia să aştepte maşina, şi pentru că suportase jigniri şi trebuia să-şi reverse supărarea şi nemulţumirea. Acum însă se oprise brusc din discuţie. Îi atrăseseră atenţia cuvintele şerifului: „Credeţi că lumea este condusă cu vorbăria!” Astea erau cuvintele pe care le folosea mereu fratele lui! Şeriful mai spusese de asemenea: „Voi agitatorii!” Ani de zile aceasta fusese una din mustrările pe care Hal le auzise de la fratele său. „Ai să devii unul din agitatorii ăia!” Hal îi răspundea cu o încăpăţânare copilărească: „Nu-mi pasă!” Şi acum, aici, şeriful îl numea agitator, fără scuze şi fără îngăduinţă faţă de rudele de sânge.

Repetă cuvintele: „Asta mă supără la voi agitatorii – veniţi aici şi încercaţi să aţâţaţi oamenii”...

Aşadar asta era Hal pentru cei de la Compania Generală de Combustibil.

Venise aici cu intenţia să fie spectator, să stea pe puntea vaporului şi să privească în jos spre oceanul mizeriei sociale. Analizase cu atâta grijă fiecare pas înainte de a-l face! Încercase pur şi simplu să fie controlor la cântar, nimic mai mult! Îi spusese lui Tom Olson că nu voia să se alăture sindicatelor; nu avea încredere în organizatorii sindicali şi în agitatorii de tot felul, persoane oarbe,

iresponsabile, care umblau să aţâţe pasiuni periculoase. Începuse să-l admire pe Tom Olson, dar acest lucru îi îndepărtase doar parţial prejudecăţile; Olson era doar unul dintre agitatori, nu toţi la un loc!

Dar toată consideraţia lui faţă de companie nu contase deloc; întocmai ca şi eforturile lui de a-l convinge pe şerif că făcea parte din clasa celor avuţi. În ciuda „manierelor elegante” ale lui Hal, şeriful îi spusese: „Voi agitatorii!” După ce îl judeca? se întreba Hal. Oare ajunsese el, Hal Warner, să arate ca una din aceste persoane oarbe şi iresponsabile? Era timpul să se analizeze!

Oare îl schimbaseră într-atât cele două luni de „muncă murdară” în măruntaiele pământului? Această idee trebuia să fie supărătoare pentru cineva care a fost un favorit al doamnelor! Vorbea oare ca ei?... ei care „sărutase piatra din Bharney”! Şeriful spusese că „ţine la drum lung!” Într-adevăr, vorbise mult, dar la ce se putea aştepta, după ce-l închisese în închisoare două nopţi şi o zi, singur cu nemulţumirile lui la care să reflecteze! În felul acesta, au fost oare creaţi agitatorii adevăraţi, aruncându-i în închisoare ca să reflecteze la nemulţumirile lor?

Hal îşi reaminti de gândurile lui din închisoare. Era acrit, nu-i păsa dacă la North Valley dominau sindicatele. Dar toate acestea nu erau decât o stare de spirit, la fel ca şi răspunsul către fratele său; era psihologie de închisoare, o parte a cursului lui de vară de sociologie practică. O înlăturase, dar se pare că impresionase mai adânc decât îşi dăduse seama. Îi schimbase aspectul psihic! Îl făcuse să arate şi să vorbească întocmai ca un agitator! Îl făcuse să fie „iresponsabil”. E „orb”!

Da, asta era! Toată această mizerie, ignoranţă, boală, această ticăloşie şi oprimare, această mutilare a trupului şi sufletului oamenilor în minele din America – toate acestea nu existau – totul era o halucinaţie a unei minţi „iresponsabile”! O dovedeau mărturiile unei lumi întregi! Şeriful, fratele lui şi lumea întreagă nu puteau fi „orbi”! Dacă le vorbeai de aceste condiţii, dădeau din umeri, te numeau „visător”, „excentric”, spuneau că „ai sărit de pe

linie”, sau se supărau şi deveneau acri şi te înjurau; spuneau „voi, agitatorii!”

§ 24. Şeriful din North Valley era atât de „agitat” încât nu-şi găsea locul pe scaunul său. Îl năpădise amintirea tuturor neplăcerilor pe care le întâmpinase în cariera sa tulbure. Începu să măsoare camera în lung şi în lat şi să vorbească fără a se sinchisi dacă Hal îl ascultă sau nu.

— Un orăşel plin de străini păduchioşi! Nu înţeleg nicio limbă civilizată, au o singură idee pe lumea asta, să se sustragă cât pot de la muncă, să-şi umple vagonetele cu ardezie şi pietre, să arunce vina pe alţii şi să se ducă să se umfle de băutură. Nu lucrează cinstit, nu luptă cinstit, luptă cu cuţitul în spate! Şi voi agitatorii, cu simpatia voastră faţă de ei – la ce naiba mai vin în ţara asta dacă nu le place mai mult decât în ţara lor?

Hal auzise întrebarea asta şi mai înainte, dar cum tot trebuiau să aştepte maşina şi fiind sigur acum că este agitator avea de gând să le facă toate necazurile posibile!

— Motivul este destul de clar, zise el, Compania Generală de Combustibil foloseşte în străinătate agenţi care le vorbesc oamenilor despre salariile minunate pe care le vor avea în America, nu-i aşa?

— Şi le au, nu? De trei ori pe atât cât au la ei acasă!

— Da, dar cu asta n-au rezolvat nimic. Mai există un lucru pe care Compania Generală de Combustibil nu-l menţionează şi anume: costul vieţii e mai mare decât salariul. Apoi, mai sunt lăsaţi să creadă că America este o ţară a libertăţii; vin cu speranţa de a avea mai mult noroc ei şi copiii lor; dar dau de un şerif care stă prost cu geografia şi care crede că Munţii Stâncoşi sunt undeva prin Rusia!

— Cunosc eu felul ăsta de a vorbi! exclamă celălalt. Când eram mic, am învăţat să flutur steagul înstelat. Dar ascultă ce-ţi spun, ai de condus o mină şi nu-i acelaşi lucru cu organizarea sărbătoririi de 4 iulie. Nişte popi au făcut o lege să nu se lucreze duminica, şi ce-a ieşit din asta? Au la dispoziţie treizeci şi şase de ore în care să se îmbete şi luni nu mai pot lucra!

— Cu siguranţă că există un remediu, Cotton! Ce s-ar întâmpla în cazul când Compania ar refuza să mai închirieze clădiri cârciumarilor?

— Doamne sfinte! Crezi că n-am încercat şi asta? Se duc jos la Pedro pentru băutură şi aduc cât pot să care – în ei şi pe deasupra. Şi dacă îi oprim şi de la asta, atunci muncitorii noştri se duc la altă mină unde pot să-şi cheltuiască banii după bunul lor plac. Nu, tinere, când ai o asemenea turmă, trebuie să o mâni! E nevoie de o mână forte – de un om ca Peter Harrigan. Dacă vrem să avem cărbuni, dacă vrem ca industria să meargă înainte, dacă vrem să fie progres...

— Şi asta face parte din cântecul nostru! râse Hal, întrerupând discursul şerifului.

Tipul ăsta vesel îşi punea-n mişcare
Mina, ce lucra
Zi de zi, să-i umple pipa şi castronul,
Pentru şcoala sa!

— Da, mormăi şeriful. E uşor pentru voi, tinerii eleganţi, să faceţi versuri în timp ce trăiţi din belşug pe banii bătrânului. Dar cu asta n-aţi făcut nimic. Sunteţi voi tinerii studenţi gata să preluaţi munca lui? Sau toţi politicienii ăia democraţi, care vin aici, vorbesc prosteşte despre libertate, fac legislaţia muncii pentru străinii ăştia...

— Încep să înţeleg, spuse Hal. Obiectezi împotriva politicienilor care fac legile te îndoieşti de argumentele lor şi atunci refuzi să le dai ascultare. Dar de ce nu mi-ai spus mai devreme că eşti anarhist?

— Anarhist? strigă şeriful. Eu un anarhist?

— Asta e un anarhism în fond, nu-i aşa?

— Doamne, dumnezeule! Asta e culmea! Vii aici şi aţâţi oamenii – agitator sindical, sau ce-i mai fi – şi doar ştii că primul gând al acestor oameni când scapă de sub pază este să pună dinamită în puţuri şi să dea foc clădirilor!

— Fac aşa ceva? Tonul lui Hal era plin de surprindere.

— N-ai citit ce-au făcut la ultima mare grevă? Bătrânul predicator, John Edstrom, ar putea să-ţi spună. El era unul

din grup.

— Nu, greşeşti, zise Hal. Edstrom are cu totul altă filozofie. Au făcut-o alţii, fără îndoială. Şi întrucât am fost aici, pot să le înţeleg în întregime punctul de vedere. Când au dat foc clădirilor, au făcut-o cu gândul că dumneata sau Alec Stone aţi putea fi înăuntru.

Şeriful nu zâmbi.

— Ei vor să distrugă proprietatea, continuă Hal, pentru că nu văd alt mijloc de a pedepsi tirania şi lăcomia proprietarilor. Dar, să presupunem că cineva le-ar băga în cap o altă idee; să presupunem că cineva le-ar spune: „Nu distrugeţi proprietăţile – luaţi-le!”

Celălalt se zgâi.

— Luaţi-le! Aşadar asta-i părerea dumitale despre moralitate.

— Ar fi mult mai morală decât metoda prin care le-a obţinut la început Peter.

— Ce metodă? întrebă şeriful cu oarecare indignare. Le-a plătit la preţul pieţii, nu?

— A plătit preţul pieţii pentru politicieni. Am cunoscut în Western City o doamnă care era împuternicit şcolar când el cumpăra terenuri şcolare de la stat – terenuri despre care se ştia că au cărbune. Plătea trei dolari pe un acru şi toată lumea ştia că valorau trei mii.

— Păi, zise Cotton, dacă nu-i cumperi pe politicieni, te trezeşti într-o bună dimineaţă că i-a cumpărat altcineva. Dacă ai o proprietate, trebuie să ţi-o aperi.

— Cotton, spuse Hal, îi vinzi bătrânului Peter timpul tău – dar poţi să-ţi păstrezi o parte din inteligenţă. E destul să te uiţi la statele tale de plată lunare ca să-ţi dai seama că şi tu eşti un sclav salariat, nu cu mult mai bine decât minerii pe care îi dispreţuieşti.

Celălalt zâmbi.

— Admit, salariul meu ar putea să fie mai mare; dar m-am gândit la asta şi cred că o duc mai bine decât voi agitatorii. Sunt câinele din frunte şi am de gând să stau în frunte.

— Cu punctul ăsta de vedere asupra vieţii nu mă miră că

te îmbeţi din când în când. O luptă câinească, fără credinţă sau omenie! Să nu crezi că râd de tine – îţi vorbesc din suflet. Nu sunt nici atât de tânăr, nici atât de prost, încât să nu fi văzut că e vorba de o luptă câinească. Dar există ceva în om care susţine că el nu e cu totul câine; are măcar posibilitatea de a fi ceva mai bun. Să-i luăm pe căţeii ăştia sărmani care asudă sub munte, riscându-şi viaţa în fiecare oră din zi şi din noapte ca să ne procure, dumitale şi mie, cărbune ca să ne încălzim – ca să „menţină în mişcare roata industriei”...

§ 25. Acestea au fost ultimele cuvinte pe care le-a rostit Hal. Fuseseră desigur destule cuvinte dar acum, gândindu-se la această coincidenţă, i se părea a fi cu totul deosebită. Pentru că în timp ce el stătea acolo discutând, s-a întâmplat ca sărmanii căţei de sub munte să fie prinşi în centrul uneia din experienţele acelea care formează romantismul şi teroarea mineritului. Unul din băieţii care erau folosiţi în subteran, prin violarea legii cu privire la munca copiilor, tocmai îşi făcea treaba de mântuială. Era „frânar” şi datoria lui era să bage o stângă în roata unui vagonet încărcat ca să-l ţină pe loc; dar era micuţ şi vagonetul era în mişcare când a făcut încercarea. L-a izbit de perete şi astfel vagonetul încărcat alergă la vale, urmat prea târziu de vreo şase oameni. Prinzând viteză, s-a răsucit la o curbă şi a sărit de pe şină pocnindu-se de grinzi şi dărâmându-le. Odată cu căderea grinzilor, a căzut praf de cărbune adunat de zeci de ani în galeriile acelea vechi; şi în acelaşi timp a căzut un fir electric care, atingând vagonetul a produs o scânteie.

Astfel că Hal, stând de vorbă cu şeriful, simţi mai curând decât auzi, un zgomot asurzitor; simţi aerul din jur transformându-se în ceva viu care îi dădu o lovitură puternică trântindu-l lat la podea. Ferestrele camerei se făcură ţăndări şi o ploaie de sfărâmături se revărsară peste el în cameră, în timp ce tencuiala de pe tavan, ca o altă ploaie, îi cădea în cap.

Când se ridică, pe jumătate ameţit, îl văzu pe şerif, tot pe

podea; cei doi interlocutori se uitau unul la celălalt cu priviri îngrozite. Pe când se târau încă, auziră un trosnet deasupra capului şi jumătate din tavanul camerei se prăbuşi odată cu o bucata mare de grindă ieşită în afară. În jurul lor, se auzeau alte trosnete, de parcă ar fi venit sfârşitul lumii.

Se ridicară în picioare şi, alergând la uşă, o deschiseră tocmai în momentul în care o bucată de grinda ascuţită se sfărâma pe culoarul din faţa lor. Din nou săriră îndărăt.

— În pivniţă! strigă şeriful, îndreptându-se spre scara din spate.

Dar înainte de a porni pe scări îşi dădură seama că surparea încetase.

— Ce s-a întâmplat? gâfâi Hal când se opriră.

— Explozie în mină, spuse celălalt, şi după câteva secunde alergară din nou la uşă.

Primul lucru pe care-l văzură fu o coloană imensă de praf şi fum care se ridica spre cer deasupra lor. Se întindea în faţa ochilor lor uimiţi, până când totul în jurul lor se întunecă. O ploaie de sfărâmături mai mici plutea deasupra orăşelului. Stând şi privind, adunându-şi minţile şi amintindu-şi cum arătau lucrurile înainte, îşi dădură seama că dispăruse casa minei numărul unu.

— A sărit în aer, dumnezeule! strigă şeriful; cei doi alergară în stradă şi, privind în sus, văzură că o parte a clădirii distruse căzuse, prin acoperişul închisorii, deasupra capului lor.

Acum, ploaia de sfărâmături se oprise, dar nori de praf îi acopereau de negreală pe cei doi oameni; norii deveneau tot mai negri până ce abia mai putură vedea drumul. Odată cu întunericul, se lăsă o linişte, care după explozie şi zgomotul dărâmăturilor, părea o tăcere de moarte.

Câteva clipe, Hal stătu ameţit. Văzu un şuvoi de bărbaţi şi băieşi ieşind de la concasor; iar de pe fiecare stradă apărea un şuvoi de femei; femei bătrâne, femei tinere, lăsându-şi mâncarea pe foc şi copiii în leagăne, cu copiii mai mari ţipând agăţaţi de fustele lor, se adunau în grupuri la gura minei care arăta ca un crater de vulcan fumegând.

Directorul Cartwright apăru alergând spre instalaţia de

aerisire. Cotton i se alătură şi Hal îl urmă. Instalaţia de aerisite era distrusă şi ventilatorul uriaş zăcea la pământ la o depărtare de vreo sută de picioare, cu paletele sfărâmate. Hal avea prea puţină experienţă în probleme miniere ca să înţeleagă întreaga semnificaţie a acestui lucru: îl văzu însă pe şerif şi director uitându-se uluiţi unul la celălalt şi auzi exclamaţia primului:

— S-a zis cu noi!

Cartwright nu scoase o vorbă; dar buzele lui subţiri erau strânse şi în ochi i se citea teama.

Cei doi bărbaţi se grăbiră din nou spre gura fumegândă a minei şi Hal îi urmă. Se îngrămădeau acolo o sută, două sute de femei care puneau întrebări toate deodată. Se adunară roi în jurul şerifului, a directorului şi a celorlalţi şefi – chiar şi în jurul lui Hal, strigând isteric în poloneză, în boemiană şi greceşte. Când Hal dădea din cap arătând că nu le înţelegea, ele gemeau îngrozite sau strigau cu glas tare. Unele continuau să privească fix la gura fumegândă a minei; altele îşi acopereau ochii să nu mai vadă priveliştea sau îngenuncheau plângând şi rugându-se cu mâinile ridicate.

Încetul cu încetul, Hal începu să înţeleagă întreaga oroare a unui dezastru în mină. Nu zgomotul şi fumul şi întunericul, nici femeile înnebunite care boceau; nimic din ce era aici, deasupra pământului, n-avea importanţă ci ceea ce era dedesubt, în galeria plină de fum! Acolo erau oameni! Oameni pe care Hal îi cunoştea, cu care lucrase şi glumise, cu care împărţise zâmbetele, a căror viaţă de fiecare zi începuse s-o cunoască! Zeci, poate chiar sute zăceau acolo sub picioarele lui – unii morţi, alţii răniţi, mutilaţi. Ce vor face ei? Ce vor face cei de la suprafaţă pentru ei? Hal încercă să ajungă la Cotton, să-i pună întrebări; dar şeriful era înconjurat, asediat. Împingea îndărăt femeile, exclamând:

— Plecaţi! Duceţi-vă acasă!

— Ce? Să mergem acasă! ţipau ele. Când bărbaţii lor erau în mină? Se îngrămădeau şi mai strâns în jurul lui, implorând, urlând.

— Ieşiţi! continua el să exclame. Nu puteţi face nimic! Acum nimeni nu poate face nimic! Duceţi-vă acasă! Duceţi-vă acasă!

Trebuia să le împingă de o parte cu forţa pentru a le împiedica să se împingă una pe alta în gura puţului.

Oriunde privea, Hal vedea femei în atitudini îndurerate; stând ţepene sau privind fix în faţa lor ca în transă; stând jos şi clătinându-se într-o parte şi-ntr-alta; îngenuncheate, cu obrazul ridicat, rugându-se; ţinându-şi copiii îngroziţi în jurul fustei. Văzu o austriacă, o fiinţă demnă de plâns, palidă şi tânără, cu un şal cenuşiu ponosit pe cap, cu mâinile întinse ţipând:

— *Mein Mann! Mein Mann!*[27]

Se întoarse împleticindu-se ca o fiinţă care a primit o lovitură mortală. Hal o urmări cu privirea; strigătul ei, repetat de zeci de ori, fără încetare, deveni laitmotivul acestei simfonii a groazei.

Citise acasă în ziarele de dimineaţă despre dezastrele miniere; dar aici un dezastru minier devenea o chestiune de trup şi sânge omenesc. Ceea ce era insuportabil era neputinţa lui şi a întregii lumi. Această neputinţă îi devenea tor mai clară cu fiecare clipă – din exclamaţiile lui Cotton şi ale oamenilor pe care îi întreba. Era monstruos, de necrezut – dar aşa era! Trebuiau să trimită după un nou ventilator, trebuiau să aştepte să fie adus, trebuiau să-l monteze şi să-l pună în funcţiune; trebuiau să mai aştepte ore întregi după asta pentru ca fumul şi gazele să fie evacuate din principalele culoare ale minei; până nu se făceau toate astea, nu puteau întreprinde nimic – absolut nimic! Oamenii din mină aveau să stea. Cei care nu fuseseră ucişi pe loc, aveau să-şi facă drum spre camerele mai îndepărtate şi să se baricadeze împotriva gazelor ucigătoare. Vor aştepta, fără hrană şi apă, respirând un aer de o calitate îndoielnică, – vor aştepta, până când echipa de salvare va putea să ajungă la ei!

§ 26. În anumite momente, în mijlocul acestei confuzii,

[27] Soţul meu! Soţul meu! (Germ.).

Hal se trezea încercând să-şi amintească cine dintre cei pe care îi cunoştea lucra la mina numărul unu. El lucrase la numărul doi, aşa încât în mod firesc ajunsese să cunoască mai mulţi oameni din mina aceea. Dar îi cunoscuse pe câţiva şi de la mina cealaltă – unul era bătrânul Rafferty şi altul era tatăl lui Mary Burke şi cel puţin unul din membrii grupului lui de controlor la cântar – Zamierowski. Hal avu brusc imaginea figurii omului acela mărunţel şi răbdător, care zâmbea cu atâta bunătate când americanii încercau să-i pronunţe numele. Şi bătrânul Rafferty, cu toţi copiii lui, şi eforturile lui deplorabile de a-şi păstra bunăvoinţa patronilor! Şi sărmanul Patrick Burke pe care Hal nu-l văzuse niciodată treaz; fără îndoială acum era treaz, dacă mai trăia încă!

Apoi, în mulţime, Hal îl întâlni pe Jerry Minetti şi află că un alt om care se afla dedesubt era Farenzena, italianul a cărui „fanciulla” îl dusese de nas; un altul era Judas Apostolikas – care-şi luase cu el în capcana morţii cei treizeci de arginţi!

Oamenii întocmeau liste, şi Hal făcea acelaşi lucru punând întrebări celorlalţi. Aceste liste erau supuse unor modificări – uneori în împrejurări dramatice. Vedeai o femeie plângând cu şorţul la ochi; deodată îşi ridica privirea, scotea un strigăt pătrunzător şi îşi arunca braţele de gâtul unui bărbat. Tot aşa şi Hal avu impresia că se întâlnise cu o fantomă când îl recunoscuse pe Patrick Burke, stând în mijlocul unui grup de oameni. Se îndreptă spre el şi ascultă povestea bătrânului – un mercenar îi furase stâlpii pentru armătură şi el venise sus la suprafaţă să ia alţii; astfel îşi salvase viaţa în timp ce hoţul se afla acolo jos – o judecată a Providenţei pentru minerii necredincioşi!

Hal întrebă numaidecât dacă Burke se dusese să-şi anunţe familia. Alergase acasă, a spus el, dar nu era nimeni. Aşa că Hal începu să-şi lacă loc prin mulţime, căutând-o pe Mary şi pe sora ei, Jennie, sau pe fratele ei Tommie. Îşi continuă cercetarea, deşi îi trecu prin minte întrebarea dacă familia unui beţiv fără leac va aprecia

intervenţia Providenţei în favoarea lui.

Îl întâlni pe Olson, care scăpase ca prin minune, lucrând la suprafaţă, lângă ascensor. Pentru organizator, care lucrase în mine de la vârsta de opt ani şi văzuse nenumărate feluri de dezastre toate astea reprezentau o poveste veche. Începu să-i explice lui Hal, pe un ton obişnuit, cum stau lucrurile. Legea cerea să existe un număr de deschideri în fiecare mină precum şi o ieşire de rezervă cu scări pentru ca oamenii să poată ieşi la suprafaţă; dar să sapi tuneluri în pământ costă bani buni.

Cauza imediată a exploziei nu era cunoscută încă în acel moment, dar se putea spune că era o explozie a „prafului" după norii de praf de cocs, şi nimeni din cei care fuseseră în mină şi ştia cât era de uscată nu se îndoia de ce vor găsi când vor coborî şi îşi vor da seama de „forţa exploziei" şi efectele ei. Trebuiau să se facă stropiri în mod regulat, dar în asemenea chestiuni patronii aveau propriile lor păreri.

Hal asculta doar pe jumătate aceste explicaţii. Pentru el, toate astea erau prea crude şi oribile. Ce importanţă avea a cui era vina? Accidentul se întâmplase şi acum problema era cum să se facă faţă situaţiei grave! Pe dedesubtul frazelor lui Olson el auzea strigătele bărbaţilor şi băieţilor care se sufocau în temniţele întunecoase, auzea plânsetele femeilor ca nişte valuri care loveau într-un mal îndepărtat, sau acompaniamentul slab dar persistent, asemeni unor viori în surdină: *O, mein Mann! O, mein Mann!*

Dădură din nou peste Jeff Cotton. Ajutat de vreo şase oameni, el împingea mulţimea de la gura minei şi întindea sârmă ghimpată ca s-o ţină la distanţă. Nu era un gest prea amabil, gândea Hal; dar, fără îndoială, femeile devin agresive când sunt cuprinse de isterie. Cotton răspundea la întrebările lor înnebunite.

— Da, da! Vom aduce un ventilator nou. Vă spun că facem tot ce putem. O să-i scoatem. Duceţi-vă acasă şt aşteptaţi.

Dar bineînţeles că nimeni nu se ducea acasă. Cum ar fi putut o femeie să stea în casă sau să-şi vadă de treburile obişnuite, să gătească, să spele, în timp ce bărbatul ei ar fi

putut să se sufoce sub pământ? Singurul lucru pe care-l putea face era să stea la gura minei – cât mai aproape de el! Unele stăteau nemişcate, ore în şir, altele umblau pe străzile orăşelului întrebându-i la infinit pe aceiaşi oameni, dacă nu cumva îi văzuseră pe cei dragi. Câţiva se întoarseră cu Patrick Burke. O dată cu Patrick Burke se mai întoarseră câţiva, aşa că oricând mai putea exista o şansă pentru vreunul.

§ 27. În cursul după amiezii, Hal o întâlni pe stradă pe Mary Burke. Îl găsise de mult pe tatăl ei şi-l trimisese la O'Callahan să sărbătorească favorurile Providenţei. Acum pe Mary o interesa o problemă mai gravă. Mina numărul doi era în pericol! Explozia de la numărul unu fusese atât de puternică încât ventilatorul de la cealaltă mină aflată la o milă mai sus în trecătoare, se defectase. Ventilatorul se oprise; iar când cineva se duse la Alec Stone cerându-i să-i scoată pe oameni, Stone refuzase.

— Ce crezi c-a spus! ţipă Mary. Ce crezi? „La naiba cu oamenii! Salvaţi catârii!"

Hal uitase complet de faptul că mai exista o a doua mină în orăşel, în care sute de bărbaţi şi băieţi erau încă la lucru.

— Ei nu ştiu oare de explozie? întrebă.

— S-ar putea să fi auzit zgomotul, zise Mary. Dar n-au de unde să ştie ce a fost; şi patronii n-au să le spună până când nu scot afară catârii.

Deşi văzuse multe în North Valley, Hal nu putea să creadă povestea asta.

— De unde ştii asta, Mary?

— Tocmai mi-a spus-o tânărul Rovetta. A fost acolo şi a auzit cu urechile lui.

Hal o privi uimit.

— Hai să mergem să ne convingem, spuse el şi o porniră pe strada principală a orăşelului. Pe drum li se alăturară alţii – pentru că ştirea noilor nenorociri începuse deja să se împrăştie. Jeff Cotton trecu pe lângă ei într-o maşină şi Mary exclamă:

— Ti-am spus eu! Când îl vezi pe el ducându-se undeva,

ştii că se pune la cale ceva necurat.

Ajunseră la casa minei de la numărul doi unde găsiră o mulţime de oameni care aproape că se răsculaseră. Femei şi copii ţipau şi gesticulau, ameninţând că vor năvăli în birouri şi vor folosi telefonul din mină ca să-i anunţe ele însele pe bărbaţi. Şeriful le mâna îndărăt. Hal şi Mary ajunseră chiar în clipa când doamna David, al cărui soţ lucra la numărul doi, îl ameninţa cu pumnul pe şerif ţipând la el ca o pisică sălbatică. Şeriful îşi îndreptă revolverul asupra ei; văzând asta. Hal se repezi înainte, cuprins de o furie oarbă; îi venea să se năpustească el însuşi asupra şerifului.

Dar Mary Burke îl opri, înlănţuindu-l cu braţele şi reţinându-l cu forţa.

— Nu, nu, strigă ea. Stai pe loc, omule! Vrei să te omoare?

Era uimit de forţa ei. Era uimit şi de vehemenţa emoţiei ei. Îi spunea că e un prost şi un nebun şi alte epitete şi mai aspre.

— N-ai mai multă minte decât o femeie? Te bagi aşa în gura unui revolver!

Criza trecu într-o clipă căci doamna David se dădu îndărăt şi şeriful îşi lăsă arma. Dar Mary continua să-l certe pe Hal, încercând să-l tragă de o parte.

— Hai acum! Hai de-aici!

— Dar, Mary! Trebuie să facem ceva!

— Nu putem face nimic, ţi-am spus! Ar trebui să ai atâta minte să ştii. N-am să te las să fii ucis. Hai acum!

Mai cu binele, mai cu răul, îl duse departe în josul străzii.

Hal încercă să analizeze situaţia. Erau oare cei de la numărul doi cu adevărat în pericol? Era oare posibil ca patronii să-şi asume cu sânge rece un asemenea risc? Şi tocmai în momentul ăsta când aveau în faţa ochilor dezastrul din mina cealaltă! Nu-i venea să creadă; între timp Mary, alături de el, voia să-l convingă că oamenii nu erau cu adevărat în pericol – doar cuvintele brutale ale lui Alec Stone îi provocaseră teama aceea nebună.

— Nu-ţi aminteşti, atunci când s-a mai întâmplat să se

oprească curentul de aer şi tu singur ai ajutat să fie aduşi sus catârii? Atunci nu te-ai gândit la nimic, iar acum e acelaşi lucru. O să-i scoată pe toţi la timp!

Mary îşi ascundea simţămintele, ca să-l liniştească, iar el se lăsă dus, în timp ce încerca să se gândească la ce s-ar putea face. Se gândea la oamenii de la numărul doi; erau cei mai buni prieteni ai lui, Jack David, Tim Rafferty, Wresmak, Androkulos, Klowoski. Se gândea la ei, cei ţinuţi în temniţele lor îndepărtate – respirând aer viciat, îmbolnăvindu-se, leşinând – pentru ca să fie salvaţi catârii! Se oprea din mers şi Mary îl trăgea mai departe, repetând la nesfârşit:

— Nu poţi face nimic! Nimic!

Şi apoi gândea el, ce-ar putea face? Îi jucase lui Jeff Cotton cea mai bună festă cu câteva ore mai înainte şi răspunsul fusese ţeava revolverului pe care şeriful o îndreptase asupra lui. Tot ce putea întreprinde acum era să-i stea în cale lui Jeff Cotton şi să fie alungat pe loc din orăşel.

§ 28. Ajunseră acasă la Mary; alături era casa femeii acelea slave, doamna Zamboni, despre care îi povestise odinioară atâtea lucruri nostime. Timp de şaisprezece ani, doamna Zamboni născuse în fiecare an câte un copil, dintre care unsprezece erau încă în viaţă. Acum soţul ei se afla închis în mina numărul unu iar ea era tulburată şi colinda străzile cu cea mai mare parte din copii după ea. Din când în când scotea câte un urlet ca un animal chinuit şi copiii îl reluau pe diferite tonuri. Hal se opri să asculte ţipetele, dar Mary îşi astupă urechile şi fugi în casă. Hal o urmă şi-o văzu lăsându-se pe un scaun şi izbucnind într-un plâns isteric. Şi deodată Hal îşi dădu seama ce încordare însemna pentru Mary această întâmplare îngrozitoare. Chiar pentru el era deajuns, cu toate că era bărbat şi mai pregătit, să vadă lucruri groaznice. Bărbaţii îşi găseau moartea în industrii sau în război şi alţi bărbaţi îi vedeau murind şi se obişnuiau cu acest spectacol. Dar femeile erau mamele acestor bărbaţi; erau femei care i-au născut în dureri, i-au îngrijit şi

i-au crescut cu grijă nesfârşită, femei care nu se puteau obişnui niciodată cu acest spectacol! Şi apoi, soarta femeilor era mai rea. Dacă bărbaţii mureau, pentru ei asta însemna sfârşitul; dar femeile trebuiau să înfrunte viitorul, cu amintirile lui amare, cu lupta lui singuratică şi disperată pentru existenţă. Femeile trebuiau să-şi vadă copiii suferind, murind încetul cu încetul din cauza lipsurilor.

Mila lui Hal pentru toate femeile în suferinţă se concentra asupra fetei de lângă el. Ştia ce inimă bună are. N-avea niciun bărbat în mină, dar va avea cândva şi suferea de durerea acestui viitor inexorabil. El o privi, cum stătea ghemuită pe scaun, ştergându-şi lacrimile cu marginea rochiei de stambă. I se părea nespus de patetică, aidoma unui copil care fusese lovit. Din când în când, scotea câte o frază printre suspine, de parcă ar fi vorbit singură.

— Ah, bietele femei, bietele femei! Ai văzut faţa doamnei Nonotch? S-ar fi zvârlit în gura fumegândă a minei, dacă ar fi lăsat-o!

— Nu te mai necăji atât, Mary! pleda Hal, ca şi când ar fi crezut că ar fi putut să se oprească.

— Lasă-mă în pace! strigă ea. Lasă-mă să mă răcoresc!

Iar Hal, care nu prea avusese de-a face cu stări nervoase stătea neputincios lângă ea.

— Nenorocirea e mai mare decât am crezut eu vreodată! continuă ea. Unde te suceşti, vezi câte o femeie cu ochii arzând de durere, întrebându-se dacă o să-şi mai vadă bărbatul! Sau o mamă al cărei băiat e poate pe moarte şi ea nu poate să facă nimic pentru el!

— Nici tu nu poţi face nimic, Mary, pleda din nou Hal, doar să te necăjeşti cumplit!

— Tu-mi spui asta? Când erai gata să-l laşi pe Jeff Cotton să te împuşte pentru că îţi părea rău de doamna David! Nu, nimeni nu poate să îndure aşa ceva.

Nu-i trecea prin minte niciun răspuns. Trase un scaun şi se aşeză lângă ea în tăcere, iar după un timp Mary începu să se liniştească, îşi şterse lacrimile şi rămase privind cu tristeţe prin uşă spre străduţa murdară.

Privirea lui Hal se îndreptă în aceeaşi direcţie. Se vedeau

acolo mormane de cenuşă şi cutii de conserve precum şi doi din copiii doamnei Zamboni, plini de noroi, care scormoneau cu beţe într-o grămadă de gunoi, căutând poate ceva de mâncare sau ceva cu care să se joace. Mai era iarba uscată de pe marginea drumului, înnegrită de praful de cărbune, cum erau toate în orăşel. Ce privelişte! Şi ochii fetei acesteia nu au văzut niciodată ceva mai înălţător decât asta. De dimineaţă şi până seara, toată viaţa, văzuse această privelişte! Îi reproşase el oare, vreun moment, „proasta dispoziţie”! Un bărbat sau o femeie pot oare să fie veseli în asemenea împrejurări – pot să viseze la lucruri frumoase, să aspire la culmile nobleţei şi curajului, la sacrificii pentru semenii lor? În locul acela se simţea miasma disperării; nu era un loc real, era un loc de vis, un coşmar oribil şi diform. Semăna cu groapa aceea neagră de sub pământ, în fundul căreia bărbaţi şi băieţi mureau asfixiaţi şi care îi obseda imaginaţia lui Hal!

Deodată, Hal înţelese că voia să plece din North Valley! Să plece cu orice preţ! Locul acela îi distrusese curajul; încet, zi de zi, tabloul mizeriei şi al sărăciei, al murdăriei şi al bolii, al foametei, tiraniei, disperării, îi rosese sufletul, îi subminase structura frumoasă a teoriilor lui altruiste. Da, voia să scape, într-un loc unde soarele strălucea, unde iarba creştea verde, unde fiinţele umane stăteau drept, în picioare, şi râdeau, şi erau libere. Voia să îndepărteze din faţa ochilor săi praful şi fumul orăşelului ăsta nesuferit; să nu mai audă ţipătul acela chinuitor al femeilor care gemeau: *„O, mein Mann! O, mein Mann!”*

Privi la fata care şedea şi se uita fix înainte, îndoită, cu braţele atârnând moi pe genunchi.

— Mary, trebuie să pleci de-aici! Ăsta nu-i un loc pentru o fată cu inima bună! Ăsta nu-i un loc pentru nimeni! spuse el.

Un moment, ea îl privi trist.

— Eu eram aceea care îţi spuneam ţie să pleci, zise ea în cele din urmă. Ţi-am spus-o încă de când ai venit. Acum cred că ai înţeles ce voiam să zic.

— Da, am înţeles, şi vreau să plec. Dar vreau să pleci şi

tu, spuse el.

— Joe, crezi că asta o să-mi ajute? întrebă ea. Crezi că o să-mi ajute dacă plec? Aş putea uita vreodată ceea ce am văzut azi? Aş putea după toate acestea să mă bucur de o fericire adevărată, cinstită, oriunde ar fi?

Încercă să o liniştească, dar era el însuşi departe de a fi liniştit. Ce o să se întâmple cu el! Va mai simţi vreodată în viitor că are dreptul la fericire? Va mai putea avea vreo satisfacţie într-o lume plăcută şi confortabilă ştiind că aceasta se baza pe o mizerie atât de hidoasă? Se gândi la lumea aceea în care oameni fără griji, iubitori de plăceri, îşi căutau îndeplinirea dorinţelor. Îşi dădu seama brusc că, mai mult decât să plece, dorea să-i aducă aici pe oamenii aceia, fie chiar pentru o zi, pentru o oră, ca să audă corul acela de femei care plângeau!

§ 29. Mary îl obligă pe Hal să jure că nu se va certa cu Cotton; apoi plecară la mina numărul doi. Văzură că se aduceau sus catârii iar patronii promiteau că în curând vor veni şi oamenii. Totul era în regulă, nu era nici cel mai mic pericol! Dar, în ciuda promisiunii pe care i-o făcuse, Mary se temea, nu avea încredere în Hal, aşa încât îl trase îndărăt la mina numărul unu.

Constată că tocmai sosise o maşină de salvare de la Pedro, cu medici şi surori şi câteva „măşti”. Aceste „măşti” erau nişte aparate stranii care se fixau strâns peste cap şi umeri şi erau alimentate cu oxigen suficient pentru o oră sau chiar ceva mai mult. Oamenii care le îmbrăcau se aşezau într-un fel de găleată mare care era lăsată în jos cu un scripete şi din când în când trăgeau de o frânghie de semnalizare pentru ca cei de la suprafaţă să ştie că sunt în viaţă. Când primul reveni la suprafaţă, raportă că lângă piciorul puţului erau trupuri dar se pare că erau morţi cu toţii. Era un fum gros şi negru care indica un foc pe undeva în mină; aşa că nu se mai putea face nimic până nu se instala ventilatorul. Punând ventilatorul să funcţioneze invers, se putea scoate fumul şi gazele şi să se cureţe puţul.

Inspectorul de stat al minelor fusese anunţat, dar era bolnav şi îşi trimisese un locţiitor. Conform legii, acesta avea în sarcină toată acţiunea de salvare, dar Hal constată că minerii nu se sinchiseau de prezenţa lui. Fusese de datoria lui să prevină accidentul şi nu o făcuse. Odată venit, n-ar fi făcut decât ce voia Compania.

Când se întunecă, muncitorii de la numărul doi începură să iasă, iar nevestele lor, care aşteptau la gura minei, le săreau de gât cu strigăte de bucurie. Hal observă alte femei, ai căror soţi erau în mina numărul unu, de unde poate că nu aveau să mai iasă niciodată, şi care stăteau şi priveau aceste îmbrăţişări cu ochi melancolici, plini de lacrimi. Printre cei care ieşiseră era şi Jack David; Hal plecă acasă cu el şi cu soţia lui, ascultând înjurăturile acesteia la adresa lui Jeff Cotton şi Alec Stone, înjurături care constituiau o şcoală în vocabularul conştiinţei de clasă. Femeia aceea micuţă, originară din Ţara Galilor, repeta cuvintele şefului: „La naiba cu oamenii, salvaţi catârii!” Le repeta într-una, de parcă o încântau ca o operă de artă, rezumând perfect atitudinea patronilor faţă de oamenii lor! Mulţi alţii repetau cuvintele acelea, constată Hal; ele făcură înconjurul orăşelului, şi în câteva zile, al întregului district. Sintetizau, după părerea tuturor din district, atitudinea proprietarilor de mine faţă de muncitori!

După ce depăşi primul şoc cauzat de dezastru, Hal dori informaţii şi îl chestionă pe Jack cel Mare, un bărbat solid şi citit, care emisese păreri cu privire la fiecare aspect al industriei. În felul lui liniştit şi calm, el îi explică lui Hal că frecvenţa accidentelor în acest district nu se datora vreunor greutăţi speciale în exploatarea acestor mine, gazelor explozive sau uscăciunii atmosferei. Faptul se datora lipsei de grijă a celor în cauză, a nerespectării de către ei a legilor pentru protecţia oamenilor. Ar trebui să existe o lege necruţătoare, de exemplu una care să prevadă că pentru fiecare om ucis într-o mină de cărbuni, urmaşii lui trebuie să primească o mie de dolari, indiferent cine era vinovat de accident. Atunci să vezi ce repede s-ar ocupa patronii să găsească remedii pentru pericolele aşa zis „neobişnuite”!

Acum ştiau că indiferent cât de mare le era vina, o scoteau la capăt cu pierderi minime. Fără îndoială că, de pe acum, avocaţii lor se aflau la locul accidentului şi în momentul când primele trupuri vor fi aduse sus, vor aranja lucrurile cu familiile lor. Ar fi fost dispuşi să ofere văduvelor un bilet de tren ca să se înapoieze în patrie, ar fi fost dispuşi să ofere unei familii de copii orfani vreo cincizeci de dolari sau poate o sută şi situaţia era de aşa natură încât dacă voiau, bine, dacă nu – nu. Nu puteai obţine nimic prin tribunal; cazul era atât de deznădăjduit încât nu puteai găsi nici măcar un avocat care să încerce să obţină ceva. Aceasta era o reformă în care Companiile aveau încredere, spuse sarcastic Jack cel Mare, pe avocaţii „fără scrupule” îi scoseseră din pâine.

§ 30. Urmă o noapte şi apoi încă o zi de aşteptare chinuitoare. Ventilatorul sosi, dar trebuia instalat înainte de a se putea întreprinde altceva. Întrucât fumul negru continua să iasă în valuri din puţ, deschiderea a fost astupată cu scânduri şi pânză de sac; patronii spuneau că aşa era necesar, dar lui Hal acest lucru i se păru culmea ororii. Să pecetluieşti bărbaţi şi băieţi într-un loc cu gaze ucigătoare!

Ideea că nişte oameni erau închişi într-o mină avea în ea ceva deosebit de chinuitor; erau de-a dreptul sub picioarele tale şi totuşi era imposibil să ajungi la ei, să comunici cu ei în vreun fel! Cei de sus tânjeau după ei şi cei de jos tânjeau la fel. Era imposibil să-i uiţi, chiar şi pentru câteva minute. În timp ce vorbeau, oamenii rămâneau gânditori, cu ochii pironiţi în gol; deodată, în mijlocul unei mulţimi, câte o femeie îşi îngropa obrazul în palme şi izbucnea în lacrimi, şi atunci toate celelalte făceau la fel.

Puţini oameni au dormit în North Valley în timpul celor două nopţi. Ţineau întruniri de doliu în case sau pe străzi. Desigur erau unele treburi casnice care trebuiau făcute, dar nimeni nu făcea nimic din ce putea fi lăsat pe altădată. Copiii nu se jucau; stăteau tăcuţi, palizi ca nişte oameni mari, chirciţi, prea maturizaţi în cunoaşterea necazurilor.

Nervii tuturor erau epuizaţi, stăpânirea de sine depindea de un fir de păr.

Era o situaţie generatoare de fantasmagorie şi zvonuri, care aţâţa imaginaţia celor înclinaţi spre semne şi preziceri, a celor ce vedeau fantome sau a celor care cădeau în transă sau dispuneau de simţuri speciale sau alte însuşiri misterioase. Erau câţiva care locuiau într-un capăt îndepărtat al orăşelului care declaraseră că au auzit explozii sub pământ, câteva explozii care se succedaseră rapid. Cei de sub pământ detonau dinamită ca să semnalizeze!

În cea de a doua zi, Hal şedea cu Mary Burke pe treptele casei ei. Bătrânul Patrick zăcea înăuntru, după ce găsise secretul uitării la cârciuma lui O'Callahan. Din când în când se auzeau gemetele doamnei Zamboni care se afla în cabana ei cu liota de copii. Mary fusese acolo să-i hrănească, întrucât mama, năucită, îi lăsase înfometaţi şi plângând. Mary, ea însăşi, era ostenită, minunata ei mână irlandeză pălise şi buzele ei vioaie nu mai erau arcuite. Şedeau tăcuţi pentru că nu aveau altceva de vorbit decât despre dezastru şi spuseseră tot ce era de spus despre asta. Dar Hal, în timp ce-o privea pe Mary, se gândea.

— Ascultă Mary, spuse el în cele din urmă, când o să se termine cu toate astea, trebuie într-adevăr să pleci de-aici. M-am gândit la toate, eu am prieteni în Western City care au să-ţi dea de lucru, o să poţi să te descurci şi să ai grijă de fratele şi sora ta. Vrei să mergi?

Dar ea nu răspunde. Continua să privească indiferentă mica străduţă murdară.

— Zău, Mary, continuă el. Viaţa nu e atât de groaznică peste tot, cum e aici. Pleacă de-aici! Oricât ar fi de necrezut, ai să uiţi totul. Oamenii suferă, dar în cele din urmă nu mai suferă; aşa-i natura. Îi face să uite.

— Tot natura m-a lovit de moarte, spuse ea.

— Da, Mary. Disperarea poate deveni o boală, dar la tine nu a devenit. Eşti doar obosită. Dacă ai să încerci să-ţi revii...

Întinse braţul şi o apucă de mână încercând să o

înveselească.

— Bucură-te, Mary! Ai să pleci din North Valley.

Ea se întoarse şi-l privi.

— Oare? întrebă impasibilă, continuând să-l studieze. Cine eşti tu Joe Smith? Ce faci tu aici?

— Lucrez într-o mină de cărbuni, râse el încercând în continuare s-o abată de la gândurile ei.

Dar ea continuă, la fel de grav ca mai înainte:

— Nu eşti muncitor, după câte ştiu. Şi totuşi îmi oferi mereu ajutorul! Îmi spui mereu ce poţi face pentru mine!

Făcu o pauză şi pe faţa ei apăru ceva din vechea sfidare.

— Joe, nu poţi avea nici măcar o idee despre sentimentele care m-au năpădit chiar acum. Sunt gata să fac ceva necugetat; cel mai bun lucru ar fi să mă laşi în pace, Joe!

— Cred că înţeleg, Mary. Nu te-aş învinovăţi orice ai face.

Ea îi reluă cuvintele nerăbdătoare.

— Zău, Joe? Eşti sigur? Atunci ceea ce doresc este să aflu de la tine adevărul. Vreau să-mi vorbeşti deschis!

— Foarte bine, Mary. Despre ce-i vorba?

Dar sfidarea ei dispăru deodată. Îşi lăsă ochii în jos, şi el îi văzu degetele frământând nervoase o cută a rochiei.

— Despre noi, Joe, spuse ca. Uneori mă gândeam că mă placi. Mi se părea că-ţi este drag să fii cu mine, nu numai pentru că ţi-era milă ci doar pentru mine. N-am fost sigură, dar nu mă pot abţine să cred că-i aşa. Este?

— Da, aşa-i. *Ţin* la tine, spuse el, puţin nesigur.

— Atunci n-ai ţinut la fata ailaltă în tot acest timp?

— Nu, nu-i vorba despre asta, spuse el.

— Poţi să ţii la două fete în acelaşi timp?

Nu ştiu ce să răspundă.

— Se pare că pot, Mary.

Ea îşi ridică din nou ochii şi îi studie chipul.

— Mi-ai spus de fata ailaltă, şi m-am întrebat dacă n-ai făcut-o numai ca să mă îndepărtezi. Poate e vina mea, dar nu sunt în stare să cred că fata ailaltă există, Joe!

— Greşeşti, Mary, răspunse el grăbit. Ceea ce ţi-am spus e adevărat.

— Poate că aşa o fi, spuse ea fără convingere în glas. Ai plecat de lângă ea şi nu te duci niciodată acolo unde se află ca s-o vezi; e greu de crezut că ai face asta dacă ai fi foarte legat de ea. Nu cred că o iubeşti chiar atât de mult. Şi spui că ţii şi la mine. Aşa că m-am gândit... m-am întrebat...

Se opri, căznindu-se să-i întâlnească privirea:

— Am încercat să mă lămuresc! Joe, ştiu că eşti un bărbat prea bun pentru mine. Vii dintr-un loc unde se trăieşte mai bine, ai dreptul să aştepţi mai mult de la o femeie...

— Nu-i vorba despre asta, Mary!

Dar ea i-o tăie scurt.

— Ştiu că ăsta-i adevărul! Cauţi doar să-mi aperi simţămintele. Ştiu că eşti mai sus ca mine! Am încercat din greu să nu-mi plec capul, am încercat mult timp să nu mă las pradă disperării. Am încercat să fiu veselă, îmi spuneam că n-aş vrea să fiu ca doamna Zamboni, să mă vait mereu. Dar n-are rost să te amăgeşti singură. Am fost la biserică şi l-am auzit pe reverendul Spragg spunând oamenilor că bogaţii şi săracii sunt la fel în faţa lui Dumnezeu. Poate că aşa o fi, dar eu nu sunt Dumnezeu şi n-am să pretind niciodată că nu mi-e ruşine că trăiesc într-un loc ca ăsta.

— Sunt sigur că Dumnezeu nu are interes să te ţină aici, începu el.

Dar ea interveni.

— Ceea ce este mai greu de îndurat e faptul că ştii că sunt atâtea lucruri minunate pe lume şi nu poţi să le ai niciodată! E ca şi cum ar trebui să le vezi printr-un geam ca în vitrina unei prăvălii. Gândeşte-te, Joe Smith, odată, într-o biserică din Sheridan, am auzit o doamnă cântând o muzică minunată; o singură dată în viaţa mea! Poţi să înţelegi ce a însemnat asta pentru mine!

— Da, Mary, pot!

— Dar m-am lepădat de toate astea cu ani în urmă. Ştiam ce preţ trebuie să plătească pentru asemenea lucruri o fată care munceşte şi mi-am spus că n-o să-mi permit niciodată să mă gândesc la ele. Am urât locurile astea, am vrut să plec de aici, dar nu există decât o singură cale de

ieşire, să laşi ca un bărbat să te ia! Aşa că am rezistat; am rămas curată, Joe, crede-mă,

— Bineînţeles, Mary!

— Nu! Asta nu-i „bineînţeles”! Asta înseamnă că trebuie să te lupţi cu tentaţiile. De multe ori m-am uitat la Jeff Cotton şi m-am gândit la lucrurile de care avem nevoie! Şi m-am lipsit de ele! Dar mai este lucrul pe care o femeie îl doreşte mai mult ca orice pe lume!

Se opri, dar numai pentru o clipă.

— Ţi se spune să iubeşti un bărbat din clasa ta. Mama mea bătrână mi-a spus asta înainte de a muri. Dar să presupunem că nu se întâmplă aşa? Să presupunem că ai stat şi te-ai gândit la ce înseamnă asta, să ai un plod după altul, până când eşti sfârşită şi cazi jos, aşa ca bătrâna mea mamă? Să presupunem că ştii ce înseamnă manierele inimoase şi le recunoşti când le întâlneşti, că ştii să recunoşti o discuţie interesantă când o auzi!

Făcu un gest brusc lipindu-şi mâinile una de alta şi exclamă:

— Eşti atât de deosebit, Joe, atât de deosebit de tot ce e pe-aici! Felul cum vorbeşti, cum te mişti, privirea veselă din ochii tăi! Niciun miner n-a avut vreodată o privire aşa veselă, Joe! Când mă priveşti, inima aproape mi se opreşte-n loc.

Se opri, trăgându-şi sufletul, şi el observă că se lupta să se stăpânească. După un moment, exclamă provocator:

— Dar ţi se va spune să fii atentă, să nu îndrăzneşti să iubeşti un asemenea bărbat; ţi-ai frânge inima!

Se lăsă linişte. Sociologul amator nu avea o soluţie la îndemână pentru o asemenea situaţie; nici pentru problema abstractă, nici pentru aplicarea ei concretă!

§ 31. Mary se strădui să continue.

— Aşa gândeam, Joe! îmi spuneam: îl iubeşti pe omul ăsta; vrei doar *dragostea* lui – nimic altceva! Dacă are un loc în lume, n-o să faci decât să-l reţii – şi nu vrei să faci asta. Nu vrei numele lui, sau prietenii lui, sau vreunul din lucrurile astea – îl vrei pe *el!* Ai mai auzit aşa ceva?

Obrazul îi era în flăcări, dar continuă să-i susţină privirea.

— Da, am auzit, răspunse el cu voce scăzută.

— Ce ai spune de una ca asta? E cinstit? Reverendul Spragg spune că e diavolul, fără îndoială; părintele O'Gorman, din Pedro, ar numi asta un păcat de moarte şi poate ei o ştiu, – dar eu nu! Eu ştiu doar că nu mai pot îndura!

Ochii i se umplură de lacrimi şi deodată izbucni:

— Ah! Ia-mă de-aici! Ia-mă şi oferă-mi o şansă, Joe! N-am să-ţi cer nimic; n-am să-ţi stau niciodată în cale, am să muncesc pentru tine, am să gătesc, am să spăl, am să fac totul pentru tine, am să-mi tocesc degetele până la os! Sau am să mă duc să lucrez, la o slujbă oarecare, să-mi câştig partea. Şi am să-ţi fac o promisiune: dacă te plictiseşti vreodată şi o să vrei să mă părăseşti, n-ai să auzi nicio vorbă de supărare.

Nu făcea niciun apel conştient la simţurile lui; şedea şi-l privea sincer printre lacrimi, şi asta făcea răspunsul şi mai dificil.

Ce putea să spună el? Simţea vechiul şi periculosul impuls să o ia pe fată în braţe şi s-o mângâie. Când în cele din urmă vorbi, o făcu cu un efort de a-şi menţine calmul vocii.

— Mary, aş spune da, dacă aş crede că o să meargă.

— *O să meargă!* Da, Joe! Poţi pleca oricând vei voi. Zău!

— Nu există nicio femeie care să poată fi fericită în asemenea condiţii, Mary. Ea îşi doreşte bărbatul ei, îl vrea pentru ea însăşi şi îl vrea pentru totdeauna; se păcăleşte ea singură în cazul când crede altfel. Acum eşti extenuată, tot ce ai văzut în ultima vreme te-a obosii...

— Nu! exclamă ea. Nu-i doar asta! Mă gândesc de săptămâni de zile.

— Ştiu. Te-ai gândit, dar n-ai fi vorbit dacă n-ar fi fost grozăvia asta.

Se opri pentru un moment ca să-şi recapete stăpânirea de sine.

— Nu se poate, Mary, declară el. Am văzut încercări din astea nu odată şi nu sunt nici aşa bătrân. Propriul meu frate

a încercat odată şi s-a distrus.

— Ţi-e teamă să ai încredere în mine, Joe!

— Nu, nu-i asta, voiam să spun că şi-a distrus inima, a devenit egoist. A luat totul şi n-a dat nimic. El e mult mai în vârstă decât mine aşa că am putut vedea efectul pe care l-a avut asupra lui. E rece, n-are încredere în nimic, nici în propria lui natură; când îi vorbeşti despre crearea unei lumi mai bune îţi spune că eşti nebun.

— S-ar putea să-ţi fie teamă de mine şi din alt motiv, insistă ea. Să-ţi fie teamă că o să trebuiască să te căsătoreşti cu mine!

— Dar, Mary, mai e şi cealaltă fată. O iubesc cu adevărat, şi îi sunt sortit. Ce pot să fac?

— N-am crezut niciodată că o iubeşti, spuse ea în şoaptă. Îşi lăsă ochii în jos şi începu din nou să-şi frământe rochia albastră, decolorată, care era murdară şi pătată cu grăsime, probabil de pe urma îngrijirii copiilor doamnei Zamboni. De câteva ori, Hal avu impresia că ea e gata să vorbească, dar îşi strânse din nou buzele; o privea şi îl durea inima.

Când vorbi în cele din urmă, vorbi tot în şoaptă şi cu o notă de umilinţă pe care nu o auzise niciodată înainte.

— N-ai să vrei să-mi mai vorbeşti Joe, după tot ce ţi-am spus.

— Ah, Mary! exclamă el şi o luă de mână, să nu-mi spui că eu te-am făcut să fii şi mai nefericită! Vreau să te ajut! Nu vrei să mă laşi să-ţi fiu prieten – prieten adevărat şi sincer? Lasă-mă să te ajut să ieşi din capcana asta; ai să ai ocazia să priveşti în jur, ai să găseşti o cale spre fericire – atunci toată lumea o să ţi se pară altfel şi ai să râzi la gândul că m-ai vrut pe mine cândva!

§ 32. Amândoi se întoarseră la intrarea în mină. Trecuseră două zile de la dezastru şi ventilatorul nu fusese încă pornit, şi nici nu erau semne că va porni. Isteria femeilor creştea şi mulţimea stătea încordată. Jeff Cotton adusese un grup de oameni să-l ajute să menţină ordinea. Ei ridicaseră un gard de sârmă ghimpată în jurul intrării în

mină şi patrulau în spatele sârmei; erau nişte cetăţeni aspri, cu „banderole” de poliţişti şi cu umflături vizibile pe şold din pricina revolverelor.

În timpul acestei îndelungi perioade de aşteptare, Hal avu discuţii cu membrii grupului său pentru obţinerea controlorului la cântar. Ei îi povestiră cele întâmplate în timp ce el era în închisoare şi acest lucru îi aminti de ceva care îi dispăruse din minte din cauza exploziei. Sărmanul, bătrânul John Edstrom era jos în Pedro, aflat poate într-o cruntă nevoie. În noaptea aceea, Hal se duse la cabana bătrânului suedez, intră pe fereastră şi dezgropă banii ascunşi. Erau cinci hârtii de câte cinci dolari, îi puse într-un plic, scrise adresa post-restant: Pedro, şi-l dădu lui Mary Burke să-l ducă la poştă şi să-l expedieze recomandat.

Orele treceau şi nu era niciun semn că se va deschide intrarea în mină. Începură să se organizeze adunări secrete ale minerilor şi ale soţiilor lor în care acestea se plângeau de comportarea Companiei; era normal ca prietenii lui Hal, care iniţiaseră mişcarea pentru obţinerea controlorului la cântar, să preia conducerea lor. Ei erau dintre cei mai inteligenţi muncitori şi vedeau mai adânc sensul evenimentelor. Se gândeau nu numai la oamenii prinşi acum în capcană sub pământ, ci şi la alte mii care vor fi prinşi în anii ce vor veni. Hal, mai ales, se gândea cum ar putea înfăptui ceva trainic înainte de a părăsi orăşelul; pentru că, desigur, va trebui să plece în curând; Jeff Cotton i-o va aminti, şi îşi va pune în practică ameninţarea că se va descotorosi de el.

Apăruseră ziarele cu relatări asupra dezastrului, iar Hal şi prietenii lui le citiră. Era evident că cei de la Companie se zbătuseră pentru a obţine ca relatările să fie scrise din punctul lor de vedere. În stat există o oarecare sensibilitate publică faţă de problema dezastrelor miniere. Procentajul deceselor în urma accidentelor creştea în permanenţă; rapoartele inspectorilor de stat dădeau cifra de şase la mie într-un an, opt şi jumătate în anul următor şi douăzeci şi unu şi jumătate în celălalt an. Când într-un singur accident erau ucişi cincizeci sau o sută de persoane şi când ase-

menea accidente se ţineau lanţ, nici publicul insensibil nu putea să nu-şi pună întrebări. În acest caz, Compania Generală de Combustibil a avut grijă să minimalizeze pierderile de vieţi şi să-şi ceară scuze. Compania nu avea nicio vină în producerea accidentului; mina fusese stropită cu regularitate cu apă şi cu lut, aşa încât cauza exploziei trebuie să fi fost neglijenţa oamenilor în mânuirea explozibilului.

În cabana lui Jack David se iscă într-o seară o discuţie cu privire la numărul oamenilor îngropaţi în mină. Cifra aproximativă, dată de Companie, era de patruzeci, dar Minetti, Olson şi David căzură de acord că era absurdă. Oricine se învârtea prin mulţime, putea să se convingă că erau de două sau de trei ori mai mulţi, despre care nu se ştia nimic. Această falsificare era făcută cu bună ştiinţă, deoarece Compania avea un sistem de pontare prin care cunoştea numele fiecărui om din mină.. Dar majoritatea acestor nume slave era imposibil de pronunţat şi posesorii lor nu aveau prieteni care să-i menţioneze – oricum nu într-o limbă care să poată fi înţeleasă de ziariştii americani.

Totul făcea parte dintr-un sistem, declară Jack David, scopul şi efectul lui fiind să dea posibilitatea Companiei să continue să ucidă oameni fără să plătească pentru ei nici cu bani, nici cu prestigiul ei. Hal se gândi că faptul de a dezminţi relatări false merita aceeaşi importanţă ca şi acţiunea de salvare a oamenilor care erau îngropaţi în momentul acela. Oricine va încerca să-i contrazică, va fi bineînţeles sortit listei negre; dar Hal se considera un om de pe acum condamnat la o asemenea pedeapsă.

Tom Olson îşi spuse părerea:

— Şi ce o să faci contrazicându-i?

— Voi spune ziarelor, răspunse Hal.

— Şi ce ziare or să publice aşa ceva?

— Există două ziare rivale în Pedro, nu-i aşa?

— Unul este al lui Alt Raymond, şeriful-împărat şi celălalt al lui Vagleman, avocatul Companiei Generale de Combustibil. La care din ele vrei să încerci?

— Atunci la ziarele din afară, cele din Western City. Acum

sunt reporteri aici, şi unii din ei vor accepta cu siguranţă.

Olson răspunse declarând că nimeni, în afară de ziarele laburiste sau socialiste, nu va publica asemenea ştiri. Dar şi asta merita să fie făcut. Iar Jack David, care susţinea sindicatele şi toate activităţile lor, spuse:

— Acum trebuie să facem un recensământ ca să ştim exact câţi au rămas în mină.

Sugestia fu bine primită şi căzură cu toţii de acord să pornească la treabă chiar în seara aceea. Era o uşurare să facă ceva, să-şi umple mintea şi cu alte gânduri decât cele iscate de disperarea lor. Transmiseră cuvântul de ordine lui Mary Burke, Rovetta, Klowoski şi altora; iar la ora unsprezece, în dimineaţa următoare, se adunară din nou, puseră listele cap la cap şi constatară că se ştia precis despre cel puţin o sută şapte bărbaţi şi băieţi care se aflau în mina numărul unu.

§ 33. S-a întâmplat totuşi că discuţia cu privire la lista şi la modalitatea de a o face cunoscută lumii a fost animată de o problemă mai urgentă. Jack David sosi cu ştiri despre noi tulburări la gura minei. Ventilatorul cel nou se instala; dar totul se făcea foarte încet, atât de încet încât unii oameni se convinseseră că nu aveau de gând să-l pornească deloc şi că ţineau mina sigilată ca să împiedice focul să se răspândească. Un grup de nemulţumiţi avuseseră îndrăzneala să se ducă la domnul Carmichael, adjunctul inspectorului de stat al minelor, ca să-l convingă să ia unele măsuri; iar conducătorul celor care protestau, austriacul Huszar, care făcuse parte din grupul lui Hal pentru un controlor la cântar, fusese arestat şi mânat în pas alergător la poarta orăşelului!

Jack David continuă arătând că el cunoştea un tâmplar care lucra la ventilator şi care spusese că nimic nu se făcea cu prea mare grabă. Toţi oamenii de la casa ventilatorului erau de aceeaşi părere; mina era sigilată şi va rămâne aşa până când Compania se va asigura că focul s-a stins.

— Dar dacă o deschid, focul se va întinde; asta nu va împiedica acţiunea de salvare? întrebă Hal.

— Deloc, răspunse Jack cel Mare.

El explică că prin inversarea ventilatorului, fumul e scos afară prin tubul de aerisire şi pentru un timp se curăţă astfel principalele galerii.

— Dar vezi, spuse Jack, că s-ar putea să ia foc cărbunele sau cheresteaua, s-ar putea să cadă pietre şi să nu se mai poată lucra în unele locuri.

— Şi cât timp vor ţine mina sigilată? strigă Hal consternat.

— Nimeni nu poate şti. Într-o mină mare ca asta, focul poate să mocnească şi o săptămână,

— Toţi vor fi morţi! ţipă Rosa Minetti frângându-şi mâinile într-un acces de durere.

Hal se întoarse spre Olson.

— Au să facă oare una ca asta?

— Au făcut-o – şi nu o singură dată, fu răspunsul organizatorului.

— N-ai auzit niciodată de Cherry în Illinois? întrebă David. Acolo au făcut întocmai aşa şi peste trei sute de oameni şi-au pierdut viaţa.

El continua să relateze povestea aceea îngrozitoare cunoscută de fiecare miner. Sigilaseră mina în timp ce femeile leşinau iar bărbaţii îşi smulgeau hainele de disperare; unii au înnebunit. Au ţinut-o sigilată două săptămâni şi când au deschis-o mai erau douăzeci şi unu de oameni în viaţă!

— Au făcut acelaşi lucru şi în Diamondville, Wyoming, adăugă Olson. Au construit o barieră şi, când au ridicat-o, au găsit o grămadă de oameni morţi care se târâseră până acolo şi şi-au sfărâmat degetele încercând să o înlăture.

— Dumnezeule! strigă Hal, ridicându-se brusc în picioare. Şi omul acela, Carmichael, va accepta aşa ceva?

— O să-ţi spună că fac tot ce se poate, zise Jack cel Mare. Şi poate că el chiar crede că e aşa. Dar ai să vezi, mereu o să se întâmple câte ceva; or să amâne de pe o zi pe alta şi n-or să pornească ventilatorul până n-or să fie gata.

— Bine, dar asta-i crimă, strigă Hal.

— Aşa-s afacerile, spuse Olson liniştit.

Hal privi feţele acestor muncitori. Fiecare din ei avea prieteni în capcana aceea; fiecare din ei putea fi mâine în aceeaşi capcană!

— Trebuie să suporţi! exclamă el, mai mult pentru sine.

— Nu vezi paznicii de la gura minei? răspunse David. Nu vezi revolverele care le umflă buzunarele?

— Au adus mai mulţi paznici azi dimineaţă, adăugă Jerry Minetti, Rosa a văzut pe ei când au coborât.

— Ştiu ei ce fac...!, spuse Rosa. Doar frică la ei că aflăm! Spus lui doamna Zamboni să nu amestece că trimit afară din orăşel. Şi bătrâna doamnă Yonotch – soţul şi trei băieţi de la ea, înăuntru, spuse Rosa.

— Se fac tot mai răi, declară doamna David. Cetăţeanul ăla înalt, căruia îi spun Pete, care a venit din Pedro – felul cum se poartă cu femeile e o ruşine!

— Îl ştiu, Pete Hanum, adăugă Olson. L-au adus la Sheridan când uniunile şi-au deschis sediul. L-a pocnit peste gură pe unul din organizatorii noştri şi i-a rupt patru dinţi. Se spune că are cazier.

Tot anul precedent, la colegiu, Hal ascultase prelegeri de economie politică, pline de laude la adresa unui lucru numit „Proprietatea privată”. Această proprietate privată dezvolta iniţiativa şi economia; menţinea creşterea continuă a industriei, menţinea subvenţiile grase ale facultăţilor; era în concordanţă cu legile sacre ale ofertei şi cererii, era baza progresului şi prosperităţii cu care fusese binecuvântată America. Şi aici, Hal se trezi deodată faţă-n faţă cu realitatea; văzu ochii ei de lup oglindindu-se în ochii lui, îi simţi pe obraz răsuflarea fierbinte şi fumegândă, îi văzu colţii strălucitori şi degetele ca nişte gheare de pe care picura sângele bărbaţilor, femeilor şi copiilor. Proprietatea privată asupra minelor de cărbuni! Proprietatea privată asupra intrărilor sigilate şi a ieşirilor inexistente! Proprietate privată asupra unor ventilatoare care nu funcţionează, asupra unor stropitori care nu stropesc. Proprietate privată asupra bâtelor şi revolverelor şi asupra asasinilor şi a foştilor puşcăriaşi care le mânuiesc, care îi alungă pe salvatori şi încuie în casele lor văduvele şi orfanii în agonie!

Ah, preoţii senini şi bine hrăniţi ai Proprietăţii private, care ridică osanale în sălile universităţilor Demonului sângeros!

Deodată Hal se opri liniştit. În el izbucnise ceva a cărui existenţă nici n-o bănuise vreodată. Avea o altă privire, iar când vorbi, vocea îi era profundă ca a unui om puternic.

— Am să-i fac să deschidă mina aia!

Se uitară la el. Arătau ca nişte oameni în pragul isteriei dar sesizară nota stranie din vorbele lui.

— Am să-i fac să deschidă mina aia!

— Cum? întrebă Olson.

— Lumea nu ştie despre treaba asta. Dacă se află povestea, va fi un asemenea scandal încât nu va mai putea continua!

— Dar cum o să faci să se afle?

— Am să o spun la ziare! Nu pot suprima aşa ceva – nu-mi pasă cât sunt de păgubiţi!

— Gândeşti că au să creadă ce le spune un ajutor de miner! întrebă doamna David.

— Am să găsesc un mijloc să-i fac să mă creadă. Am să-i fac să deschidă mina aia! zise Hal.

§ 34. În timpul peregrinărilor lui prin orăşel. Hal observase câţiva tineri cu figuri inteligente, care ţineau în mână carneţele, Văzuse că aceşti tineri erau oaspeţii Companiei, discutau prieteneşte cu patronii; totuşi avea credinţa că printre ei se putea găsi unul care să aibă conştiinţă – sau în orice caz unul care nu va rezista tentaţiei de a avea o „bombă”. Părăsind adunarea de la doamna David, Hal se duse la gura minei căutând pe vreunul dintre reporteri; când îl găsi, îl urmări un timp dorind să-l acosteze într-un loc unde să nu poată interveni niciun spion al Companiei. La prima ocazie, se apropie de el şi îl rugă politicos pe reporter să vină pe o stradă lăturalnică unde ar putea discuta netulburaţi.

Reporterul se conformă cererii; iar Hal, ascunzându-şi intensitatea simţămintelor ca să nu-l sperie pe celălalt, îi aduse la cunoştinţă că lucrează de câteva luni în North Valley şi că ar putea să-i spună multe despre condiţiile din

orăşel. Era de exemplu problema presărării lutului. Exploziile din minele uscate ar putea fi prevenite prin presărarea pereţilor cu lut. Ştia oare reporterul că pretenţia Companiei de a-l fi folosit este cu totul falsă?

Reporterul răspunse că nu ştia acest lucru. Părea interesat şi-i ceru lui Hal să-i spună numele lui şi ocupaţia. Hal declară că numele lui e Joe Smith, ajutor de miner, care de curând a fost ales controlor la cântar. Reporterul, un tânăr slab, cu o figură pătrunzătoare, îi puse multe întrebări – întrebări inteligente; incidental, menţiona că era corespondentul local al unei mari agenţii de presă ale cărei relatări despre dezastru erau trimise în toate colţurile ţării. Acest lucru i se păru lui Hal deosebit şi continuă să-i relateze acelui domn Graham despre recensământul făcut de muncitori; putea să dea numele a o sută şapte bărbaţi şi băieţi care erau în mină. Lista stătea la dispoziţia domnului Graham, dacă dorea să o vadă. Domnul Graham părea mai interesat ca oricând şi lua notiţe în caietul său.

Mai era un lucru şi mai important, continuă Hal: problema amânării punerii în funcţiune a ventilatorului. Trecuseră trei zile de la explozie şi nu s-a făcut nicio încercare de a se intra în mină. Domnul Graham văzuse oare tulburările din dimineaţa aceea de la gura minei?

Aflase oare că un om a fost alungat din orăşel doar pentru că a făcut apel la adjunctul inspectorului de stat al minelor? Hal expuse concluzia la care ajunseră atâţia oameni şi anume: Compania îşi salvează proprietatea cu preţul unor vieţi omeneşti. Continuă să sublinieze semnificaţia umană a acestui lucru – povesti despre bătrâna doamnă Rafferty, cu sănătatea ei şubredă şi cei opt copii; despre doamna Zamboni, cu unsprezece copii, despre doamna Yonotch, care avea soţul şi trei fii în mină. Antrenat de interesul reporterului, Hal începu să-şi manifeste şi unele simţăminte. Toţi aceştia erau fiinţe umane, nu animale, iubeau şi sufereau, chiar dacă erau săraci şi umili!

— Desigur! spuse domnul Graham. Ai dreptate şi poţi fi sigur că voi cerceta.

— Mai e încă un lucru, spuse Hal. Dacă numele meu este

menţionat voi fi concediat, ştiţi asta.

— N-am să-l menţionez, zise celălalt.

— Bineînţeles, dacă nu puteţi publica relatarea fără să daţi sursa...

— Eu sunt sursa, spuse reporterul cu un zâmbet. Numele dumitale n-ar adăuga nimic.

Vorbi liniştit, cu siguranţă; părea să cunoască atât de profund situaţia cât şi datoria lui în legătură cu aceasta încât Hal simţi un fior de triumf. Un vânt puternic parcă sufla din lumea exterioară împrăştiind miasma care plutea deasupra orăşelului minier. Da, reporterul acesta *era* lumea exterioară! El era forţa opiniei publice care se făcea simţită în locul acesta al ticăloşiei şi spaimei! El era vocea adevărului, curajul şi justeţea unei mari organizaţii de publicitate, independente faţă de influenţe secrete, aliată deasupra corupţiei!

— Vă sunt îndatorat, spuse domnul Graham în încheiere şi Hal avu sentimentul desăvârşit al victoriei. Ce noroc extraordinar – să nimerească tocmai peste agentul unei mari agenţii de presă! Relatarea va ajunge la marea lume industrială pentru care cărbunele este sânge dătător de viaţă. Oamenii din fabrici, ale căror maşini se mişcă cu ajutorul cărbunelui, călătorii din trenurile care merg cu cărbune vor afla în cele din urmă despre suferinţele celor care muncesc pentru ei în măruntaiele pământului. Chiar şi doamnele care stau tolănite pe puntea vapoarelor plutind pe strălucitoarele mări tropicale – atât de minunată era forţa agenţiilor moderne de presă, încât şi aceste doamne vor putea auzi strigătul de ajutor al acestor muncitori, al soţiilor şi copiilor lor! Iar din această lume întinsă va veni un răspuns, un strigăt universal de groază, de repulsie, care-l va obliga până şi pe bătrânul Peter Harrigan să cedeze! Astfel gândea Hal, pentru că era tânăr şi aceasta era prima lui cruciadă.

Era atât de bucuros încât putu să se gândească din nou la el însuşi şi să-şi dea seama că nu mâncase în ziua aceea, fiind ora prânzului, intră la Reminitsky şi era pe jumătate gata cu primul fel al banchetului de tip Reminitsky, format

din două feluri, când o mare deziluzie căzu pe capul lui!

Hal îşi ridică privirea şi-l văzu pe Jeff Cotton intrând în sufragerie şi îndreptându-se spre el. Şeriful avea ochii sângeroşi şi Hal, observându-l, se ridică instinctiv.

— Hai! zise Cotton, şi apucându-l de mâneca hainei îl duse afară, aproape înainte ca restul comesenilor să aibă timp să-şi tragă răsuflarea.

Hal n-avea posibilitatea să-şi arate bunele maniere faţă de şerif. În timp ce mergeau, Cotton îşi exprimă părerea despre el că era un ticălos, un căţelandru, un om cu ascendenţe nedorite, iar când Hal îndrăzni să pună o întrebare – lucru pe care-l făcu cu sinceritate, neînţelegând pe dată ce se întâmpla, şeriful îi spuse „să-şi ţină clanţa” şi sublinie ordinul scuturându-l de guler. În acelaşi timp doi din cei mai puternici paznici, care aşteptau la uşa sufrageriei, îl apucară fiecare de câte un braţ şi-l ajutară să înainteze.

Coborâră strada, trecură pe lângă biroul lui Jeff Cotton, de data asta fără să se oprească. Se îndreptau spre gară, iar când Hal ajunse la destinaţie, văzu un tren care staţiona. Cei trei oameni îl duceau într-acolo, fără să-i dea drumul până ce nu-l înghesuiră într-un scaun.

— Acum tinere, vom vedea cine conduce acest orăşel minier! spuse Cotton.

În vremea asta, Hal îşi recapătă o parte din stăpânirea de sine.

— Am nevoie de bilet? întrebă el.

— Am eu grijă de asta, zise şeriful.

— Şi lucrurile mele, le primesc?

— Mai păstrează nişte întrebări pentru profesorii de la universitate, îi aruncă şeriful.

Hal aşteptă. Peste un minut sau două, un om veni în fugă cu neînsemnata lui avere, strânsă într-o boccea, legată cu o bucată de sfoară. Hal observă că omul acela era mare şi urât şi că şeriful îi spunea Pete.

Conductorul strigă: „Urcaţi-vă în vagoane”! şi în acelaşi moment Jeff Cotton se aplecă spre Hal şi îi şopti ameninţător:

— Ascultă-mă pe mine, tinere; nu te opri în Pedro, pleacă imediat mai departe, altfel o să ţi se întâmple ceva într-o noapte întunecoasă.

După care o porni pe culoar şi sări jos din trenul aflat în mişcare. Dar Hal văzu că Pete Hanum, bătăuşul, şedea în vagon, cu câteva locuri în spatele lui.

Cartea a treia

CĂLĂII REGELUI CĂRBUNE

§ 1. Hal intenţiona să se ducă la Western City cât mai repede cu putinţă şi să se adreseze editorilor de ziare. Dar mai întâi de toate, avea nevoie de bani de drum, şi se gândea că cel mai bun mijloc de a-i obţine era să-l găsească pe John Edstrom. Se dădu jos din tren, urmat de Pete Hanum; după câteva cercetări, îl găsi pe dricarul care o înmormântase pe soţia lui Edstrom şi îl îndreptă spre casa unui muncitor din apropiere, unde stătea bătrânul suedez.

Edstrom îl primi cu întrebări, arzând de curiozitate: Cine a fost ucis? Care era situaţia? Hal îi povesti în fraze scurte ce se întâmplase. Când menţionă că avea nevoie de bani, Edstrom îi răspunse că mai avea el câte ceva şi îi va împrumuta, dar nu erau de ajuns pentru un bilet până la Western City. Hal întrebă de cei douăzeci şi cinci de dolari pe care Mary Burke îi expediase; bătrânul nu auzise nimic despre ei, nu fusese la poştă.

— Hai să mergem acum! spuse Hal; dar când o porniră pe scară, o nouă dificultate îi veni în minte. Pete Hanum era afară în stradă şi se putea ca el să fi auzit de la Jeff Cotton despre banii aceia; putea să-l reţină pe Edstrom şi să-i ia.

— Am o idee, zise bătrânul. Hai la prietenul meu Ed MacKellar. Ar putea să ne dea un sfat – ba poate şi vreo idee despre cum s-ar putea deschide în vreun fel mina.

Edstrom îi mai spuse că MacKellar, un bătrân scoţian, a fost miner, dar acum era invalid şi avea un mic birou în Pedro. Era un adversar veşnic al maşinii lui „Alf” Raymond, şi aceştia erau cât pe-aci să-l omoare la un moment dat. Casa lui nu era prea departe şi nu va dura mult timp ca să se consulte cu el.

— De acord, spuse Hal, şi o porniră imediat. Pete Hanum

îi urmă, la câţiva metri în urmă, fără să se amestece însă, şi ei intrară pe poarta unei căsuţe. Le deschise uşa o femeie şi îi pofti în sufragerie, unde şedea MacKellar – un bătrân cu părul cărunt, încovoiat de reumatism şi obligat să umble în cârje.

Hal îi povesti toată tărăşenia. Întrucât scoţianul crescuse în mină, nu era nevoie să intre în amănunte în privinţa situaţiei. Când Hal îi pomeni despre ideea lui de a face apel la ziare, celălalt îi răspunse imediat.

— Nu-i nevoie să te duci la Western City. Este aici un om care va face treaba asta în locul dumitale; Keating de la *Gazeta.*

— *Gazeta* din Western City? exclamă Hal. Cunoştea ziarul acela; o gazetă de seară care se vindea cu un cent şi care era citită de muncitori. Intelectualii care vorbeau de ea, o catalogau cu adjectivul „galbenă”.

— Ştiu, spuse MacKellar, observând tonul lui Hal. Dar, oricum, e singurul ziar care îţi va publica relatarea.

— Şi unde e Keating ăsta?

— S-a dus sus la mină. Păcat că nu l-ai întâlnit.

— N-am putea să-l găsim acum?

— S-ar putea să fie în Pedro. Încercaţi la „Hotelul american”.

Hal se duse la telefon şi într-un minut auzi pentru prima dată vocea veselă a celui ce avea să devină în curând prietenul şi mâna sa dreaptă: „Billy” Keating. După alte câteva minute, stăpânul vocii se afla la uşa lui MacKellar, ştergându-şi transpiraţia de pe fruntea sa pe jumătate cheală. Avea obrazul rotund, ca o lună plină, şi era vesel ca Falstaff; când ajungeai să-l cunoşti mai bine, constatai că era credincios ca un câine Newfoundland. Cu toată corpolenţa lui, Keating era ziarist, dedicat trup şi suflet acestei „meserii”.

Începu să-i pună întrebări tânărului miner, de îndată ce îi fu prezentat. Hal îşi dădu seama cu claritate că acesta era omul pe care-l căuta. Keating ştia exact ce întrebări să pună şi obţinu în câteva minute întreaga poveste.

— Mii de trăsnete! strigă el. Ultima ediţie!

Scoase ceasul şi sări la telefon.

— O convorbire interurbană, ceru el. Apoi: – Vreau redacţia *Gazetei* din Western City. Şi, te rog, domnişoară, vezi dacă nu se poate mai repede. E foarte urgent, ultima dată a trebuit să aştept aproape o jumătate de oră.

Se întoarse din nou spre Hal şi începu să-i pună alte întrebări, scoţând în acelaşi timp din buzunar un teanc de hârtii şi luând notiţe. Îşi însemnă cele spuse de Hal în legătură cu faptul că nu se presărau minele, că nu existau ieşiri în caz de pericol, în legătură cu amânarea punerii în funcţiune a ventilatorului, cu micşorarea cu bună ştiinţă a numărului oamenilor aflaţi în mină.

— Eram sigur că acolo se muşamalizează lucrurile! exclamă el. Dar n-am putut să le dau de capăt. Un cetăţean mă urmărea pas cu pas. Îl ştii pe unul, pe nume Predovich?

— Îl ştiu, zise Hal. Funcţionarul de la magazinul Companiei; odată mi-a controlat buzunarele.

Keating schiţă o grimasă de dezgust.

— El era umbra mea. Închipuieşte-ţi, să încerci să-i faci pe mineri să-ţi vorbească cu licheaua asta lângă tine! I-am spus directorului că n-am nevoie de nimeni să mă escorteze prin locurile acelea. Dar el m-a privit cu un zâmbet ameninţător. „N-am vrea să vi se întâmple ceva în timp ce vă aflaţi în centrul miner, domnule Keating!” Dar nu consideraţi necesar să apăraţi şi vieţile celorlalţi reporteri? am spus eu. „Nu, mi-a răspuns el; dar ştiţi, *Gazeta* şi-a făcut mulţi duşmani”. I-am spus: Lăsaţi-vă de bancuri, domnule Cartwright. Vreţi să mă urmăriţi în timpul cât lucrez aici? „Puteţi să o luaţi şi aşa, dacă credeţi că veţi face plăcere cititorilor *Gazetei!”* mi-a răspuns el.

— Păcat că nu ne-am întâlnit! Sau măcar dacă aţi fi dat peste unul din grupul nostru de adepţi ai controlorului la cântar, spuse Hal.

— A! Ştii şi despre povestea aia cu controlorul de la cântar! exclamă reporterul. Am mirosit ceva despre ea – de asta mă şi aflu azi aici în vale. Am auzit că există un cetăţean, Edstrom, care a fost dat afară pentru că a produs tulburări; mă gândeam că dacă l-aş putea găsi, aş căpăta

un indiciu.

Hal şi MacKellar se uitară la bătrânul suedez şi toţi trei începură să râdă.

— El e omul dumitale! zise MacKellar.

— Şi ăsta-i controlorul de la cântar, adăugă Edstrom arătându-l pe Hal.

De îndată reporterul se puse din nou pe lucru; începu să pună altă scrie de întrebări. Voia să folosească povestea cu controlorul de la cântar ca o „continuare" pentru ziua următoare, ca să menţină treaz interesul pentru cele petrecute la North Valley. Povestea avea o legătură directă cu dezastrul, ea arăta cu ce se ocupau patronii din North Valley când trebuiau să se ocupe de securitatea din minele lor.

— Voi scrie despre asta azi după amiază şi voi trimite materialul prin poştă, spuse Keating şi adăugă zâmbind: Ai un avantaj când te ocupi cu ştiri de care alte ziare nu vor să se atingă – n-ai ce te teme că o să-ţi pierzi „bomba".

§ 2. Keating se duse din nou la telefon să se intereseze de „interurbană"; apoi, bombănind ceva cu privire la ultima ediţie, veni să-l mai întrebe pe Hal despre experienţele lui. Nu trecu mult şi află povestea primelor eforturi ale tânărului în domeniul publicisticii; auzind cele întâmplate, se lăsă pe spătarul scaunului şi începu să râdă cu hohote, scuturându-se, după cum spune un cântec de leagăn, „ca o piftie".

— Graham! exclamă el. Închipuieşte-ţi, MacKellar, i-a povestit toate astea lui Graham!

Scoţianul părea să găsească şi el treaba asta tot atât de comică; amândoi explicară că Graham era reporterul politic al ziarului *The Eagle,* ziar din Pedro, proprietatea şerifului împărat. Putea fi numit ziaristul şacal al lui Alf Raymond; nicio treabă nu era prea murdară pentru el.

— Dar, strigă Hal, mi-a spus că e corespondent al agenţiei de presă din Western.

— Păi, este şi aşa ceva, replică Billy.

— Şi cum aşa, agenţia de presă foloseşte spioni ai

Companiei?

Reporterul răspunse sec.

— Când ai să înţelegi mai bine jocul din presă, ai să-ţi dai seama că singurul lucru care interesează agenţia în legătură cu un corespondent este ca el să respecte proprietatea. Dacă esenţa fiinţei lui este respectul proprietăţii, atunci poate să înveţe şi ce-i aia o informaţie şi felul cum s-o folosească.

Keating se întoarse către scoţian.

— Aveţi cumva o maşină de scris în casă, domnule MacKellar?

— Una veche, schiloadă ca şi mine.

— Am să mă descurc cu ea. L-aş chema pe tânărul ăsta la hotel, dar cred că e mai bine să se ferească pe cât posibil să iasă în stradă.

— Aveţi dreptate. Dacă vreţi să-mi ascultaţi sfatul, luaţi maşina de scris de sus, unde nu poate ajunge un glonte tras pe fereastră.

— Dumnezeule mare! exclamă Hal. Suntem în America sau în Italia medievală?

— Suntem în imperiul lui Raymond, replică MacKellar. L-au împuşcat mortal pe prietenul meu Tom Burton pe când stătea pe treptele din faţa casei sale. Se împotrivise maşinaţiilor şi avea dovezi în legătură cu fraudele la scrutin, pe care voia să le aducă în faţa Marelui Juriu.

În timp ce Keating continua să se agite cu „interurbana”, bătrânul scoţian încercă să-l convingă pe Hal de primejdia pe care o prezenta situaţia lui. Recent, un organizator al sindicatelor miniere fusese bătut ziua în amiaza mare şi lăsat lat în şanţ; MacKellar asistase la procesul şi achitarea celor doi asasini care au comis crima – preşedintele juriului era un cârciumar, unul din gaşca lui Raymond, iar ceilalţi juraţi erau mexicani care nu înţelegeau nicio boabă din lucrările curţii.

— Exact un asemenea juriu mi-a promis şi mie Jeff Cotton! remarcă Hal, făcând o timidă încercare de a zâmbi.

Celălalt răspunse.

— Nici să nu-ţi faci iluzii în privinţa asta, dacă vor să te

înlăture, pot s-o facă. Ei conduc aici toată maşinăria. Eu ştiu foarte bine cum merg lucrurile, am deţinut şi eu o funcţie politică până ce au constatat că nu mă pot manevra.

Bătrânul scoţian continuă să povestească cum fusese ales judecător şi încercase să pună capăt afacerilor poliţiştilor care luau bani de la prostituatele din oraş; a fost silit să demisioneze şi duşmanii lui i-au transformat viaţa într-un coşmar. Recent, candidase pe lista progresiştilor pentru postul de judecător al districtului şi povesti despre strădaniile sale de a duce campania în minele de cărbuni, despre cum i-au fost confiscate manifestele şi rupte afişele şi cum i-au fost azvârliţi cât colo adepţii. Exact aşa cum îi explicase Alec Stone şeful minei lui Hal. În unele orăşele miniere, sălile de întruniri aparţineau companiei; în altele, ele aparţineau cârciumarilor al căror credit depindea de Alf Raymond. În puţinele centre unde existau săli care puteau fi închiriate, se uza de mijloace extreme, trimiţând în acele locuri divertismentele oferite de rivali, cu muzică şi bere pe gratis, pentru a îndepărta mulţimea de MacKellar.

În tot acest timp, Billy Keating se mânia şi ţipa la telefonistă pentru „interurbană”. În cele din urmă reuşi să obţină convorbirea şi în cameră se făcu tăcere.

— Alo, Pringle, tu eşti? Aici e Keating. Am un articol tare cu dezastrul din North Valley. Aţi închis ultima ediţie? Dă-mi-l pe Jim. Alo, Jim! Ai caietul?

Apoi, Billy, adresându-se în mod evident unui stenograf, începu să relateze povestea pe care o obţinuse de la Hal. Din când în când se oprea să repete sau să silabisească un cuvânt; o dată sau de două ori Hal corectă amănuntele, astfel cam într-un sfert de oră, treaba fu terminată şi Keating se întoarse spre Hal.

— Asta a fost, băiete. Povestea ta va fi pe stradă în Western City, în ceva mai puţin de o oră; va ajunge aici imediat după aceea îndată ce vor putea obţine legătura telefonică. Şi ascultă-mi sfatul, dacă vrei să-ţi rămână pielea întreagă, să nu te mai afli în Pedro în momentul respectiv.

§ 3. Când Hal vorbi, nu răspunse ultimei observaţii a lui Billy Keating. Ascultase, repovestit la telefon, dezastrul din North Valley; aşa că nu se gândea la pielea lui ci la cei o sută şapte bărbaţi şi băieţi îngropaţi în mină.

— Domnule Keating, sunteţi sigur că *Gazeta* va publica această relatare? întrebă el.

— Dumnezeule! exclamă celălalt. Pentru ce sunt eu aici?

— Ştiţi, odată am fost dezamăgit.

— Da, dar ai nimerit în tabăra duşmană. Noi suntem ziarul omului sărac, şi din asta trăim.

— Nu există posibilitatea ca să fie „atenuat”?

— Deloc, te asigur.

— Nu există posibilitatea ca Peter Harrigan să-l interzică?

— Peter Harrigan a încercat să atenteze la *Gazeta* demult, băiete.

— Şi acum, mai spune-mi un lucru – va avea efect? întrebă Hal.

— În ce sens?

— Vreau să zic, dacă vor deschide mina.

Keating se gândi un moment.

— Mă tem că nu va avea prea mare efect.

Hal îl privi zăpăcit. Considerase ca de la sine înţeles faptul că publicarea realităţii va obliga Compania să acţioneze. Dar Keating îi explică că *Gazeta* era citită în special de muncitori şi astfel avea relativ puţină influenţă.

— Suntem un ziar de după-amiază, spuse el; când oamenii au citit minciuni toată dimineaţa, nu e uşor să-i faci să creadă adevărul după-amiază.

— Dar articolul nu va ajunge şi la alte ziare, în ţară, mă gândesc?

— Da, avem un serviciu de presă; dar toate ziarele cărora le trimitem ştirile sunt, ca şi *Gazeta* – ziare ale oamenilor săraci. Dacă e ceva foarte grav şi noi continuăm timp îndelungat să pistonăm, putem face o anumită impresie; cel puţin limităm cantitatea de ştiri pe care Agenţia de presă din Western le suprimă. Dar când e vorba de o chestiune minoră ca aceasta, că au fost închişi muncitori în mină, tot ce putem face este să îngrijorăm niţeluş

Compania.

Hal se afla aşadar tot în punctul de unde plecase!

— Trebuie să găsesc alt plan! exclamă el.

— Nu văd ce ai putea face, replică celălalt.

Urmă o pauză, în timp ce tânărul miner reflecta.

— Mă gândisem să mă duc la Western City şi să fac apel la editori, spuse el cam nesigur.

— Pot să-ţi spun şi eu ce o să se întâmple – te scutesc de cheltuiala de drum. Nici măcar n-or să se atingă de povestea ta.

— Şi dacă aş face apel la guvernator?

— În primul rând, probabil că nici n-o să te primească. Şi chiar dacă o va face, n-o să ia nicio măsură. Nu e un guvernator adevărat, ştii şi tu; e o marionetă pusă acolo să te prostească. Se mişcă numai atunci când Harrigan trage de sfori.

— Ştiam, desigur, că e omul bătrânului Pete. Dar atunci ce pot face? încheie el cam descumpănit.

Pe chipul reporterului apăru un zâmbet plin de milă.

— Îmi dau seama că e prima oară când te-ai ridicat împotriva „marelui capital”. Apoi adăugă: Eşti tânăr! Când o să ai mai multă experienţă, o să laşi problemele astea pe seama capetelor mai în vârstă!

Dar Hal sesiză sarcasmul reporterului. Auzise doar aceste cuvinte spuse foarte serios de fratele lui! În plus, tocmai se întorsese de la locul unor scene de groază.

— Domnule Keating, nu vedeţi că e imposibil să stau liniştit când oamenii aceia mor? exclamă el.

— Nu ştiu ce să-ţi spun despre statul liniştit. Tot ce ştiu e că toată agitaţia dumitale n-o să le ajute cu nimic, spuse celălalt.

Hal se întoarse către Edstrom şi MacKellar.

— Domnilor, ascultaţi-mă o clipă, spuse el. În vocea lui era o notă de rugăminte – ca şi cum ei ar fi refuzat în mod deliberat să-l ajute! Trebuie să facem ceva în chestiunea asta. *Trebuie* să facem! Eu sunt nou în problemele astea, cum spune domnul Keating; dar dumneavoastră nu sunteţi. Puneţi-vă mintea la contribuţie, domnilor, şi ajutaţi-mă să

fac un plan!

Se lăsă o tăcere îndelungată.

— Dumnezeu ştie! spune Edstrom în cele din urmă. Aş sugera ceva dacă aş putea.

— Şi eu la fel, spuse MacKellar. Te afli în faţa unui zid de piatră, băiete. Guvernul de aici e pur şi simplu un departament al Companiei Generale de Combustibil. Persoanele oficiale sunt nişte bandiţi – servitorii Companiei, toţi.

— Staţi o clipă, zise Hal. Să chibzuim. Să presupunem că am avea un guvern adevărat; ce am avea de făcut? Am anunţa cazul Procurorului districtului, nu-i aşa?

— Da, fără îndoială, spuse MacKellar.

— Ai amintit de el mai înainte, zise Hal. Ziceai că e ameninţat că va da în judecată nişte directori de mine pe motiv de fraude la scrutin.

— Asta era în timp ce candida în alegeri, spuse MacKellar.

— A! Mi-amintesc ce spunea Jeff Cotton – că era prietenos cu minerii în discursuri şi cu Compania în fapte.

— Ăsta-i omul, spuse celălalt sec.

— N-ar trebui oare, argumentă Hal, să mă duc la el, să-i ofer o şansă de a acţiona? Nu se ştie, poate are inimă.

— Nu de inimă are nevoie, ci de şira spinării, replică MacKellar.

— Dar sunt sigur că ar trebui să-i prezint situaţia! Dacă n-o să facă nimic, cel puţin îl voi pune la curent, şi asta o să însemne un nou material pentru dumneata, nu-i aşa, domnule Keating?

— Da, într-adevăr, admise reporterul. Şi ce o să-i ceri să facă?

— Păi, să aducă problema în faţa Marelui Juriu; şi să pună sub acuzare patronii din North Valley.

— Dar asta va dura o grămadă de timp; nu-i va salva pe oamenii din mină.

— Ce-ar putea să-i salveze ar fi doar ameninţarea. MacKellar interveni.

— Nu cred că o ameninţare din partea lui Dick Parker ar

conta prea mult. Patronii ştiu că-l pot opri.

— Şi nu mai există nimeni altcineva? N-ar trebui să încerc la tribunal?

— Care tribunal?

— Nu ştiu. Voi să-mi spuneţi.

— Hai s-o luăm de jos în sus, zise scoţianul. Avem un judecător de pace.

— Cine-i?

— Jim Anderson, un medic veterinar. E la fel ca orice judecător – trăieşte din mici ciubucuri.

— Există şi un tribunal mai înalt?

— Da, tribunalul districtual; judecătorul Denton. Este asociatul lui Vagleman, consilierul Companiei. La ce rezultat te aştepţi să ajungi cu el?

— Presupun că mă agăţ de un fir de pai, spuse Hal. Dar se spune că aşa fac oamenii care se îneacă. Oricum, mă duc la oamenii ăştia, şi poate dintre toţi voi găsi pe vreunul care să acţioneze. Asta nu poate să facă nimic rău!

Cei trei se gândeau însă că i s-ar putea întâmpla într-adevăr ceva rău; încercară să-l facă pe Hal să ţină seama de pericolul de a fi bătut sau împuşcat.

— Or s-o facă! exclamă MacKellar. Şi fără niciun fel de neplăceri pentru ei – au să aducă dovezi că ai fost înjunghiat de un macaronar beat, certându-vă pentru o femeie.

Dar Hal era hotărât: era încredinţat că putea să-şi ducă la îndeplinire sarcina înainte ca duşmanii să-şi alcătuiască vreun plan. Şi nici n-o să lase pe vreunul din prietenii lui să-l însoţească; avea o treabă mai importantă atât pentru Edstrom cât şi pentru Keating – cât priveşte pe MacKellar, el nu se putea mişca destul de repede. Hal îl rugă pe Edstrom să meargă la poştă, să ridice scrisoarea recomandată şi să schimbe imediat hârtiile. Planul lui era să obţină depoziţii scrise, şi dacă oficialităţile din oraş nu vor acţiona, să le ducă guvernatorului. Pentru toate astea, va avea nevoie de bani. Între timp, îşi spuse el, Billy Keating o să-şi scrie materialul cu controlorul de la cântar şi peste câteva ore se vor întâlni la „Hotelul american” ca să-i

dea copii ale depoziţiilor pentru *Gazetă.*

Hal mai purta hainele de miner pe care le avea în noaptea arestării lui în cabana lui Edstrom. Dar refuză oferta lui MacKellar de a-i împrumuta un costum de haine de oraş; ştia că hainele bătrânului scoţian nu i se potriveau şi era mai bine să-şi facă apelul ca un adevărat miner decât ca un domn prost îmbrăcat.

Toate treburile fiind puse la punct, Hal ieşi în stradă unde Pete Hanum, bătăuşul, îl urmă imediat. Tânărul miner o luă la fugă şi celălalt se ţinu după el, aşa încât cei doi alergau pe stradă spre mirarea oamenilor care le ieşeau în cale. Cum Hal avea antrenament de sprinter, fără îndoială că Pete fu mulţumit că biroul procurorului districtului nu era prea departe!

§ 4. Domnul Richard Parker era ocupat, spuse funcţionarul din camera secretariatului; lui Hal nu-i părea rău, asta îi dădea posibilitatea să-şi tragă răsuflarea. Văzând un tânăr roşu la faţă şi gâfâind, funcţionarul îl privi curios; dar Hal nu-i dădu nicio explicaţie iar bătăuşul aştepta afară în stradă.

După câteva minute, domnul Parker îşi primi vizitatorul. Era un domn bine hrănit, cu o ceafă şi o gură generoasă, proaspăt bărbierit şi pomădat.

Hainele erau frumoase, lenjeria imaculată; făcea impresia unei persoane care „se îngrijea”. Pe birou erau hârtii iar el părea preocupat.

— Mă rog? spuse el aruncând o privire rapidă tânărului miner.

— După câte ştiu vorbesc cu Procurorul districtului din Pedro?

— Aşa e.

— Domnule Parker, v-aţi ocupat cumva de condiţiile dezastrului din North Valley?

— Nu, de ce? spuse domnul Parker.

— Vin tocmai acum din North Valley şi pot să vă dau informaţii care ar putea să vă intereseze. Se află o sută şi şapte oameni îngropaţi în mină şi oficialităţile Companiei au

sigilat-o şi sunt gata să sacrifice aceste vieţi.

Celălalt puse jos corespondenţa şi-l examină pe vizitatorul său pe sub pleoapele grele.

— De unde ştii asta?

— Am plecat de acolo abia de câteva ore. Faptele sunt cunoscute de toţi muncitorii.

— Vorbeşti din auzite?

— Vorbesc din experienţă proprie. Am văzut dezastrul, am văzut gura minei îngrădită şi acoperită cu pânză de sac. Cunosc un om care a fost dat afară azi dimineaţă din centrul minier pentru că s-a plâns că se amână punerea în funcţiune a ventilatorului. Au trecut mai bine de trei zile de la explozie şi încă nu s-a făcut nimic.

Domnul Parker începu să-l bombardeze cu o serie de întrebări, într-un mod tăios, suspicios, cum obişnuiesc procurorii. Dar Hal nu se sinchisea; aşa era meseria omului acela, trebuia să fie sigur.

Întrebă cum ar putea să verifice declaraţiile lui Hal.

— Va trebui să mergeţi acolo, sus, fu răspunsul.

— Spui că faptele sunt cunoscute de oameni? Dă-mi numele câtorva dintre ei.

— Nu sunt autorizat să vă dau numele lor, domnule Parker.

— Ce fel de autorizaţie îţi trebuie? Doar mi-l vor spune ei singuri, nu-i aşa?

— Poate că da, poate că nu. Un om şi-a pierdut deja slujba; nu oricine e dispus să-şi piardă slujba.

— Crezi că mă voi duce acolo sus, numai pentru că spui dumneata aşa?

— Vă ofer mai mult decât vorbele mele, vă ofer o declaraţie scrisă.

— Dar ce ştiu eu despre dumneata?

— Ştiţi că am lucrat la North Valley – sau puteţi verifica faptul, folosind telefonul. Numele meu este Joe Smith şi am fost ajutor de miner la Numărul doi.

Dar domnul Parker spuse că atât nu era de ajuns; timpul lui este preţios şi înainte de a pleca la North Valley trebuie să aibă numele martorilor care ar putea susţine aceste

declaraţii.

— Vă ofer o declaraţie scrisă! exclamă Hal. Vă declar că ştiu că se comite o crimă – că sunt sacrificate o sută şapte vieţi omeneşti. Nu consideraţi că acesta este un motiv suficient pentru a face măcar o cercetare?

Procurorul districtului răspunse din nou că dorea să-şi facă datoria, că dorea să apere drepturile muncitorilor; dar nu-şi putea permite să pornească aiurea la „vânătoare de gâşte sălbatice”, trebuia să aibă numele martorilor. Şi Hal se trezi punându-şi singur întrebarea: Oare omul acela se folosea de primul pretext ca să nu facă nimic? Sau s-ar putea ca o persoană oficială în stat să meargă atât de departe încât să ajute Compania făcând liste de „turbulenţi”?

În ciuda neîncrederii sale, Hal era hotărât să-i ofere omului toate posibilităţile pe care putea să i le ofere. Reluă toată povestea despre dezastru. Îl plimbă pe domnul Parker prin orăşelul minier, îi arătă femeile nenorocite şi copiii îngroziţi care se îngrămădeau la gura minei şi erau împinşi cu bastoane şi revolvere. Dădu numele familiilor, ale văduvelor, ale mamelor şi orfanilor. Îi vorbi de minerii care cereau să li se permită să-şi rişte viaţa ca s-o salveze pe cea a tovarăşilor lor. Îşi dădu frâu liber propriilor sale simţă-minte; pledă fierbinte în favoarea prietenilor săi în suferinţă.

— Tinere, zise celălalt întrerupându-i elocvenţa, de cât timp lucrezi în North Valley?

— De vreo zece săptămâni.

— Şi de când lucrezi în mine de cărbuni?

— Asta a fost prima mea experienţă.

— Şi crezi că în zece săptămâni ai învăţat destul ca să-ţi permiţi să acuzi de „crimă” nişte oameni care şi-au petrecut toată viaţa învăţând cum se conduce o mină?

— După cum v-am spus, exclamă Hal, asta nu-i doar părerea mea; este părerea celor mai bătrâni şi mai experimentaţi mineri. Vă spun că nu se face niciun efort pentru salvarea oamenilor acelora! Şefilor nu le pasă de oamenii lor! Unul din ei, Alec Stone, a fost auzit de un grup

de oameni spunând: „Să-i ia naiba pe oameni! Salvaţi catârii!”

— Toată lumea e nervoasă acolo, declară celălalt. Nimeni nu poate gândi ca lumea acum – nici dumneata. Dacă mina arde, şi dacă focul se întinde atât de tare încât nu poate fi stins...

— Dar, domnule Parker, cum puteţi spune că se întinde atât de tare?

— Cum poţi spune dumneata că nu se întinde?

Urmă o pauză.

— După câte ştiu, este un inspector adjunct acolo sus, spuse brusc procurorul districtului. Cum îl cheamă?

— Carmichael, zise Hal.

— Şi ce spune el de toate astea?

— Minerul Huszar a fost dat afară din orăşelul minier tocmai pentru că a apelat la el.

— Păi, spuse domnul Parker – şi în vocea lui apăru o nuanţă care-l făcu pe Hal să-şi dea seama că găsise scuza pe care o căutase – asta e treaba lui Carmichael, şi eu n-am niciun drept să mă bag peste el. Dacă el vine la mine şi îmi cere să-i pun sub acuzare, voi acţiona – altminteri nu. Asta-i tot ce am de spus.

Hal se ridică:

— Foarte bine, domnule Parker, spuse el. Eu v-am expus faptele. Mi s-a spus că nu veţi face nimic, dar voiam să vă mai ofer o şansă. Acum mă voi duce la guvernator să-i cer să vă îndepărteze!

Cu aceste cuvinte, tânărul miner ieşi din birou.

§ 5. Hal se duse în capătul străzii la „Hotelul American” unde era un birou de stenografiat. Când tânăra femeie descoperi despre ce era vorba în materialul pe care voia să i-l dicteze, degetele îi tremurară vizibil; dar nu refuză munca şi Hal începu să descrie condiţiile în care se sigilase intrarea minei Numărul unu din North Valley cerând mandate de arestare pe numele Enos Cartwright şi Alec Stone. Apoi relată felul în care fusese ales controlor la cântar şi cum i se refuzase accesul la cântar; şi, cu toată

frazeologia legală pe care şi-o putea aminti, ceru arestarea pentru aceste fapte a lui Enos Cartwright şi James Peters, director şi respectiv şef la cântar, din North Valley. În altă declaraţie, relată cum Jeff Cotton, şerif al minei, l-a ridicat în timpul nopţii, l-a maltratat şi l-a închis timp de treizeci şi şase de ore, fără niciun mandat şi fără vreun cap de acuzare; de asemeni, cum Cotton, Pete Hanum şi încă două persoane al căror nume nu-l cunoştea, l-au scos în mod ilegal afară din oraşul North Valley, ameninţându-l cu violenţa; fapte pentru care cerea arestarea lui Jeff Cotton, Pete Hanum şi a celor două persoane necunoscute.

Nu-şi terminase bine treaba, când sosi Billy Keating, aducând cei douăzeci şi cinci de dolari pentru Edstrom pe care îi scosese de la poştă. Găsiră un notar public în faţa căruia Hal depuse jurământ pentru fiecare document; când acestea fură înregistrate şi ştampilate cu sigiliul statului, îi dădu copiile lui Keating şi acesta se grăbi să prindă un tren poştal care tocmai trebuia să sosească. Billy nu ar fi lăsat asemenea lucruri în grija oficiului poştal local; Pedro era un oraş infernal, declară el. Când ieşiră din nou pe stradă, observară că garda lor se mărise cu încă un personaj voinic, care nici măcar nu încerca să ascundă ceea ce făcea.

Hal o luă după colţ, spre un birou care avea o firmă, „J.W. Anderson, judecător de pace”.

Jim Anderson, doctorul veterinar, şedea la masa lui. Era vizibil că mestecase tutun înainte de a-şi pune roba, şi mustaţa lui roşcovană mai avea încă urme. Hal observă asemenea amănunte, încercând să-şi cântărească şansele de succes. Prezentă declaraţia în care descria cum fusese tratat la North Valley şi aşteptă ca înălţimea sa să o citească, cu chinuitoare încetineală.

— Şi ce vrei? spuse în cele din urmă acesta.

— Vreau un mandat de arestare pe numele lui Jeff Cotton.

Celălalt îl studie un minut.

— Nu, tinere. Nu poţi căpăta aici un asemenea mandat.

— De ce nu?

— Pentru că Cotton este ajutor de şerif; avea dreptul să

te aresteze.

— Să mă aresteze fără mandat?

— De unde ştii că nu avea un mandat?

— A recunoscut în faţa mea că nu are.

— Chiar dacă avea sau nu mandat, era de datoria lui să menţină ordinea în centrul minier.

— Vreţi să spuneţi că poate să facă tot ce vrea în centrul minier?

— Vreau să spun că nu-i treaba mea să mă amestec. De ce nu te-ai dus la Si Adams, acolo în orăşelul minier?

— Nu mi-a dat posibilitatea să-l văd.

— Atunci, replică celălalt, nu pot face nimic pentru dumneata. Înţelegi şi singur. Ce fel de disciplină ar putea să menţină ei în centrul minier, dacă fiecare cetăţean pe care l-au pocnit ar putea veni aici să ceară arestarea şerifului?

— Aşadar, un şerif poate acţiona fără să ţină seama de lege?

— N-am spus asta.

— Să presupunem că a comis o crimă – pentru asta aţi emite un mandat?

— Da, desigur, dacă a fost crimă.

— Şi dacă aţi şti că e pe cale să comită o crimă într-un centru minier – aţi încerca să-l opriţi?

— Da, bineînţeles.

— Atunci, iată aici altă declaraţie, spuse Hal; şi o scoase pe cea despre sigilarea minei. Se făcu linişte în timp ce judecătorul Anderson citea.

Dar din nou clătină din cap.

— Nu, aici nu poţi obţine un asemenea mandat.

— De ce nu?

— Pentru că nu e de competenţa mea să conduc o mină de cărbuni. Nu mă pricep şi m-aş face de râs dacă aş încerca să spun oamenilor aceia cum să-şi conducă afacerile.

Hal îi aduse noi argumente. Cum e posibil ca funcţionarii Companiei, care răspund de mina de cărbuni, să comită asemenea ultragii faţă de muncitorii lor, şi asta să se numească conducerea afacerilor? Controlul asupra minelor,

într-o situaţie gravă ca aceasta, însemna dreptul de viaţă şi de moarte asupra a o sută şapte bărbaţi şi băieţi; oare se putea ca legea să nu aibă nimic de spus într-o asemenea situaţie? Dar domnul Anderson clătină doar din cap; nu era treaba lui să se amestece. Hal se putea duce la tribunal să-l vadă pe judecătorul Denton în chestiunea asta. Aşa încât Hal îşi strânse declaraţiile şi ieşi din nou pe stradă – unde se aflau acum trei personaje, toţi voinici, care aşteptau să-l însoţească.

Tribunalul districtual era în şedinţă şi Hal şezu un timp în sală, urmărindu-l pe judecătorul Denton. Era şi el un domn prosper şi bine hrănit, cu o faţă rotundă, strălucind deasupra robei sale de mătase neagră. Tânărul se trezi că priveşte cu neîncredere atât roba cât şi chipul judecătorului. Hal devenise oare cinic şi îşi pierduse încrederea în oameni? În ce priveşte înfăţişarea judecătorului, se gândea că era o pâine bună să stai în scaunul judecătoresc când asociatul tău apărea la bară în calitate de consilier al companiei carbonifere!

Într-o pauză a procedurii, Hal vorbi cu un funcţionar şi acesta îi spuse că îl putea vedea pe judecător la patru şi jumătate; dar câteva minute mai târziu, Pete Hanum intră şi îi şopti ceva funcţionarului. Funcţionarul îl privi pe Hal, apoi se duse la judecător şi îi şopti ceva. La patru şi jumătate, când curtea îşi suspendă şedinţa, judecătorul se ridică şi dispăru în biroul lui particular; iar când Hal se adresă funcţionarului, acesta îi transmise că judecătorul Denton era prea ocupat ca să-l primească.

Dar Hal nu putea fi îndepărtat cu una, cu două. Exista o uşă laterală a sălii de şedinţe, cu un coridor în spatele ei şi, în timp ce discuta cu funcţionarul, văzu figura rubicondă a judecătorului trecând pe acolo.

O porni pe urma lui. Nu strigă şi nu produse scandal; dar când se află aproape de victima sa, spuse liniştit:

— Judecător Denton, apelez la dumneavoastră să-mi faceţi dreptate!

Judecătorul se întoarse şi îl privi, cu o figură vădit plictisită.

— Ce doreşti?

Era un moment dificil deoarece Pete Hanum se afla pe urmele lui Hal şi nu era nevoie decât de un gest al judecătorului ca acesta să-l ia de guler. Dar judecătorul, surprins, îşi permise să discute cu tânărul minier; detectivul ezită şi în cele din urmă se dădu înapoi cu un pas sau doi.

Hal îşi repetă apelul.

— Domnule judecător, în mina din North Valley mor acum o sută şi şapte bărbaţi şi băieţi. Sunt pe cale de a fi ucişi iar eu încerc să le salvez viaţa!

— Tinere, am o întâlnire urgentă, jos în stradă, spuse judecătorul.

— Foarte bine, replică Hal. Am să merg cu dumneavoastră şi am să vă spun pe drum.

Nu-i dădu „Înălţimii sale” posibilitatea să spună dacă îi convine sau nu acest aranjament; o porni alături de el, cu Pete Hanum şi ceilalţi doi la vreo zece yarzi mai în urmă.

Hal îi spuse povestea la fel ca domnului Richard Parker; şi primi acelaşi răspuns. Că nu era uşor să hotărăşti în asemenea probleme; nici nu erau de competenţa unui judecător. O persoană oficială se afla la faţa locului şi era de datoria sa să hotărască dacă era vorba de vreo încălcare a legii.

Hal repetă declaraţia lui că omul care s-a plâns acelei persoane oficiale a fost alungat din orăşelul minier.

— Şi eu am fost alungat, domnule judecător.

— Pentru ce?

— Nimeni nu mi-a spus pentru ce.

— Ei, ei, tinere! Nu alungă ei oameni fără să le spună motivul!

— Ba o fac, domnule judecător! Puţin timp înainte de asta, m-au aruncat în închisoare şi m-au ţinut treizeci şi şase de ore fără cea mai mică urmă de act oficial.

— Probabil că ai făcut ceva!

— Am fost ales de un comitet al minerilor să fiu controlorul lor la cântar.

— Controlorul lor la cântar?

— Da, domnule judecător. Sunt informat că există o lege

care prevede că atunci când oamenii cer un controlor la cântar şi se oferă să-i plătească salariul, compania trebuie să-i permită să controleze cântăririle. E adevărat?

— Da, cred că da.

— Şi există vreo pedeapsă în cazul când se refuză acest lucru?

— Legea prevede întotdeauna o pedeapsă, tinere.

— Mi s-a spus că legea există în codul penal de cincisprezece, şaisprezece ani şi că pedeapsa este amendă de la douăzeci şi cinci la cinci sute de dolari. Este un caz în care nu încape discuţie, domnule judecător – minerii l-au anunţat pe director că doresc serviciile mele şi când m-am prezentat la cântar, mi s-a refuzat accesul; apoi am fost înhăţat şi băgat la închisoare, şi în cele din urmă alungat din orăşelul minier. Am făcut o declaraţie în scris în legătură cu aceste fapte şi cred că am dreptul să cer mandate de arestare împotriva celor vinovaţi.

— Poţi aduce martori în favoarea declaraţiilor dumitale?

— Da, domnule judecător. Unul din membrii comitetului minerilor, John Edstrom, se află acum în Pedro, a fost scos din casa lui pe care o închiriase şi pentru care plătise. Celălalt, Mike Sikoria, a fost şi el alungat din orăşel. Mai sunt mulţi alţii în North Valley care ştiu toate astea.

Urmă o pauză. Pentru prima dată judecătorul Denton îl privi cu atenţie pe tânărul miner de lângă el; apoi îşi încruntă sprâncenele în semn de matură chibzuinţă şi glasul lui deveni adânc şi grav.

— Voi analiza problema. Cum te numeşti şi unde locuieşti?

— Joe Smith, înălţimea voastră. Locuiesc la Edward MacKellar, dar nu ştiu cât timp voi putea sta acolo. Sunt bătăuşi ai companiei care păzesc locul tot timpul.

— Astea-s prostii! spuse judecătorul nerăbdător.

— Şi totuşi, chiar în acest moment suntem urmăriţi de trei din ăştia, spuse Hal. Unul din ei e acelaşi Pete Hanum care a ajutat ca să fiu alungat din North Valley. Dacă veţi întoarce capul îi veţi vedea în spatele nostru.

Dar corpolentul judecător nu întoarse capul.

— Am fost informat, continuă Hal, că îmi risc viaţa prin acţiunea pe care o întreprind. Cred că am dreptul să cer să fiu apărat.

— Şi ce vrei să fac eu?

— Pentru început, aş vrea să fie arestaţi oamenii care mă urmăresc.

— Nu e treaba mea să ordon asemenea arestări. Ar trebui să te adresezi unui poliţist.

— Nu văd niciun poliţist. Vreţi să-mi spuneţi unde pot găsi unul?

Înălţimea sa începea să obosească din pricina unei asemenea insistenţe.

— Tinere, dumneata ai citit romane poliţiste şi astea te-au făcut nervos!

— Dar oamenii aceia sunt chiar în spatele meu, domnule judecător! Uitaţi-vă la ei!

— Tinere, ţi-am spus că asta nu-i treaba mea!

— Dar, Înălţimea voastră, s-ar putea să fiu mort, înainte de a găsi un poliţist!

Celălalt nu păru tulburat la auzul unei asemenea posibilităţi.

— Şi apoi, Înălţimea voastră, până ce dumneavoastră veţi lua problema în studiu, oamenii din mină vor fi morţi!

Din nou niciun răspuns.

— Am aici câteva declaraţii scrise, spuse Hal. Le doriţi?

— Poţi să mi le dai, dacă vrei, zise celălalt.

— Nu mi le cereţi?

— Încă nu ţi le-am cerut.

— Atunci, doar o altă întrebare – dacă îmi permiteţi, Înălţimea voastră. Puteţi să-mi spuneţi unde aş putea găsi în oraşul ăsta un avocat cinstit – un om care ar vrea să se angajeze într-un proces împotriva intereselor Companiei Generale de Combustibil?

Urmă o tăcere – o tăcere lungă, lungă. Judecătorul Denton, de la firma Denton şi Vagleman, privea drept înainte în timp ce mergea. Orice procese complicate ar fi avut loc în mintea lui, trăsăturile sale judecătoreşti nu le dezvăluiau.

— Nu, tinere, nu e de competenţa mea să-ţi dau informaţii despre avocaţi, spuse el în cele din urmă.

Şi cu aceasta, judecătorul se răsuci pe călcâie şi intră la Elks-Club.

§ 7. Hal se opri locului şi urmări silueta masivă până când dispăru; apoi se întoarse şi trecu pe lângă cei trei detectivi care se opriseră. Îi privi dar nu făcu niciun gest, iar ei aşijderea. Când se depărtă cu vreo douăzeci de picioare, continuară să-l urmărească la fel ca mai înainte.

Judecătorul Denton îi sugerase să se consulte cu un poliţist; deodată Hal observă că trecea prin faţa primăriei şi îi veni în gând că problema asta a urmăririi ar putea fi adusă la cunoştinţa primarului din Pedro. Se întreba cum o fi arătând cea mai importantă persoană oficială într-un asemenea „oraş de iad”; după întrebările obişnuite, se trezi în biroul domnului Ezra Perkins, un domn blând, care fusese antreprenor de pompe funebre înainte de a deveni un pion al aşa numitei maşini politice „democrate”.

Şedea şi se trăgea nervos de o barbă şatenă, îngrijit tunsă, încercând să iasă din dilema în care îl băgase Hal. Da, era posibil ca un tânăr miner să fie urmărit pe străzile oraşului; dar dacă acest lucru era sau nu contrar legii, depindea de condiţii. Dacă el produsese tulburări în North Valley, şi dacă erau motive să se creadă că intenţiona să provoace tulburări, fără îndoială Compania voia să-i cunoască urma. Dar Pedro era un loc unde se respecta legea; atâta timp cât se va comporta bine drepturile sale vor fi apărate.

Hal răspunse citându-l pe MacKellar care îi spusese că erau omorâţi oameni pe stradă, în plină zi. La aceasta domnul Perkins îi răspunse că în cazurile respective nu erau sigure împrejurările în care s-au produs; oricum, ele avuseseră loc înainte ca el să devină primar. El instaurase o politică de reforme administrative şi dăduse ordine stricte şefului poliţiei ca să nu mai existe incidente de felul ăsta.

— Aţi vrea să mergeţi cu mine la şeful poliţiei şi să-i daţi acum un asemenea ordin? întrebă Hall.

— Nu cred că e necesar, spuse domnul Perkins.

Se pare că se pregătea să plece acasă. Era un sărman rozător, era penibil să-l chinuieşti; dar Hal se agăţă de el încă vreo zece, douăzeci de minute, discutând, argumentând şi insistând până când micul rozător se repezi la uşă şi se salvă într-o maşină.

— Poţi să te duci singur la şeful poliţiei, fură ultimele lui cuvinte, în timp ce pornea maşina; şi Hal se hotărî să-i urmeze sfatul. Nu mai avea nicio speranţă, dar îl apucase un fel de turbare. N-o să lase lucrurile aşa!

După ce întrebă un trecător, află că sediul poliţiei se afla în aceeaşi clădire, intrarea fiind chiar după colţ. Intră şi găsi un cetăţean în uniformă scriind la o masă, care îi spuse că şeful tocmai „a ieşit până în stradă". Hal se aşeză să aştepte, lângă o fereastră prin care putea să-i privească pe cei trei bandiţi care se învârteau pe trotuarul celălalt.

Cetăţeanul de la masă continua să scrie, dar din când în când îl privea pe tânărul miner cu acea ostilitate pe care o cultivă poliţiştii americani faţă de clasele de jos. Pentru Hal, acesta era un fenomen nou şi se gândi deodată că ar fi fost bine să fi îmbrăcat hainele lui MacKellar. Poate că un poliţist n-ar fi observat că nu-i veneau turnate!

Şeful intră. Uniforma lui albastră ascundea silueta solidă iar mustaţa dezvăluia faptul că drumul până în stradă avusese legătură cu berea.

— Ce-i, tinere? spuse el fixându-şi privirea asupra lui Hal.

Hal îi explică scopul vizitei.

— Ce vrei să fac cu? întrebă şeful cu o voce clar ostilă.

— Vreau să-i opriţi pe oamenii ăştia să mă urmărească.

— Cum pot eu să-i opresc?

— Puteţi să-i închideţi, dacă e nevoie. Pot să vi-i arăt, dacă veniţi la fereastră.

Dar celălalt nu se mişcă.

— Presupun că, dacă te urmăresc, au un motiv. Ai făcut scandal în centrul minier?

Puse această întrebare brusc, cu o asemenea forţă de parcă îi trecuse prin gând că ar putea fi de datoria lui să-l închidă pe Hal.

— Nu, spuse Hal, vorbind cât putea mai curajos. Nu, n-am făcut scandal. Mi-am cerut doar drepturile.

— De unde să ştiu eu ce-ai făcut?

Tânărul miner era gata să-i explice, dar celălalt i-o tăie scurt.

— Tinere, poartă-te cumsecade cât te afli aici în oraş. Dacă faci asta, nimeni s-o să-ţi facă nimic.

— Dar m-au şi ameninţat că-mi vor face, zise Hal.

— Ce ţi-au spus?

— Mi-au spus că s-ar putea să mi se întâmple ceva într-o noapte întunecoasă.

— Da, s-ar putea – poţi cădea şi să-ţi rupi nasul.

Şeful fu încântat de gluma lui, dar numai pentru o clipă.

— Ştii, tinere, în oraşul ăsta îţi dăm toate drepturile, dar nu ne plac agitatorii şi nici nu pretindem că ne plac. Înţelegi?

— Când un om îşi cere drepturile legale îl numiţi agitator?

— N-am timp de discuţii cu dumneata, tinere. Nu-i uşor să menţii ordinea într-un centru minier şi eu n-o să mă amestec în treaba asta. Cred că detectivii Companiei au aceleaşi drepturi în oraşul ăsta ca şi dumneata.

Urmă o pauză. Hal văzu că nu mai avea nimic de câştigat continuând discuţia cu şeful poliţiei. Era pentru prima oară când vedea un poliţist american aşa cum apărea el muncitorilor revoltaţi, şi considera acest fapt o experienţă edificatoare. Când se întoarse şi ieşi în stradă, avea dinamită în suflet; cantitatea de explozibil nu se micşoră nici măcar când observă mutrele batjocoritoare ale lui Pete Hanum şi ale celorlalte două personaje viguroase.

§ 8. Hal consideră că epuizase resursele legale din Pedro; şeful poliţiei nu-i sugerase vreo altă persoană la care să apeleze, aşa că se părea că nu avea altceva de făcut decât să se întoarcă la MacKellar şi să aştepte ora de plecare a trenului de noapte spre Western City. Porni să-i mai alerge odată pe urmăritorii săi, cel puţin pentru a-şi consuma o parte din propriii săi nervi; dar constată că ei anticipaseră această dificultate. O maşină se apropie şi toţi trei se

urcară în ea. Ca să nu se dea bătut, Hal luă o trăsură şi astfel expediţia se întoarse cu pompă acasă la MacKellar.

Hal îl găsi pe bătrânul invalid într-o stare de nelinişte. Toată după-amiaza sunase telefonul; unul după altul, oamenii l-au avertizat, unii căutând să-l convingă, alţii insultându-l. Era clar că printre aceştia erau unii care îl aveau la mână pe bătrân; dar el era neclintit, şi nici nu voia să audă de propunerea lui Hal de a sta la hotel până la plecarea trenului.

Apoi se întoarse Keating, care avea de istorisit o poveste palpitantă. Schulman, directorul general al Companiei Generale de Combustibil trimisese mesageri să-l caute şi în cele din urmă l-au dus în biroul lui, au discutat şi au pledat, când îmbunându-l, când ameninţându-l. I-a dat şi Cartwright telefon şi directorul din North Valley s-a străduit să-l convingă pe Keating că a fost nedrept cu Compania, Cartwright i-a îndrugat o poveste despre încercările lui Hal de a lua bani de la Companie.

— Ca din întâmplare, spuse Keating, a mai adăugat şi vina că ai sedus o fată din centrul minier.

Hal îşi privi prietenul.

— Am sedus o fată! exclamă el.

— Aşa a spus; o irlandeză roşcată.

— Dracu să-l ia!

Urmă o tăcere, curmată de râsul lui Billy.

— Nu te uita aşa la mine. N-am spus eu asta!

Dar Hal continuă totuşi să-l privească furios.

— Ticălosul!

— Uşurel, băiete, spuse grăsunul domolindu-l. Este un lucru obişnuit, să amestece şi o femeie. E aşa de uşor... pentru că, desigur, există întotdeauna şi o femeie. Există una şi în cazul ăsta, presupun?

— Este o fată foarte cumsecade.

— Dar ai fost prieten cu ea? Te-ai plimbat cu ea în locuri unde vă putea vedea lumea?

— Da.

— Vezi, te au la mână. Nu poţi face nimic împotriva unui asemenea lucru.

— Aşteaptă şi ai să vezi! izbucni Hal.

Celălalt îl privi curios pe tânărul miner.

— Ce-ai să faci? Ai să-l baţi într-o noapte?

Dar tânărul miner nu răspunse.

— Spui că a descris-o pe fată?

— A fost destul de amabil să spună că e o frumoasă roşcată, şi că nu are pe nimeni ca s-o apere în afară de un tată beţiv. Am înţeles că din cauza asta îi era destul de greu într-un centru minier.

Urmă o pauză.

— Ascultă, n-ai să-i faci decât rău fetei dacă provoci scandal. Nimeni nu crede că femeile din centrele miniere sunt cinstite. Dumnezeu mi-e martor, nici nu ştiu cum ar putea fi cu asemenea oameni care conduc minele şi cu puterea pe care o au, spuse reporterul.

— Domnule Keating, *dumneata* ai crezut ce ţi-a spus Cartwright? întrebă Hal.

Keating tocmai îşi aprindea o ţigară. Se opri la jumătate şi ochii lui îi întâlniră pe ai lui Hal.

— Dragul meu, nu consider că e treaba mea să am o părere, spuse el.

— Dar lui Cartwright ce i-ai răspuns?

— A! Asta-i altă chestiune. I-am spus că sunt ziarist de mulţi ani şi că ştiu maşinaţiile astea.

— Îţi mulţumesc, spuse Hal. Dacă vrei să ştii, nu-i nimic adevărat în povestea asta.

— Sunt încântat că-i aşa, spuse celălalt. Te cred.

— Poate mai vrei să ştii că n-am să mă las până când n-am să-l fac pe Cartwright să-şi retragă cuvintele.

— Eşti un tip îndrăzneţ! râse reporterul. Nu-ţi ajunge câte ai pe cap, cu toţi oamenii ăia pe care vrei să-i scoţi din mină?

§ 9. Billy Keating plecă din nou, spunând că ştia pe cineva care ar putea fi dispus să discute cu el pe ascuns şi să-i spună câte ceva despre ce i se va întâmpla lui Hal. Între timp, Hal şi Edstrom se aşezară la masă cu MacKellar. Familia se temea să folosească sufrageria locuinţei lor, dar

puseră o mică măsuţă în holul de sus. Îngrijorarea soţiei şi fiicei lui MacKellar era vizibilă, şi asta îi aminti lui Hal grozăvia vieţii în această ţară a cărbunelui. Iată nişte femei americane, într-o casă americană, o casă în care se vedea rafinament şi cultură; şi totuşi, se simţeau şi acţionau ca şi cum ar fi fost nişte conspiratori ruşi, îngroziţi de Siberia şi de cnut!

Reporterul lipsi câteva ore; când se întoarse, aduse veşti noi.

— Poţi să te pregăteşti de neplăceri, tinere.

— De ce?

— Jeff Cotton se află în oraş.

— De unde ştii?

— L-am văzut într-o maşină. Dacă el a părăsit North Valley într-un moment ca ăsta, poţi fi sigur că e ceva serios.

— Ce-o fi vrând să facă?

— Nu se poate şti. Poate să pună să te omoare, poate să pună să te alunge din oraş şi să te lase în deşert; poate doar să te aresteze.

Hal se gândi o clipă.

— Pentru calomnie?

— Sau pentru vagabondaj; sau pe baza unei suspiciuni că ai jefuit o bancă în Texas, sau că ai ucis-o pe bunica ta în Tasmania. Scopul este să te ţină închis până când se vor termina tulburările.

— Ei bine, nu vreau să fiu închis. Vreau să mă duc la Western City. Aştept trenul, spuse Hal.

— S-ar putea să fii nevoit să aştepţi până dimineaţa, răspunse Keating. S-a întâmplat ceva la calea ferată – un tren de marfă a deraiat şi a deteriorat linia; o să treacă ceva timp până se repară.

Discutară noua problemă sub toate aspectele. MacKellar voia să aducă vreo şase prieteni ca să-l păzească pe Hal în timpul nopţii; Hal era gata să fie de acord cu această idee, când discuţia luă o nouă întorsătură în urma unei observaţii întâmplătoare a lui Keating.

— Mai e cineva imobilizat din cauza accidentului de cale ferată. Fiul Regelui Cărbune!

— Fiul Regelui Cărbune? repetă Hal ca un ecou.

— Tânărul Percy Harrigan. Are aici un vagon particular – sau mai bine zis un tren întreg. Gândeşte-te, vagon restaurant, vagon-salon, două vagoane întregi cu apartamente de dormit! Nu ţi-ar place să fii un fiu al Regelui Cărbune?

— A venit în legătură cu dezastrul din mină?

— Dezastrul din mină? îl imită Keating. Mă îndoiesc dacă a auzit măcar de el. Mi s-a spus că au făcut o călătorie în Grand Canyon[28]; există şi un vagon de marfă cu patru maşini în el.

— Este şi bătrânul Peter cu ei?

— Nu, el e la New York. Percy este gazda. A scos una din maşini şi s-a plimbat prin oraş – cu încă doi cetăţeni şi nişte fete.

— Cine mai e cu ei?

— N-am putut să aflu. Ar putea fi un subiect pentru Gazeta – fiul Regelui Cărbune vine din întâmplare într-un moment când o sută şapte sclavi ai lui pier în mină! Dacă aş fi putut să-l fac să spună un cuvânt despre dezastru! Dacă aş fi putut să-l fac să spună că nu ştie nimic!

— Ai încercat?

— La ce mai sunt reporter?

— Şi cum a reacţionat?

— N-a reacţionat în niciun fel; doar că mi-a îngheţat sângele în vine.

— Unde s-a întâmplat asta?

— Pe stradă. S-au oprit la un *drug-store*[29] şi eu m-am apropiat „Sunteţi domnul Percy Harrigan”? Privea înăuntru, peste capul meu. „Sunt reporter, i-am spus, eu, şi aş vrea să vă întreb despre accidentul de sus din North Valley”. „Scuză-mă”, a spus el cu un asemenea ton încât îţi îngheaţă sângele numai când te gândeşti! „Doar o vorbă”, am insistat eu. „Nu dau interviuri”, a răspuns el; şi asta a

[28] Grand Canyon, Valea cea mare, monument natural în S.U.A., statul Colorado.

[29] *Drug-store,* în America, un magazin unde se vând băuturi dar şi diverse alte articole mărunte.

fost tot – a continuat să privească peste capul meu, şi toţi ceilalţi aveau privirile aţintite înainte. S-au transformat în nişte sloiuri de gheaţă la primul meu cuvânt. Chiar şi eu mă simţeam ca un vierme congelat!

Urmă o pauză.

— Nu-i minunat cât de repede se poate crea o aristocraţie! reflectă Billy. Când te uitai la maşină, la oamenii din ea şi la aerele pe care şi le dădeau, puteai crede că ei au condus lumea de la Wilhelm Cuceritorul încoace. Şi bătrânul Pete a venit aici cu o lădiţă de negustor pe umeri!

— Noi, aici, suntem grăbiţi, adăugă MacKellar.

— O să ne grăbim atât de tare de o să ne ducem de râpă, peste încă o generaţie, spuse reporterul. Apoi, după un minut, adăugă: Ştii, e o fată în grupul ăla, o bucăţică grozavă! M-a dat gata! Ştii, rochiile alea vaporoase pe care le pun pe ele – moi şi înfoiate, te fac să te gândeşti la grădini de primăvară. Asta avea exact culoarea florilor de măr.

— Eşti sensibil la farmecele doamnelor? întrebă Hal blând.

— Da, răspunse celălalt. Ştiu că totul e fals, dar totuşi inimioara mea începe să bată. Întotdeauna vreau să cred că sunt tot atât de drăguţe cum par.

Hal zâmbi la o aducere aminte şi cită:

Hai cu mine-n noapte sub raze de lună,
Haide, Liza-Ann!

Apoi se opri râzând.

— Nu-ţi dezvălui inima, domnule Keating. S-ar putea ca ea să ţi-o ciugulească în treacăt.

— Mie? Un vierme de reporter la un ziar?

— Dumitale, un bărbat! râse Hal. N-aş vrea s-o acuz pe doamna aceea că pozează; dar o femeie are rolul ei în viaţă şi trebuie să se exerseze.

Urmă o pauză. Reporterul îl privea pe tânărul miner cu brusc interes.

— Ia ascultă, mă tot întrebam despre tine. De unde ştii

atât de multe despre psihologia clasei avute? remarcă el.

— Cândva am avut bani. Familia mea a scăpătat tot atât de repede pe cât s-a ridicat Harrigan, spuse Hal.

§ 10. Hal continuă să-l întrebe pe Keating despre fata ca floarea de măr.

— Poate ghicesc cine e. Ce culoare de păr avea?

— Culoarea caramelelor de melasă, spuse Billy, dar ondulat şi minunat, cu reflexe aurii. Avea ochi căprui şi obrazul trandafiriu şi alb ca laptele.

— Avea dinţi ca două şiraguri de perle care străluceau când zâmbea?

— Din păcate n-a zâmbit.

— Dar ochii căprui te priveau, larg deschişi, plini de mirare?

— Da, aşa e – doar că priveau spre *drug-store.*

— Purta o pălărie albă de pai fin, cu o floare albă cu verde şi un voal verde măsliniu, şi poate panglici alb gălbui?

— Doamne, cred că ai văzut-o! exclamă reporterul.

— Poate, spuse Hal. Sau poate descriu fata de pe coperta unei reviste oarecare!

Zâmbi, apoi văzând curiozitatea celuilalt.

— Serios, cred că o cunosc pe tânăra doamnă. Dacă anunţi că domnişoara Jessie Arthur face parte din invitaţii lui Harrigan, n-o să greşeşti.

— Nu-mi pot permite să greşesc, spuse reporterul. Vrei să spui că e fiica lui Robert Arthur?

— Moştenitoarea băncii Arthur şi fiii, spuse Hal. O cunosc din vedere.

— De unde?

— Lucram la o băcănie unde obişnuia să vină.

— Cam pe unde?

— La Peterson şi Compania, în Western City.

— Aha! Şi îi vindeai bomboane.

— Curmale umplute.

— Şi inimioara îţi bătea atât de tare că abia de puteai număra restul?

— I-am dat prea mult, de câteva ori!

— Şi te întrebai dacă e tot atât de bună, pe cât e de frumoasă! Într-o zi erai plin de speranţă iar în ziua următoare erai cinic şi amar – până când în cele din urmă te-ai lăsat păgubaş şi ai fugit să lucrezi într-o mină de cărbuni!

Râseră, iar MacKellar şi Edstrom li se alăturară. Dar, deodată, Keating deveni din nou serios.

— Ar trebui să mă mai ocup de povestea asta! exclamă el. Trebuie să obţin ceva de la ăştia în legătura cu dezastrul. Gândiţi-vă ce ediţie ar fi!

— Dar ce-ai putea face?

— Habar n-am; ştiu doar că ar trebui să încerc. Am să mă învârtesc în jurul trenului, poate reuşesc să-l facă să vorbească pe unul din servitori.

Hal chicoti.

— Interviu cu servitorul Regelui Cărbune! Cum te simţi când faci patul unui multimilionar?

— Cum te simţi când vinzi curmale umplute fiicei unui bancher, îi replică celălalt.

Dar deodată fu rândul lui Hal să devină serios.

— Ascultă-mă, domnule Keating, de ce să nu mă laşi pe mine să-i iau un interviu tânărului Harrigan?

— *Dumneata?*

— Da! Eu sunt persoana potrivită – unul dintre minerii lui! Eu contribui la crearea banilor lui, nu-i aşa? Eu sunt acela care trebuie să-i vorbească despre North Valley.

Hal văzu că reporterul îl priveşte cu emoţie; el continuă.

— Am fost la procurorul districtului, la judecătorul de pace, la judecătorul districtului, la primar şi la şeful poliţiei. Acum de ce nu m-aş duce la proprietar?

— Mii de trăznete, strigă Bill. Cred că ai avea curajul!

— Te cred că da, replică Hal liniştit.

Celălalt sări de pe scaun, nebun de veselie.

— Ia să te văd c-o faci! exclamă el.

— Sunt gata, spuse Hal.

— Ai luat-o în serios?

— Bineînţeles că da.

— În costumul ăsta?

— Desigur. Sunt unul din minerii lui.

— Dar nu merge, strigă reporterul. N-ai să ai nicio şansă să te apropii de el, dacă nu eşti bine îmbrăcat.

— Eşti sigur? Ce am pe mine ar putea fi hainele unui lucrător la căile ferate. Să presupunem că la unul din vagoane s-a stricat ceva – instalaţia de apă, de exemplu.

— Dar nu-l poţi păcăli pe conductor sau pe servitor.

— Poate că da. Să încercăm.

Urmă o pauză în care timp Keating se gândi.

— Adevărul, spuse el, e că n-are importanţă dacă reuşeşti sau nu – e o chestie chiar dacă încerci doar. Unul din sclavi face apel la fiul Regelui Cărbune! Inima de piatră a Plutocraţiei respinge strigătul Muncii!

— Da, zice Hal, dar eu intenţionez cu adevărat să ajung la el. Crezi că s-a întors la tren?

— Când i-am părăsit, o porneau într-acolo.

— Şi unde *este* trenul?

— Mi s-a spus că la vreo două, trei sute de iarzi la răsărit de gară.

MacKellar şi Edstrom ascultau vrăjiţi această conversaţie emoţionantă.

— Asta ar trebui să vină chiar în spatele casei mele, spuse primul dintre ei.

— Este un tren scurt – patru vagoane de locuit şi un vagon de bagaje, adăugă Keating. Ar trebui să fie uşor de recunoscut.

Bătrânul scoţian ridică o obiecţie.

— Ieşirea din casă ar putea fi dificilă. Nu cred că au de gând să te lase să pleci în seara asta.

— Dumnezeule, asta aşa-i! exclamă Keating. Vorbim prea mult – hai să şi întreprindem ceva. Crezi că păzesc intrarea din spate?

— Au păzit-o toată ziua, spuse MacKellar.

— Ascultaţi, am o idee, îi întrerupse Hal. Nu s-au amestecat când ai ieşit dumneata, domnule Keating, nu-i aşa?

— Nu, încă nu.

— Nici cu dumneata, domnule MacKellar?

— Nu, încă nu, spuse scoţianul.

— Ei bine, sugeră Hal, ce-ai zice să-mi împrumuţi cârjele dumitale?

La care Keating exclamă încântat:

— Asta-i ce ne trebuie!

— Voi lua pardesiul şi pălăria dumitale, adăugă Hal. Te-am urmărit cum umbli şi cred că pot să te imit. Iar domnul Keating nu e uşor de confundat.

— Billy, băiatul cel gras! râse celălalt. Hai, să ne apucăm de treabă!

— Eu am să ies în acelaşi timp pe uşa din faţă, interveni Edstrom cu vocea sa bătrână tremurând de emoţie. Poate asta o să-i facă să piardă urma.

§ 11. Stătuseră sus, în camera lui MacKellar. Se ridicară şi o porniră spre scări când deodată se auzi soneria de la uşa din faţă. Se opriră şi se priviră unul pe celălalt.

— Au sosit! şopti Keating.

MacKellar se aşeză brusc şi îi întinse lui Hal cârjele lui.

— Pălăria şi pardesiul sunt în vestiarul de la intrare. spuse el. Fă o încercare.

Cuvintele îi erau pline de vigoare, dar vocea îi tremura ca şi a lui Edstrom. Nu mai era tânăr şi nu putea privi cu uşurinţă aventura.

Hal şi Keating alergară pe scară, urmaţi de Edstrom. Hal îmbrăcă pardesiul şi pălăria şi se îndreptară spre uşa din spate, în timp ce Edstrom răspundea la uşa din faţă.

Uşa din spate dădea într-o curte şi aceasta, printr-o poartă laterală, într-o alee. Inima lui Hal bătea furioasă când începu să şchiopăteze cu cârjele. Trebuia să meargă încet ca MacKellar – în timp ce Keating, alături de el, începu să vorbească. El îl informă pe „domnul MacKellar”, cu o voce obişnuită, că *Gazeta* era o publicaţie care credea în cauza poporului, şi era datoare să publice punctul de vedere al poporului în toate problemele publice. Vorbind astfel, ieşiră pe poartă, în străduţă.

Un om ieşi din umbră şi trecu pe lângă ei. Era la trei

picioare distanţă de Hal şi îl scrută cu de-amănuntul. Din fericire, nu era lună; Hal nu putu să vadă chipul cetăţeanului şi spera că nici acesta nu putu să i-l vadă pe al lui.

Între timp, Keating îşi continua povestirea.

— Înţelegeţi, domnule MacKellar, spunea el, uneori este greu să descoperi adevărul într-o situaţie ca aceasta. Când cei interesaţi îşi umplu ziarele lor cu minciuni şi exagerări, este şi pentru noi tentant să publicăm minciuni şi exagerări de partea cealaltă. Dar cu timpul, constatăm că e mai bine să publici adevărul, domnule MacKellar – putem să-l susţinem şi n-aveam de ce să dăm înapoi.

E de înţeles că Hal nu dădea prea multă atenţie acestei predici edificatoare. Privea înainte spre locul în care aleea dădea în stradă. Era strada din spatele casei lui MacKellar şi doar o clădire o despărţea de calea ferată.

Nu îndrăznea să se uite înapoi, dar îşi ciulea urechile. Deodată, auzi vocea lui Edstrom.

— Fugiţi! fugiţi!

Într-o clipă, Hal lăsă cele două cârje şi o porni pe alee cu Keating pe urmele lui. Auzeau strigăte în spatele lor şi o voce care răsuna destul de aproape ordonă:

— Stai!

Ajunseseră la capătul aleii şi erau gata să dea colţul, când se auzi o împuşcătură şi zăngănit de geamuri sparte la o casă situată mai încolo, pe cealaltă parte a străzii.

Mai departe se afla un teren viran cu o potecă de-a lungul lui. Urmând-o, se adăpostiră în spatele unor şandramale şi dădură într-o altă stradă – şi astfel ajunseră la calea ferată. În faţa lor era un şir lung de vagoane de marfa; alergară printre două din ele şi, cocoţându-se peste tampoane, văzură staţionând o locomotivă mare, care îi orbea cu strălucirea farurilor ei. Săriră prin faţa ei şi o luară de-a lungul trenului, trecând pe lângă un maşinist, apoi pe lângă vagonul de bagaje şi vagonul salon.

— Am ajuns! exclamă Keating care sufla ca nişte foale.

Hal observă că nu mai erau decât trei vagoane; văzu de asemeni un om în uniformă stând pe scară. Se repezi spre

el.

— Arde vagonul! strigă.

— Ce? exclamă omul. Unde?

— Aici! ţipă Hal; şi într-o clipă sări pe lângă celălalt, se urcă pe scară şi apoi în vagon.

Era un coridor lung şi îngust, încât se putea recunoaşte că e vorba de bucătăria unui vagon restaurant; în capătul celălalt al coridorului era o uşă batantă şi Hal sări spre ea. Îl auzi pe conductor strigându-i să se oprească, dar el nu-i dădu nicio atenţie. Îşi scoase pardesiul şi pălăria; apoi împingând uşa, intră într-un apartament luminat puternic şi se află în prezenţa fiului Regelui Cărbune.

§ 12. Feţele de masă albe şi cristalele din sufragerie străluceau puternic la lumina electrică, făcută mai blândă pentru ochi cu ajutorul unor abajururi trandafirii. La masă şedeau vreo şase tineri şi tot atâtea fete, toţi în haine de seară; de asemeni mai erau două, trei doamne mai în vârstă. Începuseră felul întâi şi râdeau şi sporovăiau, când deodată apăru acest oaspete neaşteptat, îmbrăcat într-o salopetă de miner, murdară de cărbune. Nu felul cum intrase i-a deranjat, dar imediat în urma lui venea un om gras, transpirat, feroce, suflând ca o maşină cu aburi veche; iar în spatele acestuia venea conductorul trenului, într-o stare de agitaţie asemănătoare. Aşa încât, bineînţeles, conversaţia încetă. Fetele se răsuciră pe scaune iar câţiva tineri se ridicară în picioare.

Se făcu linişte, până când în cele din urmă unul din tineri făcu un pas înainte.

— Ce înseamnă asta? întrebă el, ca unul ce avea dreptul să întrebe.

Hal înainta spre cel ce vorbise, un tânăr subţire, îmbrăcat corect dar nu distins.

— Bună, Percy, spuse Hal.

Celălalt făcu o mutră mirată. Se uita fix dar nu-i venea să-şi creadă ochilor ce vedea. Apoi deodată se auzi ţipătul uneia dintre fete; una care avea părul de culoarea caramelelor de melasă, dar ondulat şi minunat, cu reflexe

aurii în el. Obrazul îi era trandafiriu şi alb ca laptele, ochii ei căprui te priveau, larg, deschişi, plini de mirare. Purta o rochie de seară măslinie, cu o eşarfă crem, dintr-un material moale, transparent, aruncată pe umerii goi.

Se ridică în picioare.

— E Hal! strigă ea.

— Hal Warner! repetă tânărul Harrigan. De ce naiba...?

Fu întrerupt de un zgomot de afară.

— Un moment, aşteaptă, spuse Hal liniştit. Cred că mai vine cineva.

Uşa se deschise violent. Fu împinsă atât de furtunos, încât Billy Keating şi conductorul fură împinşi la o parte; şi Jeff Cotton apăru la intrare.

Şeriful îşi pierduse răsuflarea, iar pe faţă i se citea pasiunea urmăririi. În mâna dreaptă ţinea un revolver. Privi în jurul lui şi îi văzu pe cei doi oameni pe care îi vâna; îl văzu, de asemeni, pe fiul Regelui Cărbune şi restul oaspeţilor săi uimiţi. Se opri locului, uluit.

Uşa fu împinsă din nou, dându-l la o parte, şi încă doi oameni se înghesuiră înăuntru, amândoi cu revolverele în mână. Primul era Pete Hanum care se opri şi el, privind uimit. „Sfărâmătorul de dinţi” avea el însuşi doi dinţi lipsă, şi când maxilarul de luptător i se lăsă în jos, această lipsă deveni vizibilă. Era probabil prima lui intrare în societate şi se simţea ca un băiat prea mare prins în cămara cu dulceţuri.

Manierele lui Percy Harrigan deveniră clar imperative.

— Ce înseamnă asta? întrebă el.

Hal fu acela care răspunse.

— Percy, eu sunt în căutarea unui criminal.

— Ce? se auziră mici ţipete de teamă din partea femeilor.

— Da, un criminal; pe omul care a sigilat mina.

— A sigilat mina? repetă celălalt ca un ecou. Ce vrei să spui?

— Lasă-mă să-ţi explic. Mai întâi să vă fac cunoştinţă. Harrigan, ăsta-i prietenul meu Keating.

Billy îşi dădu seama brusc că avea o pălărie în cap. O scoase; dar în rest instinctele lui sociale îl părăsiseră. Nu

era în stare decât să se holbeze. Încă nu-şi recăpătase complet suflul.

— Billy e reporter, zise Hal. Dar n-ai de ce să fii îngrijorat, e un gentleman şi nu o să trădeze niciun secret. Înţelegi, Billy?

— D-da, spuse Billy slab.

— Acesta este Jeff Cotton, şerif de mină la North Valley, spuse Hal. Percy, presupun că ştii că minele de la North Valley aparţin Companiei Generale de Combustibil. Cotton, acesta este domnul Harrigan.

Atunci Cotton îşi aminti de pălărie; şi de revolver pe care încercă să-l ascundă la spate.

— Şi acesta este Pete Hanum, de profesie spărgător de dinţi. Domnul celălalt, al cărui nume nu-l cunosc, presupun că-i un ajutor de bătăuş.

Hal continuă astfel, ţinând seama de cerinţele raporturilor sociale, acela de a avea răgazul necesar ca mintea sa să poată lucra. Atât de multe depindeau de tactica ce o va alege în această situaţie dificilă! Să-l ia oare la o parte pe Percy şi să-i spună liniştit povestea, bazându-se pe simţul dreptăţii şi umanităţii acestuia? Nu, ăsta nu era un mod de a te purta cu cei din familia Harrigan! Ei şi-au croit cu forţa drumul spre înalta societate; dacă puteai obţine ceva de la ei, era numai cu forţa! Dacă voiai să obţii ceva de la Percy o puteai face numai încolţindu-l în faţa oaspeţilor săi, expunând situaţia şi folosind simţămintele lor pentru a-l constrânge!

Fiul Regelui Cărbune puse din nou întrebări. Despre ce era vorba? Astfel că Hal începu să descrie situaţia oamenilor din mină.

— N-au hrană sau apă, în afară de ce au avut cu ei pentru dejun; şi au trecut trei zile şi jumătate de la explozie! Respiră aer viciat; au dureri de cap, vinele li se umflă la tâmple; limba le crapă, zac pe pământ gâfâind. Dar aşteaptă – îi ţine în viaţă încrederea pe care o au în prietenii lor de la suprafaţă, care vor încerca să ajungă la ei. Nu au curaj să dea la o parte barierele, gazele i-ar ucide imediat. Dar ştiu că salvatorii vor veni, aşa că aşteaptă să

audă zgomotele topoarelor şi cazmalelor. Asta este situaţia.

Hal se opri şi aşteptă un semn de interes din partea tânărului Harrigan. Dar acesta nu dădu un astfel de semn. Hal continuă:

— Gândeşte-te, Percy! În mină este un bătrân, un irlandez, care are o soţie şi opt copii care aşteaptă să afle de soarta lui. Cunosc o femeie care are în mină bărbatul şi trei feciori. De trei zile şi jumătate stau femeile şi copiii la gura minei; i-am văzut şezând cu capetele lăsate pe genunchi, sau ameninţând cu pumnul, înjurându-l pe criminalul care este vinovat.

Urmă o pauză.

— Criminalul? întrebă tânărul Harrigan. Nu înţeleg?

— N-o să-ţi vină să crezi, dar nu s-a făcut nimic pentru salvarea acestor oameni. Criminalul a fixat un capac de scânduri peste gura minei şi l-a acoperit cu pânză gudronată – sigilându-i înăuntru pe bărbaţi şi pe băieţi, să moară!

Se auzi murmurul de groază al invitaţilor.

— Ştiu că nu poţi să-ţi închipui aşa ceva. Pretextul este că ar exista un foc în mină; dacă se pune în funcţiune ventilatorul, cărbunele va arde. Dar în acelaşi timp, unele galerii se vor curăţa de fum şi o parte din oameni ar putea fi salvaţi. Este vorba de a opta între proprietate şi vieţile oamenilor; criminalul a ales proprietatea. El propune să se aştepte o săptămână – două, până când focul se înăbuşă; *atunci* bineînţeles că bărbaţii şi băieţii vor fi morţi.

Se lăsă tăcere. Tânărul Harrigan fu primul care vorbi.

— Cine a făcut asta?

— Numele lui este Enos Cartwright.

— Dar cine-i *ăsta?*

— Adineauri, când ţi-am spus că îl caut pe criminal, te-am indus în eroare oarecum, Percy. Am făcut-o pentru că am vrut să-mi adun gândurile.

Hal făcu o pauză. Când continuă, vocea îi era mai tăioasă, frazele cădeau ca nişte lovituri.

— Criminalul despre care îţi vorbeam este directorul minei – un cetăţean angajat şi căruia i s-a dat mâna liberă

de către Compania Generală de Combustibil. Cel care este urmărit nu este cel care a sigilat mina, ci acela care a propus ca ea să fie deschisă. Acela este tratat ca un răufăcător, pentru că legile statului, la fel ca şi legile umanismului, au fost abolite de Compania Generală de Combustibil; el a fost obligat să caute scăpare în vagonul tău, pentru a-şi salva viaţa de asasinii şi criminalii aflaţi în slujba Companiei!

§ 13. Cunoscându-i bine pe oamenii aceştia, Hal putea măsura efectul trăznetului pe care-l prăvălise asupra lor. Erau oameni pentru care bunul gust era prima dintre virtuţi; ştia cum îi ofensase. Dacă voia să-i câştige cât de cât, trebuia să-şi explice prezenţa acolo – ca unul ce a încălcat proprietatea Harriganilor.

— Percy, continuă el, îţi aminteşti cum te repezeai la mine anul trecut la universitate pentru că îi ascultam pe „negativişti”[30]. O considerai o ofensă personală. Ştiai că poveştile lor nu puteau fi adevărate. Dar eu am vrut să văd cu ochii mei, aşa că m-am dus să lucrez într-o mină de cărbuni. Am văzut explozia; l-am văzut pe omul acesta, Jeff Cotton, alungând de la gura minei, cu lovituri şi înjurături, femeile şi copiii. Am vrut să-i ajut pe oamenii din mină dar şeriful m-a alungat din orăşelul minier. Mi-a spus că dacă nu-mi văd de treabă, o să mi se întâmple ceva într-o noapte întunecoasă. Şi, după cum vezi – asta e o noapte întunecoasă!

Hal aşteptă, ca să-i dea tânărului Harrigan posibilitatea să înţeleagă situaţia şi să ia hotărâri. Dar, după toate aparenţele, tânărul Harrigan nu-şi dădea seama de prezenţa şerifului şi a revolverului acestuia. Hal încercă din nou.

— Bineînţeles că oamenilor acestora nici nu le-ar fi păsat dacă mă ucideau; chiar adineaori au tras în mine. Şeriful mai are încă revolverul şi se poate simţi mirosul prafului de

[30] *„Muckraker”,* nume dat de Theodore Roosevelt scriitorilor care demascau corupţia şi privilegiile în sistemul politic şi economic al S.U.A. (n.t.).

puşcă. Aşa încât mi-am permis să intru în vagonul tău, Percy. Am făcut-o ca să-mi salvez viaţa. Va trebui să mă ierţi.

Fiul Regelui Cărbune avea ocazia să fie mărinimos. Se grăbi să o folosească.

— Desigur, Hal, spuse el. Ai făcut foarte bine că ai venit aici. Dacă funcţionarii noştri s-au comportat astfel, n-au fost autorizaţi şi fără îndoială că o vor plăti.

Vorbea cu o siguranţă calmă, era maniera Harriganilor şi în faţa acesteia Jeff Cotton şi cei doi paznici păreau că se strâng şi se fac mai mici.

— Mulţumesc, Percy, zise Hal. Ştiam că vei vorbi aşa. Îmi pare rău că ţi-am tulburat petrecerea...

— Deloc, Hal, nu era nicio petrecere.

— Vezi, Percy, nu am vrut să mă salvez doar pe mine ci şi pe oamenii din mină! Ei mor şi fiecare minut e preţios. Va fi nevoie de cel puţin o zi ca să se pătrundă până la ei, aşa că vor ajunge la ultima lor suflare. Orice se face, trebuie făcut imediat.

Din nou Hal aşteptă – până când pauza deveni apăsătoare. Oaspeţii îl priviseră pe el până atunci; dar acum se uitau la tânărul Harrigan şi tânărul Harrigan simţi schimbarea.

— Nu ştiu ce aştepţi de la mine, Hal. Tatăl meu foloseşte oameni pricepuţi care îi conduc afacerile, şi eu nu consider că ştiu suficient de multe ca să le dau sugestii.

Şi aceste cuvinte fuseseră spuse în maniera Harriganilor; dar mai slab, sub privirea fermă a lui Hal.

— Ce pot face eu?

— Poţi da ordin să se deschidă mina, să se inverseze ventilatorul şi să fie pornit. Aceasta va scoate fumul şi gazele iar salvatorii vor putea coborî.

— Dar, Hal, te asigur că nu am autoritatea să dau un asemenea ordin.

— Poţi să ţi-o *asumi.* Tatăl tău este în răsărit, funcţionarii Companiei sunt acasă în paturile lor, tu eşti aici!

— Dar eu nu pricep lucrurile astea, Hal! Nu ştiu nimic în legătură cu situaţia – în afară de cele ce mi-ai spus tu. Şi

deşi nu mă îndoiesc de cuvântul tău, orice om poate face o greşeală într-o asemenea situaţie.

— Vino şi vezi cu ochii tăi, Percy! Asta-i tot ce-ţi cer şi e destul de uşor. Ai aici trenul tău, locomotiva e sub presiune; să ne treacă pe linia ce duce la North Valley şi putem fi la mină într-o jumătate de oră. Şi apoi – lasă-mă să te duc la oamenii care ştiu ce-i de făcut! Oameni care au muncit toată viaţa în mină, care au văzut de multe ori accidente ca acestea, şi care îţi vor spune adevărul – că există o posibilitate de a fi salvate multe vieţi şi că această posibilitate este înlăturată ca să se salveze nişte cărbune, cherestea şi linii ferate în valoare de câteva mii de dolari.

— Hal, chiar dacă toate astea sunt adevărate, eu n-am nicio *putere!*

— Dacă vii acolo, poţi distruge într-o clipă birocraţia. Ceea ce fac şefii ăia acolo nu se poate face decât pe ascuns.

Sub presiunea vehemenţei lui Hal, Harrigan începea să cedeze; fiul Regelui Cărbune devenea un tânăr oarecare, puţin încurcat. Dar în spatele lui era o forţă mai puternică decât Hal. Dădu din cap.

— Asta-i treaba bătrânului, Hal. N-am niciun drept să mă amestec!

În situaţia lui disperată, Hal se întoarse spre ceilalţi oaspeţi. Trecând de la un chip la altul privirea lui se opri asupra unuia demn de coperta unei reviste, cu ochi căprui larg deschişi, plini de mirare.

— Jessie! Tu ce crezi despre toate astea?

Fata tresări şi pe faţa ei se citi suferinţe.

— Ce vrei să spui, Hal?

— Spune-i că trebuie să salveze vieţile acelea!

Lui Hal clipele i se păreau ani, în timp ce aştepta, îşi dădea seama că o punea la o probă. Ochii căprui se lăsară în jos.

— Eu nu pricep asemenea lucruri, Hal!

— Dar, Jessie, le-am explicat! Bărbaţii şi băieţii se sufocă în pragul morţii pentru ca între timp să fie salvaţi nişte bani. Nu-i clar?

— Dar cum pot eu să ştiu, Hal?

— Îţi dau cuvântul meu, Jessie. Poţi fi sigură că n-aş apela la tine dacă n-aş şti.

Totuşi ea mai ezita. În vocea lui apăru o mică nuanţă sentimentală.

— Jessie, draga mea!

Ca sub puterea unui farmec, ochii fetei se ridicară spre ai lui; văzu cum o roşeaţă de foc, provocată de încurcătura în care se afla i se întindea pe faţă şi pe gât.

— Jessie, ştiu – pare că cer ceva de neînchipuit! Tu n-ai fost niciodată nepoliticoasă cu un prieten! Dar îmi amintesc că odată ai uitat de bunele maniere când ai văzut pe stradă un tip grosolan bătând un bătrân cal de corvoadă. Nu-ţi aminteşti cum te-ai repezit la el – ca o fiară sălbatică! Şi acum – gândeşte-te, draga mea, e vorba de acele fiinţe îmbătrânite de truda chinuitoare, şi nu sunt cai – sunt muncitori!

Fata totuşi continua să-l privească. Putea citi în privirea ei durere, nelinişte; văzu cum din ochi i se furişau lacrimi, alunecând pe obraz.

— Ah, nu ştiu, *nu ştiu!* strigă ea; îşi ascunse faţa în mâini şi începu să plângă cu sughiţuri.

§ 14. Urmă o pauză penibilă. Privirea lui Hal porni mai departe şi se opri la o doamnă cu părul argintiu în rochie de seară neagră şi cu un şirag de perle la gât.

— Doamna Curtis! Sunt sigur că *dumneavoastră* îl veţi sfătui!

Doamna cu părul argintiu tresări – obrăznicia lui n-avea margini? Fusese martoră la torturarea lui Jessie. Dar Jessie era logodnica lui; nu putea avea asemenea pretenţii şi asupra doamnei Curtis. Ea îi răspunse cu un ton de gheaţă:

— Nu-mi pot asuma răspunderea să-i dictez gazdei mele într-o asemenea problemă.

— Doamnă Curtis! Aţi creat o societate de caritate pentru ajutorarea pisicilor şi câinilor abandonaţi!

Aceste cuvinte îi veniră pe buze lui Hal; dar nu le rosti. Îşi plimbă privirea mai departe. Cine altcineva l-ar putea ajuta

să îmboldească un Harrigan?

Alături de doamna Curtis şedea Reggie Porter, cu un trandafir la butoniera smochingului. Hal cunoştea rolul pe care-l avea acolo Reggie – un fel de doamnă de companie masculină, un ajutor de gazdă, un admirator al celor bogaţi, o consolare pentru cei plictisiţi. Sărmanul Reggie, trăia viaţa altora, sufletul lui tremura tot timpul pentru emoţiile altora, pentru bârfă, pentru pregătirea petrecerilor şi elogierea petrecerilor trecute. Tot timpul, sufletul îi dădea ghes; făcând calcule, măsurând posibilităţile, înlocuind prin tact şi eleganţă lipsa supărătoare de bani. Hal îi privi obrazul în fugă, mica mustăcioară ascuţită, neagră părea zburlită de emoţie, şi într-un moment de intuiţie oribilă, Hal citi situaţia – Reggie se aştepta să fie întrebat, şi avea un răspuns gata pregătit care să contribuie la sporirea capitalului său social la banca familiei Harrigan!

În partea opusă şedea Geneviève Halsey, înaltă, dreaptă, clădită pe măsura unei statui. Te gândeai la o Iunonă cu ochi bovini şi îţi închipuiai că e capabila de emoţii solemne; dar când o cunoşteai pe Geneviève, descopereai că avea o minte înceată şi preocupată numai de ea însăşi. Alături de ea era Bob Creston, ras proaspăt, cu obrajii rozalii, emanând bună stare – ceea ce se numeşte „un tip cumsecade”, cu o puternică ambiţie de a câştiga cupe pentru clubul său atletic, şi de a ţine sus steagul echipei sale de puşcaşi ai miliţiei de stat. Frumosul Bob ar fi putut vorbi din inima lui bună; dar era îndrăgostit de Betty Gunnison, o verişoară a lui Percy, care şedea la masă în faţa lui – şi Hal văzu ochii ei negri strălucind, pumnii mici strânşi şi buzele albe de încordare. Hal o înţelegea pe Betty – făcea parte dintre Harrigani, străduindu-se să îndeplinească sarcina familiei Harrigan de a face din copiii unui vânzător ambulant, conducătorii „tinerei generaţii”!

Alături stătea „Vivie” Cass, care vorbea doar despre cai şi câini şi alte asemenea teme lipsite de feminitate; Hal mai discutase în prezenţa ei probleme sociale şi îi auzise părerea exprimată într-o singură frază scurtă: „Dacă un om mănâncă cu cuţitul, eu îl consider duşmanul meu

personal!” Peste umărul ei se zărea obrazul unui bărbat cu ochi deschişi şi mustaţa galbenă – Bert Atkins, cinic şi obosit de lume, pe care ziarele îl numeau „om de club” şi pe care fratele lui Hal îl poreclise „pisica blândă”. Mai era „Dicky” Everson, la fel ca şi Hal, un favorit al femeilor, dar nimic mai mult, „Billy” Haris, fiul altui „om al cărbunelui”; Daisy, sora lui, şi Blanche Vagleman, al cărui tată era avocatul principal al bătrânului Pete şi al cărui frate era consilierul local şi editor al ziarului *Star* din Pedro.

Privirea lui Hal trecea de la un chip la altul iar mintea lui de la un caracter la altul. Era întocmai ca desfăşurarea unui sul; o panoramă a unei lumi pe care o uitase pe jumătate. N-avea timp să facă reflecţii, dar o impresie atotputernică îl izbi dintr-o dată. Cândva, trăise în această lume şi o luase ca ceva de la sine înţeles. Îi cunoscuse pe aceşti oameni, umblase cu ei; îi păruseră prietenoşi, binevoitori, în totalitate, un soi de oameni buni. Şi acum, ce schimbare! Nu i se mai păreau prietenoşi! Oare ei se schimbaseră? Sau Hal era acela care devenise cinic – încât îi vedea în lumina aceea nouă, îngrozitoare, reci şi nepăsători ca stelele, faţă de oamenii care mureau la câteva mile mai departe!

Privirea lui Hal reveni la fiul Regelui Cărbune, şi descoperi că Percy era alb de mânie.

— Te asigur, Hal, că n-are rost să continui astfel. N-am intenţia să mă las intimidat.

Privirea lui Percy se mută cu un scop imediat spre şerif.

— Cotton, ce spui despre asta! Domnul Warner are dreptate în ce priveşte situaţia?

— Percy, ştii doar ce va spune un asemenea om întrerupse Hal.

— Nu ştiu, fu răspunsul. Vreau să ştiu. Cum e Cotton?

— Greşeşte, domnule Harrigan. Vocea şerifului era ascuţită şi sfidătoare.

— În ce sens?

— Compania face totul ca să deschidă mina, şi a făcut asta de la început.

— Aha! Vocea lui Percy era triumfătoare. Care-i motivul amânării?

— Ventilatorul era stricat şi a trebuit să trimitem după unul nou. Este treabă nu glumă să-l instalezi – aşa ceva nu se poate face într-o oră

Percy se întoarse către Hal.

— Vezi! Sunt cel puţin două păreri!

— Desigur! strigă Betty Gunnison, ochii ei negri biciuindu-l pe Hal. Ar fi spus mai multe, dar Hal o întrerupse, apropiindu-se de gazdă.

— Percy, spuse el încet, vino te rog dincoace. Vreau să-ţi spun ceva între patru ochi.

În vocea lui Hal abia se făcea simţită o nuanţă de ameninţare; privirea i se îndreptă spre capătul vagonului, un loc ocupat doar de doi chelneri negri. Aceştia se retraseră în grabă când tânărul se îndreptă spre ei; astfel, fiind singur cu fiul Regelui Cărbune, Hal îşi continuă lupta.

§ 15. Hal îl cunoştea pe Percy Harrigan aşa cum un student îşi cunoaşte colegii de an. Nu era brutal ca bătrânul lui tată, veşnic încruntat; era mai degrabă indulgent cu sine însuşi ca unul care a avut întotdeauna totul de-a gata; era slab ca unul care nu a trebuit să ia niciodată o hotărâre îndrăzneaţă. Fusese crescut de femeile din familie ca să facă parte din ceea ce numeau ele „societate”; proces în care i s-au imprimat idei înalte despre propria lui importanţă. Viaţa Harriganilor era, dominată de o amintire dureroasă – aceea a unei lădiţe de vânzător ambulant; şi Hal ştia că ţelul cel mai arzător al lui Percy era să fie privit ca un aristocrat adevărat şi liberal. Cunoscând acest lucru, Hal îl folosea în lupta lui.

Începu cu scuze, încercând să îmblânzească furia celuilalt. Nu avusese intenţia să facă o scenă ca aceasta; cei care-l urmăreau cu revolverul în mână, l-au forţat, punându-i viaţa în pericol. Era de-a dreptul îngrozitor să fii urmărit noaptea şi să se tragă în tine! Îşi pierduse cumpătul, într-adevăr, uitase şi ultimele bune maniere pe care şi le mai păstrase ca ajutor de miner. Se dăduse în spectacol; da, aşa e, îşi închipuia cum trebuie să fi arătat!

Şi Hal privi la salopeta lui murdară şi apoi spre Percy.

Putea observa că, până aici – Percy era cu totul de acord – într-adevăr se făcuse de râs, şi-l făcuse de râs şi pe Percy! Lui Hal îi părea rău de acesta din urmă, dar erau în încurcătură, şi acum era prea târziu. Povestea s-a spus – nu mai putea fi oprită! Hal putea să închidă gura prietenului său reporterul, Percy putea închide gura chelnerilor şi a conducătorului, şi a şerifului şi a oamenilor lui – dar nu va putea închide gura tuturor prietenilor săi! Săptămâni întregi nu vor mai discuta despre altceva! Într-o zi, povestea va fi cunoscută în tot Western City – această poveste uimitoare, melodramatică, ieftină, despre un ajutor de miner în trenul particular al fiului Regelui Cărbune!

— Trebuie să înţelegi, Percy, continuă Hal, că ăsta-i genul de lucruri care se ţin scai de om. Este un lucru prin care fiecare îşi va face o idee despre tine, atât cât vei trăi!

— Am să risc critica prietenilor mei, spuse celălalt, încercând oarecum să vorbească în maniera Harrigan.

— Poţi face să se spună orice despre povestea asta, continuă Hal implacabil. Lumea va zice: „A optat pentru dolari” sau va spune „A optat pentru vieţile oamenilor”. Sunt sigur, Percy, că familia ta nu are chiar atâta nevoie de dolarii aceia! Doar ai cheltuit mai mult decât atât pe călătoria asta cu trenul!

Şi Hal aşteptă, ca să-i dea timp victimei sale să calculeze.

Rezultatul meditaţiei fu o întrebare demnă de bătrânul Peter.

— Ce profit ai *tu* din toate astea?

— Percy, zise Hal, trebuie să *ştii* că n-am niciun profit! Dacă nu poţi pricepe lucrurile altfel, spune-ţi că ai de-a face cu un om iresponsabil. Am văzut atâtea lucruri îngrozitoare – am fost urmărit atât de mult de şerifi – ai văzut Percy, omul ăsta, Cotton, are şase răbojuri pe revolver! Sunt pur şi simplu nebun!

Şi în ochii căprui ai ajutorului de miner apăru o privire destul de sălbatică, în stare să convingă şi un om mai tare decât Percy Harrigan.

— Percy, am doar un singur gând pe lumea asta – să-i salvez pe minerii ăştia! Greşeşti dacă nu-ţi dai seama cât

sunt de disperat. Până acum am făcut incognito toate astea! Am fost Joe Smith, ajutor de miner. Dacă aş fi venit şi mi-aş fi spus numele adevărat – poate că i-aş fi determinat să deschidă mina, dar cel puţin aş fi provocat multe necazuri Companiei Generale de Combustibil. Dar n-am făcut-o; ştiam ce scandal ar fi însemnat, şi aveam unele obligaţii faţă de tatăl meu. Dar dacă voi vedea că nu există altă cale, dacă e vorba să fie lăsaţi să piară oamenii aceia, n-o să-mi mai pese de nimic. Spune-i asta tatălui tău; spune-i că am ameninţat că-i dau cetăţeanului ăsta, Keating, mână liberă să spună deschis toată tărăşenia – să denunţe Compania, că fac apel la guvernator, că provoc tulburări ca să mă aresteze pe stradă, pentru a putea aduce faptele în faţa publicului. După cum vezi, cunosc faptele, Percy! Am fost acolo şi am văzut cu ochii mei. Nu-ţi dai seama?

Celălalt nu răspunse, dar era evident că-şi dădea seama.

— Pe de altă parte, iată cum poţi rezolva problema, dacă vrei. Erai într-o călătorie de plăcere, când ai aflat despre dezastrul acesta; ai alergat sus şi ai preluat comanda, ai deschis mina şi ai salvat vieţile salariaţilor tăi. Aşa vor scrie ziarele.

Privindu-şi victima cu atenţie şi căutând o cale de a-l convinge, Hal îşi dădu seama că o pornise greşit. Oricât de cruzi erau Harriganii, învăţaseră că nu era aristocratic să fii pitoresc.

— Foarte bine atunci, spuse Hal grăbit. Dacă preferi altfel, nu e nevoie să fii menţionat. Şefii de sus de la mină îi au pe reporteri la ordinele lor, ei pot să jongleze cu povestea cum vrei. Singurul lucru care mă interesează este să mergi cu maşina sus şi să porunceşti să se deschidă mina. Nu vrei să faci asta, Percy?

Hal se uita în ochii celuilalt, ştiind că de o înclinare a capului său atârna viaţa sau moartea minerilor.

— Ei! Care-i răspunsul!

— Hal, exclamă Percy, bătrânul o să-mi dea el mie!

— Adevărat; dar pe de altă parte şi *eu* o să-ţi dau; care va fi mai rău?

Urmă din nou o tăcere.

— Hai, Percy! Pentru Dumnezeu!

Tonul lui Hal era disperat, alarmant.

Deodată celălalt cedă.

— Bine!

Hal îşi trase răsuflarea.

— Dar bagă de seamă! adăugă el. N-o să te duci acolo sus şi să-i laşi să te prostească! Vor încerca să te înşele – pot să meargă până acolo încât să refuze să te asculte. Dar tu trebuie să te ţii tare pe poziţie pentru că, după cum vezi, nici eu nu mă las şi voi obţine să se deschidă mina aceea. N-am să plec până când nu vor coborî salvatorii!

— Dar se vor duce, Hal?

— Dacă se vor duce? Doamne, Dumnezeule, omule, nu cer decât posibilitatea să se ducă! Aproape că s-au revoltat pentru asta. Am să mă duc cu ei – şi tu, Percy – toată gaşca noastră de trândavi o să mergem! Când o să ieşim, o să ştim câte ceva despre treaba asta a mineritului!

— Bine, sunt alături de tine, spuse fiul Regelui Cărbune.

§ 16. Hal n-a ştiut niciodată ce i-a spus Percy lui Cartwright în noaptea aceea; află doar că atunci când au ajuns la mină directorul fu chemat la o consultaţie şi, o jumătate de oră mai târziu, Percy ieşi zâmbind, anunţând că Hal Werner greşise în toate privinţele; autorităţile miniere se grăbiseră pe cât posibil să pregătească ventilatorul, cu intenţia de a deschide mina cât mai repede. Lucrările se terminaseră şi, într-o oră sau două, ventilatorul urma să fie pus în funcţiune, iar dimineaţa va fi posibil ca salvatorii să intre înăuntru. Percy spuse toate astea cu atâta nevinovăţie încât pentru o clipă Hal se întrebă dacă nu cumva el însuşi nu le credea. Calitatea lui Hal, de oaspete, îi cerea bineînţeles să se prefacă în mod graţios a crede, consimţind să apară drept un nebun în faţa celorlalţi din grup.

Percy îi invită pe Hal şi pe Billy Keating să-şi petreacă noaptea în tren; dar Hal refuză. Spuse că era prea murdar; şi în afară de asta, voia să se trezească în zori, să fie unul

dintre primii care vor coborî în galerie. Percy răspunse că directorul se opusese acestei propuneri – nu voia să coboare decât oameni experimentaţi, care pot să-şi poarte singuri de grijă. Când sunt atâţia dornici şi gata pregătiţi să meargă, nu era nevoie să se pună în pericol vieţile unor amatori.

Chiar cu riscul de a părea lipsit de amabilitate, Hal declară că el se va „învârti" pe acolo ca să vadă când se descoperă gura minei. În unele cabane se ţineau adunări de doliu, femeile care nu puteau dormi erau strânse laolaltă şi ar fi fost un act de milostenie să le aducă vestea cea bună.

Hal şi Keating o porniră; se duseră mai întâi la familia Rafferty, o văzură pe doamna Rafferty, sărind în sus şi uitându-se la ei, apoi invocând-o cu glas tare pe Sfânta Fecioară, şi trezindu-i pe micuţii Rafferty în zgomote înspăimântătoare. Când femeia se asigură că ştiau într-adevăr ce vorbeau, alergă să anunţe ştirea, şi în curând pe străzi apărură siluete grăbite şi din nou se adună o mulţime de oameni la gura minei.

Hal şi Keating se duseră mai departe acasă la Jerry Minetti. Dintr-un sentiment de lealitate faţă de Percy, Hal nu făcu altceva decât să repete anunţul lui Percy, că intenţia lui Cartwright fusese tot timpul aceea de a deschide mina. Era nostim să vezi efectul acestei afirmaţii – mutra cu care Jerry se uita la Hal! Dar nu-şi pierdură timpul cu discuţii; Jerry îşi trase hainele pe el şi se grăbi cu ei spre gura minei.

Bineînţeles, un grup începuse deja să rupă scândurile şi pânza de sac. Niciodată de când se afla la North Valley, Hal nu văzuse oameni lucrând cu atâta râvnă! Curând, marele ventilator începu să se mişte, apoi să urle şi să cânte; şi se afla acolo un grup de vreo sută de oameni care urlau şi cântau şi ei.

Trebuiau să mai treacă câteva ore înainte de a se putea face ceva; deodată Hal îşi dădu seama că era sleit de puteri. El şi Billy Keating se întoarseră la cabana lui Minetti şi întinzându-şi o pătură pe podea, se culcară oftând uşuraţi. Cât îl priveşte pe Billy, acesta începu să sforăie

imediat; dar Hal în urma tuturor acestor emoţii nu fu în stare să adoarmă.

Un noian de gânduri îi năvăli în minte: lumea din afară, lumea *lui,* pe care timp de câteva luni o ignorase cu bună ştiinţă, şi de care fusese silit brusc să-şi amintească! I se păruse atât de simplu ceea ce îşi propusese să facă în vara aceea; să-şi ia alt nume, să devină membru al altei clase, să trăiască viaţa acesteia şi să gândească întocmai ca ea, şi apoi să se întoarcă în lumea lui, având de povestit despre o aventură nouă şi fascinantă! Posibilitatea ca această lume a lui, lumea lui Hal Warner, să-l poată descoperi pe Joe Smith, ajutorul de miner – era o posibilitate care nu-i trecuse niciodată prin gând. Era ca un hoţ, care îşi face treaba în întuneric şi deodată se trezeşte într-o cameră inundată de lumină.

O pornise în această aventură pregătit să găsească lucruri care-l vor şoca; ştiuse că într-un fel sau altul undeva va avea de luptat împotriva „sistemului”. Dar nu se aşteptase niciodată să se găsească în mijlocul războiului de clasă, conducând un atac împotriva tranşeelor propriilor săi aliaţi. Ştia că acesta nu este sfârşitul; acest război nu se rezolva prin cucerirea unei tranşei! Stând culcat acolo, în întuneric şi linişte, Hal îşi dădu seama în ce se băgase. Pentru a folosi o altă comparaţie, era un om care începe un flirt pe stradă şi se trezeşte a doua zi dimineaţa constatând că e căsătorit.

Nu regreta atitudinea pe care o folosise faţă de Percy. Nicio altă atitudine nu era de conceput. Dar, în timp ce Hal îi cunoscuse pe oamenii din North Valley, timp de zece săptămâni, pe ocupanţii trenului lui Percy îi cunoştea de tot atâţia ani. Aşa încât, aceste personalităţi apăreau uriaşe în conştiinţa lui şi aici în întuneric părerile lor despre el, fie că era vorba de o ostilitate înverşunată sau de o uimire plină de indiferenţă, îi năpădeau glodurile.

Îşi dădu seama că, îndeosebi, se răfuia cu Jessie Arthur. În faţa lui apăru chipul ei atrăgător care-l implora. Avea un obraz perfect, din acelea care atrag în mod irezistibil sufletul unui bărbat. Ochii ei căprui, blânzi şi strălucitori,

plini de tandreţe; buzele ei tremurând uşor la orice emoţie; pielea, ca floarea de măr, părul cu reflexe aurii! Hal era destul de cinic în ce-i priveşte pe speculanţii cărbunilor şi ocrotitorii minelor dar niciodată nu-i trecuse prin gând că sufletul lui Jessie ar putea fi altul decât cel pe care-l implicau aceste farmece fizice. Era îndrăgostit de ea, era prea tânăr, prea lipsit de experienţă în dragoste ca să-şi dea seama că sub drăgălăşenia adolescenţei, atât de pură şi vrednică de dragoste, putea să zacă în adâncuri cruzimea inconştientă, neostoită şi instinctivă – cruzimea castei, asprimea prejudecăţilor mondene. Un bărbat trebuie să ajungă la maturitate şi să sufere mult, înainte de a înţelege că farmecele femeilor, acea perfecţiune rară şi magică a ochilor, dinţilor şi părului, acea moliciune a pielii şi delicateţe a trăsăturilor, a costat munca şi grija multor generaţii şi implică în mod inevitabil faptul că viaţa a fost brutală, că obiceiurile şi convenţiile au fost ucigătoare şi inumane.

Jessie nu fusese alături de Hal în situaţia lui disperată. Dar acum reveni asupra scenei şi îşi spuse că proba la care o supusese fusese nedreaptă. O cunoscuse din copilărie şi o iubise, niciodată înainte nu văzuse la ea un gest nepotrivit şi nu auzise din partea ei un cuvânt care să nu fie binevoitor şi drăguţ. Dar – îşi spunea el – ea îşi oferea simpatia celor pe care îi cunoştea: ce ocazie avusese ea vreodată să-i cunoască pe muncitori? Trebuia să-i dea posibilitatea: trebuia să o oblige, chiar împotriva voinţei ei, să-şi lărgească cunoştinţele despre viaţă! Procesul putea fi dureros, îi putea strica moliciunea fără riduri a obrazului, dar îi va folosi totuşi – va fi o „durere de creştere”!

Stând astfel culcat, în întuneric şi linişte, Hal se trezi cufundat într-o lungă conversaţie cu iubita sa. O însoţea prin orăşelul minier explicându-i lucrurile, introducând-o într-o problemă şi în alta. Mai luase şi pe alţi prieteni ai săi din trenul particular şi le făcuse cunoştinţă cu prietenii săi din North Valley. Erau cetăţeni care aveau calităţi comune şi cu siguranţă că se vor înţelege! De exemplu pe Bob Creston, care era bun la „dans şi muzică” – îl va interesa cu

siguranţă „Blinsky” specialistul în vodeviluri al centrului minier. Doamna Curtis, căreia îi plăceau pisicile, ar găsi o legătură frăţească cu bătrâna doamnă Nagle, care locuia alături de familia Minetty şi ţinea cinci mâţe! Chiar şi Vivie Cass, care ura oamenii care mănâncă cu cuţitul – ar fi îndemnată la crimă văzând felul în care se mănâncă la cantina lui Reminitsky, dar ar fi încântată de „Charlie”, catârul care mesteca tutun şi care fusese favoritul lui Hal! Hal abia de mai putea aştepta să se facă ziuă, ca să-şi poată începe aceste eforturi de amalgamare socială!

§ 17. Spre zori, Hal adormind, fu trezit de Billy Keating, care se ridică şi căscă, mormăind şi lamentându-se în acelaşi timp. Hal îşi dădu seama că şi pe Billy îl frământaseră anumite gânduri neplăcute, în timpul nopţii. Nu avusese niciodată în cariera lui de ziarist o asemenea poveste; niciun om n-a avut vreodată o asemenea istorie – şi trebuia trecută sub tăcere!

Cartwright îi adunase pe reporteri târziu noaptea trecută şi le comunicase ştirea: compania reuşise în cele din urmă să pregătească mina pentru a fi deschisă; tânărul Harrigan se afla acolo cu trenul său particular, mânat de interesul faţă de minerii îngropaţi. Reporterii puteau, bineînţeles, să menţioneze sosirea lui dar li se cerea să nu „înflorească” şi nici să nu menţioneze numele oaspeţilor domnului Harrigan. Nu mai e nevoie să spunem că nu li s-a relatat faptul că ajutorul de miner care fusese alungat din centrul minier pentru nesupunere se dovedise a fi fiul lui Edward S. Warner, „magnatul cărbunelui”.

Cădea o ploaie măruntă şi rece şi Hal împrumută o haină veche a lui Jerry şi o îmbrăcă. Micul Jerry implora să meargă cu el, şi după unele controverse, Hal îl înfăşură într-un şal şi-l ridică pe umăr. Abia se crăpa de ziua, dar toată populaţia orăşelului se afla deja postată la gura minei. Oamenii cu măşti coborâseră să facă probe, aşa încât ora revelaţiei finale era aproape. Femeile stăteau cu şalurile umede pe umerii încovoiaţi, cu feţele palide şi obosite, emoţia lor fiind prea mare ca să scoată vreun sunet. Era

îngrozitor gândul că poate, în timp ce ele dârdâiau din cauza umezelii, bărbaţii lor mureau acolo jos din lipsa câtorva stropi de apă!

Oamenii cu căşti, venind sus, relatară că flacăra lămpilor poate să ardă în fundul puţului; aşa că oamenii puteau coborî fără măşti şi voluntarii primului grup de salvare se pregătiră. Toată noaptea se auzise zgomot de ciocane acolo unde dulgherii lucrau la o nouă colivie. Acum fu pivotată pe troliu şt oamenii îşi ocupară locurile înăuntru. Când în cele din urmă troliul începu să se mişte şi grupul dispăru de la suprafaţa pământului, se putu auzi un oftat scos de o mie de gâtlejuri, ca vuietul vântului într-un pin. Îşi lăsau sus nevestele şi copiii, şi totuşi niciuna din aceste femei nu le-ar fi cerut să rămână – atât de adâncă şi inconştientă era legătura de solidaritate care îi făcea pe aceşti muncitori din douăzeci de naţiuni să se simtă un singur trup şi suflet.

Coborârea coliviei era un proces lent; din cauza pericolului gazelor şi a coliviei noi, era necesar ca aceasta să nu poată fi coborâtă dintr-o dată la o adâncime mai mare decât câteva picioare şi să se aştepte ca frânghia de semnal să fie trasă, semn că totul era în ordine. După ce vor atinge fundul, va trece mai mult timp, nimeni nu putea şti cât, până vor găsi supravieţuitori care să dea semne de viaţă. După relatările oamenilor cu căşti, se aflau trupuri aproape de intrarea în galerie, dar nu era de niciun folos să întârzii cu aducerea lor sus, deoarece trebuie să fi fost morţi de zile întregi. Hal văzu un grup de femei făcând gălăgie în jurul oamenilor cu căşti, încercând să afle dacă aceste trupuri au fost recunoscute. Îi văzu de asemeni pe Jeff Cotton şi Bud Adams exercitându-şi vechea lor meserie, aceea de a împinge înapoi femeile.

Colivia se întoarse să ia o a doua încărcătură de oameni. Acum nu mai era nevoie de atâta atenţie; troliul lucra repede şi, grup după grup, oameni cu chipuri tăcute, hotărâte, cu târnăcoape, răngi şi lopeţi în mâini, coborau în galeria groazei. Ei se vor împrăştia prin galerii, cercetând totul în faţa lor cu lămpile de siguranţă şi căutând barierele

ridicate de oamenii închişi, pentru a se apăra de gaze. Când vor da cu târnăcoapele în barierele acestea, vor auzi poate semnalele oamenilor în viaţă aflaţi de partea cealaltă; sau le vor străpunge în tăcere şi vor găsi oameni mult prea slăbiţi pentru a mai face vreun zgomot, dar în care mai pâlpâia poate o scânteie de viaţă.

Unul câte unul, coborâră şi prietenii lui Hal: Jack cel mare, David şi Wresmak, boemianul, Klowoski polonezul şi ultimul, Jerry Minetti. Micul Jerry îi făcu semn cu mâna de pe umărul lui Hal unde era cocoţat; în timp ce Rosa, care ieşise şi li se alăturase şi ea, se ţinea de braţul lui Hal, tăcută, ca şi când sufletul ei cobora odată cu colivia. Se duse şi Tini Rafferty, cel cu ochii albaştri, să-l caute pe tatăl lui, şi „Andy" cel cu ochii negri, tânărul grec al cărui tată pierise cu ani în urmă într-un dezastru asemănător; se duseră Rovetta, şi Carmino, şeful de abataj, vărul lui Jerry. Numele lor trecea unul câte unul prin mulţime, ca numele eroilor care pleacă la bătălie.

§ 18. Privind în jur, Hal văzu câţiva din oaspeţii grupului lui Harrigan. Era acolo Vivie Cass, stând sub o umbrelă cu Bert Atkins; era şi Bob Creston cu Dicky Everson. Aceştia doi aveau mantale de cauciuc şi pălării impermeabile şi vorbeau cu Cartwright; oameni înalţi, imaculaţi, care arătau ca nişte fiinţe din altă lume alături de minerii chirciţi şi mânjiţi de cărbuni.

Văzându-l pe Hal, se îndreptară spre el.

— De unde ai copilul? întrebă Bob, zâmbind cu obrazul lui rozaliu proaspăt ras.

— L-am găsit, spuse Hal, săltându-l pe micul Jerry şi lăsându-l jos de pe umăr.

— Salutare, puştiule, spuse Bob.

Răspunsul veni prompt.

— Salutare!

Micul Jerry ştia să vorbească americăneşte, se putea măsura cu orice om de lume!

— Tata a coborât cu colivia aia, spuse el, uitându-se în sus la străinul înalt, cu ochii lui negri luminoşi, strălucind.

— Aşa vasăzică! Tu de ce nu te duci? îi răspunse celălalt.
— Tata o să-i scoată afară. Nu se teme de nimic, tata!
— Cum îl cheamă pe tatăl tău?
— Jerry cel mare.
— Oho! Şi ce-o să te faci tu când o să fii mare?
— O să fiu puşcător.
— În mina asta?
— Sunt sigur că nu!
— De ce nu?
Micul Jerry avea o mutră misterioasă.
— Doar n-o să spun tot ce ştiu, zise el.
Cei doi tineri râseră. Aveau ce învăţa!
— Poate o să te duci înapoi în ţara de baştină? interveni Dicky Everson.
— Nu, dom'le! spuse micul Jerry. Eu îs american.
— Poate ai să fii preşedinte cândva.
— Asta spune şi tata, replică băieţelul – preşedintele unui sindicat al minerilor.
Râseră din nou; dar Rosa şopti ceva nervoasă şi-l trase pe copil de mânecă. Nu era un lucru pe care să-l spui unor străini misterioşi şi, după cât se vede, bogaţi!
— Aceasta este mama micuţului Jerry, doamna Minetti, interveni Hal, pentru a o linişti.
— Bucuroşi de cunoştinţă, doamnă Minetti, spuseră cei doi tineri, scoţându-şi pălăriile cu înclinări studiate; şi făcură ochii mari de mirare, deoarece Rosa era drăguţă când roşi răspunzând timid. Era foarte încurcată, deoarece niciodată în viaţa ei bărbaţi de felul acestora nu-i mai făcuseră o asemenea plecăciune.
Şi iată că îl salutau pe Joe Smith ca pe un prieten vechi şi îi spuneau pe un nume necunoscut! Îşi întoarse ochii negri de italiancă spre Hal în semn de întrebare, şi el simţi cum i se urcă roşeaţa în obraz. Era tot atât de neplăcut să fii descoperit de cei din North Valley ca şi de cei din Western City!
Oamenii discutau despre acţiunea de salvare, şi despre ce spunea Cartwright despre desfăşurarea ei. Într-una din galeriile principale era foc, ardea cheresteaua, focul

întinzându-se rapid din cauza curentului produs de ventilatorul pus invers. În acea parte a minei, erau prea puţine speranţe de salvare, dar oamenii cu căşti vor sfida căldura şi fumul din galeriile arse. Ştiau că aceste părţi ale minei se puteau prăbuşi; dar ştiau de asemeni că acolo au lucrat oameni înainte de explozie.

— Trebuie să spun că-s nişte oameni grozavi! remarcă Dicky.

Un grup de femei şi copii se strânseră în jur ca să asculte, timiditatea lor fiind înfrântă de nevoia chinuitoare de a afla ştiri. Te făceau să te gândeşti la femeile din timpul războiului care ascultau zgomotul îndepărtat al armelor şi aşteptau să se aducă răniţii. Hal îi observă pe Bob şi Dicky privind din când în când la cercul de chipuri din jurul lor; ajungea şi la ei ceva din această atmosferă, şi asta era o parte din ceea ce dorise el.

— Ceilalţi nu ies şi ei? întrebă el.

— Nu ştiu. Presupun că iau micul dejun. E timpul să ne întoarcem, spuse Bob.

— Nu vii cu noi? adăugă Dicky.

— Nu, mulţumesc, replică Hal. Am o înţelegere cu băieţelul ăsta. Şi strânse mâna micului Jerry. Dar spuneţi-le celorlalţi să vină. O să-i intereseze lucrurile astea.

— Bine, spuseră cei doi, şi plecară.

§ 19. După ce lăsă timp suficient grupului din vagonul restaurant să-şi termine micul dejun, Hal coborî la liniile ferate, şi îl hotărî pe paznic să-l anunţe pe Percy Harrigan. Spera să-l convingă pe Percy să vadă orăşelul cu altă călăuză decât cea a companiei. Află descurajat ştirea că grupul stabilise să plece peste câteva ore.

— Dar n-ai văzut nimic! protestă Hal.

— N-o să ne lase în mină! replică celălalt. Ce altceva am putea face?

— Voiam să vorbeşti cu oamenii şi să afli câte ceva despre condiţiile de aici. N-ar trebui să pierzi ocazia, Percy!

— Ai dreptate, Hal, dar îţi dai seama că nu este momentul potrivit. Am o mulţime de oameni cu mine, şi n-

am dreptul să le cer să aştepte.

— Dar n-ar putea să înveţe şi ei câte ceva, Percy?

— Plouă, fu răspunsul; şi nu cred că pe doamne le-ar interesa să stea prin mulţimea de oameni şi să vadă cadavre scoase dintr-o mină.

Hal sesiză reproşul. Da, el devenise aspru de când venise la North Valley; îşi pierduse delicateţea simţurilor, acea înţelegere intuitivă a sentimentelor doamnelor pe care acum câtva timp ar fi arătat-o cu siguranţă. Era emoţionat din pricina dezastrului acesta; pentru el era o chestiune personală şi pierduse din vedere faptul că pentru doamnele din grupul lui Harrigan nenorocirea aceasta era, în amănuntele ei, o chestiune mai degrabă sordidă şi respingătoare. Dacă ar ieşi afară în noroi şi ploaie, într-un orăşel minier, şi ar sta să privească, ar avea sentimentul că manifestă nu compasiune umană ci o curiozitate inutilă. Priveliştea pe care ar vedea-o, le-ar chinui fără rost; şi s-ar mai putea expune întâmplător la o publicitate nedorită. În ceea ce priveşte simpatia pe care o puteau oferi văduvelor şi orfanilor – majoritatea acestora erau străini, care nu puteau înţelege ce li se spunea şi care s-ar fi putut simţi mai degrabă jenaţi decât ajutaţi prin amestecul în durerea lor a unor persoane dintr-o lume străină.

Modul de a-ţi manifesta simpatia fusese redus la anumite norme precise, de către civilizaţia pe care aceste doamne o ajutau să se menţină; şi, întâmplător, era prezentă printre ele una care era familiarizată cu aceste norme. Percy îl informă pe Hal că doamna Curtis acţionase deja; ea făcuse o listă de subscripţie şi, în câteva minute fuseseră adunaţi peste o mie de dolari. Ei vor fi plătiţi Crucii Roşii, sub formă de cec, iar reprezentanţii acesteia vor şti cum să distribuie ajutorul printre cei în suferinţă. Aşa încât membrii grupului lui Percy aveau sentimentul că au făcut un lucru curat şi delicat şi puteau să-şi vadă liniştit de drum, cu conştiinţa împăcată.

Lumea nu se poate opri în loc numai pentru că s-a întâmplat un dezastru minier, spuse fiul Regelui Cărbune. Oamenii au obligaţii pe care trebuie să şi le îndeplinească.

Şi continuă să explice în ce constau aceste obligaţii. Chiar el trebuia să se ducă în seara aceea la o recepţie şi abia dacă va avea timp să o facă, Bert Atkins avea de jucat un meci revanşă la biliard, iar doamna Curtis trebuia să participe la o şedinţă a comitetului unui club de femei. De asemeni, asta era ultima vineri a lunii; Hal uitase, oare, ce însemna asta?

După o clipă Hal îşi aminti – era „Noaptea tineretului”, la clubul social din afara oraşului! Îi apăru deodată imaginea clădirii mari, albe, în stil colonial, de pe coasta muntelui, cu uşile şi ferestrele larg deschise, şi sunetele orchestrei revărsându-se afară. În sala de bal vor apare doamnele din grupul lui Percy – printre ele şi Jessie, iubita lui – îmbrăcate în şifon subţire şi dantele, plutind într-un nor de parfum, culori şi muzică. Vor râde şi vor pălăvrăgi, vor flirta şi vor urzi intrigi unele împotriva altora pentru a obţine titlul de „regina balului” – în timp ce aici în North Valley văduvele înlăcrimate îşi vor strânge în braţe morţii desfiguraţi! Cât de stranii, cât de oribile i se păreau toate astea! Aidoma scenelor din ajunul Revoluţiei franceze despre care citise cândva!

§ 20. Percy voia ca Hal să vină cu grupul său. Mai întâi sugeră acest lucru cu tact, iar apoi, întrucât Hal nu luă în seamă sugestia, începu să insiste, dând semne de enervare. Mina era acum deschisă – ce mai voia Hal? Când Hal sugeră că domnul Cartwright ar putea ordona din nou închiderea ei, Percy îi dezvălui faptul că această problemă era în mâinile tatălui său. Directorul îi trimisese noaptea trecută o telegramă lungă şi se aştepta din moment în moment răspunsul. Orice ordin va fi dat în acest răspuns, va trebui îndeplinit.

Pe chipul lui Hal apăru o privire severă, dar se strădui să vorbească politicos.

— Dacă tatăl tău dă vreun ordin care este împotriva salvării oamenilor – nu-ţi dai seama, Percy, că va trebui să lupt împotriva lui?

— Dar cum *poţi* să te lupţi cu el?

— Cu singura armă pe care o am – publicitatea.

— Vrei să spui... Percy se opri şi făcu ochii mari.

— Vreau să spun ce am spus şi mai înainte – îi voi da mână liberă lui Billy Keating şi voi da publicităţii toată povestea asta.

— La naiba! strigă tânărul Harrigan. Trebuie să spun că ar fi al dracului de murdar din partea ta! Ai zis că n-ai s-o faci dacă am să viu aici şi am să deschid mina!

— Dar la ce bun că ai deschis-o dacă o închizi din nou înainte ca oamenii să fie scoşi?

Hal făcu o pauză şi când continuă, încercarea sa sinceră de a se scuza deveni evidentă.

— Percy, să nu-ţi închipui că nu înţeleg dificultatea acestei situaţii. Ştiu că trebuie să-ţi apar ca un ticălos – chiar mai mult decât mi-ai spus-o. Te-am considerat prietenul meu în ciuda tuturor certurilor noastre. Tot ce pot face este să te asigur că n-am intenţionat niciodată să mă aflu într-o asemenea poziţie.

— La ce dracu ai vrut să vii aici? Ştiai că-i proprietatea un-ui prieten...

— Asta-i problema în discuţie între noi, Percy. Ai uitat de disputele noastre? Eu încercam să te conving ce înseamnă faptul că tu şi cu mine deţinem mijloacele de trai ale altora. Spuneam că noi n-avem habar despre condiţiile în care sunt administrate proprietăţile noastre, că suntem un grup de paraziţi şi trândavi. Dar tu râdeai de mine, îmi spuneai că sunt un capricios, un anarhist, şi că înghit orice cârteală meschină mi-ar băga pe gât unul care „caută nod în papură”. Aşa încât mi-am spus: „Am să mă duc la una din minele lui Percy! După aia, când o să încerce să discute cu mine, o să-l bag în cofă!”. Aşa au început toate astea, în glumă. Dar după aceea, am intrat în miezul lucrurilor. Nu vreau să fiu răutăcios, dar niciun om cu o picătură de sânge roşu în vine n-ar putea sta în locurile astea o săptămână fără să devină dornic să lupte! De asta vreau să rămâi – ar *trebui* să rămâi, să te întâlneşti cu câţiva oameni şi să te convingi singur.

— Nu pot să rămân, spuse celălalt cu răceală. Şi tot ce-ţi

pot spune este că aş vrea să te duci în altă parte să-ţi faci sociologia.

— Dar unde puteam să mă duc, Percy? Totul aparţine cuiva. Dacă e o proprietate mare, e aproape sigur că aparţine cuiva pe care îl cunoaştem.

— Dacă îmi permiţi să-ţi fac o sugestie, spuse Percy, ai fi putut să începi cu minele de cărbuni ale Companiei Warner.

Hal râse.

— Percy, poţi fi sigur că m-am gândit la asta. Dar înţelege situaţia! Dacă voiam să-mi realizez scopul, era esenţial să nu fiu cunoscut. Ori eu întâlnisem câţiva din directorii tatălui meu în biroul lui, şi ştiam că m-ar recunoaşte. Aşa încât *a trebuit* să mă duc la alte mine.

— Din fericire pentru Compania Warner, replică Percy cu un ton răutăcios.

Hal răspunse grav.

— Să ştii că nu intenţionez să las în permanenţă Compania Warner în afara studiilor mele de sociologie.

— În cazul ăsta, replică celălalt, tot ce pot spune este că în drumul nostru de întoarcere voi trece pe lângă una din aceste proprietăţi şi nimic nu mi-ar face mai multă plăcere decât să opresc trenul şi să te las acolo!

§ 21. Hal se duse în vagonul salon. Acolo, doamna Curtis şi Reggie Porter jucau bridge cu Genevieve Halsey şi tânărul Everson. Bob Creston stătea de vorbă cu Betty Gunnison, povestindu-i fără îndoială ceea ce văzuse afară. Bert Atkins răsfoia căscând ziarul de dimineaţă. Hal merse mai departe căutând-o pe Jessie Arthur, şi o găsi într-unul din compartimentele vagonului, privind afară pe fereastra spălată de ploaie – studiind centrul minier în maniera permisă tinerelor doamne din clasa ei.

Se aşteptase s-o găsească într-o stare de tulburare şi era pregătit să-şi ceară scuze. Dar când îi întâlni privirea plină de durere pe care şi-o îndreptă spre el, nici nu ştiu cu ce să înceapă. Încercă să spună ceva obişnuit – auzise că pleacă. Dar ea îl apucă de mână exclamând:

— Hal, vii cu noi!

Nu-i răspunse pentru moment, dar se aşeză lângă ea.

— Te-am făcut să suferi mult, Jessie?

Văzu că-i apar lacrimi în ochi.

— Nu *ştiai* că mă faci să sufăr? Mă aflam aici ca invitata lui Percy; şi tu să-mi pui asemenea întrebări! Ce puteam spune? Ce ştiu cu despre felul cum ar trebui să-şi conducă afacerile domnul Harrigan?

— Da, draga mea, spuse el cu umilinţă. Poate că n-ar fi trebuit să te amestec în toate astea. Dar problema era atât de complicată şi atât de neaşteptată. Nu poţi înţelege asta şi să mă ierţi? Toate s-au terminat atât de bine!

Dar ea nu considera că toate s-au terminat cu bine.

— În primul rând, faptul că tu eşti aici, într-o asemenea situaţie! Şi eu, care credeam că vânezi capre de munte în Mexic!

El nu se putu stăpâni să nu râdă, dar Jessie nici măcar nu zâmbi.

— Şi apoi – să amesteci dragostea noastră în treburile astea, acolo în faţa tuturor!

— A fost chiar atât de îngrozitor, Jessie?

Ea îl privi miratã. El, Hal Warner, a putut face un asemenea lucru şi nu-şi dă seama cât de îngrozitor a fost! Să o pună într-o situaţie în care trebuia să calce fie legile dragostei, fie legile bunei cuviinţe! Echivala cu o ceartă în public. Se va bârfi în tot oraşul – această situaţie neplăcută nu se va sfârşi niciodată.

— Scumpa mea! Încearcă să vezi realitatea acestui lucru – gândeşte-te la oamenii aceia din mină. *Trebuia* neapărat să faci asta! argumentă Hal.

Ea îl privi şi observă liniile noi, severe, care îi apăruseră pe chipul tânăr. De asemeni, surprinse o notă de pasiune înăbuşită în vocea lui. Era palid şi arăta obosit, cu haine murdare, părul neîngrijit şi faţa doar pe jumătate spălată. Era îngrozitor – ca şi cum ar fi fost la război.

— Ascultă-mă, Jessie, insistă el. Vreau să cunoşti toate lucrurile astea. Dacă ţie şi mie ne este dat să ne facem cândva fericiţi unul pe celălalt, trebuie să încerci să evoluezi odată cu mine. De asta eram bucuros să te am aici

– ai fi avut posibilitatea să vezi cu ochii tăi. Acum îţi cer să nu pleci până nu vezi.

— Dar trebuie să plec, Hal. Nu pot să-i cer lui Percy Harrigan să rămână şi să-i încurc pe toţi!

— Poţi să stai fără el. Poţi să o rogi pe una din doamne să te însoţească.

Îl privi cu nelinişte.

— Vai, Hal! Ce propunere!

— De ce?

— Gândeşte-te, cum li s-ar părea!...

— Nu pot să mă gândesc prea mult la ce li se pare, dragă...

Ea îl întrerupse.

— Gândeşte-te la ce ar spune mama!

— Ştiu, nu i-ar face plăcere...

— Ar fi furioasă! Nu ne-ar ierta-o niciunuia din noi. N-ar ierta niciodată pe nimeni care ar rămâne cu mine. Şi ce ar spune Percy dacă, venind aici ca oaspetele lui, aş rămâne să-l spionez pe el şi pe tatăl său? Nu-ţi dai seama cât de absurd ar fi?

Da, îşi dădea seama. El sfida toate convenţiile lumii ei, iar aceasta i se părea ei o atitudine nebunească. Îi strângea mâinile într-ale ei şi lacrimile îi curgeau pe obraz.

— Hal, strigă ea, nu pot să te las în locul ăsta înspăimântător! Arăţi ca o fantomă şi ca o sperietoare de ciori! Vreau să te duci şi să-ţi iei nişte haine decente şi să vii acasă cu trenul ăsta.

Dar el clătină din cap.

— Nu se poate, Jessie.

— De ce nu?

— Pentru că am o datorie de îndeplinit. Nu poţi înţelege, draga mea? Toată viaţa am trăit din munca minerilor şi nu m-am ostenit niciodată să mă apropii de ei, să văd cum erau obţinuţi banii mei!

— Dar, Hal! Ăştia nu-s oamenii tăi! Sunt oamenii domnului Harrigan!

— Da, dar e acelaşi lucru, spuse el. Ei trudesc şi noi trăim din truda lor, şi luăm asta ca un fapt de la sine înţeles.

— Dar ce se poate *face* în legătură cu aceasta, Hal?

— Măcar să înţelegi, dacă nimic altceva. Şi, în cazul ăsta, vezi ce am reuşit să fac – să obţin deschiderea minei.

— Hal, nu pot să te înţeleg! exclamă ea. Ai devenit atât de cinic, nu mai ai încredere în nimeni! Eşti convins că funcţionarii aceştia au vrut să-i omoare pe muncitorii lor! Ca şi când domnul Harrigan ar permite ca minele lui să fie conduse în felul ăsta!

— Domnul Harrigan, Jessie? El trece de la unul la altul farfuria milelor la biserica St. George! Este singurul loc unde l-ai văzut vreodată şi asta-i tot ce ştii despre el.

— Ştiu ce spune lumea, Hal! Tata îl cunoaşte, şi fraţii mei, da, şi chiar propriul tău frate! Nu-i aşa că fratele tău, Edward, n-ar fi de acord cu ce faci?

— Da, dragă, mă tem că aşa-i.

— Şi tu, te-ai ridicat singur împotriva lor – împotriva tuturor celor pe care-i cunoşti. Este logic să-ţi închipui că cei mai în vârstă greşesc cu toţii, şi că numai tu ai dreptate? Nu există nici cea mai mică posibilitate ca tu să fii acela care greşeşte? Gândeşte-te la asta – sincer, Hal, de dragul meu!

Îl privea rugător; el se aplecă înainte şi îi luă mâna.

— Jessie, spuse el cu vocea tremurătoare, ştiu prea bine că muncitorii aceştia sunt oprimaţi; o ştiu pentru că am fost unul din ei! Şi ştiu că oameni ca Peter Harrigan, şi chiar propriul meu frate, sunt de condamnat! Cineva trebuie să li se împotrivească – trebuie să fie determinaţi să vadă! Eu am venit aici în vara asta să văd clar – asta-i treaba pe care o am de făcut!

Îl privea cu ochii ei larg deschişi şi frumoşi; sub protestele şi groaza ei, fremăta de o teamă respectuoasă pentru omul acela ciudat pe care-l iubea.

— Or să te *omoare,* strigă ca.

— Nu, iubito – nu trebuie să fii îngrijorată – nu cred că or să mă omoare.

— Dar au tras în tine!

— Nu, au tras în Joe Smith, ajutorul de miner. N-au să tragă în fiul unui milionar – nu în America, Jessie.

— Dar într-o noapte întunecoasă...

— Fii liniştită, spuse el. L-am amestecat pe Percy în treaba asta şi toată lumea o ştie. Nu există nicio posibilitate să mă omoare fără ca toată istoria să iasă la iveală – aşa că sunt în siguranţă ca şi în patul meu de acasă!

§ 22. Hal mai era încă stăpânit de ideea că Jessie trebuie iniţiată – că trebuie să ia cunoştinţă de fapte cu de-a sila, fie că voia sau nu. Trenul nu urma să plece decât peste două ore şi el încerca să chibzuiască cum ar putea folosi acest interval preţios. Îşi aminti că Rosa Minetti se întorsese la cabana ei să-şi îngrijească copilul. Avu brusc o imagine a lui Jessie în căsuţa aceea.

Rosa era blândă şi bună, şi cu siguranţă micul Jerry era un „cuceritor”.

— Iubito, spuse el, aş vrea să vii cu mine la o plimbare.

— Dar plouă, Hal!

— N-o să se întâmple nimic dacă o să-ţi strici o rochie; ai o grămadă.

— Nu mă gândesc la asta...

— Aş *vrea* să vii.

— Nu mă simt în largul meu, Hal. Sunt aici oaspetele lui Percy şi s-ar putea să nu-i facă plăcere...

— Am să-l întreb dacă e împotrivă să faci o plimbare, sugeră el cu pretinsă gravitate.

— Nu, nu! Asta ar înrăutăţi şi mai mult lucrurile.

Jessie n-avea deloc umor în aceste probleme.

— Vivie Cass era pe afară, şi alţi câţiva se duc şi ei. El n-a avut nimic de obiectat.

— Ştiu, Hal. Dar el ştie că ei n-au niciun amestec.

Hal râse.

— Vino, Jessie. Percy n-o să-ţi reproşeze păcatele mele! Ai înaintea ta o călătorie lungă cu trenul şi puţin aer proaspăt o să-ţi facă bine.

Ea înţelese că trebuie să-i facă unele concesii dacă voia să-şi menţină o oarecare influenţă asupra lui.

— Bine, spuse ea cu resemnare, şi dispăru revenind cu un voal gros pe obraz care s-o ascundă de ochii iscoditori ai

reporterilor; de asemeni, cu un echipament complet împotriva ploii, haină cauciucată, umbrelă şi galoşi. Cei doi se strecurară afară din vagon, cu senzaţia că sunt o pereche de criminali.

Strecurându-se pe lângă grupul adunat în jurul gurii minei, ajunseră în cartierul noroios, nepavat, în care îşi aveau locuinţele italienii; el o ţinea de braţ, conducând-o printre bălţile şi râuleţele miniaturale. Era emoţionant pentru el să fie astfel împreună cu ea, să-i vadă chipul dulce şi să-i audă vocea plină de dragoste. De multe ori se gândise la ea aici şi îi povestise în gând despre experienţele sale!

Acum îi povestea despre familia Minetti, cum i-a întâlnit pe stradă pe Jerry cel mare şi cel mic, cum l-au luat în gazdă şi apoi, împinşi de teamă, l-au lăsat să plece din nou. Îi spuse povestea cu controlorul la cântar, şi tocmai îi relata cum l-a arestat Jeff Cotton; dar ajunseră la cabana familiei Minetti şi această poveste îngrozitoare se sfârşi brusc.

Micul Jerry veni să deschidă uşa, mai având încă pe obraz urmele micului dejun; se uită cu mirare la misterioasa siluetă cu văl. Intrând, o văzură pe Rosa şezând pe un scaun şi alăptându-şi pruncul. Se ridică tulburată; dar nu-i plăcea să se întoarcă cu spatele la oaspeţi aşa că stătu încercând să-şi ascundă cât putu mai bine sinul, roşindu-se şi arătând foarte tânără şi drăguţă.

Hal o recomandă pe Jessie ca o prietenă veche, interesată să-i cunoască pe noii săi prieteni, iar Jessie îşi dădu vălul pe spate şi se aşeză. Micul Jerry, la ordinul mamei sale, îşi şterse obrazul şi apoi veni într-un loc de unde putea privi această apariţie frumoasă şi de necrezut.

— I-am povestit domnişoarei Arthur cât de bine m-aţi îngrijit, îi spuse Hal Rosei. A vrut să vină să vă mulţumească.

— Da, spuse Jessie cu graţie. Oricine e bun cu Hal îşi câştigă recunoştinţa mea.

Rosa începu să murmure ceva; dar micul Jerry interveni cu vocea lui veselă.

— De ce-i spui Hal? Numele lui e Joe!

— Sst! strigă Rosa.

Dar Hal şi Jessie începură să râdă – şi astfel procesul de americanizare a micului Jerry continuă.

— Am o mulţime de nume, zise Hal. Mi-au spus Hal când eram copil ca tine.

— Pe vremea aia ea te cunoştea? întrebă micul Jerry.

— Da, desigur.

— E iubita ta?

Rosa râse timid şi Jessie roşi, arătând minunat. Îşi dădu seama vag de deosebirea de maniere. Oamenii aceştia socoteau firească existenţa „iubitelor" şi nu-şi ascundeau interesul faţă de asemenea lucruri.

— E secret, îi atrase atenţia Hal. Să nu ne spui!

— Pot să ţiu un secret, spuse micul Jerry. După o scurtă pauza, adăugă în şoaptă: Trebuie să păstrezi secrete când lucrezi în North Valley.

— Asta aşa e, poţi fi sigur, spuse Hal.

— Tata-i socialist, continuă celălalt adresându-i-se lui Jessie; apoi, întrucât un lucru îl atrage pe celălalt, spuse: Tata-i puşcător.

— Ce-i aia puşcător? întrebă Jessie pentru a fi sociabilă.

— Isuse! exclamă micul Jerry. Nu ştii chiar nimic despre minerit?

— Nu, zise Jessie. Spune-mi tu.

— Nu poţi să scoţi cărbuni fără un puşcător, declară micul Jerry. Şi trebuie să ai unul bun că altfel poţi să arunci mina în aer. Tata-i cel mai bun pe care-l au aici.

— Şi ce face?

— Păi, au un burghiu, lung, lung, atâta cât de la un capăt la celălalt al camerei; îl învârtesc şi fac găuri în cărbune. Uneori aduc maşini de făcut găuri, numai că nouă nu ne plac maşinile alea, că iau slujba oamenilor. Când au făcut găurile, vine puşcătorul şi pune dinamita. Trebuie să ai – şi aici micul Jerry vorbi rar pronunţând cu foarte multă grijă fiecare silabă – dinamită a-u-to-ri-za-tă, care nu face flacără. Şi trebuie să ştii cită să pui. Dacă pui prea multă, fărâmiţezi cărbunele şi minerul face scandal; dacă nu pui destul, are prea mult de lucru şi iar face scandal. Aşa că

trebuie să ai un puşcător bun.

Jessie îl privi pe Hal şi el o văzu cuprinsă de nelinişte dar şi de o veselie reală. Considera aceasta drept un bun mijloc pentru educarea ei aşa că îl antrenă în continuare la discuţie pe micul Jerry şi în legătură cu alte aspecte ale mineritului: despre cântăririle în minus şi orele suplimentare, despre şeii şperţari şi şerifi, despre magazinele companiei şi pensiuni, despre agitatori socialişti şi organizatori sindicali. Micul Jerry vorbi liber despre secretele orăşelului minier.

— E foarte bine pentru dumneata să ştii, observă el grav. Doar eşti iubita lui Joe!

— Eşti un îngeraş! exclamă Jessie.

— Ce-i aia îngeraş? fu răspunsul lui Jerry.

§ 23. Şi astfel timpul se scurgea în mod plăcut. Jessie era cucerită complet de acest puşti, fiu de miner italian, în ciuda vocabularului lui îngrozitor; Hal văzu că ea fusese cucerită şi era încântat de succesul lui în această experienţă de amalgamare socială. Nu putea citi gândurile lui Jessie ca să-şi dea seama că dedesubtul încântării ei reale se afla rezerva generată de prejudecăţi, de instinctiva cruzime de casta. Da, micuţul miner era un îngeraş acum; dar cum va fi când va creşte, mare? Va fi urât şi necioplit, în zece ani nu va mai putea fi deosebit de bărbaţii aspri şi murdari din orăşel. Jessie considera faptul că oamenii de rând deveneau urâţi când se maturizau drept o dovadă că sunt, într-un mod profund şi permanent, inferiori celor de deasupra lor. Hal îşi irosea timpul şi forţele încercând să-i transforme în ceva în care Natura, în mod clar, nu intenţionase să-i facă! Se hotărî ca la înapoiere spre tren, să-i spună lui Hal acest lucru. Îşi dădu seama că a adus-o acolo ca să o educe; ca şi celorlalţi din lumea ei, nu-i plăcea educaţia forţată, şi nutrea speranţa că va putea inversa rolurile şi îl va educa ea pe Hal.

În curând, Rosa termină de alăptat copilul şi Jessie remarcă ochişorii negri ai micuţului. Acest subiect înfrânse timiditatea mamei şi discutau plăcut, când deodată auziră

afară zgomote care îi făcură să tresară. Era murmurul unor voci de femei; Hal şi Rosa săriră la uşă. Era un moment critic, când toată lumea aştepta veşti.

Hal deschise uşa şi strigă către cei de afară:

— Ce s-a întâmplat?

Un glas de femeie îi dădu răspunsul:

— L-au găsit pe Rafferty!

— Viu?

— Nu se ştie încă.

— Unde?

— În galeria şaptesprezece. Erau unsprezece – Rafferty, şi tânărul Flanagan, şi Johansson, suedezul. Sunt aproape morţi – se spune că nu pot vorbi. Nu lasă pe nimeni să se apropie de ei.

Interveniră şi alte voci; dar cea care-i răspunsese lui Hal avea o altă calitate; era o voce caldă, bogată, irlandeză, fără îndoială, şi îi atrase atenţia lui Jessie.

— I-au dus în sala cântarelor şi femeile vor să ştie ce-i cu bărbaţii lor iar ei nu vor să le spună. Le alungă ca pe câini!

Se auzi un tumult de plânsete şi Hal ieşi al ară din cabană iar peste aproximativ un minut reintră, ţinând de braţ o fată, îmbrăcată cu o rochie de stambă albastră decolorată şi având un cap cu păr roşu bătător la ochi. Părea pe jumătate leşinată şi continua să geamă încât era oribil, oribil. Hal o conduse spre un scaun, ea se lăsă în el şi îşi ascunse faţa în mâini, suspinând şi vorbind fără şir printre suspine.

Jessie stătea privind fata. Simţea intensitatea emoţiei ei şi o împărtăşea; totuşi, în acelaşi timp, ceva în ea se indigna. Nu voia să se necăjească din pricina unor asemenea lucruri pentru care nu putea face nimic. Desigur, oamenii aceştia nefericiţi sufereau, dar ce gălăgie neplăcută făcea sărmana! În parte, emoţia sărmanei fete se datora furiei şi Jessie îşi dădea seama de asta şi era şi mai indignată. Era ca un fel de provocare personală la adresa ei; la fel ca şi cumplita pasiune socială a lui Hal, care o zăpăcise şi o şocase atât.

— Alungă femeile ca pe câini! repeta fata.

— Mary, spuse Hal încercând s-o liniştească, doctorii vor face tot ce pot. Femeile nu se puteau aştepta să li se îngăduie să se înghesuie în jurul lor!

— Poate că nu e posibil; dar nu-i numai asta, Joe, şi tu ştii! Au adus trupuri moarte, unele găsite acolo unde a fost explozia – rupte în bucăţele. Şi nu lasă pe nimeni să-i vadă. Asta-i din cauza doctorilor? Nu, nu-i! Asta-i pentru că vor să spună minciuni despre numărul celor omorâţi! Vor să socotească câte patru, cinci picioare la un om! Şi asta le înnebuneşte pe femei! Am văzut-o pe doamna Zamboni încercând să intre în baracă şi Pete Hanum a apucat-o de piept şi a alungat-o îndărăt. „Îmi vreau bărbatul!" a strigat ea. „La ce-l vrei? E bucăţele!" „Vreau bucăţile!", „Ce-o să-ţi folosească? Vrei să-l mănânci?"

Se auziră strigăte de groază, chiar ale lui Jessie; şi fata cea stranie îşi ascunse obrazul în palme şi începu din nou să plângă în hohote. Hal puse mâna blând pe braţul ei.

— Mary, pledă el, lucrurile nu stau chiar aşa de rău, cel puţin îi scot pe oameni afară.

— De unde ştii ce fac? S-ar putea să sigileze părţi ale minei acolo jos. De aceea este atât de oribil – nimeni nu ştie ce se petrece! Ar fi trebuit s-o auzi pe sărmana doamnă Rafferty ţipând. M-a tăiat ca un cuţit, Joe. Gândeşte-te, a trecut o jumătate de oră de când l-au adus sus şi sărmanei femei nu i se poate spune dacă bărbatul ei este în viaţă.

§ 24. Hal stătu câteva minute pe gânduri. Era surprins că asemenea lucruri se puteau întâmpla în timp ce trenul lui Percy Harrigan se afla în orăşel. Se gândea dacă ar trebui să se duca la Percy, sau dacă ar fi suficient să le facă o aluzie, lui Cotton sau lui Cartwright.

— Mary, spuse el cu o voce calmă, nu trebuie să te necăjeşti aşa. Sunt sigur că putem obţine ca femeile să fie mai bine tratate.

Dar ea continua să suspine.

— Ce poţi tu să faci? Ei îi dau înainte cum le place!

— Nu, zise Hal. Acum e altceva. Crede-mă, se poate face ceva. Mă voi duce acolo să vorbesc cu Jeff Cotton.

O porni spre uşă; dar se auzi un ţipăt:

— Hal!

Era Jessie, pe care aproape că o uitase în ura lui bruscă faţă de şefi.

La protestul ei, se întoarse şi o privi; apoi o privi pe Mary. Văzu mâinile acesteia din urmă căzând de pe obrazul ud de lacrimi şi expresia ei de durere făcu loc uneia de uimire.

— Hal!

— Scuzaţi-mă, spuse el grăbit. Domnişoara Burke, aceasta este prietena mea, domnişoara Arthur.

Apoi, nefiind prea sigur dacă era o formulă satisfăcătoare de a le face cunoştinţă, adăugă:

— Jessie, aceasta este prietena mea, Mary.

Educaţia lui Jessie nu o trăda în nicio situaţie dificilă.

— Domnişoara Burke, spuse ea şi zâmbi cu o politeţe perfectă. Dar Mary nu spuse nimic, şi chipul ei continuă să rămână încordat.

Cuprinsă de emoţie la început, aproape că nu o observase pe această străină; dar acum o privea şi începu să-şi dea seama treptat de aceasta. Iată o fată, frumoasă, cu o frumuseţe greu de conceput într-un orăşel miner; rezervată dar preţioasă în mod vizibil, chiar şi în haină de ploaie şi galoşi. Mary era obişnuită cu preţiozitatea femeilor ca doamna O'Callahan, dar aici era vorba de un nou soi de preţiozitate, subtilă şi care te obligă, ciudat de inconştient. Şi ea avea pretenţii la Joe Smith, ajutorul de miner! Îi spunea pe un nume necunoscut până acum prietenilor lui din North Valley! N-avea nevoie de cuvintele micului Jerry ca să-i îndrume instinctul; Mary ştiu într-o clipă că aceasta era „cealaltă fată".

Mary deveni deodată conştientă de rochia ci albastră de stambă, cârpită la umăr şi pătată cu pete de grăsime; de mâinile ei, mari şi asprite de muncă grea; de picioarele ei, încălţate în pantofi cu tocurile scâlciate, care ameninţau să se rupă la vârfuri. Iar în ceea ce o priveşte pe Jessie, avea şi ea instinct de femeie; văzu şi ca o fată frumoasă, de o frumuseţe pe care ea nu o aproba, dar pe care nu o putea nega, frumuseţea sănătăţii robuste, a energici animalice

abundente. Jessie îşi dădea seama de natura farmecului său, căci fusese educată cu grijă ca să şi-l păstreze: nu dădu greş în a face o listă a neajunsurilor celeilalte fete – rochia cârpită şi pătată, mâinile mari şi aspre, pantofii scâlciaţi. Dar chiar şi aşa, îşi dădea seama că „Mary roşcata” avea o calitate care ei îi lipsea – ca pe lângă acest trandafir sălbatic al unui orăşel minier, ea, Jessie Arthur, putea părea o floare de grădină, fragilă şi insipidă.

Îl văzuse pe Hal punând mâna pe braţul lui Mary şi o auzise vorbindu-i. Îi spunea Joe! Şi deodată inima i se strânse de teamă.

Ca multe fete care fuseseră crescute delicat, Jessie Arthur ştia mai multe decât recunoştea ea însăşi. Ştia destul ca să-şi dea seama că tineri bogaţi, cu multe mijloace şi fără ocupaţie, nu sunt totdeauna nişte sfinţi şi nişte asceţi. De asemenea, auzise de nenumărate ori observaţia că aceste femei din categoriile inferioare nu aveau „moralã”.

Ce însemna oare în realitate această observaţie? Care este oare atitudinea unei fete ca Mary Burke – energică şi plină de viaţă, nesatisfăcută de soarta ei – faţă de un om cult şi plin de farmec ca Hal? L-ar dori, bineînţeles, nicio femeie care-l cunoaşte n-ar putea să nu-l dorească. Şi ar încerca să 1 rupă de prietenii săi, de lumea căreia îi aparţinea, de viitorul fericit şi tihnit care i se cuvenea. Ar dispune de forţe pentru asta, forţe întunecate şi teribile, care pe Jessie o paralizau cu atât mai mult prin caracterul lor misterios. Oare ar fi ele în stare să-l facă să treacă şi peste asemenea neajunsuri – ca o rochie murdară de stambă, nişte mâini mari aspre şi pantofi scâlciaţi?

Toate aceste gânduri, care au avut nevoie de multe cuvinte ca să fie explicate, îi trecură prin minte lui Jessie într-o sclipire de intuiţie. Înţelegea acum dintr-o dată fenomenul de neînţeles – că Hal şi-a lăsat prietenii, casa şi cariera ca să vină să trăiască în mijlocul acestei mizerii şi suferinţe! Văzu vechea dramă a sufletului bărbatului, suflet pentru a cărui stăpânire se luptau cerul şi iadul; şi ştia că ea era cerul şi că acea „Mary roşcata” era iadul.

Îl privi pe Hal. I se părea atât de frumos şi sincer; faţa lui era deschisă, era întruchiparea cinstei. Nu, era imposibil să crezi că el a cedat unei asemenea tentaţii 1 Dacă ar fi fost aşa, nu ar fi adus-o în această cabană, nu ar fi riscat ca ea s-o întâlnească pe fată. Nu; dar s-ar putea ca tocmai acesta să fie modul lui de a lupta cu tentaţia, s-ar putea să fie chinuit de femeia asta, dar numai pe jumătate conştient de acest lucru. Era bărbat şi prin urmare era orb; era un visător şi era în firea lui să-şi idealizeze iubita, spunându-şi că-i naivă şi primitivă, gândindu-se că nu cunoaşte şiretlicurile! Jessie venise tocmai la timp ca să-l salveze! Şi va lupta ca să-l salveze, folosind şiretlicuri mai subtile decât acelea de care dispune orice femeiuşcă uşuratică dintr-un orăşel minier!

§ 25. În Jessie Arthur ieşi la iveală acea personalitate instinctivă, creaţie a cruzimii ereditare, de a cărei existenţă Hal nu avea cunoştinţă. Se trase înapoi şi când vorbi glasul ei era calm şi distant.

— Hal, vino aici, te rog.

Hal veni, şi ea aşteptă până când fu destul de aproape ca să existe intimitate între ei, şi apoi spuse:

— Ai uitat că trebuie să mă duci înapoi la tren?

— Nu poţi să vii cu mine câteva minute? pledă el. Ar avea un efect bun dacă ai veni.

— Nu pot să mă duc în mulţimea aceea, răspunse ea; şi deodată vocea îi tremură, şi lacrimile apărură în ochii ei dulci, căprui. Nu ştii, Hal, că n-aş putea suporta asemenea privelişti groaznice? Această sărmană fată – e obişnuită cu ele – s-a asprit! Dar eu – eu – ah, ia-mă de-aici, ia-mă de aici, dragul meu Hal!

Acest strigăt de ajutor din partea unei femei avu o rezonanţă familiară în mintea lui Hal. Nu se opri să se gândească – era impresionat în mod instinctiv. Da, o expusese la suferinţe pe fata care o iubea! A vrut s-o facă spre binele ei, dar chiar şi aşa, a fost atât de crud!

Era aproape de ea şi văzu lumina dragostei în ochii ei; îi văzu lacrimile, tremurai bărbiei sensibile. Ea se aplecă spre

el, iar el o prinse în braţe – şi acolo, în faţa martorilor, îl lăsă s-o strângă la piept în timp ce suspina şi îşi şoptea disperarea. Până atunci, urmărită şi admonestată de o mamă experimentată, reacţiona cu timiditate când era mângâiată; de bună seamă că niciodată nu se comportase faţă de el într-un fel care ar fi putut fi considerat, chiar şi de cea mai teribilă imaginaţie, drept un mod de a-i face avansuri. Dar acum i le făcuse, şi în sufletul ei apăru un strigăt de triumf văzând că el îi răspunde Mai era încă al ei – şi oamenii aceştia inferiori trebuiau s-o ştie, „fata cealaltă" trebuia s-o ştie!

Totuşi în toiul acestei bucurii exaltante, Jessie Arthur simţea cu adevărat durerea pe care şi-o exprimase faţă de femeile din North Valley; simţise cu adevărat oroare la povestea cu „bărbatul" doamnei Zamboni; sufletul femeii e nespus de complicat; şi nespus de uimitoare e acea însuşire, mai veche decât veacurile, care o face capabilă să fie isterică şi în acelaşi timp în stare să-şi folosească această isterie pe baza unor calcule profunde şi care nu dau greş.

Dar ea îl făcu pe Hal să-şi dea seama că era necesar să o ducă de acolo. Acesta se întoarse spre Mary Burke şi spuse:

— Trenul domnişoarei Arthur pleacă în scurt timp. Trebuie să o duc înapoi, iar apoi voi merge cu tine la gura minei să văd ce pot face.

— Foarte bine, răspunse Mary; vocea ei era dură şi rece. Dar Hal nu observă lucrul ăsta, Era bărbat, şi nu era în stare să reziste nici emoţiilor unei singure femei, dar mi-te când e vorba de două femei deodată.

O scoase afară pe Jessie, şi în tot cursul drumului de întoarcere la tren, ea duse o luptă disperată pentru a-l îndepărta de acolo. Nici măcar nu-i mai propuse să facă rost de haine decente; voia să vină aşa cum era, cu salopeta de miner murdărită de cărbuni, în trenul particular al fiului Regelui Cărbune. Îl rugă stăruitor, în numele afecţiunii lor. Îl ameninţă că dacă nu vine, aceasta ar putea fi ultima oară când se mai vedeau. Se prăbuşi chiar în mijlocul străzii şi îl lăsă să stea acolo în văzul soţiilor şi

copiilor de mineri şi eventual al reporterilor de ziare, ţinând-o în braţe şi consolând-o.

Hal era foarte încurcat; dar nu cedă. Ideea de a pleca în trenul lui Percy Harrigan îi apărea respingătoare din punct de vedere moral; declară că ura trenul lui Percy Harrigan şi pe însuşi Percy Harrigan. Şi Jessie îşi dădu seama că reuşea cel mult să-l facă iraţional – şi că în scurt timp s-ar putea s-o urască. Cu un *savoir faire*[31] instinctiv, îi propuse că ar putea găsi ea pe cineva care s-o însoţească, astfel încât să stea cu el la North Valley până va fi gata să plece.

Inima lui Hal tresări; nu-i putea citi gândul – certitudinea că niciuna din doamnele din grupul lui Harrigan nu va risca să-şi ofenseze gazda rămânând într-o asemenea situaţie.

— Vorbeşti serios, iubito? strigă el fericit.

Ea răspunse.

— Doar te iubesc, Hal.

— Foarte bine, draga mea! spuse el. Să vedem dacă putem aranja treaba asta!

Dar în timp ce mergeau mai departe, Jessie reuşi, fără ca el să-şi dea seama, să-l facă să se gândească la efectele rămânerii ei colo. Ea era gata s-o facă, dacă asta dorea el; dar faptul ar putea provoca un râu şi poate un rău irevocabil poziţiei lui faţă de părinţii ei. Îi vor telegrafia să vină de îndată; şi dacă nu îi ascultă, vor veni cu primul tren. Şi o ţinu tot aşa; până când, în cele din urmă, Hal îşi retrase propria sa propunere, în fond, la ce bun să rămână, dacă gândul ei era la cei de acasă, dacă pur şi simplu îl va stingheri? înainte de a încheia discuţia, Hal se lămurise că North Valley nu era un loc potrivit pentru Jessie Arthur şi că fusese un prost să creadă că i-ar fi putut uni.

Ea încercă să-l facă să promită că va pleca de îndată ce ultimul om va fi scos afară din mină. El răspunse că intenţiona să plece atunci, dacă nu va apare vreun nou eveniment neprevăzut. Ea încercă să obţină o promisiune categorică şi fiindcă nu reuşi, când ajunseră aproape de tren, capitulă brusc. Să facă ce voia – dar să nu uite că îl

---

[31] *Savoir faire* (fr.), arta de a şti cum trebuie să procedezi în orice împrejurare.

iubeşte, că are nevoie de el, că nu poate trăi fără el. Orice ar face, orice ar spune lumea, ea avea încredere în el, ea va fi alături de el. Hal era adânc mişcat, o luă din nou în braţe şi, sub umbrelă, o sărută drăgăstos, urmărit de privirile mirate ale câtorva puşti cu feţe murdare de cărbuni. Îşi mărturisi din nou dragostea pe care i-o purta, asigurând-o că oricât de mult l-ar interesa orăşelul minier, acest lucru nu-l va răpi de lângă ea.

Apoi o urcă în tren şi strânse mâinile oaspeţilor care plecau. Era atât de sumbru şi avea o faţă atât de hărţuită, încât tinerii se abţinură să-l „necăjească” cum altminteri erau dispuşi s-o facă. Stătea pe peronul gării, privind la trenul care pleca, şi simţea, spre propria sa uimire disperată, că îi ura pe aceşti prieteni ai copilăriei şi tinereţii sale. Raţiunea lui protesta împotriva acestui lucru; îşi spunea că ei nu puteau face nimic, că n-aveau niciun motiv să rămână – şi totuşi îi ura. Se grăbeau să plece să danseze şi să cocheteze la clubul din afara oraşului, – în timp ce el se întorcea la gura minei, pentru a încerca să obţină pentru doamna Zamboni dreptul de a cerceta bucăţile rămase din „bărbatul” ei!

Cartea a patra

VOINŢA REGELUI CĂRBUNE

§ 1. Mina morţii îşi dezvăluia secretele. Troliul funcţiona şi coliviile urcau la suprafaţă una după alta încărcate cu trupuri moarte, trupuri vii şi trupuri care urmau să fie clasate după ce aparatele vor fi pompat aer în ele un timp. Hal stătea în ploaie privind mulţimea şi se gândea că nu asistase niciodată la o scenă care să te umple într-atât de milă şi groază. Tăcerea care se lăsa când apărea cineva în măsură să aducă veşti! Strigătul brusc de nelinişte al vreunei femei ale cărei speranţe se năruiau! Gemetele de simpatie care străbăteau mulţimea, alternând cu bucurie la auzul unor veşti bune, mişcau inimile celor din mulţime aşa cum o pală de vânt clatină câmpul de trestii.

Şi poveştile care circulau prin orăşelul minier, aduse din lumea de sub pământ, relatări ale unor suferinţi de neînchipuit şi ale unui eroism şi mai de neînchipuit! Oameni care după ce au stat patru zile fără hrană sau apă, refuzau acum să fie scoşi afară din mină, propunând să rămână şi să ajute la salvarea celorlalţi! Oameni care au zăcut împreună în întuneric şi în tăcere, menţinându-se în viaţă cu apa care se prelingea din piatra de deasupra capetelor lor, stând cu rândul cu faţa în sus în locul unde cădeau picăturile, sau muind bucăţi din hainele lor şi sugând umezeala din ele! Membri ai grupurilor de salvare aveau să povestească cum băteau în bariere şi auzeau semnalele slabe de răspuns din partea oamenilor închişi: cât de nebuneşte lucrau ca să răzbată dincolo şi cum, în cele din urmă, când apărea o mică. spărtură, auzeau strigătele de bucurie şi vedeau strălucind în întuneric ochii oamenilor care, abia trăgându-şi sufletul, aşteptau ca spărtura să se mărească şi să poată să li se dea apă şi hrană.

În unele locuri, se luptau împotriva focului! Fură trimise jos furtunuri lungi şi oamenii înaintau pas cu pas, pe măsură ce ventilatorul aspira fumul şi aburii din faţa lor. Cei ce făceau această treabă, îşi riscau viaţa, şi totuşi se duceau fără să şovăie. Nutreau în permanenţă speranţa de a mai găsi oameni în locurile baricadate.

Hal îl căută pe Jeff Cotton la intrarea în camera amarului, care fusese transformată în spital temporar. Era pentru prima oară când cei doi se întâlneau după revelaţia din trenul lui Percy şi pe chipul şerifului apăru un zâmbet cam prostesc.

— Ei bine, domnule Warner, ai câştigat, observă el; după o scurtă discuţie, acceptă să dea voie câtorva femei să intre în camera cântarului, să facă o listă a răniţilor şi să ducă vestea mulţimii. Hal se duse la familia Minetti să o roage pe Mary Burke să se ocupe de lucrul acesta; dar Rosa îi spuse că Mary ieşise după plecarea lui şi a domnişoarei Arthur şi nimeni nu ştia unde este. Aşa că Hal se duse la doamna David care consimţi să ia câteva prietene şi să facă treaba fără să se constituie însă în „comitet”.

— N-am nevoie de niciun fel de comitet afurisit! declarase şeriful.

Astfel trecu noaptea şi o parte din ziua următoare. Un funcţionar de la birouri veni la Hal cu un plic sigilat, conţinând o telegramă, adresată prin intermediul lui Cartwright:

Te rog foarte insistent să vii îndată acasă. Tata o să fie supărat dacă află ce s-a întâmplat şi n-o să fie chip să-i ascundem povestea multă vreme.”

Citind, Hal se încruntă; evident, familia Harrigan se agitase de îndată! Se duse la birouri şi telefonă răspunsul:

Am de gând să plec peste o zi sau două. Am încredere că veţi face eforturi să-l menajaţi pe tata până veţi auzi povestea mea.”

Acest mesaj îl tulbură pe Hal. El declanşă în mintea lui discuţii lungi cu fratele său şi explicaţii şi scuze adresate tatălui. Îl iubea cu duioşie pe bătrân. Ce ruşine ar fi dacă vreun trimis al familiei Harrigan s-ar duce la el să-l supere

cu fel de fel de relatări mincinoase.

Toate aceste idei aveau darul să-i stârnească dorul de casă; îi aminteau cât se poate de viu despre lumea exterioară, cu atracţiile ei fizice – exista desigur o limită a numărului de mese nesănătoase, de paturi murdare şi de privelişti respingătoare pe care un om rafinat se putea sili să le suporte. Hal constată că era obsedat de viziunea unei sufragerii de club cu mirosuri de fripturi la grătar şi cornuri calde şi de culorile salatelor şi fructelor proaspete cu frişcă. Dintr-o dată, i se întări convingerea că misiunea lui în North Valley era pe terminate!

Mai trecu încă o noapte şi încă o zi. Ultimele trupuri fuseseră aduse sus iar cadavrele expediate la Pedro pentru o înmormântare comună, caracteristică vieţii miniere. Focul se stinsese iar grupurile de salvare cedaseră locul unui roi de dulgheri şi tâmplari, care reparau stricăciunile şi asigurau securitatea minei. Reporterii plecaseră; Billy Keating, strângându-i mâna, îi promisese lui Hal să-l întâlnească la un aperitiv la club. Un agent al „Crucii roşii” se afla acolo şi îi hrănea pe cei flămânzi din lista de subscripţii a doamnei Curtis. Ce mai avea Hal de făcut acolo – decât să-şi ia rămas bun de la prietenii săi şi să-i asigure de ajutorul său în viitor?

Prima dintre aceşti prieteni era Mary Burke, cu care nu avusese ocazia să mai vorbească după întâlnirea cu Jessie. Îşi dădu seama că Mary îl ocolea în mod intenţionat. Negăsind-o acasă, se duse să se intereseze la familia Rafferty şi rămase la o discuţie de adio cu bătrâna căreia îi salvase soţul.

Rafferty avea să se însănătoşească. Soţiei i se permisese să-l vadă şi pe obrazul ci zbârcit curgeau lacrimi în vreme ce povestea. Stătuse patru zile şi patru nopţi blocat într-un mic tunel, fără mâncare şi apă, cu excepţia câtorva picături de cafea pe care le împărţise cu ceilalţi. Încă nu putea vorbi, abia de putea mişca o mână; dar în ochi îi licărea viaţa, iar privirea lui însemna un salut din inima pe care ea o iubise şi o servise în toţi aceşti peste treizeci de ani. Doamna Rafferty aducea osanale dumnezeului familiei

Rafferty, care l-a scos teafăr din aceste pericole; părea clar că El trebuie să fie mai puternic decât Dumnezeul protestant al lui Johannson, suedezul uriaş care zăcuse alături de Rafferty şi îşi dăduse duhul.

Dar doctorul afirmase că bătrânul irlandez nu va mai fi capabil să muncească, iar Hal văzu o umbră de groază întunecând fericirea ce strălucea pe chipul doamnei Rafferty. Cum putea un doctor să spună un lucru ca ăsta? Rafferty era bătrân, desigur; dar era rezistent, încăpăţânat – îşi putea oare închipui vreun doctor cât de greu e în stare să trudească un om care are o familie pe care trebuie să o hrănească? Nu încape îndoială că el nu era din aceia care să renunţe din pricina vreunei dureri când şi când! În afară de el, doar Tim mai câştiga; şi cu toate că Tim era un băiat bun, şi muncea cu sârg, orice doctor ar trebui să ştie că o familie mare nu poate fi întreţinută din salariul unui singur băiat de optsprezece ani, care lucrează în mină. În ce-i priveşte pe ceilalţi băieţi, exista o lege care spunea că sunt prea tineri ca să muncească. Doamna Rafferty se gândea că ar trebui ca cineva să bage minţile în cap celor care fac legile – căci, dacă voiau să interzică copiilor să lucreze în minele de cărbuni, trebuiau să asigure alte mijloace pentru a putea hrăni aceşti copii.

Hal asculta, aprobând-o cu simpatie şi în acelaşi timp o urmărea, învăţând mai mult din gesturile decât din vorbele ei. Ascultase de învăţăturile religiei sale, să fie rodnică şi să se înmulţească; trei băieţi mari îi fuseseră înghiţiţi de gâtlejul industriei şi mai avea de îngrijit încă opt copii şi un soţ. Hal se întreba dacă s-a odihnit măcar o clipă cât e ziua de mare, în toţi cei cincizeci şi patru de ani ai ei. Desigur că nu, mai ales în timpul când el se afla în casă! Chiar şi acum, în timp ce-l lăuda pe Dumnezeul familiei Rafferty şi îi critica pe făuritorii de legi capitalişti, pregătea masa de seară, mişcându-se repede, liniştit, ca o maşină. Era uscăţivă ca un cal bătrân care a traversat din greu un deşert; pielea de pe obraji îi era întinsă ca un elastic, iar la încheietura mâinii avea vinele ca nişte coarde de pian.

Şi acum se îngrozea în faţa spectrului sărăciei. O întrebă

ce va face în acest caz şi văzu din nou pe chipul ei umbra teroarei. Se părea că nu exista decât o singură soluţie în faţa pericolului foametei – să lase să i se ia copiii de lângă ea şi să fie daţi la o instituţie! Amintindu-şi de acest lucru, unui din cele mai negre coşmaruri ale celor săraci, bătrâna femeie începu din nou să suspine şi să strige că doctorul nu avea dreptate; o să vadă el, şi Hal o să vadă – într-o săptămână sau două, bătrânul Rafferty o să fie înapoi la lucru!

§ 2. Hal ieşi din nou pe stradă. Era ora la care într-o regiune de şes ar fi fost apus de soare; vârfurile munţilor erau mărginite de o lumină purpurie iar aerul era proaspăt şi răcoros în această toamnă timpurie. În josul străzilor ce începeau să se întunece, văzu un grup de bărbaţi; grupul se agita gălăgios şi oamenii alergau într-acolo, aşa că se grăbi, întrebându-se în gând:

— Ce s-o mai fi întâmplat acum?

Erau poate o sută de oameni care strigau, vocile lor amestecându-se ca zgomotele valurilor pe mare. Putea înţelege cuvintele: „Înainte! Înainte! Ne-ajunge! Ura!”

— Ce s-a întâmplat? întrebă el pe cineva din margine; omul, recunoscându-l, scoase un strigăt care pătrunse prin mulţime:

— Joe Smith! Ăsta-i omul nostru! Vino aici Joe! Vorbeşte-ne!

Dar chiar în timp ce Hal punea întrebări, încercând să clarifice situaţia, alte strigăte înăbuşeau numele lui.

— Ne-ajunge de când ne calcă în picioare!

Cineva strigă şi mai tare.

— Vorbeşte-ne despre asta! Mai spune-ne odată! Haide!

Într-o parte, pe treptele unei clădiri, stătea un om. Hal tresări de mirare; era Tim Rafferty. Dintre toţi oamenii din lume, tocmai Tim, cel cu inimă deschisă şi simplă, Tim, cei cu chipul zâmbitor şi ochi veseli, de un albastru-irlandez! Acum, părul blond îi era zburlit şi trăsăturile schimonosite de furie.

— El, aproape mort! ţipa el. El, cu glasul pierdut, nu

putea nici să mişte mâna! Unsprezece ani a trudit pentru ei şi aproape a fost omorât într-un accident care-i din vina lor – fiecare om din mulţimea asta ştie că-i din vina lor, zău aşa!

— Desigur! Ai dreptate! strigă un cor de voci. Spune tot!

— Ei îi dau douăzeci şi cinci de dolari şi cheltuielile de spital – şi cât o să fie cheltuielile de spital? o să-l dea afară pe stradă înainte de a putea să se ţină pe picioare. Ştiţi asta – aşa i-au făcut şi lui Pete Cullen!

— Ai dreptate, aşa au făcut!

— Avocaţii ăia blestemaţi – îi pun să semneze hârtii când încă nu ştiu ce-i cu ei. Şi eu, care aş putea să-l ajut, nu pot să mă apropii de el! Isuse, asta-i prea mult! Ce, suntem sclavi, suntem câini, că trebuie să îndurăm asemenea lucruri?

— N-o să mai îndurăm nimic! strigă cineva. O să mergem acolo înăuntru şi o să ne îngrijim noi înşine de asta!

— Haideţi! strigă un altul. La dracu cu oamenii lor înarmaţi!

Hal îşi croi drum prin mulţime.

— Tim! strigă el. De unde ştii asta?

— E un cetăţean acolo înăuntru care a văzut.

— Cine?

— Nu pot să-ţi spun – l-ar da afară; dar e cineva pe care-l cunoşti tot atât de bine ca şi pe mine. A venit şi mi-a povestit. Vor să-l şteargă pe bătrânul meu tată de la despăgubiri!

— Aşa fac întotdeauna! strigă Wanchope, un miner englez de lângă Hal. De asta nu ne lasă să intrăm acolo.

— Au făcut la fel şi cu tatăl meu! adăugă altă voce. Hal îl recunoscu pe Andy, tânărul grec.

— Şi vor ca dimineaţă să dea drumul la mina numărul doi! strigă Tim. Cine o să se ducă iar acolo jos? Şi încă cu Alec Stone, cel care lasă dracului oamenii şi salvează catârii!

— Nu ne întoarcem în minele alea până nu vor fi în siguranţă! urlă Wanchope. Să le presare cu lut sau o dăm dracului de treabă.

— Şi să ne dea greutatea adevărată! strigă altul. O să avem un controlor la cântar şi o să căpătăm ceea ce ni se cuvine să câştigăm!

Se auzi din nou un strigăt:

— Joe Smith! Vorbeşte-ne, Joe! Atinge-i! Tu eşti omul!

Hal stătea neputincios, descurajat. El considerase bătălia câştigată – şi iată un nou început! Oamenii se îndreptau spre el, îl chemau ca pe cel mai îndrăzneţ dintre rebeli. Numai câţiva ştiau despre schimbarea bruscă ce intervenise în situaţia lui.

Chiar în timp ce el ezita, liniile de luptă trecură pe lângă el; englezul Wanchope sări pe trepte şi începu să vorbească mulţimii. Era unul din oamenii aceia încovoiaţi şi chirciţi, dar în această situaţie deosebită, dădu deodată dovadă de plămâni puternici. Hal ascultă uimit; cetăţeanul acela tăcut şi cu aspect trist era ultimul pe care l-ar fi ales ca luptător. Tom Olson îl analizase şi anunţase că nici nu voia să audă de nimic, aşa că şi-l scoseseră din gând. Şi iată-l, aruncând acuzări teribile:

— Sunt o bandă de hoţi şi ucigaşi! Ne fură pe fiecare în parte! În ce mă priveşte, m-am săturat! Dar voi?

Se auzi un murmur scos de toţi cei care putuseră să-i audă vocea. Se săturaseră cu toţii.

— Foarte bine, atunci – o să ne luptăm cu ei!

— Ura! Lira! O să avem drepturile noastre!

Jeff Cotton veni în goană, cu „Bud” Adams şi doi sau trei oameni înarmaţi în urma lui. Mulţimea se întoarse spre ei, oamenii din margine strângând pumnii şi arătându-şi dinţii ca nişte câini furioşi. Chipul lui Cotton era roşu de furie, dar văzu că are de a face cu o treabă serioasă; se întoarse şi plecă după ajutoare – iar mulţimea urlă de satisfacţie. Îşi şi începuseră lupta! Câştigaseră de-acum prima victorie.

§ 3. Mulţimea se mişca în josul străzii, strigând şi înjurând în timpul drumului. Cineva începu să cânte *Marseillaise*-a şi alţii o reluară şi cuvintele se ridicau în delir.

La arme, cetăţeni!

Porniţi! Porniţi! Să-i biruim!
Învingem sau murim!

În această mulţime se aflau obidiţi din multe naţiuni; cântau în fel de fel de limbi, dar era acelaşi cântec. Cântau câteva versuri şi ţipetele celorlalţi le acopereau: „Porniţi! Porniţi! Să-i biruim!” Unii se grăbeau în diferite direcţii să împrăştie vestea, şi foarte curând toată populaţia orăşelului se afla în locul respectiv; bărbaţii îşi fluturau şepcile, femeile ridicau mâinile şi strigau – sau stăteau înspăimântate, dându-şi seama că pruncii nu putea fi hrăniţi cu cântece revoluţionare.

Tim Rafferty fu ridicat pe umerii mulţimii şi pus să-şi repete povestirea. În timp ce o spunea, bătrâna lui mamă veni în fugă şi urletele ei se ridicară deasupra zgomotelor:

— Tim! Tim! Dă-te jos de-acolo! Ce-i cu tine?

Îşi frângea mâinile îngrozită de moarte: văzându-l pe Hal, se grăbi spre el.

— Scote-l de-acolo, Joe! Desigur că a înnebunit băiatul! O să ne alunge din orăşel, n-o să ne dea nimic – şi ce-o să se întâmple cu noi? Sfântă Fecioară, ce i cu băiatul ăsta?

Îl strigă din nou pe Tim; dar Tim n-o luă în seamă, chiar dacă o auzise. Tim mărşăluia spre Versailles!

Unii strigară că se vor duce la spital să-i apere pe oamenii răniţi de „blestemaţii de avocaţi”. Acesta era un obiectiv clar şi mulţimea o porni în acea direcţie, iar Hal o luă după ei împreună cu cei rămaşi în urmă, cu femeile şi copiii şi cu bărbaţii mai puţin curajoşi. Observă câţiva funcţionari şi alţi salariaţi ai Companiei; îl văzu din nou pe Jeff Cotton şi îl auzi dând ordin acelor oameni să se ducă la birouri să ia revolvere.

„Jack cel Mare”, David, veni împreună cu Jerry Minetti şi Hal rămase în urmă să se consulte cu ei. Jerry era entuziasmat. Venise, în sfârşit, revolta pe care o aştepta de ani de zile! De ce nu se pronunţau discursuri, pentru a ţine oamenii în mină şi a-i organiza?

Jack David îşi exprimă nesiguranţa. Trebuiau să reflecteze dacă această izbucnire putea însemna ceva

trainic.

Jerry răspunse că va însemna ceea ce vor voi ei să însemne. Dacă ei îşi asumă răspunderea, ar putea îndruma oamenii şi să-i ţină uniţi: Nu era asta tocmai ce dorise Tom Olson?

Nu, spuse voinicul din Ţara Galilor, Olson a încercat să organizeze oamenii în secret, ca o pregătire preliminară pentru o revoltă în toate centrele miniere. Asta era cu totul altceva faţă de o acţiune deschisă, limitată la un singur centru minier. Exista vreo speranţă de succes pentru o asemenea acţiune? Dacă nu, ar fi o nebunie să o pornească, n-ar obţine altceva decât expulzarea.

Jerry se întoarse spre Hal. El ce părere avea?

Aşa că, în cele din urmă, Hal fu nevoit să vorbească. Spuse că era greu pentru el să judece. Ştia atât de puţin în probleme de muncă! Venise la North Valley tocmai ca să înveţe despre asta. Era un lumi greu să dai sfaturi oamenilor să se supună unui astfel de tratament ca acela folosit faţă de ei; dar, pe de altă parte, oricine înţelegea că o ieşire inutilă îi va descuraja pe toţi şi va fi mai greu ca oricând să-i organizezi.

Hal spuse doar atât; dar în mintea lui erau mult mai multe lucruri despre care nu putea vorbi. Nu putea să le spună acestor oameni:

„Vă sunt prieten, dar sunt prieten şi cu duşmanul vostru şi în această criză nu pot să mă hotărăsc cărei părţi trebuie să-i rămân credincios. Sunt legat printr-o datorie de politeţe faţă de stăpânii vieţii voastre; de asemeni, sunt grijuliu să nu o supăr pe fata cu care vreau să mă însor!”

Nu, nu le putea spune asemenea lucruri. Se simţea un trădător numai pentru că le gândea dar îi venea greu să se hotărască să-i privească în ochi pe oamenii aceia. Jerry ştia că avea o oarecare legătură cu familia Harrigan; probabil că le spusese celorlalţi prieteni ai lui Hal şi ei discutaseră şi apreciaseră semnificaţia acestui lucru. Care ar fi putut gândi că era un spion?

Hal se simţi uşurat când Jack David vorbi hotărât. Ar face doar jocul duşmanului dacă se vor lăsa atraşi prematur în

treaba asta. E necesar să ceară şi sfatul rut Tom Olson.

Unde era Olson? întrebi Hal; şi David arătă că, în ziua în care Hal fusese alungat din orăşelul minier, Olson şi-a luat „plata” şi a plecat spre Sheridan, sediul tocai al sindicatului, să raporteze asupra situaţiei. Probabil că nu se va întoarce; îşi constituise micul său grup închegai, plantase deja sămânţa revoltei în North Valley.

Discutară sub toate aspectele modul în care trebuiau să acţioneze pentru a căpăta îndrumări. Era imposibil să telefoneze din North Valley fără ca să se asculte tot ce spuneau; dar trenul de seară spre Pedro pleca în câteva minute şi „Jack cel Mare” declară că cineva trebuia să-l ia. Oraşul Sheridan era doar la vreo cincisprezece, douăzeci de mile distanţă de Pedro şi acolo va exista o persoană oficială cate să-i sfătuiască; sau puteau folosi telefonul interurban şi să convingă un conducător sindical din Western City să ia trenul la miezul nopţii şi să vină a doua zi dimineaţă la Pedro.

Hal, nădăjduind într-una că ar putea să se retragă, dădu această sarcină lui Jack David. Îşi goliră conţinutul buzunarelor, ca să aibă destule fonduri, şi galul cel solid o porni să prindă trenul. Între timp, Jerry şi Hal căzură de acord să rămână în umbră şi să-i caute şi pe ceilalţi membri ai grupului lor pentru a le atrage atenţia să procedeze la fel.

§ 4. Programul acesta era convenabil pentru Hal; dar, după cum constată aproape imediat, fusese adoptat prea târziu. El şi cu Jerry o porniră după mulţimea care se oprise în faţa uneia din clădirile companiei; în timp ce se apropiau, auziră pe cineva ţinând un discurs. Era glasul unei femei, cu timbru clar şi autoritar. Nu vedeau vorbitorul din cauza mulţimii, dar Hal îi recunoscu vocea, şi îl apucă de braţ pe tovarăşul său.

— E Mary Burke!

Şi într-adevăr, era Mary Burke; şi se părea că adusese mulţimea până la un fel de nebunie. Spunea o frază şi din mulţime izbucnea un urlet; mai spunea o frază şi izbucnea

alt urlet. Hal şi Jerry îşi croiră drum până într-un loc de unde puteau să înţeleagă cuvintele acestei litanii de furie.

— Credeţi că ar coborî chiar ei în mină?

— Nu, n-ar coborî!

— Ar mai fi îmbrăcaţi în mătăsuri şi dantele, ce credeţi?

— N-ar fi!

— Ar avea mâini aşa fine şi moi, ce credeţi?

— N-ar avea!

— S-ar mai ţine aşa mândri, fără să vă bage în seamă?

— Nu, n-ar face-o. N-ar face-o!

Şi Mary trecu mai departe!

— Dacă aţi rămâne uniţi, ar veni în genunchi, la voi să vă întrebe condiţiile! Dar voi sunteţi laşi, şi ei se bazează pe frica voastră! Sunteţi trădători şi ei vă cumpără! Vă sfarmă în bucăţi, fac ce vor cu voi – după aia pleacă cu trenul, lor particular şi îi lasă pe oamenii lor înarmaţi să vă bată şi, să vă calce în picioare! Cât o să mai răbdaţi? Cât?

Urletele gloatei se rostogoleau de-a lungul străzii şi se întorceau din nou.

— N-o să răbdăm! N-o să răbdăm!

Bărbaţii ameninţau cu pumnii strânşi, femeile ţipau, până şi copiii trânteau înjurături.

— O să luptăm cu ei! N-o să mai trudim pentru ei!

Mary găsi un cuvânt magic.

— O să avem un sindicat! strigă ea. O să ne unim şi o să stăm uniţi! Dacă ne refuză drepturile, o să ştim cum să le răspundem – o să facem grevă!

Se auzi un vuiet de parcă un trăsnet s-ar fi prăvălit în munţi. Da, Mary găsise cuvântul! De mulţi ani acest cuvânt nu fusese rostit cu glas tare în North Valley, dar acum alerga ca o flacără de praf de puşcă prin mulţime.

— Grevă! Grevă! Grevă! Grevă!

Se părea că nu se vor sătura niciodată de el. Nu înţeleseră cu toţii discursul lui Mary dar cuvântul acesta îl ştiau.

— Grevă!

Fu tradus şi rostit în poloneză, în boemiană, în italiană şi greacă. Bărbaţii îşi fluturau şepcile, femeile îşi fluturau

şorţurile – în semiîntuneric mulţimea părea o vegetaţie stranie, scuturată de furtună. Bărbaţii îşi strângeau inimile, străinii mai expansivi se îmbrăţişau!

— Grevă! Grevă! Grevă!

— Nu mai suntem sclavi! strigă vorbitoarea. Suntem oameni şi vom trăi ca oamenii! Vom munci ca oamenii sau nu vom munci de loc! Nu vom mai fi o turmă de vite, pe care pot s-o mine cum vor! Ne vom organiza, vom fi uniţi, umăr la umăr! Ori vom învinge împreună, ori vom flămânzi şi vom muri împreună! Niciunul din noi nu va ceda, niciunul din noi nu va deveni trădător! Este pe-aici cineva care va sparge greva tovarăşilor lui?

Se auzi un urlet scos ca de o haită de lupi. Ia să încerce să-şi arate mutra murdară în mulţimea asta vreunul care ar vrea să fie spărgător de grevă!

— O să fiţi alături de sindicat?

— O să fim!

— Juraţi?

— Jurăm!

Îşi ridică braţele spre cer, într-un gest de legământ pasionat.

— Juraţi pe viaţa voastră! Să staţi alături de ceilalţi şi niciunul din voi să nu cedeze până n-om câştiga! Juraţi! *Juraţi!*

Oamenii stăteau, imitându-i gestul, cu mâinile întinse spre cer.

— Jurăm! Jurăm!

— Noi n-o să-i lăsăm să vă frângă! Voi să nu-i lăsaţi să vă înfricoşeze!

— Nu! Nu!

— Să vă ţineţi cuvântul, oameni buni! Să vi-l ţineţi! E singura şansa a soţiilor şi copiilor voştri!

Fata continuă, îndemnându-i cu cuvinte avântate şi cu gesturi pasionate – o siluetă înaltă, mlădioasă, în-truchiparea revoltei pline de mânie. Hal asculta discursul şi o urmărea pe vorbitoare minunându-se. Era un miracol al sufletului omenesc, din disperare se năştea speranţa. Şi mulţimea de oameni din jurul ei împărtăşea această

renaştere minunată; braţele lor care se clătinau, siluetele lor mişcătoare îi răspundeau lui Mary aşa cum o orchestră răspunde la bagheta dirijorului.

Hal fu scuturat de un fior – un fior de triumf! El fusese înfrânt, el voise să fugă din acest loc al frământărilor; dar acum, la North Valley se născuse speranţa – acum se va putea obţine victoria, libertatea!

De când venise în această regiune carboniferă, în mintea lui Hal îşi făcuse tot mai mult loc ideea că adevărata tragedie a vieţii acestor oameni nu era suferinţa fizică ci depresiunea lor mintală – mizeria tristă, fără speranţă, a gândurilor. Devenise conştient de acest lucru, zi de zi, atât prin ceea ce văzuse cât şi prin spusele altora. Tom Olson formulase pentru prima dată acest lucru:

— Greutăţile voastre cele mai mari sunt în capetele oamenilor pe care încercaţi să-i ajutaţi!

Cum putea fi redată speranţa oamenilor în aceste condiţii de teroare? Chiar şi Hal, tânăr şi liber cum era, fusese adus la disperare. Provenea dintr-o clasă obişnuită să spună „Fă asta” sau „Fă aia”, şi lucrul se făcea.

Dar aceşti sclavi din mine nu cunoscuseră niciodată acest sentiment al puterii, al siguranţei; dimpotrivă, ei erau obişnuiţi ca eforturile să le fie zădărnicite de fiecare dată, fiecare impuls spre fericire să le fie sfărâmat de voinţa altuia.

Dar iată miracolul din sufletul omului! Iată speranţa în North Valley! Iată că oamenii se ridicau – şi în fruntea lor era Mary Burke! Viziunea lui se materializa – Mary Burke cu obrazul iluminat şi părul strălucind ca o coroană de aur! Mary Burke călare pe un cal alb ca neaua, purtând o rochie aibă, moale şi lucioasă – ca Ioana D’Arc, sau ca o conducătoare a unei parade electorale! Da, şi ea era în fruntea unei mulţimi, iar lui îi răsuna în urechi muzica acestui marş!

Sub cuvintele lui glumeţe se ascundea o viziune reală, o încredere reală în această fată. Din ziua aceea în care o descoperise pentru prima dată, un trandafir sălbatic al orăşelului minier, care strângea rufele familiei, îşi dăduse

seama că nu era doar o tânără muncitoare drăguţă ci o femeie cu inteligenţă şi personalitate. Ea vedea mai departe, simţea mai adânc decât majoritatea sclavilor aceştia salariaţi. Problema ei era aceeaşi ca şi a lor şi totuşi mai complexă. Când el dorise să o ajute şi se oferise să-i caute o slujbă, ea îi arătase clar că ceea ce dorea era nu numai să scape de corvoadă ci să ducă o viaţă cu preocupări intelectuale. De atunci încă îi venise ideea că Mary ar trebui să devină profesoară, conducătoare a concetăţenilor ei. Ea îi iubea, suferea pentru ei şi împreună cu ei, şi în acelaşi timp avea o inteligenţă capabilă să descopere cauzele mizeriei lor. Dar când se dusese la ea cu intenţia de a o antrena în conducerea luptei, ea îl întâmpinase cu disperarea ei distrugătoare; pesimismul ei părea a-şi bate joc de visurile lui, dispreţul ei pentru aceşti sclavi-mineri îi minimalizaseră eforturile în favoarea lor şi a ei.

Şi acum, iată că îşi asuma rolul pe care i-l hărăzise ei! Se gin de a că în strigătul acestei mulţimi era însăşi sufletul ei. Trăise viaţa acestor oameni, împărtăşise cu ei fiecare rău, fusese împinsă la revoltă odată cu ei. Dar nefiind decât un bărbat ca toţi bărbaţii, Hal omitea un element important al acestei schimbări neobişnuite; nu-şi dădea seama că elocvenţa lui Mary se adresa nu numai unor Rafferty şi Wanchope şi celorlalţi sclavi mineri din North Valley ci şi unei oarecari fete cu chipul ca de pe-o copertă de revistă, îmbrăcată cu o haină cauciucată şi o pălărie verde şi un văl de purtat în maşină, moale şi transparent şi groaznic de scump!

§ 5. Discursul lui Mary se sfârşi brusc. Un grup de oameni o porni în josul străzii şi acolo avu loc un incident. Gălăgia deveni mai puternică şi tot mai mulţi oameni se îndreptau într-acolo. Mary se întoarse să privească şi deodată întreaga mulţime o porni în josul străzii.

Incidentul se petrecuse la spital. În faţa clădirii era o verandă, în ea stăteau Cartwright şi Alec Stone, cu un grup de funcţionari şi angajaţi ai Companiei, printre care Hal îi

observă pe Predovich, Johnson, şeful poştei şi pe Si Adams. Lângă trepte, stătea Tim Rafferty cu un grup de oameni hotărâţi în spatele lui. El striga:

— Vrem să iasă avocaţii ăia de-acolo!

Directorul însuşi îşi asumase sarcina să parlamenteze cu el.

— Nu sunt avocaţi înăuntru, Rafferty.

— Nu avem încredere în dumneata!

Şi mulţimea reluă strigând:

— Vrem să ne convingem noi înşine!

— Nu puteţi intra în clădire, declară Cartwright.

— Vreau să-l văd pe tata! strigă Tim. Am dreptul să-l văd pe tata, sau nu?

— Poţi să-l vezi dimineaţă. Poţi să-l şi iei dacă vrei. Nu dorim să-l reţinem, Dar acum doarme, şi nu poţi să-i tulburi pe ceilalţi.

— Nu v-a fost teamă să-i tulburaţi cu blestemaţii voştri de avocaţi!

Se auzi un vuiet de aprobare – atât de puternic încât dezminţirea lui Cartwright abia se auzea.

— Vă spun că n-au venit la ei niciun fel de avocaţi.

— E o minciună, strigă Wanchope. Au fost acolo înăuntru toată ziua şi voi ştiţi asta. Vrem să-i scoatem afară.

— Du-te, Tim! strigă Andy, tânărul grec, făcându-şi loc în faţă.

— Du-te! strigară ceilalţi; şi astfel încurajat, Rafferty o porni pe scări.

— Vreau să-l văd pe tata!

Când Cartwright îl apucă de umăr, el ţipă:

— Dă-mi drumul, îţi spun!

Era evident că directorul făcea tot posibilul să nu folosească violenţa; în timp ce-l ţinea pe băiat, dădu ordin oamenilor săi să se dea înapoi. Dar lui Tim i se urcase sângele la cap; îşi făcu loc înainte iar directorul, fie lovindu-l, fie încercând să se ferească de o lovitură, îl aruncă înapoi jos pe scări. Din mulţime veni un urlet de furie; năvăliră înainte şi în acelaşi timp câţiva din oamenii de la poartă scoaseră revolverele.

Gravitatea situaţiei era destul de clară. Încă o clipă şi mulţimea va fi pe trepte şi se vor auzi împuşcături. Şi odată începută, cine va putea ghici cum se va sfârşi toată treaba? înfierbântată cum era, mulţimea ar fi putut să nu se oprească până nu dădea foc fiecărei clădiri a Companiei, ba poate până nu ucidea pe fiecare reprezentant al Companiei.

Hal luase hotărârea să stea în umbră, dar îşi dădu seama că dacă rămâne în umbră în acel moment ar fi un act de laşitate, aproape o crimă. Sări înainte, strigătul lui ridicându-se deasupra tumultului:

— Opriţi-vă! Opriţi!

Probabil că nu exista alt om în North Valley care să se poată face ascultat în acel moment. Dar Hal se bucura de încrederea lor, îşi cucerise dreptul de a fi ascultat. Nu stătuse în închisoare pentru ei, nu-l văzuseră în spatele gratiilor?

— Joe Smith! strigătul străbătu mulţimea agitată, de la un capăt la celălalt.

Hal îşi croi drum înainte, împingând într-o parte oamenii, implorând, cerând linişte.

— Tim Rafferty! Aşteaptă!

Tim, recunoscându-i vocea, se supuse.

O dată eliberat de presiune, Hal sări pe treptele verandei unde Cartwright nu încercă să i se opună.

— Oameni buni! strigă el. Aşteptaţi un moment! Nu asta e ceea ce vreţi voi! Voi nu vreţi să vă luaţi la bătaie!

Se opri pentru o clipă; dar ştia că o simplă negaţie nu-i putea reţine în momentul acela. Trebuia să li se spună ce voiau. Tocmai învăţase acele cuvinte anume care i-ar fi mobilizat şi le pronunţă cât de tare putu:

— Ceea ce vreţi este un sindicat! O *grevă!*

Un urlet îi răspunse din mulţime şi mai puternic. Da, asta voiau! O grevă! Şi voiau ca Joe Smith să o organizeze, să-i conducă. Fusese odată conducătorul lor, fusese alungat din cauza asta din orăşelul minier. Nu prea erau lămuriţi cum s-a întors – dar era acolo, şi ţineau la el. Ura, să trăiască! Îl vor urma până în pânzele albe.

Cine ar putea zice că nu era lin băiat curajos!

Să stai aici, în veranda spitalului, chiar sub nasul patronilor şi să ţii un discurs despre sindicate, iar patronii care nu îndrăzneau nici să-l atingă! Mulţimea, dându-şi seama de situaţie, înnebuni de bucurie. Oamenii care vorbeau englezeşte scoaseră strigate de aprobare la vorbele sale; ceilalţi, care nu puteau înţelege, strigau pentru că strigau şi ceilalţi.

Desigur, nu voiau să se ia la bătaie – bineînţeles că nu! Nu le-ar fi de niciun folos să se bată. Ce i-ar putea ajuta ar fi să se unească, să alcătuiască o organizaţie solidă de oameni liberi. Va exista un comitet al sindicatului, care va putea vorbi pentru toţi şi va spune că niciun om nu se va duce la lucru până când nu li se va asigura dreptatea! Se va pune capăt concedierii oamenilor pe motiv că îşi cereau drepturile, se va termina cu listele negre şi cu alungarea oamenilor din district din cauză că aveau îndrăzneala să ceară ceea ce le permiteau legile statului!

§ 6. Câtă vreme putea sta un om pe treptele unei clădiri a Companiei, cu un director şi un şef de mină în spatele lui şi să organizeze un sindicat al minerilor? Hal îşi dădu seama că trebuia să deplaseze mulţimea din locul acela periculos.

— Acum veţi face ce vă spun eu? întrebă el; şi când acceptară în cor, adăugă ca un avertisment:

— Să nu fie bătăi! Şi nici beţii! La noapte dacă vedeţi un om beat, ţineţi-l şi potoliţi-l!

Râseră şi se veseliră. Da, vor rămâne treji. Asta era o treabă pentru oameni treji, fără doar şi poate.

— Şi acum, cu oamenii din spital, continuă Hal. Un comitet va merge să vadă ce-i cu ei. Fără zgomot – nu vrem să tulburăm oamenii bolnavi. Vrem doar să ne asigurăm că nimeni altcineva nu-i tulbură. Cineva va intra şi va sta cu ei. Vă convine?

Da, le convenea.

— Foarte bine, spuse Hal. Staţi liniştiţi un moment.

Se întoarse către director.

— Cartwright, vrem ca un comitet să intre şi să stea cu oamenii noştri, zise el. Apoi, întrucât directorul începu să-l

dojenească, adăugă în şoaptă: Nu fii prost, omule! Nu vezi că încerc să-ţi salvez viaţa?

Directorul ştia cât de păgubită va fi disciplina dacă-l lasă pe Hal să-şi realizeze planurile, dar vedea de asemeni şi pericolul imediat – şi nu era sigur de curajul şi îndemânarea contabililor şi stenografilor în trasul cu arma.

— Grăbeşte-te, omule! exclamă Hal. Nu pot să-i reţin prea mult pe oamenii ăştia. Dacă nu vrei ca iadul să se reverse, revino-ţi în fire.

— Bine, spuse Cartwright, călcându-şi demnitatea. Şi Hal se întoarse spre oameni şi anunţă concesia. Fu un urlet de triumf.

— Acum, cine merge? întrebă Hal, când putu fi auzit din nou; şi se uită la chipurile întoarse spre el. Erau Tim şi Wanchope, trei mai la îndemână; dar Hal hotărî să-i ţină sub supraveghere. Se gândi la Jerry Minetti şi la doamna David – dar îşi aminti de înţelegerea lui cu „Jack cel Mare”, ca să păstreze în umbră micul lor grup. Apoi se gândi la Mary Burke; îşi făcuse de-acum tot răul pe care şi-l putea face şi era o persoană în care mulţimea avea încredere. O chemă pe ea şi pe doamna Ferris, o americancă din mulţime. Cele două urcară pe trepte şi Hal se întoarse către Cartwright.

— Şi acum să ne înţelegem, spuse el. Femeile acestea vor sta cu bolnavii şi vor discuta cu ei dacă vor vrea şi nimeni nu le va da niciun ordin, decât doctorii şi surorile. E în regulă?

— În regulă, spuse directorul mofluz.

— Bine! spuse Hal. Şi pentru numele lui Dumnezeu, ai puţin bun simţ şi ţine-te de cuvânt; mulţimea asta a înghiţit cât a putut îndura, dacă mai faceţi ceva ca s-o provocaţi, consecinţele vă privesc. Şi pentru că veni vorba, ai grijă să fie închise cârciumile şi să stea închise până când se lămureşte situaţia. Şi ţine-ţi oamenii de o parte – nu-i lăsa să se învârtă arătându-şi revolverele şi făcând mutre.

Fără să mai aştepte răspunsul directorului, Hal se întoarse spre mulţime şi ridică mâna cerând linişte.

— Oameni buni, avem de făcut o treabă serioasă – vom

organiza un sindicat, spuse el. Nu putem s-o facem aici, în faţa spitalului. Şi aşa am făcut prea mult zgomot. Să plecăm liniştiţi şi să ne ţinem adunarea pe maidanul din spatele uzinei electrice. Vă convine?

Răspunseră că le convine; şi după ce se încredinţă că cele două femei au intrat în siguranţă în spital, Hal sări jos de pe trepte ca să le arate drumul, Jerry Minetti veni lângă el, tremurând de fericire; şi Hal îl apucă de braţ şi murmură emoţionat:

— Cântă Jerry! Cântă-le un cântec italienesc!

§ 7. Ajunseră la locul stabilit fără nicio încăierare. Între timp, Hal ticlui în minte un plan pentru a se putea înţelege cu hoarda aceea poliglotă. Ştia că jumătate din oameni nu înţelege o boabă englezeşte şi că cealaltă jumătate înţelegea foarte puţin. Era limpede că, pentru a le lămuri problemele, trebuiau grupaţi pe naţionalităţi şi trebuia găsit un interpret de încredere pentru fiecare grup.

Procesul de grupare se dovedi a fi lent implicând o grămadă de strigăte şi glume binevoitoare – polonezii aici, boemienii dincolo, grecii în partea asta – italienii în cealaltă! După ce treaba aceasta se făcu şi se găsi câte un om pentru fiecare naţionalitate care să înţeleagă destulă engleză încât să poată traduce pentru tovarăşii lor, Hal începu să ţină un discurs. Dar înainte de a fi spus prea multe fraze, se dezlănţui haosul. Toţi interpreţii începură să traducă în acelaşi timp – cât îi ţineau plămânii; totul amintea de o paradă cu fanfarele una lângă alta! Hal rămase mut; apoi începu să râdă, şi diferitele grupuri începură să râdă; vorbitorii se opriră perplecşi – apoi începură şi ei să râdă. Val după val, veselia se rostogolea deasupra mulţimii; starea de spirit a adunării se schimbă deodată, trecând de la furie şi hotărâre la hazul cel mai nebun. Hal învăţă prima sa lecţie în manevrarea acestor hoarde de oameni copilăroşi, care îşi schimbau repede starea de spirit şi a căror mânie atârna de un fir de păr.

Era necesar să-şi ţină discursul până la capăt şi după aceia să despartă grupurile de auditori, cărora să li se

adreseze apoi diferiţii interpreţi. Dar în cazul de faţă se ivi o altă dificultate. Cum puteau fi controlate aceste valuri de elocvenţă? Cum să fii sigur că mesajul nu era deformat? Hal fusese avertizat de Olson că existau detectivi ai Companiei care se dădeau drept muncitori, câştigând încrederea oamenilor pentru a-i incita la violenţă. Şi desigur că unii dintre aceşti interpreţi aveau nişte mutre violente iar unele fraze sunau cam straniu în traducerile lor!

De exemplu, oratorul grec; arăta ca un primitiv, cu părul şi ochii sălbatici, un om care-şi dădea frâu liber tuturor pasiunilor. Stătea pe un butoi, cu două lămpi de miner îndreptate spre el, şi vreo patruzeci de compatrioţi la picioarele sale; îşi flutura braţele, ameninţa cu pumnii, ţipa, urla. Dar când Hal, care începuse să se simtă neliniştit se duse şi întrebă un alt grec care vorbea englezeşte, ce spunea oratorul, răspunsul fu că le promitea că legea va fi impusă cu forţa în North Valley!

Hal stătu şi-l observă pe acest omuleţ înfierbântat, o adevărată şcoală a posibilităţilor de gesticulare. Acesta îşi trăgea înapoi umerii şi îşi bomba pieptul, aproape aruncându-se înapoi de pe butoi: spunea că minerii vor putea să trăiască omeneşte. Se ghemuia şi îşi lăsa în jos capul, gemând: le spunea ce se va întâmpla dacă vor ceda. Îşi înfigea degetele în părul lung, negru şi începea să tragă cu disperare; trăgea şi apoi întindea mâinile goale; trăgea din nou, atât de tare că aproape te făcea să-i plângi de milă privindu-l. Hal întrebă la ce serveau toate astea. Şi i se răspunse:

— Spune: „Staţi alături de sindicat! Trage un fir de păr, se rupe; trage tot părul, nu se rupe!”

Îţi amintea de vremea lui Esop şi de fabulele lui!

Tom Olson îi spusese lui Hal câte ceva despre tehnica unui organizator, care voia să instruiască aceste hoarde ignorante. Trebuia să repeţi şi să tot repeţi, până când cel mai înapoiat dintre auditori înţelegea ce vrei să spui şi îşi băga în cap ideea salvatoare a solidarităţii. Când diverşi oratori îşi terminară cuvântul şi ascultătorii se reîntoarseră la mormanul de zgură, Hal îşi reluă din nou tot discursul, în

cuvinte monosilabice, într-un fel de jargon care se foloseşte în orăşelele miniere. Uneori se oprea să le întărească cu cuvinte greceşti, italieneşti sau slave pe care le prinsese. Iar uneori, elocvenţa lui înflăcăra din nou vreun interpret şi era nevoit să aştepte în timp ce omul striga câteva fraze către compatrioţii săi. N-avea de ce să se gândească la posibilitatea de a plictisi pe cineva, deoarece aceştia erau oameni răbdători, care suferiseră mult şi acum ajunseseră într-adevăr la disperare.

Vor avea un sindicat; vor face treaba asta în formă legală, cu carnete de membru şi conducători aleşi prin vot. Aşa le explica Hal, pas cu pas. Nu avea rost să se organizeze dacă nu aveau de gând să rămână organizaţi. Îşi vor alege conducători, câte unul din fiecare grup de limbi principale; aceşti conducători se vor întruni şi vor schiţa o serie de revendicări care vor fi supuse într-o adunare de masă şi ratificate, şi după aceea vor fi prezentate patronilor, punându-li-se în vedere că până ce aceste condiţii nu vor fi asigurate, niciun singur muncitor din North Valley nu se va întoarce în mină.

Jerry Minetti, care ştia totul despre sindicate, îl sfătui pe Hal să-i înscrii! pe oameni pe loc; se baza pe efectul psihologic al faptului că fiecare om vine în faţă şi-şi spune numele. Dar se loviră de îndată de o dificultate de care se izbesc toţi viitorii organizatori – lipsa de fonduri. Pentru înscriere aveau nevoie de creioane şi hârtie; şi Hal îşi golise buzunarele pentru Jack David! Fu obligat să împrumute 25 de cenţi şi să trimită un mesager la prăvălie. Delegaţii votară ca fiecare membru care se înscrie în sindicat să plătească o cotizaţie de zece cenţi. Vor avea nevoie să telegrafieze sau să telefoneze dacă vor voi să primească ajutor din lumea de afară.

Fu numit un comitet provizoriu format din Tim Rafferty, Wanchope şi Hal, care să ţină listele şi fondurile şi să conducă treburile până când avea să aibă loc o altă întrunire, a doua zi; de asemeni, fură numiţi o duzină din oamenii cei mai voinici şi de încredere pentru a forma o gardă care să stea în preajma comitetului. Mesagerul se

întoarse cu hârtie şi creioane şi interpreţii, şezând pe jos la lumina lămpilor de miner, scriseră numele oamenilor care voiau să facă parte din sindicat, fiecare om dându-şi pe rând cuvântul de onoare că va respecta solidaritatea şi disciplina. Apoi se anunţă amânarea întrunirii până în zorii zilei următoare, şi muncitorii se împrăştiară pe la casele lor să se culce, cu o bucurie şi un sentiment de forţă pe care puţini le mai cunoscuseră vreodată în viaţa lor.

§ 8. Comitetul şi garda lui se îndreptară spre cantina Reminitsky, unde se întinseră pe podea; nimeni nu încercă să-i oprească, şi în timp ce majoritatea sforăiau liniştiţi, Hal cu un mic grup stăteau şi scriau o listă de revendicări care urma să fie supusă patronilor în dimineaţa următoare. Fu stabilit ca Jerry să se ducă jos în Pedro cu trenul de dimineaţă, să ia legătura cu Jack David şi conducătorii de la sindicat şi să le aducă la cunoştinţă ultimele evenimente. Deoarece era sigur că şefii sindicatului erau urmăriţi de detectivi, Hal îi atrase atenţia lui Jerry să se ducă la MacKellar şi acesta să-l aducă pe Jack cel Mare să se întâlnească cu el acolo. De asemeni, Jerry trebuia să-l pună pe MacKellar să ia legătură telefonică pe interurban cu *Gazeta* şi să-i spună lui Billy Keating despre grevă.

Hal trebuia să se gândească la o sută de asemenea lucruri; era năuc de atâtea probleme, astfel încât când se culcă, nu fu în stare să adoarmă. Se gândea la patroni, la ce ar putea să facă aceştia. Era sigur că patronii nu dormeau!

Apoi îl năpădiră gânduri despre prietenii săi din trenul particular; despre situaţia stranie în care se băgase singur! Râse tare, într-un fel de disperare, amintindu-şi eforturile lui Percy de a-l îndepărta de acolo. Şi sărmana Jessie! Ce putea el să spună acum?

În noaptea aceea, şefii nu făcură nicio mişcare; când se lumină de ziuă, greviştii se grăbiră spre locul de întâlnire, unii din ei fără a se mai opri pentru micul dejun. Veniră ciufuliţi şi nepieptănaţi, privind îngrijoraţi la tovarăşii lor ca şi cum li s-ar fi părut de necrezut amintirea actului de curaj înfăptuit cu o seară înainte. Dar găsind comitetul şi garda

lui acolo, gata de acţiune, îşi reveniră, simţiră din nou sentimentul minunat al solidarităţii care făcuse din ei oameni. Curând începură discursurile, veselia şi cântecele, care îi făcură să se ivească şi pe cei înapoiaţi şi laşi. Astfel, într-un răstimp scurt, mişcarea era în plin avânt, reunind, practic vorbind, aproape toţi bărbaţii, femeile şi copiii din rândul muncitorilor.

Mary Burke veni de la spital unde îşi petrecuse noaptea. Arăta obosita şi murdară, dar spiritul ei de luptă nu scăzuse. Relată că a vorbit cu unii dintre oamenii răniţi şi că mulţi dintre ei semnaseră „declaraţii" prin care Compania se apăra chiar şi împotriva unei ameninţări de dare în judecată. Alţii refuzaseră să semneze şi Mary le atrăsese atenţia cu vehemenţă să reziste pe poziţii. Alte două femei se oferiră voluntar să meargă la spital, ca ea să aibă posibilitatea să se odihnească; dar Mary nu voia să se odihnească, avea impresia că niciodată nu se va mai putea odihni.

Membrii sindicatului proaspăt organizat, începură să aleagă conducători. Se gândiră să-l facă preşedinte pe Hal, dar el se jenă să se angajeze astfel în mod irevocabil şi reuşi să-i treacă onoarea lui Wanchope. Tini Rafferty deveni casier şi secretar. Apoi fu ales un comitet care să meargă la Cartwright cu revendicările oamenilor. Din comitet făceau parte Hal, Wanchope şi Tim: un italian pe nume Marcelli, pentru care garantase Jerry; un reprezentant al slavilor şi unul al grecilor – Rusick şi Zammakis, amândoi oameni solizi şi de încredere. În cele din urmă într-un val de râsete şi veselie, întrunirea votă să fie adăugată şi Mary Burke la acest comitet. Era un lucru nou ca o femeie să aibă un asemenea rol, dar Mary era fiică de miner şi sora unui muncitor la concasor şi avea tot atâta drept să-şi spună cuvântul ca oricine altul în North Valley.

§ 9. Hal citi documentul care fusese pregătit în noaptea anterioară. Cereau dreptul de a avea un sindicat fără a fi daţi afară pentru asta. Cereau un controlor la cântar, care să fie ales de muncitori. Cereau ca minele să fie presărate

cu lut, pentru a se preveni exploziile şi să fie bine armate pentru a se preveni prăbuşirile. Cereau dreptul de a face cumpărături în orice magazin care le convenea. Hal le atrase atenţia că fiecare din aceste revendicări corespundea unui drept garantat de legile statului; acesta era un fapt semnificativ şi el îi îndemnă pe oameni să nu se mai includă alte revendicări. După unele discuţii, fu respinsă propunerea radicalilor care voiau o mărire a salariilor cu zece la sută. De asemeni, fu respinsă propunerea unui sindicalist-anarhist, care explică într-o amestecătură de engleză şi italiană, că minele le aparţineau lor şi că ar trebui să refuze orice compromis şi să-i alunge imediat pe patroni.

În timp ce se ţinea acest discurs, tânărul Rovetta îşi făcu loc prin mulţime şi îl trase de o parte pe Hal. Fusese jos în gară şi văzuse venind trenul de dimineaţă. Din el se dăduseră jos vreo treizeci, patruzeci de băieţi, toţi „bătăuşi”, pe care fiecare miner din district îi putea recunoaşte de la prima ochire. Cu siguranţă că funcţionarii companiei ţinuseră firele telefonice ocupate în noaptea aceea; ei aduceau acolo nu numai această încărcătură de paznici veniţi cu trenul, ci şi alţii aduşi cu maşinile din alte orăşele miniere – din Northeastern, din josul văii şi din Barela, o trecătoare laterală a muntelui.

Hal aduse la cunoştinţa adunării aceste ştiri care fură primite cu urlete de furie. Deci acesta era planul patronilor! Cei cu capetele înfierbântate săriră pe movila de zgura, o jumătate tic duzină de oameni încercatei să ţină discursuri în acelaşi timp. Conducătorii fură nevoiţi să-i oprească cu forţa pe aceşti impetuoşi; din nou Hal le atrase atenţia: „Fără bătăi!” Trebuiau să aibă încredere în sindicatul lor; se vor prezenta în faţa companiei ca un front solid şi compania va învăţa că intimidările nu învinge o grevă.

Căzură de acord, şi comitetul o porni spre birourile Companiei, Wanchope ţinând în mână revendicările scrise ale întrunirii. În spatele comitetului mergea mulţimea în masă compactă; ei umplură strada din faţa birourilor, în timp ce cei şapte eroi urcară treptele şi intrară în clădire.

Wanchope întrebă de domnul Cartwright şi un funcţionar se duse să transmită mesajul.

Stăteau şi aşteptau; între timp, unul dintre funcţionari, venind din stradă, îi făcu semn lui Hal Avea în mână un plic şi i-l predă fără niciun cuvânt. Era adresat lui „Joe Smith” şi Hal îl deschise şi găsi înăuntru o micuţă carte de vizita la care rămase cu ochii pironiţi: „Edward S. Warner, junior”!

Pentru o clipă, lui Hal nu-i veni să creadă ceea ce vedea cu ochii. Edward la North Valley! Apoi, întorcând cartea de vizită, citi scrisul familiar al fratelui său: *„Sunt acasă la Cartwright. Trebuie să te văd. Problema îl priveşte pe tata. Vino imediat”.*

În inima lui Hal se furişă teama. Ce putea însemna un asemenea mesaj?

Se întoarse iute spre comitet şi le explică.

— Tata e un om bătrân, şi a avut o apoplexie acum trei ani. Mi-e teamă să nu fi murit sau să nu fie foarte bolnav. Trebuie să mă duc.

— E o înşelătorie! strigă Wanchope emoţionat.

— Nu, nu se poate, răspunse Hal. Cunosc scrisul fratelui meu. Trebuie să-l văd.

Celălalt declară:

— Atunci, o să aşteptăm. Nu ne întâlnim cu Cartwright până nu te întorci.

Hal se gândi la asta.

— Nu cred că-i înţelept, spuse el. Puteţi face ce aveţi de făcut tot atât de bine şi fără mine.

— Dar voiam ca tu să discuţi!

— Nu, asta-i treaba ta, Wanchope, replică Hal. Tu eşti preşedintele sindicatului. Ştii la fel de bine ca şi mine ce vor oamenii; ştii ce doleanţe au. Şi în afară de asta, n-o să fie nevoie să discutaţi cu Cartwright. Fie că vă aprobă revendicările, fie ca nu.

Examinară problema pe o parte şi pe alta. Mary Burke susţinu că ei îl îndepărtează pe Hal tocmai la momentul critic! Hal râse în timp ce răspundea. Când era vorba de discuţii în contradictoriu, Mary era la fel de bună ca oricare bărbat. Dacă Wanchope va da semne de slăbiciune, să

vorbească ea!

§ 10. Hal plecă grăbit şi urcă strada care ducea spre casa directorului, o vilă de beton aşezată pe o mică înălţime de unde se vedea orăşelul minier. Sună, uşa se deschise şi apăru fratele lui.

Edward Warner era cu opt ani mai mare decât Hal; tipul perfect al tânărului om de afaceri american. Avea o statură dreaptă, atletică, trăsături regulate şi puternice, vocea, manierele, întreaga sa persoană îţi vorbeau despre o hotărâre sigură, despre o energie precis îndrumată. De obicei era un model al realizărilor artei croitoriei, dar acum în îmbrăcămintea lui era ceva anormal, la fel ca şi în comportare.

Neliniştea lui Hal crescuse în timp ce urcase strada.

— Ce s-a întâmplat cu tata? striga el.

— Tata e bine, fu răspunsul, cel puţin deocamdată.

— Atunci ce...?

— Peter Harrigan se întoarce din Est. Mâine va fi în Western City. Îţi poţi da seama că dacă nu părăseşti de îndată afacerea asta, i se va întâmpla ceva tatii.

După teama pe care, o resimţise, Hal avu o reacţie bruscă.

Fratele lui îl privea pe tânărul miner, îmbrăcat într-o salopeta albastra plină de funingine, cu dungi negre pe obraz şi cu părul ondulat, în dezordine.

— Mi-ai telegrafiat că vei pleca de aici, Hal!

— Da, aşa-i; dar s-au petrecut lucruri pe care nu le puteam prevedea. Este o greva.

— Da; şi ce-are a face? Apoi cu exasperare în glas: Pentru Dumnezeu, Hal cât de departe ai de gând să mai mergi?

Hal stătu câteva momente, privindu-l pe fratele său. Chiar şi sub tensiunea în care se afla, nu se putu abţine să nu râdă.

— Ştiu cum ţi se pot părea toate astea, Edward. E o poveste lunga; nici nu ştiu cum să încep.

— Presupun că nu ştii, spuse Edward sec.

Şi Hal râse din nou.

— În orice caz, până aici suntem de acord. Speram doar să putem discuta totul în linişte, după ce vor fi trecut emoţiile. Când îţi voi explica condiţiile de pe aici...

Dar Edward îl întrerupse.

— Hal, asemenea discuţii n-au rost. Nu mă interesează condiţiile din orăşelele miniere ale lui Peter Harrigan.

Zâmbetul dispăru de pe chipul lui Hal.

— Ai fi preferat să studiez condiţiile din orăşelele miniere ale lui Warner?

Hal încercase să-şi stăpânească enervarea, dar nu exista nicio cale ca ei doi să se înţeleagă.

— Edward, noi am avut discuţii în legătură cu aceste probleme, şi tu ieşeai întotdeauna bine – îmi puteai spune că sunt un copil, era nepotrivit din partea mea să-ţi pun la îndoială afirmaţiile. Dar acum – acum nu mai sunt copil şi va trebui să ne confruntăm pe o bază nouă.

Tonul lui Hal, mai mult decât vorbele sale, făcu impresie. Edward se gândi înainte de a vorbi.

— Bine, şi care-i noua bază?

— Toţi minerii sunt în plină greva şi nu mă pot opri să-ţi explic.

— În toată nebunia asta, nu te gândeşti la tata?

— Mă gândesc la tata, şi la tine Edward, dar nu-i momentul acum...

— Dacă a existat vreodată vreun moment potrivit, atunci tocmai ăsta este!

Hal mormăi în sinea lui.

— Foarte bine, spuse el, stai jos. Am să încerc să te fac să-ţi formezi o idee despre felul cum am fost atras în treaba asta.

Începu să povestească despre condiţiile pe care le găsise în această fortăreaţă a Companiei Generale de Combustibil. Ca de obicei, când vorbea despre acest lucru, era în cele din urmă absorbit de aspectele umane; în tonul lui îşi făcu loc pasiunea şi fu purtat de val ca atunci când încercase să discute în contradictoriu cu oficialităţile din Pedro. Dar, la fel ca şi atunci, fu întrerupt în elocvenţa sa; descoperi că

fratele lui era atât de exasperat încât nu putea asculta o relatare logică.

Era o poveste veche, veche de tot; aşa era de când îşi putea aminti Hal. Părea un mister al naturii, faptul că din aceiaşi părinţi s-au putut naşte doua temperamente atât de deosebite. Edward era practic şi pozitiv; ştia ce voia pe lumea asta, şi ştia cum să obţină; nu-l chinuiau niciodată îndoielile, nici întrebările sau alte emoţii inutile; nu-i putea înţelege pe oamenii care permiteau o asemenea risipă de procese mintale. Nu-i putea înţelege pe oamenii care se lăsau „duşi de val”.

La început, avusese faţă tic Hal prestigiul fratelui mai mare. Era frumos ca un tânăr zeu grec, era puternic şi cu aere de stăpân; fie că zbura pe gheaţă cu mişcări sigure şi puternice, fie că tăia apa cu umerii săi strălucitori sau dobora potârnichea cu siguranţa şi repeziciunea unui fulger, Edward era întruchiparea succesului. Când spunea că ideile cuiva erau „păcătoase”, când vorbea cu dispreţ despre „molatici” – atunci acela suferea până în adâncul sufletului şi trebuia să se reîntoarcă la Shelley sau Ruskin ca să-şi recapete curajul.

Hal începuse foarte de timpuriu să-şi pună întrebări despre viaţa; ceva în natura lui îl obliga parcă să meargă până la esenţa lucrurilor; şi oricât de mult îl respecta pe minunatul său frate, îşi dădea seama ca existau anumite aspecte ale vieţii faţă de care acest frate era orb. La început au existat îndoieli cu privire la religie; amărăciunea psihică ce chinuieşte pe un tânăr când îşi dă seama pentru prima dată că a fost crescut într-o credinţă care este un fel de poveste cu zinc mai deosebită. Pe cât se pare, Edward nu-şi pusese niciodată asemenea întrebări. Se ducea la biserică pentru că aşa trebuia făcut; şi în special pentru că unei tinere doamne cu care voia să se căsătorească îi plăcea să-l vadă îmbrăcat în haine elegante şi s-o însoţească într-un loc frumos cu muzică, flori şi parfumuri, unde îşi întâlnea prietenii îmbrăcaţi şi ei în haine elegante. Cât de anormal i se părea lui Edward ca un tânăr să părăsească acest obicei plăcut, doar pentru că nu putea fi

sigur că Ionas a înghiţit o balenă!

Dar atunci când îndoielile lui Hal atacară religia cea de toate zilele a fratelui său – religia sistemului de a obţine profit – atunci controversa dintre ei deveni de neîmpăcat. La început Hal nu ştia nimic despre problemele practice, şi fu de datoria lui Edward să-i răspundă la întrebări. Prosperitatea ţării fusese creată de oameni tari, capabili; aceşti oameni aveau duşmani – oameni răuvoitori, animaţi de gelozie şi alte pasiuni josnice, care încercau să distrugă construcţia aceasta puternică. La început, această teorie diabolică îl satisfăcu pe băiat; dar mai târziu, când începu să citească şi să observe, fu cuprins de îndoieli. În cele din urmă, ascultând cele spuse de fratele său şi citind totodată scrierile aşa zişilor „negativişti" ajunse în mod necesar să înţeleagă că în această controversă existau două moduri de a gândi: cei care se gândeau la profituri şi cei care se gândeau la fiinţele umane.

Edward era alarmat de cărţile pe care le citea Hal; deveni şi mai alarmat văzând ce idei aducea Hal de la universitate. Probabil că la colegiul Harrigan se produseseră schimbări stranii în câţiva ani; când Edward studiase acolo, nimeni nu visa la asemenea idei! Nimeni nu scrisese cântece satirice despre facultăţile sau despre donaţiile unor filantropi eminenţi!

Între timp, Edward Warner senior avusese un atac de paralizie şi Edward junior preluase compania. Trei ani în această postură îi imprimară pentru totdeauna punctul de vedere aspru şi solid al unui industriaş al cărbunelui. Treaba unui industriaş al cărbunelui era să cumpere ieftin mâna de lucru, să obţină cât mai mult produs într-un timp cât mai scurt şi să vândă produsul la preţul pieţii acelora care se bucurau de un credit satisfăcător. Dacă o întreprindere proceda astfel, era o întreprindere reuşită; oricine pretindea că epuiza şi distrugea oamenii care extrăgeau cărbunele, era vinovat de sentimentalism şi impertinenţă,

Edward primise cu dispreţ afirmaţia fratelui său că avea de gând să studieze stările de lucruri din industrie petrecându-şi vacanţa ca simplu muncitor. Totuşi, când o

analiză, înclină să creadă că ideea nu era chiar atât de proastă. Poate că Hal nu va găsi ceea ce căuta; poate că muncind cu braţele, îi vor ieşi din cap unele prostii!

Dar acum, experienţa fusese făcută şi Edward fu copleşit de revelaţia că fusese un insucces groaznic. Hal nu ajunsese la concluzia că muncitorii erau turbulenţi, leneşi şi incompetenţi şi că ar fi avut nevoie de o mână forte care să îi conducă; dimpotrivă, devenise el însuşi unul din aceşti turbulenţi! Un apărător al celor leneşi şi incompetenţi, un agitator, un aţâţător al prejudecăţilor de clasă, un duşman al propriilor prieteni şi al asociaţilor de afaceri ai fratelui său!

Hal nu-l văzuse niciodată pe Edward atât de emoţionat. Îşi dădu seama că se petrece cu el ceva într-adevăr anormal; asta il cam nedumerea în timp ce vorbea, dar nu reuşi să înţeleagă care e cauza, până ce fratele lui nu-l lămuri cum ajunsese acolo. Fusese la o petrecere în casa unui prieten, şi, la ora unsprezece jumătate noaptea, Percy Harrigan l-a chemat la telefon. Percy primise un mesaj de la Cartwright, în legătură cu faptul că Hal conducea o răscoală în North Valley; Percy descrisese situaţia în asemenea culori întunecate, încât Edward s-a repezit să prindă trenul de la miezul nopţii, îmbrăcat cu hainele de seară şi neluându-şi nici măcar o periuţă de dinţi cu el!

Hal abia se putea ţine să nu izbucnească în râs. Fratele lui, fratele cel pus la punct şi demn, să coboare dintr-un vagon de dormit la ora şapte dimineaţă, purtând frac şi cilindru! Şi iată-l pe pretenţiosul Edward Warner junior, care n-a plătit niciodată mai puţin de o sută cincizeci de dolari pe un costum de haine, îmbrăcat în „haine de gata” pentru care plătise doisprezece dolari şi patruzeci şi opt de cenţi într-o prăvălie „evreiască” dintr-un orăşel minier!

§ 11. Dar Edward n-avea răgaz nici pentru un zâmbet; toate facultăţile sale erau absorbite de sarcina pe care o avea în faţă, aceea de a-şi scoate fratele din această situaţie neplăcută, atât de periculoasă şi de umilitoare. Hai venise într-un oraş care aparţinea prietenilor de afaceri ai

lui Edward, şi se apucase să se amestece în treburile lor, să le aţâţe muncitorii şi să le pună în pericol proprietatea. După cât se părea, Edward nu avea nicio îndoială că North Valley era proprietatea Companiei Generale de Combustibil – şi nu numai minele şi casele, ci şi oamenii care trăiau în ele; când Hal sugera vreun alt punct de vedere, cuvintele sale erau primite doar cu exclamaţii de nemulţumire. Ar fi existat oare vreun oraş la North Valley, dacă n-ar fi fost capitalul şi energia Companiei Generale a Combustibilului? Dacă oamenilor din North Valley nu le plăceau condiţiile oferite de Compania Generală de Combustibil aveau o soluţie simpla şi clară – să se ducă să lucreze în altă parte. Dar ei stăteau; scoteau cărbunele Companiei Generale de Combustibil, primeau salariu de la Compania Generală de Combustibil...

— Acum au încetat să mai primească, interveni Hal.

— Foarte bine, asta era treaba lor, replică Edward. Dar lasă-i s-o facă pentru că vor ei – nu pentru că nişte agitatori din afară îi instigă la asta. În orice caz, printre agitatori să nu fie membri ai familiei Warner!

Fratele mai mare şi-l imaginã pe bătrânul Peter Harrigan întorcându-se din Est: furia de nedescris în care va sosi, furtuna pe care o va stârni în cercurile de afaceri din Western City. Era de neînchipuit, aşa ceva nu se mai pomenise nicicând!

— Şi tocmai când deschidem o mina nouă, când avem nevoie de fiecare dolar de credit pe care-l putem obţine!

— Nu suntem destui de puternici ca să-l ţinem la distanţă pe Peter Harrigan? întrebă Hal.

— Avem destui alţi oameni pe care trebuie să-i. ţinem la distanţă, fu răspunsul. Nu trebuie să ieşim în drum ca să ne facem duşmani.

Edward vorbea nu numai ca un frate mai mare ci şi ca omul de afaceri al familiei. Când tatăl lor fusese doborât de prea multă muncă şi într-o singură oră groaznică fusese transformat dintr-un om de afaceri activ într-un invalid copilăros şi patetic, Hal fusese destul de bucuros că exista un membru al familiei cu spirit practic; el fusese perfect de

acord să-l vadă pe fratele său luând asupra sa aceste greutăţi, în timp ce el era plecat la universitate unde se distra cu cântece satirice. Hal nu avea răspunderi, nimeni nu-i ceruse nimic altceva – doar să nu pună beţe în roate maşinii pe care o conducea fratele lui.

— Trăieşti din industria cărbunelui! Fiecare dolar pe care-l cheltuieşti provine de acolo...

— Ştiu asta! Ştiu asta! strigă Hal. Tocmai lucrul ăsta mă chinuie! Faptul că trăiesc de pe urma mărinimiei unor asemenea sclavi salariaţi...

— Încetează! strigă Edward. Nu la asta mă gândesc!

— Ştiu – dar la asta mă gândesc eu! De acum încolo vreau să cunosc oamenii care muncesc pentru mine, şi felul cum sunt trataţi. Nu mai sunt fratele cel mic pe care-l duci cu banalităţi.

— Ştii doar, Hal, că minele noastre sunt sindicalizate.

— Da, dar ce înseamnă asta? Cum le conducem noi? Le dăm oamenilor greutatea care o scot?

— Desigur! Au controlorii lor la cântar.

— Şi atunci, cum concurăm cu ceilalţi patroni din district care plătesc pentru o tonă de trei mii de funzi?

— Reuşim – prin economii.

— Economii? Nu văd ca Peter Harrigan să facă risipă pe aici! Hal se opri pentru un răspuns, dar nu veni. Îi cumpărăm pe controlorii de la cântar? Îi mituim pe conducătorii sindicatului?

Edward roşi uşor.

— La ce bun să fii nesuferit, Hal? Ştii doar că nu fac o treabă murdară.

— Nu vreau să fiu nesuferit, Edward; dar trebuie să ştii că mulţi oameni de afaceri pot spune că nu fac treburi murdare, pentru ca pun pe alţii să le facă pentru ei. Cum e cu politica, de exemplu? Noi suntem aceia care conducem maşinăria şi ne punem funcţionarii şi şefii noştri în funcţiile locale?

Edward nu răspunse şi Hal insistă,

— Vreau să ştiu lucrurile astea! Nu vreau să mai fiu orb!

— Foarte bine, Hal – poţi să ştii tot ce vrei; dar pentru

numele lui Dumnezeu, nu acum! Dacă vrei să fii considerat bărbat, dovedeşte un bun simţ de bărbat! Bătrânul Pete se întoarce mâine seară în Western City! Nu ştii că o să se repeadă la mine, urlând ca un taur furios? Nu ştii că dacă îi spun că nu pot face nimic – că am venit aici şi am încercat să te scot – nu ştii că o să se ducă la tata?

Edward încercase toate argumentele şi acesta era singurul care conta.

— Trebuie să-l ţii departe de tata! exclamă Hal.

— Tu îmi spui asta! replică celălalt. Şi doar îl cunoşti pe bătrânul Pete! Nu ştii că o să ajungă la el chiar dacă ar trebui să spargă uşa casei? O să-şi verse toată furia pe sărmanul bătrân! Ai fost avertizat clar; ştii că e o problemă de viaţă şi moarte să-l ferim pe tata de emoţii. Nu ştiu ce ar face; poate s-ar înfuria pe tine, poate te-ar apăra. E bătrân şi slab, nu prea mai înţelege lucrurile. În orice caz, n-o să-l lase pe Pete să te batjocorească – şi mai mult ca sigur va muri în timpul disputei. Vrei să ai aşa ceva pe conştiinţă, alături de necazurile prietenilor tăi muncitori?

§ 12. Hal şedea tăcut, privind fix înaintea lui. Era oare adevărat faptul că în viaţa fiecărui om exista ceva care îi paraliza mâna şi îl lăsa neajutorat în lupta pentru dreptatea socială?

Când vorbi din nou, o făcu în şoaptă.

— Edward, mă gândesc la un tânăr irlandez, care munceşte în minele astea. Are şi el un tată; şi tatăl lui a fost surprins de explozie. E un om bătrân, cu o soţie şi încă şapte copii. E un om bun, şi tânărul e şi el un băiat bun. Să-ţi spun ce le-a făcut Peter Harrigan!

— Orice ar fi, e în regulă, poţi să-i ajuţi, spuse Edward. Nu vor fi nevoiţi să moară de foame.

— Ştiu, dar mai sunt încă mulţi alţii; nu pot să-i ajut pe toţi, zise Hal. Şi în afară de asta, Edward, nu poţi să înţelegi – nu mă gândesc la milostenie, ci la *dreptate.* Sunt sigur că băiatul acela, Tim Raffertv, îşi iubeşte tatăl tot atât de mult cât îl iubesc şi eu pe tatăl meu; şi mai sunt aici şi alţi oameni bătrâni cu fii care îi iubesc...

— Ah! Hal, pentru Dumnezeu! exclamă Edward de parc-ar fi făcut explozie. Nu găsea alte cuvinte ca să-şi exprime nerăbdarea. Vrei să iei pe umerii tăi toate necazurile din lume? Sări în sus şi îl apucă pe celălalt de braţ. Băiete, trebuie să pleci de aici!

Hal se ridică fără să răspundă. Părea nehotărât, iar fratele său începu să-l tragă spre uşă.

— Am o maşină aici. Putem prinde un tren peste o oră...

Hal văzu că trebuia să vorbească cu fermitate.

— Nu, Edward, nu pot veni tocmai acum, zise el.

— Îţi spun că *trebuie* să vii!

— Nu pot. Le-am făcut o promisiune oamenilor acestora!

— Pentru numele lui Dumnezeu – ce sunt oamenii ăştia pentru tine! Cum poţi să-i pui în balanţă cu propriul tău tată!

— Nu-ţi pot explica, Edward. Am vorbit o jumătate de oră şi cred că nici măcar nu m-ai auzit. E de ajuns să spun că îi văd pe oamenii ăştia prinşi într-o capcană – una la crearea căreia a contribuit viaţa mea întreagă. Nu-i pot lăsa în ea. Şi în plus, nu cred că tata ar dori să fac aşa ceva, dacă ar înţelege.

Celălalt făcu un ultim efort de a se stăpâni.

— N-am să te numesc un prost sentimental. Lasă-mă doar să-ţi pun o întrebare simplă. Ce crezi ca poţi *face* pentru oamenii aceştia?

— Cred că îi pot ajuta să obţină condiţii omeneşti.

— Dumnezeule milostiv! strigă Edward, oftând de disperare. În minele lui Peter Harrigan! Nu înţelegi că o să-i prindă şi o să dea afară de aici, în brânci, toată gaşca, până la ultimul om din orăşel, dacă va fi nevoie?

— Poate, răspunse Hal; dar dacă oameni de la celelalte mine li se vor alătura – dacă sindicatul mare din afară va fi alături de ei, atunci...

— Visezi Hal! Vorbeşti ca un copil! Am stat de vorbă cu directorul de aici; i-u telegrafiat bătrânului Peter despre situaţie şi tocmai a primit un răspuns. Fără îndoială că a şi acţionat.

— A acţionat? repetă Hal. Ce vrei să spui? îl privea cu

nelinişte pe fratele său.

— Bineînţeles, i-au dat afară pe agitatori.

— *Ce?* Şi în timpul ăsta eu stau aici de vorbă!

Hal se întoarse spre uşă.

— Ai ştiut asta tot timpul! exclamă el. M-ai ţinut aici în mod deliberat!

O porni, dar Edward sări şi îl prinse.

— Ce ai fi putut face?

— Dă-mi drumul! strigă Hal furios.

— Nu fi prost, Hal! Am încercat să te scap de neplăceri. S-ar putea să se producă ciocniri.

Edward se aruncă între Hal şi uşă, şi avu loc o scurtă încăierare. Bărbatul mai în vârstă nu mai era însă atletul, tânărul zeu bronzat; stătuse la o masă într-un birou, în timp ce Hal făcuse muncă grea. Hal îl aruncă într-o parte, şi o clipă mai târziu sări afară pa uşă ţi alergă jos în pantă.

§ 13. Ajungând pe strada principala a orăşelului, Hal văzu mulţimea în faţa birourilor direcţiei! O singură privire îi spuse că se întâmplase ceva. Oamenii alergau în toate părţile, gesticulând şi strigând. Unii veneau în direcţia lui şi, când îl văzură, începură să strige la el. Primul care ajunse lângă el, fu Klowoski, polonezul cel micuţ, fără suflu, gâfâind de emoţie.

— Dau afară comitetul nostru.

— Îi dau afară?

— Îi dau afară! Jos în vale!

Omuleţul îşi agita braţele în gesturi sălbatice; ochii săi păreau gata să-i iasă din orbite.

— Îi duce! Tot grupul – oameni înarmaţi! Oamenii i-au văzut – au ieşit pe uşa din dos. Aveau mâinile legate. Oamenii înarmaţi îi ţineau, nu-i lăsau să zică nici pâs, nu puteau să facă nimic! Aşteptau deja maşinile alea – cum le zice?

— Automobile?

— Da, erau trei! I-au băgat pe toţi înăuntru, repede – au plecat pe şosea ca vântul! Jos în vale, s-au dus toţi! Ne sparg greva!

Şi glasul micului polonez se sfârşi cu un geamăt de disperare.

— Nu, nu ne vor sparge greva! exclamă Hal. Nu încă!

Deodată, îşi dădu seama de faptul ca fratele lui îl urmase – gâfâind din greu, deoarece alergătura îl ostenise. Îl apucă pe Hal de braţ, exclamând:

— Nu te băga, îţi spun!

Aşa că, în timp ce îi punea întrebări lui Klowoski, Hal se zbătea, pe jumătate inconştient, să se elibereze din strânsoarea fratelui său. Dintr-odată problema îşi găsi în mod forţat o rezolvare, căci micuţul polonez scoase un ţipăt de pisică furioasă ţi se îndrepta spre Edward cu degetele întinse ca nişte gheare. Fratele plin de demnitate al lui Hal ar fi trebuit să renunţe la demnitatea lui dacă Hal nu l-ar fi oprit din drum pe Klowoski cu celălalt braţ.

— Lasă-l în pace E fratele meu! spuse el.

La care omuleţul se dădu înapoi şi privi uimit.

Hal îl văzu alergând spre el pe Androkulos. Tânărul grec fusese pe strada din spatele birourilor şi văzuse cum fusese dus comitetul; fuseseră luaţi nouă oameni – Wanchope, Tim Rafferty şi Mary Burke, Marcelli, Zammakis şi Rusick, şi încă trei care fuseseră interpreţi cu o seară înainte. Totul fusese făcut atât de repede, încât mulţimea abia dacă îşi dăduse seama ce se întâmplase.

Acum, după ce înţeleseseră sensul acţiunii, oamenii erau înnebuniţi de furie. Ameninţau cu pumnii, strigând sfidător la un grup de funcţionari şi paznici care se vedeau în uşa clădirii direcţiei. Se auzeau strigate furtunoase de răzbunare.

Hai îşi dădu seama pe moment de pericolul situaţiei, era ca un om care priveşte fitilul aprins al unei bombe. Acum, mai mult ca oricând, această hoardă poliglotă avea nevoie de o conducere – o conducere inteligentă, cu sânge rece şi capabilă să se descurce.

Descoperindu-i prezenţa, mulţimea năvăli spre el ca un val. Se adunară în jurul lui, urlând. Îşi pierduseră restul comitetului, dar îl mai aveau încă pe Joe Smith! Joe Smith! Ura pentru Joe! Să pună mâna pe el oamenii înarmaţi, dacă

pot! Îşi fluturară şepcile şi încercară să-l ridice pe umerii lor, ca toţi să-l poată vedea.

Cerură zgomotos un discurs şi Hal porni să-şi facă drum spre treptele celei mai apropiate clădiri, cu Edward care se ţinea de pulpana hainei lui. Edward era îmbrâncit; fusese nevoit să renunţe la demnitatea lui – dar nu renunţa la fratele sau. Îşi când Hal fu gata să se urce pe trepte, Edward făcu un ultim efort disperat, strigându-i în ureche:

— Aşteaptă o clipă! Aşteaptă! Vrei să încerci să vorbeşti mulţimii ăsteia?

— Desigur. Nu vezi că o să fie tulburări dacă n-o fac?

— Or să te omoare! O să provoci o luptă şi o mulţime de nenorociţi din ăştia vor fi împuşcaţi! Hal, foloseşte-ţi bunul simţ; Compania a adus paznici înarmaţi pe când oamenii tăi nu sunt.

— Tocmai de asta trebuie să le vorbesc!

Discuţia se ducea în condiţii grele; fratele mai mare se agăţa de braţul celui mai tânăr, în timp ce tânărul voia să se elibereze, iar mulţimea striga într-un singur glas:

— Vorbeşte! Vorbeşte!

Erau câţiva prin apropiere cărora la fel ca şi lui Klowoski nu prea le plăcea acest străin care îl împiedica pe apărătorul lor şi dădea semne că erau dispuşi să „intervină”; aşa că în cele din urmă, Edward renunţă la luptă şi oratorul se urcă pe trepte şi privi în faţă mulţimea.

§ 14. Hal îşi ridică braţele, cerând să se facă linişte.

— Băieţi, strigă el, ne-au răpit comitetul. Ei cred că în felul ăsta ne vor sparge greva – dar îşi vor da seama ca au greşit!

— Aşa-i! Ai dreptate! urlară câteva voci.

— Uită că avem un sindicat. Trăiască sindicatul nostru din North Valley!

— Ura! Ura!

Pereţii cheilor repetară strigătul.

— Să trăiască marele sindicat care ne va sprijini, Uniunea Minerilor din America!

Din nou răsuna strigătul; din nou şi din nou.

— Trăiască sindicatul! Trăiască Uniunea Minerilor din America!

Un miner american solid, Ferris, era în fruntea gloatei şi vocea lui răsuna lui Hal în urechi ca o sirenă cu aburi.

În cele din urmă, când se putu face auzit, Hal reluă:

— Băieţi, chibzuiţi o clipă. V-am avertizat că vor încerca să vă provoace! Nimic nu le-ar fi mai pe plac decât să înceapă aici o încăierare şi să aibă motiv să ne distrugă sindicatul! Nu uitaţi, băieţi, că dacă reuşesc să vă facă să vă bateţi, vor distruge sindicatul, şi sindicatul este singura noastră speranţă!

Din nou se făcu auzit strigătul:

— Trăiască sindicatul!

Hal îl lăsă să strige în douăzeci de limbi, până când fură mulţumiţi.

— Băieţi, continuă el în cele din urmă, ne-au alungat comitetul. În acelaşi fel ar putea să mă alunge şi pe mine...

— Nu, n-au s-o facă! strigară voci din mulţime. Se auzi urletul de furie al lui Ferris.

— Să încerce numai! O să le dăm foc în pat!

— Dar ei *pot* să mă expedieze! replică Hal. *Ştiţi* doar că în privinţa asta sunt mai tari ca noi. Pot să-l cheme pe şerif, pot chema soldaţii, dacă e nevoie! Nu putem să ne opunem cu forţa – dacă vor, pot să dea afară fiecare bărbat, femeie sau copil din orăşel. Ce trebuie să ne fie clar însă e faptul că, până şi în asemenea condiţii, nu ne vor distruge sindicatul! Şi nici sindicatul mare din afară, care o să ne sprijine! Putem rezista şi putem să-i facem ca până la urmă să ne aducă înapoi.

Câţiva din prietenii lui Hal, dându-şi seama ce încerca să facă, îi veniră în ajutor.

— Fără bătaie! Fără violenţă! Să fim alături de sindicate!

Şi el continuă să le bage în cap ideea; deşi Compania ar putea să-i dea afară, marele sindicat al celor patru sute cincizeci de mii de muncitori mineri din ţară îi va hrăni, îi va chema pe ceilalţi muncitori din district să-i sprijine. Astfel, patronii, care aveau de gând să-i înfometeze ca să-i facă să se supună, vor constata că minele lor rămân în permanenţă

închise. Vor fi obligaţi să cedeze şi tactica solidarităţii va triumfa.

Hal continuă astfel, amintindu-şi lucrurile pe care i le spusese Olson şi punându-le în practică, văzu din nou, pe chipurile lor, speranţa luând locul urii şi mâniei.

— Acum, băieţi, mă duc să discut cu directorul în numele vostru. Voi fi eu comitetul vostru, dacă pe ceilalţi i-au îndepărtat.

Sirena cu aburi a lui Ferris urlă din nou:

— Tu eşti omul potrivit, Joe Smith!

— Foarte bine, oameni buni – acum fiţi atenţi la ce vă spun! Mă voi duce la director iar apoi voi coborî în Pedro unde se vor afla astăzi dimineaţă câţiva activişti ai Sindicatului Minerilor. Le voi arăta situaţia şi le voi cere să vă sprijine. Asta vreţi, nu-i aşa?

Asta vroiau. Sindicatul cel mare!

— Bine. Voi face tot ce pot pentru voi, şi o să găsesc vreun mijloc să vă trimit vorbă. Între timp, ţineţi-vă bine. Patronii vă vor spune minciuni, vor încerca să vă înşele, vor trimite printre voi spioni şi provocatori – dar voi să staţi pe poziţii şi să aşteptaţi sindicatul cel mare.

Hal stătea şi privea la mulţimea bucuroasă. Avu timp să observe câteva chipuri ridicate spre el. Erau chipuri demne de compătimire, obosite de muncă, emanând fiecare o chemare aparte, spunându-şi propria poveste de lipsuri şi înfrângeri! Erau din nou transfiguraţi, radiind acea lumină nouă, minunată, pe care o văzuse pentru prima oară cu o seară înainte. Fusese înăbuşită pentru o clipă, dar se aprinsese din nou; nu va pieri niciodată în inimile oamenilor – odată ce au cunoscut puterea pe care o dă. Nimic din ce văzuse până acum nu-l mişcase într-atâta pe Hal, ca această reînviere a entuziasmului. Era un lucru minunat, teribil de frumos!

Hal îl privi pe fratele său, să vadă cât de mişcat fusese. Văzu pe chipul fratelui său satisfacţie, o uşurare nemărginită. Treaba se terminase cu bine! Hal pleca de aici!

Hal se întoarse din nou spre oameni; într-un fel, după ce-l

privise pe Edward, i se păreau şi mai demni de compătimire ca oricând. Căci Edward întruchipa puterea căreia i se opuneau – puterea nevăzută, de neînţeles, care voia să-i distrugă. Într-o clipă de emoţie, lui Hal îi apăru posibilitatea eşecului, care îl copleşi. Îi văzu aşa cum vor fi atunci când nu vor avea lângă ei un conducător care să le vorbească. Şi-i închipui aşteptând în timp ce obişnuinţa de a se supune, veche de o viaţă întreagă, se străduia să iasă din nou la iveală; îi văzu asaltaţi de temeri, chinuiţi de o mie de zvonuri, ca de nişte animale sălbatice asmuţite asupra lor de viclenii lor duşmani. Vor suferi, nu numai pentru ei înşişi ci şi pentru soţiile şi copiii lor – aceleaşi dureri iscate de spaimă pe care le simţea Hal când se gândea la acel om bătrân din Western City, căruia doctorii i-au atras atenţia să se ferească de emoţii.

Dacă se ţineau tari, dacă se conformau înţelegerii cu conducătorul lor, vor fi daţi afară din căminele lor, vor trebui să înfrunte frigul iernii ce se apropia, vor trebui să înfrunte foamea şi lista neagră. Iar între timp – ce va face el? Care era partea lui în această înţelegere? Va sta de vorbă pentru ei cu directorul, îi va preda „sindicatului cel mare” – apoi se va înapoia la propria sa viaţă de bună stare şi plăceri. Să mănânce fripturi şi pateuri calde într-un club bine pus la punct, cu chelneri care se mişcă uşor şi liniştit în spatele lui! Să danseze la clubul din afara oraşului cu fiinţe alese, alcătuite din mătase şi satenuri, din parfumuri şi zâmbete dulci, şi din farmece fericite, lipsite de griji! Nu, era prea uşor! Putea să numească asta datoria lui faţă de frate şi tată, dar în sufletul lui va şti că fusese o trădare faţă de viaţă, era diavolul care îl urca pe un munte înalt şi îi arăta toate împărăţiile pământului!

Împins de un impuls neaşteptat, Hal ridică din nou mâinile.

— Băieţi, spuse el, acum ne înţelegem unii cu alţii. N-o să vă reîntoarceţi la lucru până nu vă spune sindicatul cel mare. Iar în ceea ce mă priveşte, voi fi alături de voi. Cauza voastră este şi cauza mea, voi continua să lupt pentru voi, până când vă veţi căpăta drepturile, până când veţi putea

trăi şi munci ca oamenii! E bine aşa?

— E bine! E bine!

— Atunci – să jurăm!

Şi Hal îşi ridică mâinile, iar oamenii şi le ridicară şi ei, şi, într-o furtună de strigăte şi fluturări înnebunitoare de şepci, făcu jurământul care ştia că îi lega propria-i conştiinţă. Îl făcu în mod deliberat, acolo, în prezenţa fratelui său. Nu era o simplă rafală asupra unei tranşei, era o înrolare la război! Dar chiar şi în acea clipă de avânt, Hal s-ar fi îngrozit dacă şi-ar fi dat seama de durata înrolării, de anii de conflict obositor şi disperat, pentru care îşi punea zălog viaţa.

§ 15. Hal se dădu jos de la tribună iar mulţimea îi făcu loc, şi alături de fratele său coborî strada spre clădirea birourilor, pe veranda căreia stăteau străjile. Înaintarea lui era triumfală; voci aspre îi strigau în urechi cuvinte de încurajare, oamenii se împingeau şi se înghionteau ca să-i strângă mâna sau să-l bată pe spate; îl băteau pe umăr chiar şi pe Edward şi încercau să-i strângă mâna, pentru că era împreună cu Hal şi se părea că acesta avea încredere în el. Mai târziu, Hal se gândi la aceasta şi se bucură. O asemenea aventură pentru Edward!

Bărbatul cel tânăr urcă treptele clădirii şi vorbi paznicilor.

— Vreau să-l văd pe domnul Cartwright.

— E înăuntru, răspunse unul neprietenos. Cu Edward după el. Hal intră şi fu îndrumat spre biroul particular al directorului.

Întrucât fusese muncitor şi avea conştiinţă de clasă, Hal era atent la comportarea directorilor de mină; el observă ca acesta se înclină politicos în faţa lui Edward, dar nu-l incluse şi pe fratele lui Edward.

— Domnule Cartwright, am venit la dumneavoastră ca trimis al muncitorilor din acest orăşel, spuse el.

Directorul nu păru impresionat de acest anunţ.

— Sunt însărcinat să vă comunic că oamenii cer satisfacerea a patru revendicări înainte de a relua lucrul. Prima...

Aici Cartwright vorbi în felul lui repezit, ascuţit.

— N-are rost să continuaţi, domnule. Compania nu va discuta cu oamenii decât ca indivizi. Nu va recunoaşte delegaţii.

Şi răspunsul lui Hal fu la fel de rapid.

— Foarte bine, domnule Cartwright. În cazul acesta vin la dumneavoastră ca individ.

Pentru un moment directorul păru descumpănit.

— Vreau să cer patru drepturi care îmi sunt acordate de legile acestui stat. Mai intri dreptul de a aparţine unui sindicat, fără să fiu concediat pentru asta.

Celălalt îşi recăpătase atitudinea de autoritate calmă.

— Aveţi acest drept domnule; l-aţi avut întotdeauna. Ştiţi perfect de bine, Compania nu a concediat pe nimeni pentru că a aparţinut unui sindicat.

Cetăţeanul se uita la Hal şi între ei avu loc o înfruntare din priviri. O furie rece îl năpădi pe Hal. Capacitatea lui de a îndura asemenea lucruri ajunsese la limită.

— Domnule Cartwright, sunteţi slujitorul unuia din cei mai mari comedianţi ai lumii; şi îl sprijiniţi cu abilitate, spuse el.

Celălalt roşi şi dădu înapoi; Edward interveni repede:

— Hal, n-ai nimic de câştigat dintr-o asemenea discuţie!

— Publicul lui e întreaga lume, insistă Hal. Joacă farsa cea mai prodigioasă – şi el şi toţi actorii lui care îşi iau mutre atât de solemne!

— Domnule Cartwright, spuse Edward cu demnitate, sper că înţelegeţi că am făcut tot ce pot ca să-l înduplec pe fratele meu.

— Desigur, domnule Warner, replică directorul. Trebuie să ştiţi că, în ceea ce mă priveşte, am făcut totul ca să-i arăt consideraţie fratelui dumneavoastră.

— Iar! Actorul acesta e un geniu! exclamă Hal.

— Hal, dacă ai treabă cu domnul Cartwright...

— Mi-a arătat consideraţie trimiţându-şi oamenii cu revolvere să mă prindă noaptea, să mă scoată afară dintr-o cabană şi aproape că mi-a sucit braţul! Un asemenea umor n-a mai existat vreodată!

Cartwright încercă să vorbească – dar privind spre Edward nu spre Hal.

— În vremea aceea...

— Mi-a arătat consideraţie ţinându-mă în închisoare şi hrănindu-mă cu pâine şi apă două nopţi şi o zi! Poţi să întreci un asemenea umor?

— În vremea aceea nu ştiam...

— Plastografiindu-mi numele pe o scrisoare şi făcând-o să circule prin orăşel! Şi în cele din urmă, lucrul cel mai de luat în seamă, spunându-i unui ziarist că am sedus o fată de aici!

Directorul se făcu şi mai roşu.

— *Nu!* declară el.

— Ce? strigă Hal. Nu i-ai spus lui Billy Keating de la *Gazeta* că am sedus o fată la North Valley? Nu i-ai descris fata – o irlandeză roşcovană?

— Domnule Warner, am spus doar că am auzit unele zvonuri...

— *Unele* zvonuri, domnule Cartwright? De la dumneata emana numai certitudine. I-ai făcut domnului Keating o relatare sigură şi explicită...

— Nu-i adevărat! declară celălalt.

— Am să vă dovedesc în curând! Hal o porni spre telefonul de pe biroul lui Cartwright.

— Ce vrei să faci, Hal?

— Vreau să-l chem pe Billy Keating la telefon şi să-i auziţi declaraţia.

— Prostii, Hal! strigă Edward. Nu-mi pasă o iotă de ce spune Keating. Ştii că atunci domnul Cartwright n-avea de unde să bănuiască cine eşti.

Cartwright se grăbi să se agaţe de acest sprijin.

— Desigur că nu, domnule Warner! Fratele dumneavoastră a venit aici pretinzând că e muncitor...

— Aha! strigă Hal. Deci asta-i! Consideri deci just să vehiculezi calomnii despre muncitorii tineri din orăşelul dumitale.

— Ai stat destul de mult aici ca să cunoşti moralitatea unor asemenea tineri.

— Sunt aici de suficient timp, domnule Cartwright, ca să ştiu că dacă vreţi să analizaţi problema moralităţii din North Valley, trebuie să începeţi în primul rând cu şefii şi paznicii cărora le-aţi dat împuterniciri şi cărora le permiteţi să nu dea pace femeilor.

Edward interveni:

— Hal, n-ai nimic de câştigat continuând aceasta discuţie. Dacă ai vreo treabă aici, termin-o, pentru numele lui Dumnezeu!

Hal făcu lin efort ca să-şi recapete stăpânirea de sine. Reveni la cererile grevei – dar numai ca să constate că distrusese stăpânirea de sine a directorului.

— V-am dat răspunsul meu, declară Cartwright, refuz categoric orice altă discuţie.

— Bine, spuse Hal, dacă refuzaţi să permiteţi unei delegaţii a muncitorilor să discute cu dumneavoastră în mod deschis, ca în chestiuni de afaceri, trebuie să vă informez ca individ că toţi ceilalţi indivizi din orăşel refuză să lucreze pentru dumneavoastră.

Directorul nu se lăsă impresionat de acest sarcasm elaborat cu atenţie.

— Tot ce am să vă spun, domnule, este că mina numărul doi va relua lucrul dimineaţă şi că oricine va refuza să muncească, va fi trimis jos în vale înainte de lăsarea nopţii.

— Aşa de repede, domnule Cartwright? Ei şi-au închiriat casele de la Companie şi ştiţi că, în conformitate cu contractul Companiei, au dreptul la trei zile preaviz înainte de a fi evacuaţi!

Cartwright fu atât de nedibaci încât încercă să argumenteze. Ştia că Edward asculta şi voia să se dezvinovăţească.

— Nu vor fi evacuaţi de Companie. Autorităţile din oraş se vor ocupa de ei.

— Al căror şef sunteţi chiar dumneavoastră?

— Întâmplător, am fost ales primar în North Valley.

— Ca primar în North Valley i-aţi dat a înţelege fratelui meu că mă veţi da afară, nu?

— I-am cerut fratelui dumitale să te convingă să pleci.

— Dar i-aţi spus clar că, dacă nu reuşeşte, mă veţi da afară?

— Da, asta-i adevărat.

— Şi motivul pe care l-aţi invocat a fost că aţi primit instrucţiuni telegrafice de la domnul Peter Harrigan. Pot să întreb în ce funcţie a fost ales domnul Harrigan în oraşul nostru?

Cartwright îşi dădu seama de încurcătură.

— Fratele dumitale m-a înţeles greşit, spuse el supărat.

— L-ai înţeles greşit, Edward?

Edward, dezgustat, se dusese la fereastră: se uita la cutiile de conserve de roşii şi la mormanele de zgură şi nu considera necesar să se întoarcă. Dar directorul ştia că el asculta şi consideră necesar ca în răspunsul său să îndrepte gafa.

— Tinere, ai violat mai multe ordonanţe ale acestui oraş, spuse el.

— Există vreo ordonanţa împotriva organizării unui sindicat al minerilor?

— Nu; dar este una împotriva ţinerii de discursuri pe străzi.

— Cine a dat această ordonanţă, dacă-mi este permis să întreb?

— Consiliul orăşenesc.

— Format din JOHNSON, şeful poştei şi funcţionar al magazinului Companiei; ELLISON, contabilul Companiei, STRAUSS, şef de galerie al Companiei; O'CALLAHAN, deţinătorul cârciumii Companiei. Lista e exactă?

Cartwright nu răspunse.

— Iar al cincilea membru al consiliului orăşenesc sunteţi dumneavoastră în persoană din oficiu – domnul ENOS CARTWRIGHT primar şi directorul Companiei.

Din nou niciun răspuns.

— Aveţi o ordonanţă împotriva ţinerii de discursuri pe străzi; şi în acelaşi timp Companiei îi aparţin clădirile cârciumilor, pensiunilor, biserica şi şcoala. Unde vreţi să-şi ţină cetăţenii discursurile?

— Ai fi un bun avocat, tinere. Dar noi cei care avem

funcţii aici ştim toarte bine ce înţelegi dumneata prin „discursuri”!

— Atunci nu sunteţi de acord ca cetăţenii să ţină întruniri?

— Vreau să spun că nu considerăm necesar să dăm posibilitatea agitatorilor să-i incite pe salariaţii noştri.

— Pot să vă întreb, domnule Cartwright, dacă vorbiţi în calitate de primar al unei comunităţi americane sau de director al unei mine de cărbuni?

Obrazul lui Cartwright devenea din ce în ce mai stacojiu. Adresându-se spatelui lui Edward, spuse:

— Nu văd niciun motiv să continuăm astfel.

Şi Edward era de aceeaşi părere. Se întoarse.

— Adevărat, Hal...

— Dar bine, Edward! Un om îl acuză pe fratele tău că încalcă legile! Ai mai auzit până acum de tendinţe criminale în familia noastră?

Edward se întoarse din nou spre fereastră şi îşi relua studierea mormanelor de zgură şi de conserve de roşii. Era o ceartă vulgară şi prostească, dar îşi dăduse destul de bine seama de starea de spirit a lui Hal, ca să înţeleagă că va continua tot aşa atâta vreme cât cineva va fi destul de nedibaci ca să-i răspundă.

— Domnule Cartwright, spuneţi că am încălcat ordonanţa care interzice ţinerea de cuvântări pe stradă. Pot să întreb ce pedeapsă prevede această ordonanţă?

— Ai să afli când o să ţi se aplice pedeapsa.

Hal râse.

— Din cele ce aţi spus adineaori, îmi închipui că pedeapsa este expulzarea din oraş! Dacă pricep procedura legală, ar fi trebuit să fiu adus în faţa judecătorului de pace – care întâmplător este un alt funcţionar al magazinului Companiei. În loc de asta, sunt condamnat de primar – sau poate de directorul Companiei? Pot să întreb cum se poate una ca asta?

— Din consideraţie pentru...

— Când am cerut eu consideraţie?

— Consideraţie pentru fratele dumitale, vreau să spun.

— A! În acest caz, ordonanţa prevede că primarul –sau directorul? – poate arăta consideraţie fratelui unui om care a încălcat legea, schimbându-i pedeapsa de expulzare din oraş. Oare din consideraţie pentru Tommie Burke aţi trimis-o pe sora lui jos în vale?

Cartwright îşi încleştă mâinile.

— M-am săturat până peste cap de toate astea! Mai mult nu mai înghit în treaba asta!

Se adresa din nou spatelui lui Edward; şi Edward se întoarse şi răspunse:

— Nu vă fac nicio vină, domnule.

Apoi către Hal;

— Consider, într-adevăr, că ai spus destule!

— Sper că am spus destule, replică Hal, ca să te conving că pretenţia că în acest orăşel minier ar exista vreo legalitate americană este o farsă prostească, o insultă şi o umilire a oricărui om care respectă instituţiile acestei ţări.

— Dumneavoastră, domnule Warner, aveţi experienţă în conducerea minelor de cărbuni, îi spuse directorul lui Edward. Ştiţi ce înseamnă să ai de-a face cu străini ignoranţi, care habar n-au de legile americane...

Hal izbucni în râs,

— Aşa că dumneata îi înveţi legile americane! Îi înveţi reducând la zero fiecare lege a oraşului şi statului, fiecare garanţie constituţională – şi substituindu-le cu instrucţiuni telegrafice primite de la Peter Harrigan!

Cartwright se întoarse şi se îndreptă spre uşă.

— Tinere, spuse el peste umăr, va trebui să părăseşti North Valley în dimineaţa aceasta. Tot ce sper este că fratele dumitale să fie în stare să te convingă să pleci fără scandal.

Zgomotul uşii trântite în urma lui fu unicul rămas bun al directorului.

§ 16. Edward se întoarse spre fratele lui.

— Şi acum, la ce dracu ai vrut să mă faci să asist la o scenă ca asta? Atât de lipsită de demnitate! Atât de inutilă! O ceartă cu un om atât de inferior ţie!

Hal rămase acolo unde îl lăsase directorul. Privea chipul supărat al fratelui său.

— E tot ce ai înţeles din asta, Edward?

— Toată povestea asta despre caracterul tău! Ce-ţi pasă ce crede despre tine unul de-alde Cartwright?

— Nu-mi pasă de loc ce crede el, dar îmi pasă că foloseşte o asemenea calomnie. După cum spune Billy Keating, ăsta-i unul din procedeele lor obişnuite.

Edward răspunse cu răceală.

— Ascultă-mă pe mine şi învaţă că atunci când dezminţi un scandal, nu faci decât să-i dai mai mare circulaţie.

— Bineînţeles, răspunse Hal. Asta mă şi supără. Gândeşte-te la fată, cât rău i-a făcut!

— Nu-i treaba ta să te îngrijeşti de fată.

— Să presupunem că acest Cartwright a calomniat o prietenă de-a ta. Ţi-ar fi fost la fel de indiferent?

— N-ar fi calomniat nicio prietenă de-a mea; eu îmi aleg prietenii cu mai multă grijă.

— Da, bineînţeles. Asta înseamnă că ţi-i alegi dintre cei bogaţi. Dar, întâmplător, eu am gusturi mai democrate...

— Ah, pentru Dumnezeu! strigă Edward. Voi reformatorii sunteţi cu toţii la fel – vorbiţi şi vorbiţi şi vorbiţi!

— Pot să-ţi spun şi cauza, Edward – un om ca tine poate să-şi închidă ochii dar nu poate să-şi astupe urechile!

— Bine, dar nu poţi să mă laşi în pace un timp – destul ca să plec din locurile astea? Mă simt ca şi cum aş sta pe un vulcan fără să ştiu când ar putea să erupă din nou.

Hal începu să râdă.

— Bine, spuse el. Bănuiesc că nu am apreciat cum se cuvine vizita ta. Voi fi mai sociabil acum. Am treabă la Pedro aşa că până acolo voi merge cu tine. Mai e ceva...

— Ce mai e?

— Compania îmi datorează bani...

— Ce bani?

— Pe care i-am câştigat.

Fu rândul lui Edward să râdă.

— Destui ca să-ţi ajungă pentru un bărbierit şi o baie?

Îşi scoase portofelul şi scoase câteva bancnote; Hal,

privindu-l, îşi dădu seama brusc de schimbarea ce apăruse în psihologia lui. Îşi însuşise nu numai conştiinţa de clasă a omului muncitor, ci şi conştiinţa banului. Era preocupat de dolarii pe care i-i datora Compania! Câştigase aceşti dolari muncind din greu, trudindu-şi oasele, ridicând în vagonete bucăţi de cărbune; suma era suficientă ca să întreţină toată familia Rafferty o săptămână sau două. Şi iată-l pe Edward, cu un portofel fin de piele, plin de hârtii de zece şi douăzeci de dolari, pe care le scotea fără să ie numere, ca şi cum banul ar creşte în pom sau ca şi când cărbunele ar ieşi singur din pământ şi s-ar îndrepta spre furnale în sunete de vioară şi de flaut i

Desigur, Edward nici nu avea idee de aceste procese, anormale care se desfăşurau în mintea fratelui său. El ţinea întinse hârtiile.

— Ia-ţi nişte haine ca lumea, spuse el. Sper că nu-i nevoie să stai murdar ca să te simţi democratic?

— Nu, răspunse Hali; şi adăugă: Cu ce mergem?

— Am o maşină care mă aşteaptă în spatele birourilor.

— Deci ai avut totul pregătit!

Dar Edward nu răspunse; de teamă să nu aţâţe din nou vulcanul.

§ 17. Ieşiră prin uşa din dos a birourilor, se urcară în maşină şi ieşiră repede din oraş, fără sa fie văzuţi de mulţime. Tot drumul prin chei, Edward insistă ca Hal să lase haită controversa şi să vină acasă imediat. Ridică din nou problema tragică a tatălui; când asta nu-i fu de niciun folos, începu să amenințe. Dacă lui Hal i s-ar tăia resursele financiare; dacă va constata că n-a fost inclus în testamentul tatălui sau, ce-ar face atunci? Hal răspunse fără niciun zâmbet.

— Pot oricând să capăt o slujbă ca organizator la Sindicatul Minerilor.

Aşa că Edward renunţă la această linie de atac.

— Dacă nu vrei să vii, spuse el, am să stau cu tine până te vei hotărî.

— Foarte bine, zise Hai. Nu se putu abţine să nu

zâmbească la această ameninţare cumplită. Dar dacă te iau cu mine şi te prezint prietenilor mei, adăugă el, trebuie să fii de acord că ceea ce auzi este confidenţial.

Celălalt făcu o mutră de dezgust.

— Ce dracu am eu să spun despre prietenii tăi?

— Nu ştiu ce s-ar putea întâmpla, spuse Hal. O să te întâlneşti cu Peter Harrigan şi o să-i iei. partea şi nu ştiu ce-o să ţi se năzărească că-i de datoria ta să faci.

Celălalt exclamă, ieşindu-şi brusc din fire:

— Am să-ţi spun chiar acum! Dacă încerci să te întorci în orăşelul acela minier, jur pe Dumnezeu că am să fac apel la tribunal şi am să te închid într-o casă de nebuni. Nu cred că o să-mi fie prea greu să conving un judecător că eşti nebun.

— Nu, în orice caz nu un judecător de prin părţile astea ale lumii! spuse Hal râzând.

Apoi, după ce studie o clipă chipul fratelui său, se gândi că ar fi poate mai bine să nu lase fără replica o asemenea idee în mintea lui Edward.

— Aşteaptă, spuse el, până-! Întâlneşti pe prietenul meu Billy Keating, de la *Gazeta* şi să auzi ce va scoate el dintr-o asemenea poveste! Billy e înnebunit să-i dau mână liberă să „relateze” disputa mea cu bătrânul Peter!

Conversaţia nu mai continuă – dar Hal era sigur că Edward „va rumega” toate astea.

Ajunseră în Pedro, acasă la MacKellar, şi Edward aşteptă în maşină în timp ce Hal intră înăuntru. Bătrânul scoţian îi făcu o primire călduroasă şi îi spuse ce noutăţi ştie. Jerry Minetti fusese în dimineaţa aceea pe acolo şi MacKellar telefonase, la cererea acestuia, la birourile sindicatului din Sheridan şi se asigurase că jack David transmisese, cu o seară înainte ştirea despre grevă. Ambele părţi avuseseră grijă să nu menţioneze nume, deoarece era cunoscută „interceptarea” convorbirilor, dar era clar cine fusese mesagerul. Ca urmare a mesajului, Johann Hartman, preşedintele sindicatului local al minerilor se afla acum în Pedro, la *„Hotelul American”,* împreună cu James Moylan, secretarul organizaţiei districtului – acesta din urmă sosise din Western City în acelaşi tren cu Edward.

Totul era satisfăcător; dar MacKellar adăugă o mică informaţie de o importanţă deosebită – activiştii sindicatului au declarat că în momentul de faţă nu puteau sprijini o grevă! Era prematură, nu putea duce decât la un eşec şi la descurajarea mişcării mai largi pe care şi-o propuneau.

Hal întrezărise o asemenea posibilitate încă de la început. Dar fusese martor la renaşterea libertăţii la North Valley, văzuse chipurile înfometate, trudite, ale oamenilor ridicându-se spre el, cerând sprijin; fusese mişcat de aceasta şi începuse să simtă că şi oficialităţile sindicatului trebuie să fie la fel de mişcate.

— Trebuie pur şi simplu să o sprijine! exclamă el. Oamenii aceia nu trebuie dezamăgiţi! Vor pierde orice speranţă, vor cădea într-o disperare cumplită. Sindicaliştii trebuie să înţeleagă asta – trebuie să-i fac să înţeleagă!

Bătrânul scoţian răspunse că şi Minetti gândea la fel. Acesta renunţase la orice măsuri de precauţie şi alergase la hotel să se întâlnească cu Hartman şi Moylan. Hal se hotărî să-l urmeze şi ieşi afară la maşină.

Îi explică fratelui sau cum stau lucrurile. Bineînţeles, replică acesta. Era aşa cum prevăzuse el. Sărmanii mineri, prost îndrumaţi, se vor întoarce la lucru şi pretinsul lor conducător va trebui să recunoască nebunia acţiunii lui. Peste câteva ore, pleca un tren spre Western City; ar fi o mare binefacere dacă Hal s-ar putea aranja să-l prindă.

Hal răspunse scurt că se duce la „Hotelul American”. Fratele lui îl putea conduce până acolo dacă voia. Edward transmise dispoziţia şoferului. Dar, ca din întâmplare, Edward începu să întrebe unde se aflau magazinele de confecţii în Pedro. În timp ce Hal se afla la hotel, pledând pentru viaţa sindicatului său nou născut, Edward urma să caute un costum în care să se „simtă ca o fiinţă omenească”.

§ 18. Hal îl găsi pe Jerry Minetti cu cei doi activişti în camera lor de hotel: Jim Moylan, secretarul districtului, un irlandez înalt, solid, cu ochi negri şi păr negru, repezit şi sensibil, genul de om care îţi inspiră încredere şi îţi place

din primul moment; şi Johann Hartman, preşedintele local, un miner cu părul cărunt, de origine germană, rezervat şi încet la vorbă, evident un om de mare forţă, atât morală cât şi fizică. Oricine îşi dădea seama că era necesar aşa ceva, când ai în sarcină sediul unei uniuni sindicale în inima acestui „imperiu al lui Raymond”.

Hal povesti mai întâi despre răpirea comitetului. Constată că acest lucru nu-i surprindea pe activişti, era un lucru pe care companiile îl făceau în mod frecvent ori de câte ori exista vreo primejdie de răzvrătire în mine. De aceea eforturile de organizare legală erau atât de lipsite de speranţă. Nu existau şanse decât pentru propagandă ilegală, menţinută până când în fiecare mină va exista nucleul unei organizaţii.

— Deci nu puteţi sprijini această grevă! exclamă Hal.

— Nu e posibil, fu răspunsul lui Moylan. Ar fi pierdută de la început. Nu există nici cea mai mică speranţă de succes până nu se făceau o seamă de acţiuni de organizare.

— Dar, între timp, sindicatul din North Valley se va destrăma! argumentă Hal.

— Poate, fu răspunsul. Va trebui numai să începem să organizăm altul. Aşa-i mişcarea sindicală.

Jim Moylan era tânăr şi observă starea de spirit a lui Hal.

— Nu ne înţelege greşit! spuse el. Ni se rupe inima – dar nu stă în puterea noastră să vă ajutăm. Avem sarcină să punem pe picioare sindicatul şi ştim că dacă am sprijini orice se aseamănă cu o grevă, am da faliment într-un an. Nu-ţi poţi închipui cât de des se întâmplă asemenea lucruri – în fiecare lună suntem chemaţi să ne ocupăm de o asemenea situaţie.

— Vă înţeleg, zise Hal. Dar mă gândeam că în acest caz, îndată după dezastru, cu oamenii atât de porniţi...

Tânărul irlandez zâmbi, cam trist.

— Eşti novice în treaba asta. Dacă un dezastru minier ar fi suficient pentru a câştiga o grevă, martor mi-e Dumnezeu că treaba ar fi uşoară. La Barela, jos mai la vale de voi, au avut loc trei explozii mari – au fost omorâţi peste cinci sute de oameni anul trecut!

Hal începu să-şi dea seama că, în lipsa lui de experienţă, pierduse simţul proporţiilor.

Îi privi pe cei doi conducători sindicali şi îşi aminti de portretul unei astfel de persoane pe care îl adusese cu el la North Valley – un agitator înflăcărat cu capul înfierbântat, care-i sustrăgea de la muncă pe muncitorii cinstiţi! Dar aci situaţia se prezenta exact de-a-ndoaselea! El era cel cuprins de flăcările emoţiei – iar doi conducători sindicali îndreptau spre el furtunul de incendiu! Ei şedeau liniştiţi, ca într-o discuţie de afaceri, pronunţând o sentinţă împotriva sclavilor din North Valley. Înapoi cu ei, la temniţele lor întunecoase!

— Ce le putem spune oamenilor? întrebă el făcând un efort să-şi înfrângă necazul.

— Nu putem să le spunem decât ce-ţi spunem şi dumitale – că suntem neajutoraţi atâta vreme cât nu vom fi organizat tot districtul. Între timp, trebuie să ţină spinarea; trebuie să facă tot ce pot ca să menţină o organizaţie.

— Dar toţi oamenii activi vor fi concediaţi!

— Nu, nu chiar toţi – rareori îi dibuie pe toţi.

Aici interveni bătrânul neamţ flegmatic. În ultimul an, Compania dăduse afară peste şase mii de oameni, din pricina activităţii lor sindicale sau fiindcă erau doar bănuiţi de aşa ceva.

— *Şase mii!* repetă Hal ca un ecou. Numai din districtul ăsta?

— Da, aşa-i.

— Dar în district nu sunt mai mult de douăsprezece sau cincisprezece mii de oameni!

— Ştiu asta.

— Atunci cum puteţi menţine o organizaţie?

Celălalt continuă liniştit.

— Pe cei noi îi tratează la fel ca şi pe cei vechi.

Hal se gândi deodată la furnicile lui John Edstrom! Erau aici – construindu-şi podul, reconstruindu-l din nou şi din nou, ori de câte ori îl distrugeau şuvoaiele! Nu aveau nerăbdarea iute a unui tânăr din clasa avută, obişnuit să facă ce vrea, obişnuit să gândească la libertate şi decenţă

şi dreptate ca la nişte necesităţi ale vieţii. Oricât de mult învăţase Hal din conversaţia cu aceşti oameni, învăţase şi mai mult din tăcerile lor – din modul liniştit, simplu în care priveau lucrurile care pe el îl scoseseră din ţâţâni de indignare. Începu să-şi dea seama ce va însemna dacă îşi va îndeplini promisiunea făcută acestor sărmani nefericiţi din North Valley. Va avea nevoie de ceva mai mult decât de flacăra emoţiei: va avea nevoie de inteligenţă şi răbdare şi disciplină, va avea nevoie de ani de studiu şi de muncă grea!

§ 19. Hal se simţi obligat să accepte hotărârea conducătorilor sindicali. Ei aveau experienţă, puteau judeca situaţia. Minerii vor trebui să se întoarcă la lucru iar Cartwright şi Alec Stone şi Jeff Cotton îi vor mâna ca şi mai înainte! Tot ceea ce puteau face răzvrătiţii, era să menţină o organizaţie secretă în orăşelul minier.

Jerry Minetti îl menţiona pe Jack David. El plecase îndărăt în dimineaţa aceea, fără să se întâlnească cu conducătorii sindicali. S-ar putea să scape de bănuială, să-şi menţină slujba şi să ajute la munca sindicală.

— Dar tu? întrebă Hal. Presupun că ai pus-o de mămăligă?

Jerry nu mai auzise expresia aceasta dar îi înţelese sensul.

— Sigur! spuse el. Am fiert-o tare!

— Nu i-ai văzut pe „sticleţi” jos în hol? întrebă Hartman.

— N-am învăţat încă să-i recunosc.

— O să te înveţi, dacă rămâi în treaba asta. Nu trecuse niciun minut de la deschiderea birourilor noastre, că erau deja vreo jumătate de duzină pe partea cealaltă a străzii. Fiecare om care vine la noi este urmărit când se întoarce la mină şi este concediat în aceeaşi zi. Într-o noapte, mi-au spart sertarul şi mi-au furat scrisorile şi hârtiile; de o sută de ori ne-au ameninţat cu moartea.

— Nici nu-mi dau seama cum de faceţi vreun progres!

— Nu pot să ne oprească. Când mi-au spart sertarul, au crezut că vor găsi lista organizatorilor noştri. Dar vezi că eu

am lista în cap!

— Nici asta nu-i o treabă uşoară, interveni Moylan. Vrei să ştii câţi organizatori activi avem? Nouăzeci şi şapte. Şi n-au prins nici măcar unul din ei!

Hal îl asculta uimit. Acesta era un aspect nou al mişcării muncitoreşti! Acest bătrân „nemţoi" liniştit şi hotărât, pe care-l puteai lua drept proprietar al unui magazin de delicatese; acest tânăr irlandez cu ochii veseli, la care te-ai fi aşteptat să însoţească o doamnă la un bal al pompierilor – erau căpitanii unei armate de pionieri care subminau turnurile fortăreţei lăcomiei lui Peter Harrigan!

Hartman sugeră că Jerry ar putea încerca o asemenea muncă. Cu siguranţă că va fi concediat din North Valley, aşa încât putea trimite vorbă familiei sale să vină la Pedro. În felul acesta, se putea salva pentru munca de organizator; aceşti „turnători" ai Companiei aveau obiceiul să urmărească omul îndărăt la mina lui şi acolo să-l identifice. Dacă Jerry va lua un tren spre Western City, ei îi vor pierde urma şi el se va putea duce într-un alt orăşel minier să facă muncă organizatorică printre italieni. Jerry acceptă propunerea cu vioiciune; ea îndepărta ziua cea nefericită în care Rosa şi copiii ar fi lăsaţi în voia soartei.

Încă mai discutau, când sună telefonul. Era secretarul lui Hartman din Sheridan, care anunţa că tocmai primise veşti despre comitetul răpit. Tot grupul opt bărbaţi şi Mary Burke, fuseseră duşi la Horton, o staţie nu prea îndepărtată şi urcaţi în tren cu ameninţări cumplite. Dar ei se dăduseră jos din tren la prima staţie şi-şi manifestaseră intenţia de a veni la Pedro. În curând, urmau să ajungă la hotel.

Hal dorea să fie prezent la această întâlnire şi se duse jos să-i spună fratelui său. Urmă bineînţeles o nouă ceartă. Edward îi aminti lui Hal că peisagiul din Pedro devenea monoton; la care Hal nu-i putu răspunde decât oferindu-se să-i facă cunoştinţă cu prietenii săi. Erau oameni care-l puteau învăţa multe pe Edward, dacă va fi de acord să înveţe. Putea participa la şedinţa cu comitetul – opt bărbaţi şi o femeie care au făcut un act de eroism şi au devenit victimele unei crime. Nu erau plicticoşi, cum putea crede

Edward! Era, de exemplu, Tim Rafferty, cel cu ochi albaştri, un spiriduş tăcut cu chipul negru de cărbune, care ţâşnise din caverna lui neagră şi îşi desfăşurase neaşteptate aripi aurii de orator; şi Mary Burke, despre care Edward putea citi în ediţia de după amiază a *Gazetei* din Western City – un articol despre *„Ioana d'Arc a minelor"* sau ceva la fel de pitoresc. Dar starea de spirit a lui Edward nu putea fi schimbată. Avea imaginea apariţiei în ziar a numelui fratelui său alături de această Ioană irlandeză!

Hal plecă împreună cu Jerry Minetti la ceea ce fratele lui denumea „un birt", în timp ce Edward o porni de unui singur spre restaurantul „Hotelului American". Dar nu fu lăsat singur; foarte curând un tânăr cu obrazul ascuţit fu îndrumat să ia loc alături de el şi începu o conversaţie. Era „comis-voiajor", îi spuse aceasta; „branşa" lui erau vasele metalice de bucătărie, dar a lui Edward?

Edward îi răspunse cu răceală că n-avea nicio „branşă", dar tânărul nu se dădu bătut – se părea că „branşa" lui îi metalizase sensibilitatea. Poate că Edward era interesat în mine de cărbuni? Vizita centrele miniere? Punea întrebări cu atâta insistenţă şi revenea atât de des la această temă, încât în cele din urmă Edward înţelese ce însemna asta – atrăsese atenţia unui „turnător"! Pare straniu, dar această împrejurare îi provocă lui Edward mai multă iritare împotriva regimului lui Peter Harrigan decât toată elocvenţa fratelui său cu privire la asuprirea din North Valley.

§ 20. Curând după masă sosiră cei din comitetul răpit, murdari şi cu sufletul obosit. Întrebară de Johann Hartman şi fură trimişi sus în cameră, unde urmă o scenă dureroasă. Opt bărbaţi şi o femeie care se aventuraseră într-un act de eroism şi deveniseră victimele unei crime, nu puteau fi uşor convinşi să-şi vadă eforturile şi sacrificiile aruncate la lada de gunoi, nici nu erau timizi în a-şi exprima părerile despre cei care îi trădau.

— Ai încercat să ne scoţi la lumină! strigă Tini Rafferty. Încă de când ai fost la ăl bătrân ca să te ajute – şi acum,

când facem ce ne ceri, ne laşi baltă!

— Nu v-am cerut niciodată să faceţi grevă, spuse Moylan.

— Nu, asta-i adevărat. Ne-aţi cerut doar să plătim cotizaţii, ca voi ăştia să aveţi salarii grase.

— Salariile noastre nu-s prea grase, răspunse cu răbdare tânărul conducător. Ai să constaţi asta dacă ai să cercetezi.

— Oricum ar fi, merg, pe când ale noastre s-au oprit, Noi suntem pe stradă, s-a sfârşit cu noi. Uite-te la noi – şi cei mai mulţi dintre noi au şi familii! Eu am o mamă bătrână şi o grămadă de fraţi şi surori, şi bătrânul bolnav şi nu mai poate lucra. Ce crezi că o să se întâmple cu noi?

— O să te ajutăm puţin, Rafferty...

— Naiba să vă ia! strigă Tim. Nu vreau ajutorul vostru! Când o să am nevoie de pomană, o să mă duc la ţinut. Şi ăia sunt o grămadă de şperţari, dar nu pretind că-s prietenii muncitorilor.

Asta îi spusese Tom Olson lui Hal încă de la început – muncitorii confuzi, neştiind în cine să aibă încredere, îi suspectau chiar pe oamenii care doreau cel mai mult să-i ajute.

— Tim, interveni el, n-are rost să vorbeşti aşa. Trebuie să învăţăm să fim răbdători...

Băiatul se întoarse spre Hal.

— Ce ştii tu despre astea? Pentru tine totu-i o glumă. Tu poţi să pleci şi să uiţi totul când ai terminat. Mi s-a spus că ai bani!

Hal nu se simţea indignat; acelaşi lucru i-l spunea şi conştiinţa lui.

— Nu-i chiar aşa de uşor pentru mine cum crezi tu, Tim. Mai sunt şi alte moduri de a suferi în afară de lipsa de bani...

— Mult o să mai suferi – cu neamurile tale bogate! rânji Tim.

Se auzi un murmur de protest din partea celorlalţi din comitet.

— Doamne dumnezeule, Rafferty! interveni Moylan. N-avem ce face, omule – suntem la fel de neputincioşi ca şi tine!

— Spuneţi că sunteţi neputincioşi – dar nici măcar nu încercaţi!

— *Să încercăm?* Vrei să sprijinim o grevă care ştim că n-are şanse? Poţi la fel de bine să ne ceri să ne culcăm jos şi să lăsăm să treacă peste noi un vagonet de cărbuni. Nu putem *câştiga,* omule! Îţi spun că nu putem câştiga. N-am face altceva decât să distrugem organizaţia!

Moylan deveni deodată pasionat. Văzuse o duzină de greve sporadice în district şi multe duzini de tineri grevişti, fără cămin, dezolaţi, amărâţi, vărsându-şi focul asupra lui.

— Am putea să vă ajutăm cu fondurile noastre, spuneţi voi, am putea s-o facem, chiar şi atunci când Compania ar lucra, în mină, cu spărgători de grevă. Dar unde ne-ar duce asta, Rafferty? Am văzut multe sindicate dând faliment şi încă nu-s prea bătrân! Dacă am avea o bancă, am sprijini pe toţi minerii din ţară, n-ar fi nevoiţi să se mai ducă la lucru până nu şi-ar obţine drepturile. Dar banii pe care îi cheltuim sunt bani câştigaţi de alţi mineri – care muncesc chiar acum, în fundul galeriilor, la fel ca tine, Rafferty, şi ca bătrânul tău. Ei ne dau banii şi ne spun: „Folosiţi-i ca să întemeiaţi sindicatul. Folosiţi-i ca să-i ajutaţi pe oamenii care nu sunt organizaţi – atrăgeţi-i, ca să nu devină spărgători de grevă şi să ne scadă salariile. Dar pentru Dumnezeu, nu-i risipiţi; noi trebuie să muncim din greu ca să-i câştigăm şi dacă n-o să vedem rezultatele, n-o să mai căpătaţi alţii de la noi. Nu vezi, omule, cum merge treaba asta? Şi cât de greu ne mai apasă, chiar mai rău decât teama că ne-am putea pierde bietele noastre salarii – deşi poţi refuza să crezi aşa ceva despre noi? Nu-i nevoie să-mi vorbeşti de parc-aş fi băiatul lui Peter Harrigan. Când aveam zece ani, am fost frânar şi n-a trecut chiar atât de multă vreme de când am ieşit din mină ca să fi uitat cum e. Te asigur că nu dorm noaptea nu de teama că-mi pierd slujba, deoarece mai învăţ câte ceva, lucrând noaptea, şi ştiu că oricând aş putea câştiga cât am nevoie; dar mă frământ şi mă întreb dacă cheltuiesc banii minerilor în modul cel mai potrivit, dacă n-aş fi putut să-i scutesc de o parte din mizerie în cazul când n-aş fi făcut asta sau aş fi

făcut cealaltă. Noaptea trecută, când m-am întins pe bancheta aia, iată la ce m-am gândit, Tim Rafferty – tot timpul, cât ascultam trenul duduind. Acum o să văd alte suferinţe, o să trebuiască să las nişte oameni cumsecade să se întoarcă împotriva noastră, pentru că nu sunt în stare să înţeleagă de ce noi primim salarii în timp ce ei sunt concediaţi. Cum o să le arăt că mă străduiesc pentru ei – muncind cât ştiu eu de greu – şi că nu sunt eu vinovat de necazurile lor?

Aici interveni Wanchope.

— N-are rost să mai vorbim. Văd că n-avem încotro. N-o să-ţi facem greutăţi, Moylan.

— Ba o să-mi faci, strigă Moylan, dacă nu sprijini mişcarea!

Celălalt râse amar.

— N-o să ştii niciodată ce fac. Nu mi-a mai rămas decât strada şi tu ştii asta!

— Oriunde te duci, o să fie acelaşi lucru; ori ai să lupţi pentru sindicat, ori ai să fii o povară pe care trebuie să o ducem.

Tânărul conducător se întorcea când la unul, când la altul din membrii comitetului, încercând să-i convingă să nu fie amărâţi de acest insucces, ci să-l întoarcă în favoarea lor, continuând munca de făurire a solidarităţii minerilor. Fiecare om trebuie să facă sacrificii, să plătească partea lui din preţ. Ce! mai important lucru era ca fiecare om concediat să devină o scânteie a mişcării sindicale, să ducă flacăra revoltei într-o altă parte a ţării. Să-şi îndeplinească fiecare rolul şi în curând nu va mai exista niciun loc de unde stăpânii să-şi culeagă spărgători de grevă.

§ 21. Printre membrii comitetului era cineva pe care Hal îl urmărea cu deosebită neliniște – Mary Burke. Ea nu rostise încă niciun cuvânt; în timp ce ceilalţi argumentau şi protestau, ea stătea cu buzele strânse şt pumnii încleştaţi. Hal ştia cită ciudă trebuie să-i producă acest eşec. Ea se ridicase, luptase şi sperase, şi rezultatul a fost aşa cum spusese ea totdeauna că va fi – nimic! Acum o vedea, cu

ochii mari şi întunecaţi de oboseală fixaţi asupra acelui tânăr şi arătos conducător sindical. Ştia că în ea se ducea o luptă. Oare acum o să abandoneze totul? Era încercarea caracterului ei – după cum era şi încercarea caracterului tuturor.

— Dacă suntem destul de puternici şi destul de curajoşi, spunea Jim Moylan, putem folosi înfrângerile noastre ca să ne educăm oamenii şi să-i stringent laolaltă. Chiar acum, dacă am putea să-i facem pe oamenii din North Valley să vadă ce întreprindem, nu se vor întoarce bătuţi, nu vor fi împotriva sindicatului, ci se vor întoarce doar ca să aştepte. Nu-i şi asta oare o cale de a-i învinge pe patroni – să ne păstrăm slujbele, să menţinem viu sindicatul până când îl vom avea în toate centrele miniere şi vom putea face grevă şi câştiga?

Urmă o pauză; apoi vorbi Mary Burke,

— Cum aveţi de gând să le-o spuneţi oamenilor?

Vocea ei era lipsită de emoţie, totuşi inima lui Hal tresări. Fie că Mary avea sau nu vreo speranţă, ea rămânea în rând, alături de celelalte furnici!

Johann Hartman îşi explică ideea. Va tipări circulare în mai multe limbi şi le va distribui în secret în orăşelul minier, spunând oamenilor să se întoarcă la lucru. Dar Jerry întâmpină această sugestie cu un nu prompt. Oamenii nu vor avea încredere în circulare, îi vor suspecta pe patroni că le-au tipărit. N-au făcut patronii şi mai rău decât atât, „ticluind” o scrisoare de la Joe Smith pentru a dejuca mişcarea pentru un controlor la cântar? Singurul lucru care ar ajuta la ceva ar fi ca unii membri ai comitetului să se ducă în orăşelul minier şi să se întâlnească personal cu oamenii.

— Şi asta trebuie făcut repede! insistă Jerry. Dimineaţa o să le ceară să meargă la lucru, iar cei care nu vin sunt daţi afară. Şi ăştia o să fie oamenii cei mai buni – tocmai aceia pe care vrem să-i apărăm.

Alţi membri ai comitetului luară cuvântul, declarându-se de acord, cu propunerea. Rusick, slavul cu mintea înceată şi cu vorba lentă, spuse:

— Oamenii ăia vor fi foarte nenorociţi dacă-şi pierd slujba şi nu fac nici grevă.

Iar Zammakis, grecul, iute şi nervos:

— Noi spus grevă; noi trebuie spus nu grevă.

Ce puteau face? În primul rinei era greutatea de a ieşi din hotelul păzit de „turnători”. Hartman sugeră că dacă ar ieşi cu toţii deodată şi s-ar împrăştia, detectivii nu i-ar putea urmări pe toţi. Cei care scapă, ar putea să se ducă la North Valley ascunzându-se în vagonetele „goale” care urcă la mină.

Dar Moylan atrase atenţia că Compania se va aştepta la aşa ceva; iar Rusick, care fusese cândva vagabond, interveni:

— La sigur c-or să percheziţioneze vagonetele alea. Ne dau ei pe dracu, dacă ne prind.

— Da, va fi o misiune periculoasă.

Mary vorbi din nou:

— Poate că o femeie ar putea-o face mai bine.

— Ar prinde ei uşor o femeie, spuse Minetti.

— Ştiu, dar poate că o femeie o să-i păcălească. Sunt aici câteva văduve, la Pedro, pentru înmormântări şi ele poartă văluri care le acoperă obrazul. M-aş putea preface că sunt una din ele şi să intru în orăşelul minier.

Bărbaţii se uitară unul la celălalt. Era o idee! Privirea posomorâtă de pe chipul lui fim Rafferty, după cearta cu Moylan, făcu loc deodată unui zâmbet larg.

— Am văzut-o pe doamna Zamboni pe stradă, spuse cl. Avea destule văluri negre ca să ne ascundă pe toţi.

Şi de data asta, Hal vorbi, pentru prima oară după ce Tini Rafferty îl făcuse să tacă.

— Ştie cineva unde s-o găsească pe doamna Zamboni?

— Stă cu prietena mea, doamna Swajka, spuse Rusick.

— Ei, spuse Hal, iată un lucru pe care voi nu-l ştiţi în legătură cu această situaţie. După ce v-au dat afară pe voi, eu am vorbit din nou oamenilor şi i-am pus să jure că vor rămâne în grevă. Aşa că acum trebuie să mă întorc să-mi retrag cuvintele. Dacă recurgem la voaluri şi alte asemenea lucruri, un bărbat le poate pune pe el la fel de bine ca şi o

femeie.

Se uitară la el.

— O să te omoare în bătăi, dacă te prind! spuse Wanchope.

— Nu, spuse Hal. Nu cred. Oricum, asta-i treaba mea – privi spre Tim Rafferty – pentru că eu sunt singurul care nu am de suferit de pe urma eşecului grevei noastre.

Urmă o pauză.

— Îmi pare rău că am spus asta! strigă Tim impulsiv.

— E în regulă, bătrâne, răspunse Hal. Ceea ce ai spus e adevărat şi vreau să fac ceva ca să-mi uşurez conştiinţa.

Se ridică în picioare râzând.

— Mă fac o văduvă de toată frumuseţea! spuse. Mă duc sus să iau ceaiul cu prietenul meu Jeff Cotton!

§ 22. Hal propuse să se ducă să o caute pe doamna Zamboni, acolo unde stătea; dar Moylan interveni, obiectând că detectivii îl vor urmări cu siguranţă. Chiar dacă ar ieşi cât toţi deodată din hotel, persoana de care se vor agăţa cu siguranţă detectivii va fi arhirebelul şi turbulentul Joe Smith. În cele din urmă, hotărâră s-o aducă pe doamna Zamboni în cameră. Să vină cu doamna Swajka sau cu o altă femeie care vorbeşte englezeşte, şi să meargă la biroul de recepţii să întrebe de Mary Burke, explicând că Mary a împrumutat bani de la ea, şi că are nevoie de ei ca să plătească dricarul pentru înmormântarea soţului ei. Poate că funcţionarul de la hotel n-o să ştie cine e Mary Burke; dar „turnătorii” care păzesc se vor aduna şi vor asculta şi dacă se va menţiona că Mary e din North Valley, cineva va iace legătura între ea şi comitetul răpit.

L-au lămurit pe Rusick, care se grăbi să plece şi, după o jumătate de oră, se întoarse anunţând că femeile erau pe drum. Câteva minute mai târziu, se auzi o bătaie la uşă şi iat-o pe bătrâna văduvă îmbrăcată în negru, cu prietena ei. Intră – şi urmară priviri neliniştite şi exclamaţii de groază. Rusick îi cerea să-i dea lui Joe Smith veşmintele ei de doliu!

— Zice că n-are nimic altceva, explică slavul.

— Spune-i că-i dau destui bani să-şi cumpere altele, şi

chiar mai multe, zise Hal.

— Aoleu, Isuse! strigă doamna Zamboni, revărsând un torent de bolboroseli.

— Spune că n-are nimic ce să pună pe ea. Spune că nu poate să umble fără rochie.

— N-are pe ea o cămaşă?

— Spune că e ruptă!

Adunarea râse în hohote, şi bătrâna femeie se roşi până-n vârful urechilor.

Hal spuse:

— Zi-i să se înfăşoare în cearşaf. Mary Burke, cumpără-i lucruri noi.

Se dovedi a fi surprinzător de greu să o desparţi pe doamna Zamboni de hainele de văduvă pe care le cumpărase cu atâta cheltuială de timp şi de lacrimi. Niciodată, unei doamne respectabile care a născut şaisprezece copii, nu i s-a mai făcut o asemenea propunere; să-şi vândă semnele durerii – şi încă aici, într-o cameră de hotel, cu o duzină de bărbaţi! Sarcina nu era nicidecum uşurată din pricina veseliei necuviincioase a bărbaţilor.

— Aoleu! Isuse! strigă din nou doamna Zamboni.

— Spune-i că-i foarte, foarte important. Spune-i că trebuie să le am, zise Hal.

Apoi, văzând că Rusick nu reuşea prea mare lucru, i se alătură, într-o engleză de compromis pe care o înveţi în centrele miniere.

— Trebuie să am! La sigur! Trebuie să mă ascund! Repede! Să fug de patron! Înţelegi? Mă omoară dacă nu plec!

În cele din urmă, bătrâna femeie, speriată, cedă.

— Spune să ne întoarcem toţi cu spatele, zise Rusick.

Şi toată lumea se întoarse, chicotind în şoaptă, în timp ce, avându-le drept paravan pe Mary Burke şi pe doamna Swajka, doamna Zamboni îşi scoase bluza şi fusta punându-şi în jurul umerilor ei roşii un cearşaf. Când Hal îşi îmbrăcă hainele, îi veneau cu vreo treizeci de centimetri mai largi de jur împrejur; dar după ce îi îndesară în faţă două perne şi le strânseră în dreptul taliei, deghizarea fu apreciată ca mai

satisfăcătoare. Îşi îmbrăcă pantofii largi, dar rupţi, ai doamnei, iar Mary Burke îi aşeză pe cap boneta văduvei şi îi aranjă numeroasele văluri; după asta, însăşi progeniturile doamnei Zamboni nu ar fi bănuit deghizarea.

Timp de câteva minute adunarea fu cuprinsă de veselie; oricât de obosită şi fără aparenţă părea, Mary făcu şi ea haz. Dar râsul încetă repede. Venise vremea acţiunii. Mary Burke spuse că va sta cu ceea ce mai rămăsese din doamna Zamboni ca să răspundă la uşă în caz că va veni cineva din personalul hotelului sau dintre detectivi. Hal îi ceru lui Jim Moylan să se întâlnească cu Edward şi să-i spună că Hal scria un manifest către muncitorii din North Valley şi că nu va fi gata de plecare înainte de miezul nopţii.

După ce căzură de acord cu toate acestea, Hal strânse mâna tuturor şi cei unsprezece bărbaţi părăsiră toţi odată camera, coborâră scara şi trecură prin hol, împrăştiindu-se pe străzi în toate direcţiile. Doamna Swajka şi cu falsa doamnă Zamboni îi urmară un minut mai târziu – şi, după cum anticipaseră, găsiră holul golit de detectivi.

§ 23. Luându-şi rămas bun de la doamna Swajka, Hal o porni spre gară. Dar nici nu trecu bine de hotel, că-l văzu pe fratele sau, venind drept spre el.

Chipul lui Edward avea un aer plictisit; însăşi felul în care ţinea o revistă sub braţ arăta că o alesese într-un ultim efort disperat împotriva monotoniei oraşului Pedro. Ce ironie a soartei, care luase un om cu afaceri importante şi-l ţinea imobilizat la bunul plac al unui maniac, într-un orăşel carbonifer uitat de Dumnezeu! Ce fac oamenii într-o asemenea văgăuna? Dau un ban să vadă un film cu cowboy şi cu falsificatori.

Aspectul lui Edward depăşea simţul umorului lui Hal. În plus, acesta avea o scuză valabilă; nu era normal să-şi încerce deghizarea înainte de a întâmpina adevăratul pericol din North Valley?

Se plasă în calea fratelui său şi începu cu tonul înalt, plângăreţ, al doamnei Zamboni:

— Domnu!

Edward privi silueta neagră care-l acosta,

— Domnu, eşti fratele de la Joe Smith, nu?

Trebui să repete întrebarea înainte ca Edward să răspundă mormăit. Nu era mândru de înrudire.

— Domnu, continuă vocea plângăreaţă, bătrânul meu a sărit în aer în mină. Am găsit cinci bucăţi din omul meu care am înmormântat ieri l-a cimitir. Am plătit treizeci de dolari să mormântez bucăţile, şi nu a rămas niciun ban. Nu luat bani de la oameni aia de la Companie. Au venit la avocatu şi a spus la mine că poate dă bani ca să mormântez bărbat, dacă nu pălăvrăgeşte eu mult. Da, domnu, am unsprezece copii de dat mâncare, şi nu mai am bărbat şi nu găseşte bărbat la femeie aşa bătrână ca mine. Când mă duc acasă, aud copii plânge şi nu am mâncare, şi prăvălia de la Companie nu dă mâncare. Poate dumneata fratele de la Joe Smith eşti om bun, poate pare rău de săracă femeie văduvă, poate dai ceva bani, domnu, să cumpăr ceva mâncare la copii.

— Bine, spuse Edward. Deschise portmoneul şi scoase o hârtie care întâmplător era de zece dolari. Gesturile lui parcă spuneau: „Pentru Dumnezeu, poftim!”

Doamna Zamboni apucă hârtia cu degete flămânde, dar nu se potoli.

— Ai mulţi bani, domnu! Eşti om bogat, nu? Poate dai mie toate banii ăia, să am destul să hrănesc copii? Nu ştii prăvăliile de la Companie, domnu, preţurile e mari ca munţi; copiii ia este flămânzi, urlă toată ziua şi toată noaptea, o singură hârtie nu ţine mult. Mai dă câteva bani, domnu, ei?

— Îţi mai dau una. Am şi eu nevoie, spuse Edward. Mai scoase încă o hârtie.

— Ce ai nevoie aşa multe, domnu? Nu ai aşa multe copii, nu? Poate ai încă destul mulţi bani acasă!

— Asta-i tot ce pot să-ţi dau, spuse omul. Făcu un pas într-o parte ca să ocolească piedica din calea sa.

Dar şi piedica făcu un pas – şi încă cu o agilitate surprinzătoare.

— Domnu, mulţumesc pentru bani. Am să spun la copii că a dat bani un om bun. Îmi place la tine domnu Smith, dat bani la femeie văduvă săracă – este om cumsecade.

Groaznica creatură întinse chiar una din labe, ca şi când ar fi vrut să-l mângâie pe Edward pe obraz sau să-l ciupească de bărbie. Se dădu înapoi, ca de teama unei molipsiri, dar ea îl urmări hotărâtă să-i facă ceva, nu era sigur ce anume. Auzise că străinii ăştia aveau obiceiuri stranii!

— Bine! N-ai pentru ce! insistă el şi se dădu înapoi – privind nervos în jur totodată, să vadă dacă erau spectatori la această scenă.

— Domnu om cumsecade! Om cumsecade! strigă bătrâna femeie cu tot mai multă cordialitate. Dacă odată eu găsesc bărbat aşa ca domnu Edward Smith – nu mai stau femeie văduvă. Poate vrei să căsătoreşti femeie slavă, cumsecade, mulţi copii drăguţi?

Edward, văzând că situaţia începea să devină disperată, sări în laturi. Era o săritură care ar fi trebuit să-l pună în siguranţă; dar spre nelinişstea sa, văduva slavă sări şi ea – laba ei îl apucă de sub braţ şi băgându-i-se în coaste, îi trase o ciupitură groaznică. După care, proprietara labei coborî strada, fără să privească înapoi, dar scoţând nişte sunete stranii, care puteau fi plânsul unei sărmane văduve slave, sau puteau fi aproape orice altceva.

§ 24. Trenul spre North Valley plecă foarte curând, şi Hal îşi făcu socoteala că va avea exact timpul să-şi îndeplinească misiunea şi să prindă ultimul tren înapoi, îşi ocupă locul în vagon fără să atragă atenţia şi şezu acolo până se apropiară de destinaţie, ultima oprire în trecătoare. Erau mai multe soţii ale minerilor în vagon, şi Hal alese una care era de aceeaşi naţionalitate cu doamna Zamboni, şi se mută lângă ea. Aceasta îi făcu loc, spunând ceva; dar Hal se mulţumi să ofteze încet şi femeia întinse mâna ca să-l consoleze. Cum el îşi ţinea mâinile împreunate sub văluri, ea îl bătu încurajator pe genunchi.

La graniţa orăşelului, care începea cu o estacadă, trenul

se opri şi Bud Adams veni prin vagon, uitându-se la fiecare pasager. Văzând asta, Hal începu din nou să geamă şi murmură ceva de neînţeles către tovarăşa lui – aceasta o făcu să se-aplece spre el vorbind volubil în limba ei natală. „Bud” trecu.

Când îi veni rândul lui Hal să părăsească trenul, el o luă de braţ pe tovarăşa lui; mai gemu, ea mai spuse ceva şi astfel coborâră pe peron, chiar sub ochii lui Pete Hanum, „spărgătorul de dinţi”. Li se alătură încă o femeie şi o porniră în jos pe stradă, femeile discutând în slavă, fără a avea vreo suspiciune în privinţa lui Hal.

El îşi elaborase planul de acţiune. Nu va încerca să vorbească în secret cu oamenii – ar dura prea mult, şi ar putea fi trădat înainte de a fi vorbit cu un număr suficient de mare. Avea nevoie de o singură lovitură îndrăzneaţă. Peste o jumătate de oră era timpul mesei de seară şi oamenii se vor aduna în sufrageria lui Reminitsky. Acolo-şi va transmite masajul.

Cele două tovarăşe ale lui Hal fură nedumerite că trecuseră de casa Zamboni, unde probabil copiii Zamboni erau îngrijiţi de vecini. Dar el le lăsa să creadă ce voiau despre asta şi se duse acasă la Minetti. Spre uimirea Rosei, îşi dezvălui identitatea şi îi transmise mesajul soţului ei – să se ducă împreună cu copiii la Pedro şi să aştepte liniştită piuă va avea veşti de la el. Ea plecă grăbită şi-l aduse pe Jack David, căruia Hal îi explică cum stăteau lucrurile. Se părea că nu bănuiau rolul lui „Jack cel Mare” în actuala tulburare; el împreună cu soţia lui, cu Rovetta, Wresmak şi Klowoski, vor rămâne ca un nucleu prin care sindicatul va putea influenţa oamenii.

Ora mesei sosise, iar falsa doamnă Zamboni ieşi şi o porni în jos pe stradă. Când intră în sufrageria pensiunii, oamenii o priviră, dar niciunul nu vorbi. Era acea parte a mesei în care fiecare apuca şi devora într-un efort de a apuca ce era mai bun de la vecinii săi care apucau şi devorau şi ei. Silueta îmbrăcată în negru se duse spre capătul celălalt al camerii; acolo era un scaun gol, îl trase mai departe de masă şi se urcă pe el. Apoi un strigăt

răsună în odaie:

— Băieţi! Băieţi!

Mesenii ridicară ochii, văzură vălurile de văduvă zburând şi pe conducătorul lor, Joe Smith, uitându-se la ei.

— Băieţi! Am venit cu un mesaj din partea sindicatului!

Se auzi un urlet; oamenii săriră în picioare, scaunele fură împinse îndărăt, căzând cu zgomot pe podea. Apoi, aproape instantaneu, se făcu linişte; s-ar fi putut auzi mişcarea maxilarelor unui om, dacă vreunul din ei ar fi continuat să le mişte.

— Băieţi! Am fost la Pedro şi m-am întâlnit cu cei de la sindicat. Ştiam că patronii n-au să mă lase să mă întorc, aşa că m-am îmbrăcat după cum vedeţi şi iată-mă-s!

Înţeleseră semnificaţia acestei costumaţii fantastice; se auziră încurajări, râsete, urlete de satisfacţie.

Dar Hal îşi întinse mâinile şi se lăsă din nou tăcerea,

— Ascultaţi-mă! Patronii nu mă vor lăsa să vorbesc prea mult şi am ceva important să vă spun. Conducătorii sindicatului spun că nu putem câştiga o grevă acum.

Pe chipurile din faţa lui apăru consternarea. Se auziră strigăte de descurajare. Continuă:

— Noi suntem un singur orăşel minier şi patronii ne vor da afară, vor aduce spărgători de grevă şi vor face să funcţioneze minele fără noi. Avem nevoie de o grevă a tuturor orăşelelor miniere deodată. Un singur sindicat mare şi o singură grevă mare! Dacă am face grevă acum, am face pe placul patronilor; dar noi o să-i păcălim – o să rămânem la lucru şi o să ne păstram şi sindicatul! Sunteţi membri ai sindicatului, o să continuaţi să activaţi pentru sindicat! Trăiască sindicatul din North Valley!

Pentru o clipă nu se auzi niciun răspuns. Le era greu oamenilor să salute o asemenea perspectivă! Hal văzu că trebuie să atingă o coardă diferită.

— Nu trebuie să fim laşi, băieţi! Trebuie să ştim să ne stăpânim firea. Eu îmi îndeplinesc partea mea – am avut nevoie să-mi stăpânesc bine nervii ca să intru aici! Îmbrăcat în hainele doamnei Zamboni, şi umflat cu două perne în faţă.

Bătu cu pumnii în perne şi se auzi un hohot de râs. Mulţi din grup o cunoşteau pe doamna Zamboni – era ceea ce actorii comici numeau „o glumă locală”. Râsul se întinse şi deveni un val de veselie. Oamenii începură să strige:

— Trăiască Joe! Halal fată! Vrei să te măriţi cu mine, Joe?

Şi astfel, bineînţeles că lui Hal îi fu uşor să capete un răspuns când strigă:

— Trăiască sindicatul din North Valley!

Ridică din nou mâinile să se facă tăcere şi continuă din nou.

— Ascultaţi, oameni buni. Mă vor da afară, dar voi să nu vă opuneţi. Să munciţi şi să vă păstraţi slujbele şi să fiţi gata pentru greva cea mare. Şi să spuneţi şi celorlalţi oameni ce vă spun eu. Nu pot să le vorbesc tuturor, dar voi să le spuneţi despre sindicat. Ţineţi minte că afară sunt oameni care chibzuiesc şi luptă pentru voi. Vom sta alături de sindicat, cu toţii, oină vom aduce înapoi în America aceste centre carbonifere!

Urmară urale care zguduiră pereţii camerei. Da, asta voiau şi ei – să trăiască în America!

Un grup de bărbaţi se adunaseră la intrare, atraşi de zgomote; Hal observă confuzia şi busculada şi văzu apărând capul şi umerii solizi ai duşmanului său, Pete Hanum.

— Vin paznicii înarmaţi, băieţi! strigă el; şi în mulţime se auzi un urlet de furie. Oamenii se întorceau, strângeau pumnii, uitându-se la paznic. Dar Hal se grăbi.

— Băieţi, ascultaţi ce vă spun! Biţi liniştiţi! Nu pot să rămân în North Valley, şi voi ştiţi asta! Dar mi-am făcut treaba pentru care am venit, v-am adus mesajul sindicatului. Voi să-l transmiteţi celorlalţi oameni – să le spuneţi să sprijine sindicatul!

Hal continuă să repete de câteva ori în şir acest mesaj. Privind aceste chipuri muncite, îşi aminti jurământul pe care-l făcuse în faţa lor şi-l făcu din nou.

— Sunt alături de voi! Continui lupta, băieţi!

La uşă dezordinea devenise şi mai mare, şi deodată apăru Jeff Cotton, cu câţiva paznici suplimentari, făcându-şi

drum în cameră, cu răsuflarea tăiată şi roşu la faţă de atâta alergătură.

— A, iată-l pe şeriful minei! strigă Hal. Nu-i nevoie să împingi, Cotton, n-o să fie niciun fel de tulburări. Noi cei de aici suntem sindicalişti, ştim să ne autocontrolăm. Băieţi, noi nu cedăm, nu suntem învinşi, îi aşteptăm doar pe cei din alte orăşele miniere! Avem un sindicat şi trebuie să-l menţinem! De trei ori ura pentru sindicat!

Uralele răsunară însoţite de o anumită specificaţie: urale pentru sindicat, urale pentru Joe Smith, urale pentru văduvă şi hainele ei de doliu!

— Aparţineţi sindicatului! Fiţi alături de el orice s-ar întâmpla! Dacă vă dau afară, o luaţi de la capăt în alt loc! Învăţaţi-i treaba asta şi pe oameni mai noi, nu-l lăsaţi să dispară din inimile voastre! În sindicat este forţă, în sindicat este speranţa! Nu uitaţi niciodată aceasta – *Sindicat!*

Vocea şerifului minei răsună:

— Dacă vii, tânără doamnă, vino acum!

Hal făcu o mică reverenţă.

— Vai, domnule Cotton! E atât de neaşteptat!

Mulţimea urlă; iar Hal coborî de pe platforma sa. Cu gesturi cochete îşi acoperi faţa cu voalurile văduvei şi o porni cu paşi mărunţi, uşori, să traversele sufrageria. Când ajunse lângă şerif, îl luă elegant de braţ şi cu „spărgătorul de dinţi” de partea cealaltă şi cu Bud Adams încheind procesiunea, ieşi din sufragerie şi porni pe stradă în jos.

Oameni flămânzi îşi lăsară mâncarea ca să vadă această privelişte. Ieşiră afară din clădire, îi urmară, râzând, ţipând, zeflemisind. Alţii veneau din toate direcţiile – în timp ce grupul ajunsese la gară, o bună parte din populaţie era primprejur: peste tot circulau vorbele:

— E Joe Smith! A venit înapoi cu un mesaj de la (sindicat!

Mineri solizi, cu feţele mânjite de cărbune, râdeau până când lacrimile le lăsau dâre pe obraz; îşi săreau unul altuia de gât de încântare, văzând farsa care le fusese jucată opresorilor lor.

Nici chiar Jeff Cotton nu se putu abţine să-şi dea tributul.

— Pe Dumnezeu, ai depăşit orice limită! mormăi el.

Acceptă aspectul de „bâlci” al afacerii, ca modul cel mai uşor de a scăpa de musafirul nepoftit şi de a preîntâmpina posibilităţile de pericol. O escortă pe văduva la tren şi o ajută să se urce pe scară, postind paznici la uşile vagonului; atenţiile acestor cavaleri nu încetară până ce trenul n-o porni în jos prin trecătoare şi depăşi limitele estacadei care înconjura North Valley.

§ 25. Hal îşi scoase hainele văduvei, şi odată cu ele îşi lepădă şi veselia pe care o arborase în folosul oamenilor. Urmă o reacţie bruscă; îşi dădu seama că era obosit.

Timp de zece zile, trăise într-un vârtej de emoţii, rareori oprindu-se să doarmă. Acum şedea lăsat pe spate pe canapeaua vagonului, palid, sfârşit; îl durea capul şi îşi dădu seama că rezultatul experienţei sale din North Valley era un eşec. Nu-i mai rămăsese nici urmă din acel spirit de aventură cu care o pornise la „cursul de vară de sociologie practică”. Îşi învăţase lecţiile, încercase să le spună pe dinafară, şi fusese „trântit” la examen. Zâmbi amar, amintindu-şi de gluma lipsită de griji pe care o avusese pe buze când urcase prin aceeaşi trecătoare:

Tipul ăsta vesel îşi punea-n mişcare
Mina, ce lucra
Zi de zi, să-i umple pipa şi castronul,
Pentru şcoala sa!

Trenul ajunse la Pedro şi Hal luă o trăsură de la gară şi se duse la botei. Mai purta încă într-o legătură hainele de doliu ale văduvei. Ar fi putut să le lase în tren, dar impulsul spre economie pe care-l dobândise în ultimele zece săptămâni devenise un obicei. Le va da îndărăt doamnei Zamboni. Banii promişi puteau fi folosiţi mai bine pentru hrana celor mici. Pernele le va lăsa în trăsură; hotelul putea suporta pierderea!

Intrând în hol, prima persoană pe care o văzu fu fratele lui, iar priveliştea acestui chip patrician umanizat de dezgust îl uşură în parte pe Hal de durerea sa de cap. Viaţa

era aspră, viaţa era crudă; dar iată-l pe Edward aşteptând obosit cu mutra lui caraghioasă care te făcea să uiţi de toate.

Edward vru să afle unde naiba fusese; şi Hal îi răspunse:

— Am vizitat văduvele şi orfanii!

— Ah! spuse Edward. Şi în timpul ăsta eu stau într-o asemenea văgăună şi fierb în suc propriu! Ce ai sub braţ?

Hal privi legătura.

— Am o amintire de la una din văduve, zise el şi desfăcu hainele şi le întinse în faţa ochilor miraţi ai fratelui său. O doamna, pe nume Swajka, mi le-a dat. Aparţineau altei doamne, Zamboni, dar ea nu mai are nevoie de ele.

— Şi ce nevoie ai *tu* de ele?

— Se pare că doamna Zamboni se recăsătoreşte. Hal îşi coborî vocea, confidenţial. E vorba de o idilă, Edward – ar putea să te intereseze ca o ilustrare a obiceiurilor acestor rase străine. A întâlnit pe stradă un bărbat, spune că un bărbat bine, bine de tot – şi el i-a dat o grămadă de bani. Aşa că s-a dus şi şi-a cumpărat haine noi, şi vrea să dea hainele astea de doliu noului bărbat. Se pare că ăsta-i obiceiul în ţara ei – semn că îl acceptă ca pretendent.

Văzând privirea tot mai uimită a fratelui său, Hal fu nevoit să se oprească o clipă ca să-şi păstreze propriul său chip serios.

— Edward, dacă omul acela nu a fost serios în intenţiile sale, o să aibă de furcă, eu cunosc firea emotivă a doamnei Zamboni. O să-l urmărească peste tot...

— Hal, fiinţa aceea e nebună!

Edward privi nervos în jur, ca şi când îşi imagina că văduva aceea, de origine slavă, ar putea să apară brusc în holul hotelului pentru a-şi manifesta firea emotivă.

— Nu, replică Hal, este doar un obicei naţional specific.

Şi deodată chipul lui Hal cedă. Începu să râdă; râse, poate mai tare decât o permitea buna cuviinţă.

Edward era foarte supărat. Erau oameni în hol şi se uitau la el.

— Termină Hal! exclamă el. Glumele tale prosteşti mă plictisesc!

Totuşi, Hal văzu o oarecare nesiguranţă pe chipul fratelui său. Edward recunoscuse hainele de doliu ale văduvei. Şi cum putea să fie sigur de „obiceiurile naţionale” ale creaturii acelea groteşti care îl ciupise între coaste pe stradă?

— Termină! strigă el din nou.

Hal, schimbându-şi brusc vocea în tonalitatea Zamboni, exclamă:

— Domnu, am opt copii de hrănit, şi nu mai are bărbat şi nu găseşte bărbat nou la femeie aşa bătrân ca mine!

Astfel, în cele din urmă, întreaga enormitate a adevărului începu să-i apară lui Edward. Consternarea şi dezgustul său începură să se reverse; iar Hal ascultă şi râsul lui încetă.

— Edward, nici acum nu mă iei în serios! spuse el.

— Dumnezeule! strigă celălalt. Cred că eşti cu adevărat nebun!

— Ai fost acolo sus, Edward! Ai auzit ce le-am spus sărmanilor nenorociţi! Şi ai crezut chiar că voi pleca cu tine şi îi voi uita!

Edward ignoră toate astea. Repetă.

— Eşti cu adevărat nebun! Te vor ucide, în ciuda a tot ce pot face eu!

Dar Hal se mulţumi să râdă.

— Nu-i nicio şansă! Ar fi trebuit să vezi ce maniere frumoase avea şeriful minei!

§ 26. Edward s-ar fi străduit să-l ia de acolo pe fratele său imediat, dar nu exista niciun tren până noaptea târziu; aşa încât Hal se duse sus, unde-i găsi pe Moylan şi Hartman cu Mary Burke şi doamna Zamboni, cu toţii gata să-i asculte povestea. Cum membrii comitetului, care fuseseră în oraş să ia masa de seară, veniră răzleţi, povestea fu spusă de mai multe ori. Erau aproape tot atât de încântaţi ca şi oamenii de la Reminitsky. Dacă toate grevele care trebuiau contramandate ar putea fi contramandate atât de uşor!

Printre aceste explozii de mulţumire, discutară şi despre viitorul lor. Moylan se întorcea la Western City, Hartman la biroul lui din Sheridan de unde va aranja trimiterea unor noi

organizatori la North Valley. Fără îndoială că directorul Cartwright va concedia mulţi oameni – pe cei care s-au remarcat în timpul grevei, pe cei care continuau să vorbească cu glas tare despre sindicat. Dar asemenea oameni vor trebui înlocuiţi şi sindicatul ştia prin care agenţii îşi recruta Compania muncitorii. Minerii din North Valley vor constata ei înşişi că sunt aprovizionaţi în mod misterios cu literatură sindicală în diferite limbi: le va fi strecurată sub pernă sau în coşuleţele de mâncare, sau în buzunarele hainelor în timp ce ei se vor afla la muncă.

De asemeni, trebuia făcută propaganda printre cei care erau concediaţi; aşa fel încât ori unde se vor duce, să ducă mesajul sindicatului. Hal află că la Barela fusese o mişcare de simpatie – care izbucnise spontan în dimineaţa aceea, când oamenii au aflat de cele întâmplate la North Valley. Douăzeci de muncitori fuseseră concediaţi şi alţii îi vor urma probabil în cursul dimineţii. Iată o treabă pentru membrii comitetului răpit; de exemplu, Tim Rafferty – ar vrea să stea o săptămână sau două la Pedro să se întâlnească cu asemenea oameni, să le dea literatură şi să-i întărească în convingerile lor?

Oferta fu bine primită; căci în acel moment viaţa i se părea pustie tânărului irlandez. Nu mai avea slujbă, tatăl lui era o epavă, familia săracă şi neajutorată. Bineînţeles că trebuiau să-şi părăsească locuinţa; nu era loc pentru niciun Rafferty în North Valley. Unde se vor duce, Dumnezeu ştie; Tom va deveni un pribeag, trăind departe de familia sa, suferind el însuşi de foame ca să trimită acasă economiile sale mizere.

Hal se uita la băiat şi îi citea gândurile. El, Hal Warner, avea să joace rolul de *Deus ex machina* în acest caz şi în alte câteva la lei de vrednice de mila. Avea dreptul să-l semneze pe tatăl său pe cecuri, privilegiu pe care credea că şi-l putea menţine, chiar şi în timp ce îşi asuma rolul de Harun al Raşid[32] într-un dezastru minier. Dar cum va fi cu dezastrele miniere şi grevele eşuate acolo unde nu va fi la îndemână niciun Harun al Raşid? Ce se va întâmpla cu

[32] Personaj miraculos din *O mie şi una de nopţi.*

oamenii, chiar cu cei din North Valley, care n-au avut prilejul să-i vorbească lui Hal despre situaţia lor? Îşi dădu seama că doar întorcându-se cu spatele şi fugind va scăpa din această aventură cu ceva din autostăpânirea sa. Într-adevăr, această civilizaţie aspectuoasă şi minunată era asemănătoare cu podeaua unui osuar sau cu un câmp de bătălie; oriunde înfigeai un hârleţ scormonind suprafaţa, descopereai orori, aveai în ochi asemenea privelişti şi în nări asemenea duhori încât îţi produceau greaţă!

Iată-l pe Rusick, de pildă; avea soţie şi doi copii, şi nicio leţcaie la viaţa lui. Într-un an şi mai bine în care a muncit, cu credinţă şi stăruinţă ca să scoată cărbuni pentru Peter Harrigan el n-a reuşit niciodată să depăşească suma din nota de cheltuieli strict necesare de la magazinul butanului Pete. Toată averea lui putea să o care într-o legătură în spinare, şi dacă avea să-şi mai vadă vreodată aceste boarfe, asta depindea de toanele şerifului şi ale paznicilor bătrânului Pete. Rusick o va porni la drum cu un bilet cumpărat de sindicat. Poate va găsi o slujbă, poate nu; în orice caz, tot ce putea spera în viaţă era să lucreze pentru un alt Harrigan şi să facă datorii la magazinul unei alte companii.

Mai erau acolo Hobianish, un sârb, şi Hernandez, un mexican, despre care se puteau spune aceleaşi lucruri, cu excepţia că unul avea patru copii şi celălalt şase. Bill Wanchope avea doar soţie – copiii, slavă Domnului, le muriseră, spunea el. Nu părea prea mişcat de pledoaria lui Jim Moylan; el era dărâmat; o va porni la drum şi se va îndrepta spre Est şi înapoi în Anglia. Şi mai spuneau că asta-i o ţară liberă! Pe Dumnezeu, dacă ar povesti ceea ce i s-a întâmplat, n-ar găsi niciun miner englez care să-l creadă!

Hal le dădu oamenilor acestora numele său adevărat şi adresa şi îi făcu să-i promită că-i vor aduce la cunoştinţă cum se descurcă. Le spuse că îi va ajuta puţin; se întreba în gând cât de mult ar trebui s-o facă. Oare cât de departe trebuie să meargă un om în uşurarea sărăciei din jurul lui, încât să-i poată tihni apoi mesele sale la un club bun? Ce

cazuist va clarifica această problemă – spunându-i în ce proporţie trebuie să uşureze cazurile de sărăcie pe care întâmplător le cunoaşte personal, ce procentaj din cele pe care le întâlneşti pe stradă, ce procentaj din cele despre care citeşte în rapoartele guvernului cu privire la creşterea costului vieţii. În ce măsură îi este permis să închidă ochii în timp ce merge pe stradă în diurn spre club? în ce măsură îi este permis să se ferească să citească rapoartele guvernului înainte de a ieşi la un dineu cu logodnica lui? Rezolvarea unor asemenea probleme a fost neglijată de profesorii de matematică superioară; înţelepţii academiei şi oamenii sfinţi ai bisericii au eşuat şi ei în elaborarea formulelor; iar Hal, încercând să le obţină prin slaba sa aritmetică mintala, nu ajunse la un rezultat satisfăcător.

§ 27. Hal voia să aibă prilejul să vorbească cu Mary Burke: nu mai avuseseră o convorbire intimă de la întâlnirea cu Jessie Arthur, şi el pleca acum pentru multă vreme. Voia să afle ce planuri de viitor avea Mary şi, mai important chiar decât asta, care era starea ei de spirit. Dacă fusese în stare să o scoată pe această fată din starea de disperare, cursul său practic de sociologie din timpul verii nu fusese în întregime un eşec!

Îi ceru să meargă cu el să-şi ia rămas bun de la John Edstrom, pe care nu-l văzuse de la despărţirea lor neceremonioasă de acasă de la MacKellar, când Hal alergase spre trenul lui Percy Harrigan. jos în hol, Hal îi explică fratelui său, care-l aştepta, ce drum are de făcut, iar acesta nu făcu niciun comentariu, ci îi spuse doar că ar merge cu el dacă Hal nu avea nicio obiecţie. Nu dorea să facă cunoştinţă cu acea Ioană d’Arc irlandeză şi nu se va apropia atât încât să deranjeze conversaţia lui Hal cu doamna; dar voia să facă tot ce putea pentru protecţia fratelui său. Aşa că se porni o procesiune sub clar de lună – mai întâi Hal şi Mary, apoi Edward şi apoi tovarăşul de masă al lui Edward, „comis voiajorul în vase de metal”.

Hal nu ştia cum să înceapă discuţia de adio cu Mary. Nu ştia ce simţăminte nutreşte faţă de el şi admitea cu un

sentiment de vinovăţie că se cam temea să afle! Consideră că cel mai bun lucru era să fie vesel, aşa încât începu să-i spună cât de frumoasă i s-a părut purtarea ei în timpul grevei. Dar ea nu răspundea la aprecierile lui şi în cele din urmă el îşi dădu seama că ca era frământată de propriile ei gânduri.

— Am ceva să-ţi spun! începu ea deodată. Acum câteva zile, ştiam cum aveam de gând să-ţi vorbesc, dar acum nu mai ştiu!

— Spune, cum aveai de gând, râse el.

— Nu; era aspru – şi acum mă simt vinovată faţă de tine.

— Nu că aş vrea să fii aspră, spuse Hal râzând încă, dar eu sunt acela care ar trebui să mă simt vinovat faţă de tine. Nu am realizat nimic; ştii asta.

— Ai făcut tot ce-ai putut – şi mai mult decât noi ceilalţi. Vreau să ştii că n-am să uit niciodată. Dar vreau să auzi şi celălalt lucru!

Ea mergea, privind înainte, strângându-şi pumnii agitată.

— Ei, spuse el, încercând mai departe să păstreze un ton vesel.

— Îţi aminteşti ziua aceea, îndată după explozie? Îţi aminteşti ce-am spus – că vreau să plec cu tine? Iini retrag cuvintele.

— O, bineînţeles! spuse el repede. Erai necăjită Mary – nu ştiai ce spui.

— Nu, nu! Nu-i asta! M-am răzgândit; nu vreau să mă arunc eu singură în prăpastie.

— Ţi-am spus eu că aşa vei vedea lucrurile. Niciun bărbat nu merită aşa ceva, spuse el.

— Ah, băiete! zise ea. Spui cuvinte frumoase de mângâiere – dar aş vrea mai bine să ştii adevărul. Am văzut-o pe fata cealaltă şi o urăsc!

Merseră un timp în tăcere. Hal avea destul bun simţ ca să-şi dea seama că avea de-a face cu un subiect dificil.

— Mary, nu vreau să fiu pedant, spuse el cu blândeţe; dar ai să-ţi schimbi părerea şi în privinţa asta. N-ai s-o urăşti; o să-ţi pară rău pentru ea.

Ea râse – un râs răutăcios, aspru.

— Ce fel de glumă mai e şi asta?

— Ştiu – aşa poate să pară. Dar îţi vei da seama într-o zi. Tu ai un lucru minunat pentru care să trăieşti şi să lupţi; în timp ce ea – el ezită un moment, pentru că nu era sigur pe propriile sale idei în această privinţă – ea are atâtea lucruri de învăţat; şi s-ar putea să nu le înveţe niciodată. O să piardă unele lucruri frumoase.

— Ştiu unul din lucrurile frumoase pe care nu are de gând să-l piardă, spuse Mary sever; şi ăsta-i domnul Hal Warner.

Apoi după ce mai merseră tăcuţi:

— Vreau să mă înţelegi, domnule Warner...

— Ah, Mary! o rugă el. Nu mă trata aşa! Eu sunt Joe.

— Bine, zise ea, fie şi Joe. O să-ţi amintească de o aventură drăguţă – ai fost muncitor câteva săptămâni. Asta-i o parte din ce am eu să-ţi spun. Am şi eu mândria mea, cu toate că nu sunt decât fata unui miner sărac; zilele trecute mi-am dat seama care mi-e locul.

— Ce vrei să spui? întrebă el.

— Nu înţelegi? Sincer?

— Nu, sincer, spuse el.

— Nu te pricepi la femei, Joe. N-ai văzut ce mi-a făcut fata! Pentru ea, eram un fel de insectă. Nu era sigură dacă sunt de felul ălora care muşcă, dar n-a riscat – m-a azvârlit, aşa.

Şi Mary pocni din degete cum faci când vrei să scapi de o insectă care te deranjează.

— Vai! Eşti nedreaptă! pledă Hal.

— Sunt atât de dreaptă cât pot să fiu, Joe. Am plecat şi m-am gândit. Pot să înţeleg atâta lucru – poate nu-i vina ei – e clasa ei; asta este totul şi pentru tine – ce ai mai bun, chiar tu însuţi, Joe Smith?

— Da, Tim Rafferty a zis asta, răspunse ei.

— Tim a zis prea mult – dar o parte era adevărat. Îţi închipui că ai venit aici şi ai fost unul dintre noi muncitorii. Dar propriul tău simţ nu-ţi arată deosebirea, atât de mare de parc-ar fi la un milion de mile de trecătoare – deosebirea dintre o simplă fiinţă sărmană dintr-un orăşel minier şi fiica

unui om bogat, o doamnă? O să-mi spui să nu-mi fie ruşine de sărăcie; dar m-ai pune pe mine vreodată alături de ea – cu toate sentimentele tale frumoase de prietenie pentru cei care sunt mai prejos decât tine? N-ai arătat asta la familia Minetti?

— Dar tu nu-ţi dai scama, Mary... făcu un efort să râdă. M-am obişnuit s-o ascult pe Jessie! O cunosc cu mult timp înainte de a te fi cunoscut pe tine.

— Ah! Joe. Ai o inimă bună, şi vorbeşti frumos. Dar nu te-ar interesa să ştii adevărul adevărat? Ai spus că ai venit aici ca să afli adevărul!

Hal, răspunse, în şoaptă, da, şi n-o mai întrerupse,

§ 28. Vocea lui Mary scăzu şi Hal gândi cât era de bogată şi caldă când era adânc mişcată. Mary continuă:

— Am trăit toată viaţa în orăşelele miniere, Joe Smith, am văzut oameni jefuiţi şi bătuţi, şi. femei plângând şi copii flămânzi. Am văzut Compania, ca un fel de fiară mare şi rea care îi înghite. Dar niciodată n-am ştiut de ce sau ce înseamnă asta – până în ziua aceea, acolo, la familia Minetti. Citisem despre doamne frumoase în cărţi; dar niciodată nu-mi vorbise vreuna, şi cum se spune, n-a trebuit să înghit vreuna. Dar acolo a trebuit s-o fac – şi deodată am avut senzaţia că ştiu unde se duc banii smulşi de la mineri. Mi-am dat seama de ce ne jefuiesc, storcându-ne viaţa din noi – pentru doamne frumoase, ca aceea, ca să rămână aşa strălucitoare şi fine! N-ar fi fost prea rău dacă n-ar fi venit chiar atunci, cu toţi bărbaţii şi băieţii ăia care mureau jos în galerii – mureau pentru pielea aceea fină, albă, şi pentru mâinile alea fine, albe şi pentru toate mătăsurile alea pe care le foşnea în jur. Dumnezeule, Joe, ştii cu ce mi se părea că seamănă? Cu o pisică moale, linsă, care tocmai a mâncat un cuib plin de şoricei mici şi are pe bot sângele lor!

Mary se opri trăgându-şi sufletul. Hal păstra tăcere şi ea continua:

— Am judecat eu singură, Joe! Nu vreau să crezi că sunt mai bună decât sunt, şi mi-am pus eu însămi întrebarea:

Oare pentru bărbaţii din subterane o urăşti de moarte? Sau pentru singurul bărbat pe care îl doreşti şi pe care ea îl are? Şi am aflat răspunsul la asta! Şi atunci mi-am pus mie însămi altă întrebare: Dacă ai putea, ai fi ca ea? Ai face ceea ce face ea acum – ai lua asta pe sufletul tău? Şi martor mi-e Dumnezeu, Joe, îţi spun numai adevărul – eu n-aş face-o! Nu, de dragul niciunui bărbat care a existat vreodată pe acest pământ!

În timp ce vorbea, îşi ridica pumnul încleştat. Îl lăsă să cadă din nou şi merseră mai departe, fără să-i arunce măcar o privire.

— Poţi să te străduieşti o mie de ani, Joe, şi n-ai să înţelegi sentimentele care m-au năpădit acolo la familia Minneti. Ruşinea – nu cea care mi-a făcut-o ea – ci aceea pe care m-a făcut s-o simt pentru mine însămi! Eu, fiica unui bătrân miner beţiv, şi ea – nu ştiu ce-i taică-său, dar ea e un fel de prinţesă, şi ea ştie asta. Şi ăsta-i lucrul care contează, Joe! Nu-i vorba că are aşa mulţi bani, şi aşa multe lucruri frumoase; că ştie să vorbească şi eu nu, şi că vocea ei e dulce şi a mea urâtă, când sunt furioasă ca acum. Nu – vorba e că e atât de *sigură!* Ăsta-i cuvântul pe care l-am găsit: e sigură – sigură – *sigură!* Are lucruri frumoase, le-a avut întotdeauna, are dreptul să le aibă! Şi eu n-am drept la nimic decât la necazuri, mă urmăreşte toată ziua mizeria şi teama, am pierdut până şi acoperişul de deasupra capului. Joe, tu ştii că am ceva temperament, că nu sunt uşor de înfrânt; dar când n-am mai putut suporta să mi se arate unde mi-e locul, am plecat şi m-am ascuns, mi-am îngropat faţa în noroi, de furie! Mi-am spus mie însămi: E adevărat! E în ea ceva mai bun decât în mine! E un fel de creatură mai frumoasă. Uite-te la mâinile astea! Le întinse în lumina lunii cu un gest rapid, pasionat. Aşa-i că are dreptul la omul ei, şi eu sunt o proastă că mi-am ridicat măcar ochii la el? Trebuie să-l văd dus şi să mă târăsc înapoi în vechea mea cabană umedă! Da, ăsta-i adevărul! Şi când i l-am arătat omului acela, ce crezi că a spus? Mi-a spus frumos şi blând că ar trebui să-mi fie milă de ea! Isuse! ai mai auzit vreodată aşa ceva?

Urmă o tăcere îndelungară. Hal n-ar fi putut spune nimic acum, chiar dacă ar fi vrut. Ştia că asta venise să caute! Asta era esenţa luptei de clasă!

— Acum, încheie Mary, cu mâinile încleştate şi cu o voce potrivită, acum mi-am vărsat focul. Nu sunt o sclavă; am acelaşi drept la viaţă ca orice doamnă. Ştiu că n-o să-l obţin niciodată: desigur; n-o să port niciodată haine bune, nici n-o să trăiesc într-o casă ca lumea, nici n-o să am bărbatul pe care-l doresc; dar o să ştiu că am făcut ceva ca să-i ajut pe muncitori să se elibereze de ruşinea care se aruncă asupra lor. Ăsta a făcut grevă pentru mine, Joe. Greva mi-a arătat calea. De data asta am fost înfrânţi, dar într-un fel, nu a avut atâta importanţă cât crezui. Am să mai fac multe greve până mor şi nu vor fi toate înfrânte!

Se opri din vorbit; şi Hal mergea alături de ea, tulburat de emoţii contradictorii. Viziunea lui despre ea era adevărată; o să mai facă multe greve! Era bucuros şi mândru de asta; dar apoi îi trecu prin minte că, în timp ce ea, o tânără fată, va continua războiul crud, el, un bărbat, va mânca fripturi la grătar la club!

— Mary, spuse el, mi-e ruşine de mine...

— N-ai de ce, Joe! N-are rost să-ţi fie ruşine. Nu depinde de tine unde te naşti...

— Poate că nu, Mary. Dar când un om ştie că n-a plătit niciodată pentru lucrurile de care s-a bucurat toată viaţa, cu siguranţă că cel mai mărunt lucru pe care-l poate face este să-i fie ruşine. Sper că ai să încerci să nu mă urăşti ca pe ceilalţi.

— Nu te-am urât niciodată, Joe! Nici pentru o clipă! Ţi-o spun sincer şi adevărat, te iubesc mai mult ca oricând. Pot s-o spun pentru că acum nu te mai vreau; am văzut-o pe fata cealaltă şi ştiu că n-o să fii niciodată mulţumit de mine. Nu ştiu dacă ar fi trebuit să spun asta, dar mă gândesc că nici cu ea n-o să fii pe deplin mulţumit. Oricum, o să fii nefericit – Dumnezeu să te ajute!

În ultima parte a discuţiei, fata citise adânc în sufletul lui; atât de adânc, încât Hal nu putea avea suficientă încredere în el ca să răspundă. Treceau pe lângă un felinar şi ea îl

privi, pentru prima oară de când o porniseră la plimbare şi-i văzu chipul hărţuit, în vocea ei, apăru brusc o notă de tandreţe.

— Joe, spuse ea, arăţi rău. E bine că pleci din locurile astea!

El încercă să zâmbească, dar efortul era slab.

— Joe, continuă ea, mi-ai cerut să-ţi fiu prietena, O să-ţi fiu!

Şi îi întinse mâna ei mare, aspră.

El o luă.

— N-o să ne uităm unul pe celălalt, Mary, spuse el.

Glasul i se frânse.

— Desigur, băiete! exclamă ea. O să mai facem altă grevă într-o bună zi, la fel ca cea pe care am făcut-o la North Valley!

Hal îi strânse mâna mare; dar, deodată, îşi aminti de fratele lui care mergea solemn în spatele lor, slăbi strânsoarea şi nu mat reuşi să spună toate lucrurile frumoase pe care le avea în minte. Se considera un rebel, dar nu suficient de rebel ca să fie sentimental de faţă cu Edward!

§ 29. Ajunseră la casa unde locuia John Edstrom. Soţia muncitorului la care stătea le deschise uşa. Răspunzând la întrebarea lui Hal, ea spuse:

— Bătrânul domn se simte cam rău.

— Ce-i cu el?

— Nu ştiaţi că a fost rănit?

— Nu. Cum?

— L-au bătut, domnule, l-au rupt mâna, şi erau să-i spargă capul.

Hal şi Mary exclamară în cor:

— Cine a făcut asta? Când?

— Nu ştim cine. Acum patru nopţi.

Hal îşi dădu seama că trebuie să se fi întâmplat în timp ce el fugea de la MacKellar.

— Aţi chemat un doctor?

— Da, domnule; dar nu putem face prea multe, pentru că

soţul meu este şomer şi eu am de îngrijit copiii şi chiriaşii.

Hal şi Mary alergară sus. Bătrânul lor prieten zăcea în întuneric, dar le recunoscu vocile şi îi salută cu un strigăt slab. Femeia aduse o lampă şi îl văzură stând culcat pe spate, cu capul înfăşurat în bandaje şi o mână legată în altele. Arăta într-adevăr groaznic de rău, cu ochii lui bătrâni şi blânzi, adânciţi în orbite, cu privirile rătăcite şi obrazul – Hal îşi aminti cum îl numise Jeli Cotton „bătrân predicator cu obrazul de cocă".

Le relată ce se întâmplase în momentul fugii lui Hal spre trenul lui Percy. Edstrom îi avertizase pe fugari strigând şi o pornise să alerge după ei, când unul din paznici, trecând în goană pe lângă el, i-a dat o lovitură sub ochi şi l-a trântit jos. S-a lovit cu capul de pavaj şi a rămas acolo fără cunoştinţă multe ore. Când în cele din urmă a dat cineva de el şi a chemat un poliţist, l-au căutat în buzunare şi au găsit adresa casei unde stătea, scrisă pe o bucată de hârtie. Asta era toată povestea – cu excepţia faptului că Edstrom s-a ferit să trimită după ajutor la MacKellar, pentru că era sigur că se străduiau cu toţii să deschidă mina, şi nu considera că avea dreptul să-şi arunce necazurile lui pe capul lor.

Hal ascultă declaraţiile pe care bătrânul le făcea cu voce slabă, şi îl cuprinse din nou un val din ura pe Care o generase în el experienţa sa din North Valley. Poate era ridicol; pentru că a lovi un bătrân turbulent era comparativ, prea puţin din ce sunt în stare să facă paznicii de mină. Dar pentru Hal, aceasta părea cea mai caracteristică jignire pe care o văzuse; era o expresie a orbirii totale a Companiei faţă de tot ce era mai bun în viaţă. Bătrânul acesta, atât de blând, atât de răbdător, care suferise atât de mult şi nu învăţase să urască şi care îşi păstrase neatinsă credinţa! Ce însemna această credinţă pentru ucigaşii de la Compania Generală de Combustibil? La ce i-au slujit filozofia lui, sfinţenia, speranţele lui pentru omenire? I-au dat o lovitură trecând pe lângă el şi l-au lăsat zăcând – viu sau mort, era tot una.

Hal avusese o oarecare satisfacţie din mica sa aventură costumat ca văduvă şi, într-o măsură, din victoria lui Mary

asupra ei însăşi; dar aici, ascultând istorisirea şoptită a bătrânului, sentimentul de satisfacţie îl părăsi. Înţelese din nou adevărul trist al experienţei sale de o vară – că rezultatul ei fusese o înfrângere. Înfrângere totală! Produsese patronilor neplăceri momentane; dar nu le vor trebui multe ore să-şi dea seama că le-a făcut cu adevărat un serviciu, contramandând greva în folosul lor. Vor porni din nou roata industriei şi muncitorii vor fi tot acolo unde se aflau înainte cu Joe Smith să fi venit printre ei ca grăjdar şi ajutor de miner. La ce bun toată vorbăria despre solidaritate, despre speranţe în viitor; ce va însemna în viitor învârtirea zilnică a roţilor industriei? Muncitorii vor avea acelaşi drept pe care l-au avut întotdeauna – dreptul de a fi sclavi, şi, dacă nu acceptau aşa ceva, dreptul de a fi martiri!

Mary şedea, ţinând mâna bătrânului, şi şoptind cuvinte de simpatie pasionată, în timp ce Hal se ridicase şi umbla prin mansarda mică, înfierbântat de furie. Se hotărî brusc că nu se va întoarce la Western City; va rămâne aici şi va chema un avocat şi va porni să pedepsească pe cei vinovaţi de acest ultragiu. Va pune la încercare legea până la limită; dacă va fi nevoie, va începe o înotă politică, pentru a pune capăt, în această comunitate, rânduielilor Companiei Miniere. Va găsi pe cineva care să scrie despre aceste condiţii, va aduna bani şi va publica un ziar ca să le facă cunoscute! Şi mai înainte ca valul de furie să se spulbere, Hal Warner se şi văzuse învingător în alegerile de guvernatori şi distrugând maşina republicană – toate astea pentru că un detectiv neidentificat al Companiei lovise şi îmbrâncise în şanţ un bătrân miner cu obrazul de aluat şi îi rupsese o mână!

§ 30. În cele din urmă, Hal fu nevoit să revină la chestiunile practice. Se aşează lângă pat şi îi spuse bătrânului, cu tact, că fratele lui venise să-l vadă şi îi dăduse ceva bani. Fratele ăsta avea destui bani aşa că Edstrom va putea fi dus la spital; sau, dacă prefera, Mary putea să se mute pe aproape şi să-l îngrijească. Se

întoarseră spre proprietăreasă care stătuse la uşă; ea avea trei chiriaşi în căsuţa ei, dar dacă Mary putea să împartă un pat cu cei doi copii ai proprietăresei, ar fi putut să se descurce. În ciuda protestului lui Hal, Mary acceptă oferta; el înţelese ce avea ea de gând – va lua ceva bani de la el, dat fiindcă bătrânul Edstrom avea nevoie, dar va lua cât va putea mai puţin.

John Edstrom nu mai ştia nimic despre evenimentele de după rănirea lui, aşa încât Hal îi spuse pe scurt povestea – totuşi nu menţionă transformarea care se petrecuse cu ajutorul de miner. Vorbi despre rolul lui Mary în grevă; încercând să-l distreze pe sărmanul bătrân, îi povesti cum şi-o închipuise urcată pe un cal alb ca neaua, purtând o rochie albă, moale şi lucioasă, ca Ioana d'Arc sau conducătoarea unei parade electorale.

— Sigur, zise Mary, mereu îmi atrage atenţia asupra rochiei ăsteia vechi!

Hal privi; purta aceeaşi rochie albastră de stambă.

— Rochia asta are ceva misterios, spuse el. E una din acelea despre care citeşti în poveştile cu zâne, care se cârpesc singure întotdeauna şi rămân mereu noi şi scrobite. Un trup are nevoie doar de o singură rochie ca asta!

— Sigur, băiete, răspunse ea. În orăşelele miniere nu există zâne – doar dacă oi fi chiar eu aia, că o spăl noaptea, o usuc pe sobă şi o calc a doua zi dimineaţa.

Spuse asta cu o veselie neşovăitoare; dar chiar şi bătrânul miner, care zăcea îndurerat pe patul lui, putu să-şi dea seama de tragedia unei fete tinere care are o singură rochie în anii de dragoste. Privi la cei doi tineri şi văzu interesul evident pe care-l aveau unul pentru celălalt; după obiceiul bătrânilor, era dispus să ajute idilele.

— S-ar putea să aibă nevoie de nişte flori de lămâiţă, se aventură el slab.

— Fugi de-aici cu de-astea! râse Mary, încă neşovăitoare.

— Sigur, interveni Hal cu galanterie grăbită, e ea însăşi ca o floare! Un trandafir într-un orăşel minier – în cărţile cu poezii e o dispută în legătură cu el. Unul spune să-l laşi pe rămurica lui, altul spune să culegi bobocii de trandafir când

poţi, că timpul zboară!

— Le cam încurci, spuse Mary. Acum câtva timp călăream pe un cal alb.

— Mi-amintesc că nu de mult erai o furnică, Mary, spuse bătrânul Edstrom.

Chipul ei deveni grav. Să glumeşti în legătură cu tragedia ei personală era una şi să glumeşti în legătură cu greva era alta.

— Da, mi-amintesc. Ai spus că voi sta în rând! Ai fost mai înţelept ca mine, domnule Edstrom.

— Asta e un lucru care vine cu bătrâneţea, Mary. El îşi mişcă mâna noduroasă, bătrână, spre ea. Acum mergi înainte? întrebă el. Acum eşti sindicalistă, Mary?

— Da, sunt! răspunse ea prompt, cu ochii cenuşii strălucind.

— Este o vorbă, când ai fost odată grevist răniri toată viaţa. Mary, găseşte o posibilitate să capeţi o oarecare educaţie şi când va veni greva cea mare, vei fi una din aceia la care minerii privesc cu încredere, spuse el. Ştiu că eu n-ani să mai fiu aici – tinerii trebuie să-mi ia locul.

— Îmi voi îndeplini datoria! răspunse ea. Vocea ei era joasă; bătrânul îi dădea un fel de binecuvântare.

Femeia coborâse să-şi îngrijească copiii; acum se întorsese să spună că era un domn la uşa care voia să ştie când vine fratele lui. Brusc, Hal îşi aminti – tot timpul ăsta Edward se învârtise în sus şi în jos, fără nicio tovărăşie în afara „comis-voiajorului”! Hotărârea fratelui mai tânăr de a rămâne în Pedro începuse să slăbească într-o oarecare măsură şi acum slăbi şi mai mult; îşi dădu seama că viaţa e complexă, că datoriile intră în conflict unele cu altele! Îl asigură încă o dată pe bătrânul miner că are posibilitatea de a se îngriji să nu sufere lipsuri şi apoi îşi luă rămas bun de la el pentru câtăva vreme.

Ieşi afară şi Mary merse cu el până la capătul scării. Luă mâna mare şi aspră a fetei în mâna lui – de data aceasta fără să-l vadă nimeni.

— Mary, vreau să ştii că nimic nu mă va face să te uit; şi nimic nu mă va face să-i uit pe mineri, spuse el.

— Ah, Joe! strigă ea. Nu-i lăsa să te răpească de lângă noi! Avem atâta nevoie de tine!

— Mă duc acasă pentru un timp, dar poţi fi sigură că, indiferent ce se petrece în viaţa mea, am să lupt pentru cei ce muncesc. Când o să vină greva cea mare, care ştim că o să vină în această ţară a cărbunelui, voi fi aici să-mi îndeplinesc datoria ce-mi revine, spuse el.

— Sigur, băiete, zise ea privindu-l curajoasă în ochi, şi la revedere, Joe Smith.

Ochii ei nu şoviăiau; dar Hal observă că vocea i se gâtuia şi simţi un îndemn de a o lua în braţe. Era foarte încurcat. Ştia că o iubea pe Jessie Arthur; îşi amintea întrebarea pe care i-o pusese cândva Mary – dacă putea să fie îndrăgostit de două fete în acelaşi timp? Nu era în conformitate cu niciun cod moral care i se impusese, dar se pare că putea!

§ 31. Ieşi în stradă, unde fratele lui se plimba agitat în sus şi în jos. „Comis-voiajorul în vase de metal” făcuse o nouă încercare de a intra în vorbă şi fusese trimis la dracu – nici mai mult, nici mai puţin!

— Ei, acum ai terminat? întrebă Edward, descărcându-şi nervii pe Hal.

— Da, replică celălalt. Presupun că da.

Îşi dădu scama că pe Edward nu l-ar interesa mâna ruptă a lui Edstrom.

— Atunci, pentru Dumnezeu, puneţi nişte haine şi să mergem să mâncăm ceva.

— Bine, spuse Hal.

Dar răspunse distrat, iar celălalt îl privi atent. Chiar şi la lumina lunii, Edward putu să vadă ridurile de pe chipul fratelui său mai tânăr şi cearcănele din jurul ochilor. Pentru prima dată îşi dădu seama ce urme adânci lăsau aceste experienţe în sufletul băiatului.

— Sărman copil! exclamă el, brusc sentimental.

Dar Hal nu răspunse; nu voia simpatie; nu voia nimic!

Edward făcu un gest de disperare.

— Dumnezeu ştie, habar n-am ce să fac pentru tine!

O porniră înapoi spre hotel, iar pe drum Edward căuta în

minte un subiect inofensiv de conversaţie. Menţionă că prevăzuse închiderea prăvăliilor şi cumpărase un costum pentru fratele lui. Nu era nevoie să-i mulţumească, adăugă el morocănos; nu avea intenţia să călătorească spre Western City în compania unui vagabond.

Aşa că tânărul miner făcu o baie, prima baie adevărată de multă vreme. (Niciodată nu vor mai avea posibilitatea doamnele să spună în prezenţa lui Hal Warner că sărmanul ar putea măcar să fie curat!) Se bărbieri, îşi tăie unghiile, îşi perie părul şi-şi îmbrăcă hainele, recăpătându-şi înfăţişarea de domn. Constată, în ciuda voinţei lui, că-i revenise parţial voia bună. O senzaţie stranie şi minunată – să fii din nou îmbrăcat ca un domn. Se gândi la vorbele bătrânului negru căruia îi plăcea să se lovească la degetul de la picior deoarece se simţea atât de bine când îi trecea durerea!

Ieşiră să caute un restaurant şi pe drum Edward avu un ultim ghinion. Hal văzu un bătrân miner trecând pe lângă el şi se opri strigând:

— Mike!

Uită deodată că era un domn; bătrânul miner uită şi el. Privi uimit o clipă, apoi se repezi la Hal şi-l apucă într-o îmbrăţişare de urs cenuşiu de munte.

— Ortacul meu! Ortacul meu! strigă el şi îi dădu lui Hal un ghiont teribil în spate. La naiba! şi îi mai dădu un ghiont cu mâna cealaltă. Hei! tu afurisitule! Şi îi dădu o sărutare păroasă!

Dar în mijlocul acestor efuziuni, îi trecu prin gând că se întâmpla ceva neobişnuit cu ajutorul lui. Se dădu înapoi, privindu-l.

— Ai haine bune! Te-ai îmbogăţit?

Se vede că bătrânul nu auzise niciun zvon în legătură cu secretul lui Hal.

— Mă descurc, spuse Hal.

— Ce învârţi?

— Am organizat o grevă la North Valley.

— Cum aşa? Faci bani organizând o grevă?

Hal râse, dar nu-i explică.

— Tu ce lucrezi?

— Şi eu organizez o grevă – grevă de unul singur.

— N-ai slujbă?

— Am lucrat două zile la calea ferată. S-a stricat o linie, acolo sus. Mi-a plătit doi douăzeci şi cinci pe zi. După asta ioc slujbă.

— Ai încercat la mine?

— Ce? Eu! Mă cunosc bine de-acum! M-am dus sus la San Jose! Şeful spune: „Cară-te la naiba de aici, bătrân îmbufnat! Nu mai capeţi tu nicio slujbă în districtul ăsta.”

Hal se uită la Mike şi văzu că obrazul lui bătrân şi murdar era tras şi palid, scoţând în evidenţă falsa veselie a cuvintelor lui.

— Noi mergem să mâncăm ceva, spuse el. Vrei să mergi cu noi?

— Bineînţeles! spuse Mike cu vioiciune. Stau cam slab cu haleala acum.

Hal făcu prezentările,

— Domnul Edward Warner, spuse.

— Bună!

Acceptă cu grijă laba bătătorită pe care i-o întinse bătrânul slovac, dar nu putu să-şi ascundă aerul de enervare ce i se citea pe faţă. Răbdarea lui era la limită. Sperase să găsească un restaurant decent şi să mănânce o mâncare adevărată; dar acum desigur nu putea avea nicio plăcere cu bătrânul ăsta mâncăcios în faţa lui.

Intrară într-un bufet deschis toată noaptea, unde Hal şi Mike comandară sendviciuri cu brânză şi lapte şi Edward şedea şi se minuna cum de putea fratele său să mănânce aşa ceva. Între timp, cei doi prieteni îşi spuseră povestea unul altuia şi bătrânul Mike se bătu peste genunchi şi urlă de încântare auzind faptele eroice ale lui Hal.

— Ah! ortacule! exclamă el, apoi către Edward. Nu-i un tip grozav, ai? Şi îi dădu lui Edward un ghiont în umăr.

— Pe naiba, nu-l înfrâng ei pe ortacul meu!

Hal îl văzuse pentru ultima oară pe Mike Sikoria de la geamul închisorii din North Valley, când acesta distribuia copii ale semnăturii sale şi când Bud Adams îl umflase. Paznicul de mină l-a dus la un şopron în spatele uzinei

electrice unde i-a găsit pe Kauser şi Kalovac, alţi doi cetăţeni care fuseseră arestaţi în timp ce ajutau la distribuire.

Mike relată amănunţit întâmplarea cu însufleţirea lui obişnuită.

— Ei, domnule Bud, i-am zis, dacă mă trimiţi jos în vale, vreau să-mi iau lucrurile. El zice: „Du-te la dracu cu lucrurile tale”. Atunci i-am zis: „Domnule Bud, vreau să mi se plătească lucrul!” Şi el zice: „Îţi plătesc chiar aici să te saturi!” Şi-mi dă un pumn şi mă doboară. Apoi mă înşfăcă şi mă ridică iar şi mă împinge afară şi văd un automobil mare care aşteaptă şi zic: „Sfinte Sisoe! Mă plimb cu automobilul! Iată, sunt bătrân de cincizeci şi şapte de ani şi nu m-am plimbat în viaţa mea cu automobilul. Credeam totdeauna c-o să mor şi n-o să mă plimb niciodată cu automobilul!” Coborâm prin trecătoare şi mă uit în jur şi văd munţii şi simt aerul plăcut, rece, pe obraz şi spun: „Bogdaproste, domnule Bud, n-am să uit automobilul ăsta niciodată. Nu petrec aşa bine în fiecare zi din viaţa mea.” Şi el zice: „Tacă-ţi fleanca, macaronar bătrân!” Apoi am ieşit în câmpie, am urcat Dealul Negru şi s-au oprit şi au spus: „Daţi-vă jos aici, porcilor”. Şi ne-au lăsat acolo singuri. Au zis: „Dacă mai veniţi înapoi, vă prindem şi scoatem maţele din voi”. Au plecat repede, şi noi a trebuit să mergem şapte ore, noi ăştia, până am ajuns la o casă! Dar nu-mi pasă de asta, am cerşit ceva haleală, pe urmă am avut slujbă la reparat linia ferată; numai că n-am aflat dacă ai ieşit de la închisoare şi am crezut că poate mi-am pierdut ortacul şi n-am să-l mai văd.

Aici bătrânul se opri uitându-se cu dragoste la Hal.

— Ţi-am scris scrisoare la North Valley, dar n-am aflat nimic, şi a trebuit să merg tot drumul pe linia ferată ca să te caut.

Hal se întreba: Cum e cu putinţă? întâlnise în această ţară a cărbunelui adevărate grozăvii – şi totuşi stătea aici nu prea bucuros la gândul că o părăseşte! Îi va lipsi bătrânul Mike Sikoria, sărutarea lui păroasă şi îmbrăţişarea lui de urs cenuşiu!

Îl lăsă mut pe bătrân băgându-i în mână o hârtie de douăzeci de dolari. Îi dădu de asemeni adresa lui Edstrom şi Mary şi un bileţel către Johann Hartman, care putea să-l folosească la munca printre slovacii care veneau jos în oraş. Hal îi explică că trebuie să se întoarcă în noaptea aceea la Western City, dar că nu-l va uita niciodată pe bătrânul său prieten, şi va avea grijă să aibă o slujbă bună. Încerca să-şi imagineze o ocupaţie pentru bătrân la tatăl său, la ţară. Un urs cenuşiu favorit!

Veni ora trenului, şirul lung de întunecoase vagoane de dormit intră în peronul gării. Era târziu, după miezul nopţii, totuşi bătrânul Mike era acolo. Acum avea o teamă respectuoasă faţă de Hal, cu hainele lui frumoase şi hârtiile de douăzeci de dolari; dar, cu toate astea, sub impulsul emoţiei îi mai dădu un ghiont şi o sărutare păroasă.

— La revedere, ortacule! strigă el. Să vii înapoi, ortacule! N-o să-l uit pe ortacul meu!

Şi când trenul începu să se mişte, îşi flutură şapca jerpelită şi alergă de-a lungul peronului să surprindă o ultimă imagine, să-şi ia un ultim rămas bun. Când Hal se întoarse în vagon, avea în ochi nu puţine urme de lacrimi.

SFÂRŞIT

POST-SCRIPTUM

Din experienţe anterioare, scriitorul a învăţ ai ca mulţi oameni, citind un roman ca Regele Cărbune, doresc să ştie dacă se bazează pe fapte reale. Ei trimit scrisori şi întreabă dacă lucrarea a fost concepută în aşa fel încât să fie considerată ca atare; cer dovezi ca să se convingă ei înşişi şi să-i convingă şi pe alţii, întrucât a răspuns la mii de asemenea scrisori în decursul vieţii sale, autorului i se pare ca bunul simţ îi cere să răspundă unora cu anticipaţi

Regele Cărbune este un tablou al vieţii muncitorilor din centrele miniere neorganizate din multe părţi ale Americii. Autorul s-a ferit să numească un loc anume, dat fiind că asemenea condiţii pot fi găsite în locuri atât de diferite ca Virginia de Vest, Alabama, Michigan, Minnesota şi Colorado. Majoritatea amănuntelor acestui tablou au fost. adunate din ultimul stat amintit, pe care autorul l-a vizitat de trei ori în timpul şi imediat după marea grevă a cărbunelui din 1913–1914. Cartea redă un tablou real al condiţiilor şi evenimentelor observate de el în acest timp. Practic, toate personajele sunt persoane reale, şi fiecare întâmplare care are o semnificaţie socială este nu numai o întâmplare reală ci una tipică. Viaţa descrisă în Regele Cărbune este viaţa pe care o trăiesc sute de mii de bărbaţi, femei şi copii în această „ţară a libertăţii”.

Cititorul care doreşte dovezi le poate avea din abundenţă. Nicio grevă minieră n-a fost cercetată mai mult decât cea din Colorado. Materialul cu privire la această grevă aflat în posesia autorului are nu mai puţin de opt milioane de cuvinte, cea mai mare parte fiind declaraţii sub prestare de jurământ, luate sub supravegherea guvernului. Există, în primul rând, raportul Comitetului Congresului, un document guvernamental de trei mii de pagini bătute la rânduri strânse, vreo două milioane de cuvinte, o cantitate egala de mărturii depuse în faţa Comisiei Americane pentru

Relaţii Industriale, de asemeni un document guvernamental; un raport special asupra grevei din Colorado, pregătit pentru aceeaşi comisie, un volum de 189 pagini care susţine fiecare afirmaţie din această povestire; vreo patru sute de mii de cuvinte de mărturii date în faţa unui comitet numit la sugestia guvernatorului statului Colorado; un raport al reverendului Henry A. Atkinson; care a cercetat greva ca reprezentant al Consiliului Federal al Bisericilor lui Cristos din America şi al Comisiei Serviciului Social al Bisericilor Congregaţionale; raportul rezultat în urma unei investigaţii amănunţite făcute de miliţia statului Colorado; buletinele editate de ambele părţi în timpul controversei; mărturiile depuse în cadrul diferitelor anchete ale procurorului; şi în sfârşit articole semnate de diverşi scriitori care se pot găsi în colecţiile publicaţiilor: Everybody's Magazine, Metropolitan Magazine, Survey, Harper's Weekly *şi* Collier's Weekly, *toate din anul 1914.*

Autorul a pregătit o colecţie de extrase din aceste diverse surse, cu intenţia de a le publica în volumul de faţă; dar, în timp ce manuscrisul se afla în mâna editorilor, a apărut un document care, prin greutatea autorităţii sale, se pare că le depăşeşte pe toate celelalte, Curtea Supremă a Statului Colorado a emis o hotărâre într-un caz care privea problema fundamentală printre toate cele ridicate în Regele Cărbune. Nu se întâmplă prea des ca autorul, unui roman din viaţa contemporană să fie atât de norocos încât adevărul din opera lui să fie acceptat şi stabilit de către cel mai înalt tribunal juridic al statului!

În alegerile din noiembrie 1914, în comitatul Huerfano din statul Colorado, J.B. Farr, candidatul republican propus să fie reales ca şerif, o persoană cunoscută în regiunea carboniferă ca „regele comitatului Huerfano", a fost ales cu o majoritate de 329 voturi. Rivalul său, candidatul democrat, a contestat alegerea, pe motiv de „arbitrariu, fraudă şi corupţie". Tribunalul districtului s-a pronunţat în favoarea lui Farr şi s-a făcut apel la Curtea Supremă ci statului. La 21 iunie 1916, după ce Farr aproape că-şi încheiase perioada de funcţionare, Curtea Supremă a emis

o hotărâre care îl invalida atât pe el cât şi pe întreaga listă aleasă odată cu el, pronunţându-se în favoarea listei opoziţiei, în toate cazurile şi cu privire la toate capetele de acuzare.

Hotărârea este lungă – vreo zece mii de cuvinte, iar amănuntele ei tehnico-juridice nu l-ar interesa pe cititor. Va fi de ajuns să redăm paragrafele esenţiale. Cititorul este rugat să studieze atent aceste paragrafe, luând în considerare nu numai ilegalitatea specifică denunţată de Curte, ci implicaţiile ei mai largi. Ilegalitatea era atât de fără precedent, încât judecătorii curţii, oameni aleşi pentru cunoştinţele lor în istoria călcării legalităţii, au fost nevoiţi să spună:

„Nu există un exemplu precedent de asemenea frauda, şi trebuie să luăm litera şi spiritul legii într-o orânduire liberă, drept instrument cu care să apreciem o asemenea comportare”.

Şi să nu uităm că această „crimă nemaipomenită” nu era o crimă pasională ci mia politică; era o crima plănuită în mod deliberat şi dusă la îndeplinire de corporaţii ce urmăreau profituri, şi a căror putere era enormă. Să-şi imagineze chiar cititorul psihologia oamenilor foarte bogaţi care au ordonat comiterea acestei crime cu ghidul că în felul acesta îşi vor menţine şi îşi mări averea; să-şi imagineze care trebuie să fie atitudinea unor asemenea oameni faţă de muncitorii lor neajutoraţi; şi apoi să se întrebe el singur dacă există vreun act descris în Regele Cărbune pe care oamenii cu un asemenea caracter s-ar da înlături să-l ordone.

Hotărârea Curţii face mai întâi o descriere a cazului, folosind în cea mai mare parte declaraţia făcută de avocatul acuzatului, Farr; aşa încât, practic, cele de mai jos pot fi luate drept o relatare proprie a Companiei miniere cu privire la domeniul ei:

„În jurul puţului fiecărei mine sunt îngrămădite cântarul,

birourile, magazinele, barăci şi construcţii anexe; înghesuite în apropiere, la o aruncătură de băţ, se află căsuţele minerilor construite pe terenul companiei miniere şi aparţinând acesteia. Toţi locuitorii orăşelului sunt salariaţi ai minei. Nu există altă industrie. Acesta este *«orăşelul minier».* În toate cele opt *«orăşele miniere»* apropiate se pare că există aceleaşi condiţii, şi aceste condiţii însemnau în general că membrii sindicatului Uniunii muncitorilor mineri din America, organizatorii sau agitatorii săi, erau împiedicaţi să pătrundă în aceste orăşele, în măsura în care puteau fi ţinuţi departe şi, în acest scop, în jurul orăşelelor erau plasaţi paznici. Din cele opt *«orăşele închise»,* unul din ele, Walsen, a fost, şi mai era încă şi în timpul procesului, înconjurat cu un gard, ridicat la începutul grevei, în octombrie; Rouse şi Cameron fuseseră şi ele închise parţial cu garduri, dar niciodată în întregime. Se recunoaşte ca se cerea de către Companie tuturor persoanelor care intrau în aceste orăşele şi delimitări să aibă permise, şi se susţine că aceasta era *«o necesitate industrială».*

Curtea continuă apoi astfel:

„Trupele federale au pătruns în district în mai 1914, şi mărturiile atestă că nu au avut loc, după aceea, acte serioase de violenţă şi că a fost păstrată ordinea atât înainte cât şi după alegeri, până în momentul acestui proces.

În aceste condiţii, în iulie 1914, Consiliul împuterniciţilor Comitatului modifică unele circumscripţii electorale astfel încât fiecare orăşel minier să constituie o circumscripţie electorală aparte şi, cu o singură excepţie în care erau incluse şi câteva ferme, aceste circumscripţii erau abătute astfel încât să coincidă cu gardurile şi delimitările din jurul fiecărui orăşel, apărate în unele cazuri de îngrădituri şi în toate cazurile de paznici înarmaţi. Astfel, aceste circumscripţii electorale, create printr-un act fără precedent al împuterniciţilor, erau plasate exclusiv în cadrul şi în

interiorul terenurilor particulare şi sub controlul particular al unei corporaţii miniere, care în mod autocratic hotăra cine avea şi cine nu avea dreptul să pătrundă pe teritoriul acestei entităţi politice a statului, delimitată cu un scop anume de împuterniciţii comitatului.

Cu o singură excepţie, toate pământurile şi clădirile din fiecare din aceste circumscripţii electorale create după cum s-a văzut, aparţineau sau erau controlate de corporaţiile miniere; fiecare persoană care locuia în asemenea circumscripţii era un salariat al acestor corporaţii particulare sau al companiilor lor aliate, cu o singură excepţie; fiecare judecător, funcţionar sau comisar al alegerilor, cu excepţia unui cârciumar şi tovarăş al lui Farr, era salariat al companiilor miniere.

Secţiile de votare se aflau pe terenul şi în clădirile acestor companii; listele de alegători erau păstrate în birourile particulare sau în clădirile unor asemenea companii şi erau folosite şi considerate drept proprietate particulară.

Astfel, sectoarele de alegeri publice şi maşina electorală publică au fost date pe mâna dominaţiei absolute şi a controlului imperial al corporaţiilor miniere particulare, şi au fost folosite de acestea tot atât de integral şi particular ca şi minele lor, în şi pentru propriile lor scopuri particulare, iar pe acest teritoriu public niciun om nu putea pătrunde pentru scopuri publice sau private, decât cu permisiunea expresă a acestor companii particulare.

Din rapoarte reiese că acest drept de a hotărî cine poate să pătrundă în aceste aşa numite circumscripţii electorale a fost exercitat împotriva tuturor claselor; negustori, oameni de afaceri, şi oricare alţii, şi indiferent dacă treburile acestor persoane erau publice sau particulare. Într-adevăr, se pare că odată nu s-a permis intrarea într-unul din orăşelele acestea închise nici chiar guvernatorului şi comandantului militar al statului, aflaţi în misiune oficială. Şi că, în ziua alegerilor, alegătorii şi candidaţii Partidului Democrat din circumscripţia de la mina Walsen, printre care se afla Neelley, candidatul democrat la funcţia de şerif, au

fost nevoiţi să caute şi să-şi asigure o grupă de soldaţi federali care să-i escorteze în circumscripţie şi la urne, şi că acei soldaţi au rămas de gardă în timpul zilei şi o parte a nopţii...

Dar dacă mai exista vreo îndoială cu privire la condiţiile din orăşelele şi circumscripţiile închise şi cu privire la excluderea reprezentanţelor Partidului Democrat de la discutarea problemelor companiei electorale în interiorul circumscripţiilor care cuprindeau orăşelele închise, a fost risipită în întregime de mărturia martorului Weitzel, al apărării (Farr). El a mărturisit că locuia în Pueblo şi era conducător al Companiei Combustibilului şi Oţelului din Colorado; că Rouse, Lester, Ideal, Cameron, Walsen, Pieton şi McNally sunt oraşele sub jurisdicţia lui. Că el avea în grijă orăşelele şi că nu mai exista niciun funcţionar al Companiei mai mare decât el în această privinţă, cu excepţia preşedintelui; că directorul şi alţi funcţionari sunt sub supravegherea lui; că trupele federale au venit pe la 1 mai 1914 şi au rămas până în ianuarie 1915. Că în toate aceste orăşele miniere el a încercat să nu lase să pătrundă oameni care erau în contradicţie cu interesele Companiei; că aceste orăşele erau proprietate particulară şi tratate ca atare de Compania sa; că prin el. Compania Şi oficialităţile ei îşi exercitau autoritatea cu privire la cine avea sau nu dreptul să intre; că dacă persoanele puteau asigura sau convinge omul de la poartă sau pe director că nu aveau nicio legătură cu Sindicatul Unit al Minerilor şi nu erau agitatorii acestuia, erau lăsaţi să intre în orăşel. Că *«niciunul din cei împotriva cărora luptam nu a intrat în aceste oraşele pentru întâlniri cu caracter social sau orice altceva»;* că el şi oficialităţile subordonate lui şi-au asumat dreptul să hotărască dacă persoana respectivă venea sau nu în scopuri de agitaţie. Că, după cât îşi amintea, domnul Mitchell, preşedintele comitetului democrat a fost inclus în aceeaşi categorie cu agitatorii, întrucât conducea un ziar şi era legat, fie direct, fie indirect, de Sindicatul Unit al Minerilor; că domnul Neelley, candidatul democrat la funcţia de şerif, a fost inclus în aceeaşi categorie cu

greviştii, şi că ar fi fost considerat un personaj indezirabil. Ca atunci când au venit trupele federale, ele au restaurat liniştea şi condiţiile normale; după aceasta n-au mai fost mişcări şi atâta vreme cât soldaţii federali s-au aflat acolo, Compania n-a mai avut motive să se teamă de nimic, cu excepţia agitaţiei. Întrebat dacă a păzit centrul minier împotriva discuţiilor, împotriva celor ce ar fi îmbrăţişat cauza Companiei, el a replicat: *«N-am încurajat-o!»* Compania nu încuraja organizatorii să vină în orăşelul minier, indiferent cât de paşnic se comportau; Compania nu permitea oamenilor să vină în orăşel să discute cu salariaţii anumite principii sau să ducă discuţii cu ei sau să facă apel la raţiunea lor, sau să discute cu ei anumite lucruri în mod rezonabil, deoarece se ştia din experienţă că dacă li se va permite să intre, ei vor recurge la ameninţări de violenţă. Puteau să nu recurgă la niciun lei de violenţe în momentul respectiv, dar se putea întâmpla ca oamenii să se sperie şi să plece, or ei erau interesaţi să-şi menţină salariaţii. Fu întrebat dacă depindea de hotărârea persoanei oficiale răspunzătoare dacă cineva avea sau nu treabă acolo; el răspunse că probabil directorul l-ar fi întrebat ce treabă avea. Că oricine pentru care Farr cerea permis de intrare în orăşel, îl primea...

A existat o singură încercare de a se ţine o întrunire politică în circumscripţiile închise. Joseph Patterson, care a încercat să ţină această întrunire, mărturiseşte următoarele în legătură cu aceasta:

«S-a întâmplat la o întrunire politică la Oakview. Fusese prieten bun, personal, al domnului Jones, directorul adjunct al minei Oakview, şi îi scrisese o scrisoare prin care cerea permisiunea de a ţine o întrunire politică. Sâmbătă seara u primit o scrisoare în care i se spunea că putea ţine o asemenea întrunire. În ziua dinaintea întrunirii, martorul a primit un mesaj telefonic de la directorul adjunct, prin care acesta se interesa dacă nu cumva martorul venea acolo ca să provoace anumite tulburări, iar martorul a răspuns, că, în mod sigur nu are de gând aşa ceva şi că dacă directorul

avea această impresie, nu vor mai veni. Directorul a căzut de acord ca el şi ceilalţi să ţină o întrunire politică pentru Partidul Democrat. Jones, directorul, a cerut ca martorul să vină la direcţie în seara aceea, înainte de a se duce la şcoală pentru întrunire; când martorul a sosit la întrunire, erau acolo vreo şase sau opt persoane de limbă engleză şi vreo doisprezece, paisprezece mexicani. Directorul, domnul Morgan şi domnul Price au stat afară la uşă aproape tot timpul. Martorul a observat că primii câţiva oameni care au venit spre şcoală, au fost opriţi de director care a stat de vorbă cu ei, după care aceştia s-au întors în orăşel. Acest lucru s-a întâmplat de câteva ori: de îndată ce vorbeau cu Morgan, se întorceau. După ce a văzut, aceasta, martorul a intrat în clădirea şcolii şi a spus că n-are rost să se ţină o întrunire; că, după cât se pare, nu s-a permis nimănui să vină. Această întrunire urma să se ţină într-o şcoală publică, proprietatea Companiei. Trebuia obţinută permisiunea directorului Companiei miniere din Oakview pentru a se ţine numita întrunire politică...».

Se pare că numărul votanţilor înregistraţi în circumscripţiile închise depăşea cu mult numărul de voturi date, şi însuşi acest lucru era suficient pentru a se cere o cercetare deschisă şi cinstită cu privire la calificarea pretinşilor votanţi.

Apare din depoziţie că, în aceste circumscripţii închise, mulţi din cei care au votat nu ştiau să vorbească şi să citească englezeşte şi că, în numeroase cazuri, funcţionarii îi ajutau, completând în locul lor buletinele de vot, violând astfel legea. Reiese de asemeni că buletinele de vot erau tipărite astfel încât... *(Hotărârea confirmă aici să explice în amănunt sistemul prin care erau tipărite buletinele, încât votarea putea fi controlată cu ajutorul unui sistem de fişe.).* În felul acesta, asemenea votanţi nu alegeau candidaţi, ci, sub supravegherea Companiei, puneau pur şi simplu o cruce acolo unde găseau pe buletin litera R[33], aşa încât votul nu era o expresie a părerii sau judecăţii lor, nu era o

[33] Prescurtare pentru *right* (engl.), drept, aici în sens de „ales”.

exercitare inteligentă a dreptului de vot, ci pur şi simplu un vot dictat de Compania miniera, întocmai cum ar fi fost dacă agenţi ai acestei companii ar fi însemnat buletinele fără intervenţia alegătorului. Nu este de conceput o prostituare mai frauduloasă şi infamă a votului...

Avocatul afirmi că circumscripţiile închise erau *«o necesitate industrială»* şi că, datorită unui asemenea motiv, comportarea companiilor miniere în timpul campaniei electorale a fost justificată. Oricum ar putea fi privită o astfel de comportare când ea se limitează la proprietatea privată a unor asemenea corporaţii în acţiunea lor particulară, rămâne totuşi fapt că nu există nicio justificare când au de a face cu un asemenea teritoriu dat în folosinţă publică şi în special când implică dreptul oamenilor de a-şi exercita datoriile şi drepturile ca alegători într-un stat popular.

Reiese faptul că toţi membrii comisiei împuterniciţilor comitatului şi toate oficialităţile comitatului erau republicani şi după cum afirmă avocatul candidatului neales, succesul candidaţilor republicani era considerat de companiile miniere ca fiind vital intereselor lor. Rezultă că legătura Strânsă a companiilor miniere cu oficialităţile şi candidaţii republicani, atât înainte cât şi în timpul campaniei, a fost subliniată într-aşa măsură încât justifică concluzia că asemenea persoane oficiale priveau datoria lor faţă de companiile miniere mai presus decât datoria lor faţă de funcţia publică ce o îndeplineau. A pretinde că circumscripţiile închise au fost create în acest fel nu pentru a se conforma utilităţii şi intereselor acestor corporaţii, sau că nu au fost constituite la sfatul şi cu consimţământul acestor corporaţii, ar însemna o desconsiderare a inteligenţei omeneşti şi o negare a experienţei umane. Scopul clar al formării noilor circumscripţii era acela de a permite companiilor miniere să conducă şi să controleze alegerile în interiorul lor, exact aşa cum au fost conduse de fapt asemenea alegeri. Concluzia de netăgăduit este că aceste circumscripţii închise au fost constituite ca atare de împuterniciţii comitatului cu consimţământul reprezen-

tanţilor companiilor miniere, dacă nu chiar la cererea lor expresă.

Nu pot exista alegeri libere, deschise şi cinstite, aşa cum sunt prevăzute în Constituţie, acolo unde corporaţiile industriale particulare gâtuiesc într-un asemenea mod opinia publică, interzic exercitarea liberă a votului de către alegătorii suverani, dictează şi controlează toţi funcţionarii electorali, nu permit dezbaterea publică a problemelor publice şi hotărăsc cu de la sine putere care cetăţeni au voie şi care nu au voie să intre în mod paşnic şi în scopuri legale pe teritoriul electoral sau public...

Nu există un exemplu precedent de asemenea fraudă şi într-o orânduire liberă trebuie să luăm litera şi spiritul legii drept instrument cu care să apreciem o asemenea comportare...

Interzicerea dreptului de întrunire paşnică, nu poate avea alt scop decât de a influenţa alegerile. Nu au fost niciun fel de tulburări în niciuna din aceste circumscripţii după crearea lor, atât până în momentul alegerilor cât şi până în momentul acestui proces. Trupele federale au fost prezente tot timpul pentru a menţine liniştea şi a apăra viaţa şi proprietatea. De asemeni, nu existau motive pentru a preîntâmpina vreo tulburare. Aşadar, aceasta interzicere îndrăzneaţă era o violare fără scuze şi coruptă a drepturilor naturale şi inalienabile ale cetăţenilor.

Apărarea se bazează nu pe dovezi contrarii ci pe afirmaţia că modul în care au fost conduse alegerile a fost justificat de *«necesităţi industriale».*

În ultimii ani, am auzit multe în acest stat, în sprijinul interzicerii drepturilor inerente şi constituţionale ale cetăţenilor ca fiind justificată de *«necesităţi militare»,* dar credem că aceasta este prima oară în experienţa noastră când s-a încercat justificarea violării drepturilor fundamentale ale oamenilor liberi, sub pretextul *«necesităţilor industriale».*

Chiar dacă, teoretic, am admite că ar exista o justificare pentru pretinse necesităţi militare, asemenea acte sunt bineînţeles acte ale guvernului însuşi, exercitate prin forţa

sa armată şi cu scopul de a apăra pacea şi securitatea publică; dar că o corporaţie particulară, cu forţele ei armate particulare, poate viola cel mai sfânt drept al calităţii de cetăţean al statului şi să găsească o scuză legală sub pretextul *«necesităţilor industriale»,* aduce prea mult a anarhie ca să găsească aprobarea tribunalelor.

Cazul de faţă constituie în mod clar o altă excepţie de la regulă şi prin faptul că verdictul a fost influenţat de prejudecata şi prejudiciul judecătorului procesului.

O citire atentă a rapoartelor dezvăluie respingerea de către Curte a numeroase mărturii în mod evident juste şi competente, aduse de candidaţii opoziţiei în alegeri, ca să ne oblige la concluzia că judecătorul a fost influenţat de prejudecăţi şi prejudicii, cel puţin în măsura în care s-a cerut o schimbare a locuim procesului, suficientă prin sine însăşi pentru a justifica o răsturnare a sentinţei...

Pentru motivele enumerate mai sus, sentinţa curţii în fiecare caz care se află în faţa noastră este contrarie, iar votul în întregime în numitele circumscripţii din Niggerhead, Ravenwood, Walsen Mine, Oakview, Pryor, Rotise şi Cameron este declarat anulat şi considerat nul iar alegerile din circumscripţiile amintite sunt prin aceasta infirmate.

Aceasta lasă o majoritate substanţială şi neîndoielnică pentru fiecare candidat al opoziţiei din comitat, şi care îi îndreptăţeşte pe fiecare din ei să fie declaraţi aleşi în funcţia pentru care au candidat.

Constatăm mai departe că, J. B. Farr, inculpatul în cauză, nu a fost şi nu este şeriful ales de drept în comitatul Huerfano, şi că E. L. Neelley, reclamantul în cauză, este şeriful ales de drept în numitul comitat. Se ordonă deci ca numitul comitat şi numitul E. L. Neelley, să vină şi să desărcineze, imediat şi de drept conform legii, din funcţia de şerif al comitatului Huerfano...”

Atât despre părerea Curţii cu privire la politica din centrele miniere. În legătură cu aceasta, scriitorul are doar un singur comentariu de făcut. Cititorul să nu abandoneze problema cu ghidul că, întru cât un grup de oficialităţi

corupte au fost desărcinate din juneţii într-un comitat american, s-a făcut dreptate şi nu mai este nevoie să se preocupe de condiţiile descrise în Regele Cărbune. *Înfrângerea „regelui din comitatul Huerfano" este doar un singur pas făcut pe drumul lung pe care trebuie să-l parcurgă minerii din Colorado dacă vor să fie cândva oameni liberi. Forţa industrială a marilor corporaţii rămâne neatinsă prin această hotărâre; şi această forţă este mai mare decât orice forţă politică deţinută vreodată de guvernul din comitatul Huerfano sau chiar din statul Colorado. Această forţă industrială este ca un fel de rădăcină cu ramificaţii adânci şi întinse; şi atâta timp cât i se permite să prospere, ea va înălţa mereu şi mereu planta otrăvită a „arbitrarului fraudei şi corupţiei" politice. Cetăţenii şi muncitorii unor asemenea comunităţi industriale, fie ele din Colorado, Virgina de Vest, Alabama, Michigan sau Minesota, de la ocolurile de vite din Chicago sau oţelăriile din Pittsburg, de la filaturile de lină din Lawrence sau filaturile de mătase din Paterson, îşi vor da seama că nu vor avea nici pace nici libertate până nu vor aboli sistemul producţiei pentru profit şi vor fi stabilit în domeniul industriei ceea ce se presupune că au deja în domeniul politicii – un guvern al poporului, prin popor, pentru popor.*

Notă: În ziua în care autorul a terminat de citit corecturile la Regele Cărbune, *în ziarul lui a apărut următoarea ştire:*

„Minerii din Colorado
cer să facă grevă
(Ultimele telegrame ale agenţiei Associated Press)

Denver – (Colorado), 14 iunie. – Conducători ai Uniunii Muncitorilor Mineri, reprezentând membri ai acestei organizaţii care lucrează pentru Compania Combustibilului şi Oţelului din Colorado, au telegrafiat conducerii naţionale cerând permisiunea să facă grevă.

În şedinţa de dimineaţă, s-a adoptat o revoluţie în care

se exprimă dezaprobarea acţiunii lui J. F. Welborn, preşedintele Companiei Combustibilului, pentru că nu a participat la o întâlnire care constituia o parte a «programului de pace» pentru prevenirea diferendelor industriale în stat în timpul războiului.

Nemulţumirile oamenilor, după cum afirma John McLennan, purtătorul lor de cuvânt, se concentrează în jurul operaţiei aşa numitului «plan Rockefeller» în mine. Faptul că domnul Welborn n-a participat la întrunire şi n-a discutat aceste nemulţumiri cu oamenii, susţine Mc. Lennan, a precipitat agitaţia în favoarea grevei.”